

วารสารปรัชญาอาศรม

Journal of Prajna Ashram

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 139 ถนนสุเทพ
ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 20500 โทรศัพท์ 053-278967 ต่อ 311

Approved by TCI during 2021 - 2024

ISSN : 2774 - 0986 (Print)

ISSN : 2774 - 0994 (Online)

วารสารปรัชญาอาศรม

Journal of Prajna Ashram

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) 2566

Vol. 5 No.2 (July - December) 2023

วัตถุประสงค์

วารสารปรัชญาอาศรม เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ ด้านปรัชญา วัฒนธรรม และศาสนา และเพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่ประยุกต์องค์ความรู้จากมิติทางด้านปรัชญา วัฒนธรรม และศาสนา

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารปรัชญาอาศรม จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารปรัชญาอาศรม อย่างเคร่งครัดรวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วารสารปรัชญาอาศรมกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารปรัชญาอาศรม ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารปรัชญาอาศรม

๑ เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

139 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

053 - 278967, 053 - 270451 ต่อ 311

๑ ที่ปรึกษา (Advisors)

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร	อธิการบดี
พระวิมลเมธี	รองอธิการบดีวิทยาเขตเชียงใหม่
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, รศ. ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ.ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระมหาสุศักดิ์ อภินันโท	ผู้อำนวยการสำนักงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย

๑ บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระวิสิทธิ์ จิตวิสิทธิ์, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
----------------------------------	---

๑ หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระครูปริยัติเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
------------------------------------	---

๑ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระสัญญาญ ญาณวิโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่
รศ.ดร. ฉลองเดช คุณานุมาน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ลิปิกร มาแก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร. โผน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ดร. ส่งเสริม แสงทอง
ดร.บุญญาพร ยอดคง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

๑ ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

พระครูปลัดธรรบ โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

๑ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

พระครูปริยัติเจตยานุรักษ์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

พระวิสุทธิ จิตวิสุทธิ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

พระอธิวัฒน์ รตนวณฺโณ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

รศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

๑ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

รศ. ดร. ทิพวรรณ ทังมั่งมี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ดร. สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ. ดร. วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ดร. ฉลองเดช คุณานูมาต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ดร. รศ.ดร.ปฐม บัญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ลิปิกร มาแก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตล้านนา
ผศ. ดร. สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร. สุชาติ เศรษฐมาลินี	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ. ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ. ดร. ประทีป พืชมทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตล้านนา
ผศ. ดร. สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร. โผน นามมณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร. วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ. ดร. ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ. ดร. ประสิทธิ์ ชาระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร
ดร. ส่งเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร. อุเทน ลาพิงค์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร
ดร. ประสาน เล้าอรุณ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ดร. สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร. พิรภานุวัฒน์ ชื่นวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ดร. ธาวิษ ถนอมจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

๑ ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระครูปลัดจันทร โชติวิโส

นายบุญมี แก้วตา

นายอำนาจ ใจยาว

๑ ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

นายปรัชญา สะท้านพ่ายัพ

๑ ฝ่ายพิสูจน์อักษร

ดร.ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์

นางสาวอรชร เรือนคำ

นางสาวสุรีย์ ศิริสุภา

นางสุพัตรา ปวนไผ่

๑ ออกแบบปก (Cover Designed)

พระครูปลัดจันทร โชติวิโส

๑ จัดรูปเล่ม (Content Designed)

พระครูปลัดจันทร โชติวิโส

๑ กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม

๑ Website : <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/jpar>

๑ Email.: jpaprajnaashram@gmail.com

๑ หมายเลข ISSN : 2774-0986 (Print) | ISSN : 2774-0994 (Online)

วิเคราะห์มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ในผลงานทางปรัชญาของนิทเช่

An Analysis on The Concept of Beyond Man in Nietzsche's Philosophical Works

ธรรมรัตน์ มาทิพย์

Tammarat Matip

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : tammatoi.auu39@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาแนวคิดมโนทัศน์ในทัศนะของปรัชญาและศาสนา 2) ศึกษาประวัติและผลงานทางปรัชญาของนิทเช่ ที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ 3) วิเคราะห์มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ในผลงานทางปรัชญาของนิทเช่ พบว่าแนวคิดมโนทัศน์ในปรัชญาและศาสนา มโนทัศน์เป็นวัตถุประสงค์ขึ้นด้วยร่างกายและจิตใจ มีแบบแห่งความคิด บางแนวคิดพระเจ้าเป็นผู้สร้างมโนทัศน์ มโนทัศน์มีพฤติกรรม การตัดสินใจ ศักดิ์ศรี เสรีภาพ ความรู้ ศีลธรรม จริยธรรม ใช้สติปัญญา การเข้าถึงประโยชน์ของมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญ

แนวคิดมโนทัศน์ของนิทเช่ มโนทัศน์เกิดขึ้นจากบริบทและการใช้ชีวิตในรูปแบบต่างๆ เช่น การดิ้นรนในศักดิ์ศรี เจตจำนงสู่อำนาจ การแยกแยะความดีความชั่ว คุณค่า จิตสำนึก และใน Thus Spoke Zarathustra มโนทัศน์มีคุณธรรม ความดี การเสียสละ ใน Human All Too Human มโนทัศน์มีชีวิตและประสบการณ์ผ่านทางอารยธรรม และใน The Will To Power มโนทัศน์มีแนวคิดที่มนุษย์คือสิ่งที่ได้มาจากการตีความอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเจตจำนงสู่อำนาจ

มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ ประกอบด้วย 1) อภิมนุษย์เชิงจิตตะ เป็นการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก 2) อภิมนุษย์เชิงอัตตะ เป็นคุณค่า ความจริงของการดิ้นรนสู่สถานะที่ดีกว่า 3) อภิมนุษย์เชิงธรรมะ เป็นการเข้าใจถึงจุดกำเนิดความหมายของความดีที่มีอยู่ในเจตคติ และ 4) อภิมนุษย์เชิงกณิตะ สามารถรับรู้คุณค่าและความดีเพื่อคุณธรรม

คำสำคัญ : มโนคติเรื่องอภิมนุษย์, ผลงานทางปรัชญาของนิทเช่

Abstract

The objectives of this research are threefold : 1) study the concept of human beings in the viewpoint of philosophy and religion 2) to study the history and philosophical works of Nietzsche. 3) Analyze the concept of beyond man in Nietzsche's philosophical works. Found that Human Concepts in Philosophy and Religion Man is an object made up of body and mind. have a pattern of thought Some ideas God is the creator of man. Human behaviour, decision-making, dignity, freedom, knowledge, morality, ethics, intelligence, access to human benefits is important.

Nietzsche's concept of humans, Human beings arise from different contexts and lifestyles, such as striving for dignity. will to power Discrimination of good and evil, value, consciousness, and in Thus Spoke Zarathustra, human beings have virtue, goodness, sacrifice. In Human All Too Human, human beings live and experience through civilization. And in The Will To Power, man is conceptualized that man is what is derived from the consequential interpretation of will to power.

Concepts of Beyond manism include: 1) Spiritual beyond man in the spirit It is understanding the transformation of consciousness. 2) Ego meta beyond man is the true value of striving for a better state. 3) Dharma meta beyond man it is an understanding of the origin of the meaning of goodness in the attitude. 4) Mathematical beyond man able to recognize the value and goodness for virtue.

Keyword : Concept of beyond man, Nietzsche's philosophical works

บทนำ

มนุษย์คืออะไร (What is human) เนื้อแท้ องค์ประกอบ ลักษณะ การดำเนินชีวิต หรือการกระทำของมนุษย์เป็นอย่างไร..ซึ่งการตอบประเด็นปัญหาเหล่านี้จะต้องใช้การตั้งคำถามถึงปัญหาเรื่องธรรมชาติของโลก จักรวาล รูปแบบการดำรงอยู่ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง (วิทย์ วิศทเวทย์, 2564 : 13 - 14)

แนวความคิดเรื่องมนุษย์ อยู่ภายใต้เงื่อนไขทางอารยธรรมที่ถูกก่อขึ้นมาโดยมนุษย์เองที่มีบทบาทหน้าที่เชิงสัมพันธ์ภาพต่อสรรพสิ่ง ซึ่งอยู่บนรากฐานของความเชื่อที่สามารถเกื้อกูลต่อกันไปในทิศทางที่ดี ตามเงื่อนไขทางสังคมปัจจุบัน เพื่อปกป้องสิ่งต่างๆ ทั้งเป็นสิ่งยืนยันความมีอยู่ของมนุษย์เองต่อโลก จักรวาล และการสร้างปรัชญาการพัฒนาต่างๆ ของมนุษย์

ผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche ค.ศ. 1844 -1900) มีอัตลักษณ์ในการถ่ายทอดความคิดและผลงานการเขียน หรือการแสดงสัญลักษณ์ทางภาษา ได้อย่างเฉพาะตน ทั้งมีนัยยะของความหมายด้านต่างๆ ของมนุษย์ที่พิเศษแฝงเร้นอยู่ในเนื้อหาของงานเขียน ซึ่งส่งผลเป็นรูปแบบแนวคิดของชีวิตมนุษย์ด้านภาษา การตีความจริยธรรม ความดี คุณค่า

นิทเซ่ได้แสดงความรู้สึกลึกซึ้งถึงความคิดปฏิกิริยาที่สำคัญของความเป็นมนุษย์ไว้เกือบทั้งหมด แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์ของนิทเซ่จะกระจัดกระจายไม่เป็นระบบระเบียบทางโครงสร้างนิยม ไม่กะทัดรัดตายตัว แต่ถือได้ว่าวรรณกรรมของนิทเซ่เป็นความคิดหรือมโนคติที่สามารถกระตุ้นจินตนาการการสร้างสรรค์ต่อไปได้อีกหลายทาง (กิริติ บุญเจือ, 2547 : 10 - 11)

ปัญหาของความคิดเรื่องมนุษย์อยู่ในขอบข่ายของประเด็น 1) ความหมายของความ เป็นมนุษย์ 2) ธรรมชาติที่ควรจะเป็นของมนุษย์ 3) คุณค่าของมนุษย์ต่อมนุษย์ และ 4) เป้าหมายที่ดีที่สุดของการดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์ และการทำวิจัยในเรื่องของนิทเซ่ที่ผ่านมา ยังไม่มีการวิเคราะห์ตีความในประเด็นมโนคติเรื่องอภิมนุษย์ ดังนั้น ผู้วิจัยยังต้องการให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความสอดคล้องหรือสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการด้านมนุษย์และสังคม เพื่อนำไปเป็นเอกสารอ้างอิง เป็นรูปแบบของแนวคิดในการพัฒนา หรือแบบแผนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษย์ในทัศนะของปรัชญาและศาสนา
2. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่ ที่เกี่ยวกับมนุษย์
3. วิเคราะห์มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ในผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หมโนคติเรื่องอภิมนุษย์ในผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่” เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยแสดงการอธิบายเนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อหาผลลัพธ์ที่ต้องการ และมีเงื่อนไขเป็นเครื่องมือ ของขอบเขตการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ คุณค่า เป้าหมายเรื่องมนุษย์ในทัศนะของปรัชญาและศาสนา
- 2) ศึกษาประวัติและผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่ ที่เกี่ยวกับความหมาย ธรรมชาติ คุณค่า เป้าหมายที่ดีที่สุดของมนุษย์ผ่านผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่
- 3) วิเคราะห์หมโนคติเรื่องอภิมนุษย์ของนิทเซ่ ด้านความหมายของอภิมนุษย์ ด้านธรรมชาติของอภิมนุษย์ ด้านคุณค่าของอภิมนุษย์ ด้านเป้าหมายที่ดีที่สุดของอภิมนุษย์

ผลการวิจัย

แนวคิดมนุษย์ในทัศนะของปรัชญาและศาสนา

อภิปรัชญา (Meta physics) เป็นเรื่องราวด้วยการมีอยู่ของสรรพสิ่ง รวมถึงการเสาะแสวงหาความแท้จริงหรือแก่นแท้ของสิ่งที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง (สุภาสรณ์ โกสีย์, ม.ป.ป.: 7) จิตนิยม (Idealism) หรืออุดมคตินิยม สสารจะถูกลดทอนเป็นเพียงปรากฏการณ์หนึ่ง ของจิต เพราะจิตเป็นอมตะไม่สูญสลาย และวัตถุที่เกิดขึ้นต่างๆ จะเป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วขณะหนึ่งของจิตเท่านั้น (พระมหาพพน กตสาโร (แสงย่อ), 2561 : 42-43) สสารนิยม (Materialism) เชื่อว่าทุกอย่างคือวัตถุ แม้กระทั่งจิต (CORNFORTE, 1978 : 30) ธรรมชาตินิยม (Naturalism) มีแนวความคิดเรื่องมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผลิตผลของวิวัฒนาการ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2564 : 92-93)

จริยศาสตร์เป็นแนวคิดทางจริยธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ดี (Ethics concerns what is good) การพิจารณาธรรมชาติของชีวิตที่ดี คือปัญหาด้านจริยธรรม เกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานความดี (Payne, 2015 : 95) อรรถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นความคิดเชิงจริยศาสตร์และวิธีการทางปรากฏการณ์วิทยาโดยให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ในการสะท้อนทางปรัชญาจริยธรรม (Tattam, 2007 : 82) มนุษยนิยม (Humanism) เป็นหลักการพื้นฐานของสังคมศาสตร์ การจัดการ ปรัชญา ค่านิยมทางศีลธรรม (Popovych et al, 2021 : 1) มนุษย์นิยมใหม่ (Posthumanism) เป็นแนวคิดเรื่องมนุษย์แฝงอยู่ในข้อ

สันนิษฐานที่เกี่ยวกับความสมบูรณ์แบบทางร่างกายและจิตใจ ภาษาศาสตร์ และคุณค่าทางจิตวิญญาณ (BRAIDOTTI, 2013 : 1-2)

เทวนิยม (Theism) เกิดขึ้นโดยทฤษฎีการสร้างวิญญาณ (The soul making theodicy) และแนวคิดเทววิทยา (Theology) ความจริงทางศีลธรรมมีคุณลักษณะที่ดีโดยเนื้อแท้ของพระเจ้า (MAITZEN, 2019 : 208-209) ศาสนาฮินดู (Hinduism) เชื่อว่าพระเจ้าองค์เดียวเป็นผู้สร้างสิ่งมีชีวิตที่แผ่ซ่านไปทั่วจักรวาล (GANDHI, 1996 : 20-21) ศาสนาอิสลาม (Islamic) เชื่อว่าพระเจ้าอัลเลาะห์คือผู้ทรงสร้างชั้นฟ้า แผ่นดิน และมนุษย์ (ชาตรี ชุมเสน, 2551: 69) ศาสนาคริสต์ (Christianity) เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและสิ่งมีชีวิตทั้งหมด (สมาคมคริสตธรรมในประเทศไทย, 2514 : 3)

อเทวนิยม (Atheism) ไม่เชื่อในพระเจ้า (Socio historical trends in non belief in god) เชื่อการเปลี่ยนแปลงในศาสนา วัฒนธรรม พลังทางสังคมที่แฝงอยู่ในอัตลักษณ์ของตนเอง (Silver, 2013: 39-40) ศาสนาพุทธเป็นคุณลักษณะของพระพุทธเจ้า (The Buddhahood characteristics of the Buddha) มีสิทธิ์เสรีและอาศัยความพยายาม สติปัญญา เพื่อขจัดกิเลส อาสวะ โลภะ โทสะ โมหะ รู้ความจริง ความมุ่งมั่น ความเมตตากรุณาและอุเบกขาอันสมบูรณ์ (Mahāthera, 1998 : 25-26) ลัทธินอกศาสนาคือแนวคิดไม่นับถือศาสนาเชื่อว่าพระเจ้าไม่มีอยู่จริง (Häggsström, 2007 : 790)

ประวัติและผลงานทางปรัชญาของนิทเซ่ ที่เกี่ยวกับมนุษย์

นิทเซ่เกิดเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1844 ในประเทศเยอรมัน เมื่ออายุ 14 ปีได้เข้าศึกษาในโรงเรียนประจำ (โรงเรียนกินนอน) แห่งฟอร์ทา (Pforta) ชอบเรียนและหลงใหลแนวคิดทั้งภาษากรีก มีความตั้งใจในทางกรีกศึกษาและปรัชญา ในปี ค.ศ. 1864 ได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งกรุงบอนน์ (Bonn University) และตั้งใจเรียนภาษากรีกโดยเน้นวรรณคดีและปรัชญา ทดลองใช้ชีวิตในแนวทางที่หลากหลาย เขียนบทความในแบบของตนเองจนได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยบาเซิล (Basel) และได้รับปริญญาเอกโดยไม่ต้องเรียนจากมหาวิทยาลัยโลบซิก จนถึงปี ค.ศ. 1869 ได้เสนอบทเรียนปฐมฤกษ์เรื่องค่อนกับวรรณภาษาศาสตร์ (Homer and Classical Philology) (กิริติ บุญเจือ, 2547 : 81)

บ่อเกิดความคิดทางปรัชญาของนิทเซ่เกิดขึ้นจากการเริ่มศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ใน The World as Will and Representation ของโซเพนฮาวเออร์ อ่าน History of Materialism ของฟรีดริช อัลเบิร์ต แลงจ์ (Friedrich Albert Lange) ที่เขียนถึงปรัชญาต่อต้านวัตถุนิยมของคานต์ (Immanuel Kant) และผู้คนหันมาสนใจวิทยาศาสตร์ที่เน้นทฤษฎี

วิวัฒนาการของ ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) (ฟรีดริช วิลเฮล์ม นีทเช่: อัคนี มูลเมฆ แปล, 2550 : 17 - 20)

หลักความคิดทางปรัชญาของนีทเช่ได้ส่งผลอย่างมากถึงศตวรรษที่ 20 (และศตวรรษที่ 21) ความคิดทางปรัชญาของนีทเช่ยังคงเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการทำงานของสาขาการสืบสวนทางปรัชญา ผลงานทางปรัชญาของนีทเช่ปฏิบัติทางปัญญาโดยการพยายามเปลี่ยนวิธีคิดของมนุษย์เกี่ยวกับการดำรงอยู่และการใช้ชีวิต ซึ่งวิธีการนำเสนอด้วยรูปแบบทางปรัชญามีอิทธิพลต่อปัญญาชนและสำคัญต่อการเคลื่อนไหวของศตวรรษที่ผ่านมา ได้แก่ แนวคิดอัตถิภาวนิยม โครงสร้างนิยม และหลังโครงสร้างนิยม (Pearson, 2006 : 1)

ดังนั้นพูดซาราธุสตรา (Thus Spoke Zarathustra) ประกอบด้วยเนื้อหา 266 หน้า เป็นงานวรรณกรรมที่นีทเช่ได้อธิบายถึงซาราธุสตราที่ออกจากถ้ำไปท่องโลกมนุษย์เพื่อพยายามพยากรณ์ความเป็นและสิ่งที่อยู่เหนือกว่ามนุษย์ชาติ ในมิติที่จะนำมนุษย์เข้าไปสู่สภาวะวิฤตบางอย่างที่ถูกครอบครอง เช่น ความแตกต่าง ความล้มเหลว ความสัมพันธ์ โดยการวางเนื้อหาการเสียดสีมนุษย์และสังคม ยกตัวอย่างเช่น ผู้ดูหมิ่น อาชญากร นักเทศน์ นักรบ ผู้มีคุณธรรม ผู้ประเสริฐ ฯลฯ (Caro, 2006 : xiv)

มนุษย์ก็คือมนุษย์ (Human All Too Human) ประกอบด้วยเนื้อหา 421 หน้า นีทเช่ได้แสดงความคิดเห็นถึงการเขียนถึงการบอกเล่าสิ่งทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เป็นปรัชญาแห่งอนาคต ที่มองถึงคุณค่าตามจารีตประเพณี หรือทุกอย่างที่เป็นเรื่องศีลธรรมของมนุษย์เอง งานเขียนชิ้นนี้ทำให้เกิดความสงสัยโดยเฉพาะการดูถูกเหยียดหยาม ความกล้าหาญ ภายใต้การมองโลกอย่างลึกซึ้งต่อความสงสัยนั้นๆ ตามความแตกในบางประเภท เพื่อที่จะพ้นจากตัวเองอย่างที่เป็นอยู่ เพื่อเสรีภาพแห่งจิตวิญญาณที่ควบคุมตนเองและเป็นวินัยของความอุดมสมบูรณ์ เป็นเครื่องหมายแห่งความวิริยะอุตสาหะ และเกิดเป็นจิตวิญญาณที่อิสระ (Zimmern, 1910 : 1 - 13)

เจตจำนงสู่อำนาจ (The Will To Power) ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 551 หน้า นีทเช่ได้แสดงให้เห็นถึง สิ่งใดยิ่งใหญ่ของมนุษย์ต้องนั่งหรือพูดด้วยความยิ่งใหญ่ เป็นการเยาะเย้ยถากถาง และจะกลายเป็นประวัติศาสตร์ของอีก 2 ศตวรรษข้างหน้า เป็นคำอธิบายสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อีกต่อไป อาจเป็นการถือกำเนิดของการทำลายล้าง เป็นประวัติศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้และเป็นเรื่องของสัญชาตญาณที่ได้พบ ความอดทนในการผัดวันประกันพรุ่ง จิตวิญญาณแห่งความกล้าหาญ การทดลองที่หลงทางไปสู่ค่านิยมและอุดมคติ (KAUFMANN and HOLLINGDALE, 1968 : 3 - 4)

การอภิปรายผล

มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ในผลงานทางปรัชญาของนิทเช่

1) ความหมายของอภิมนุษย์ คือ มนุษย์ควรเป็นผู้ละทิ้ง (The voluntary beggar) คือการละทิ้งความน่าเกลียดน่ากลัวของกิเลสหรืออารมณ์ของความอยาก ความโลภ เป็นความหมายที่มองหาทางเข้าสู่อาณาจักรแห่งสวรรค์ เป็นการเรียนรู้การสมัครใจละทิ้งทรัพย์สินสมบัติเพราะละอายในความมั่งคั่งอย่างฉาบฉวย และเป็นสหายอดความเมตตา

ความหมายของอภิมนุษย์ในสังคมคือสิ่งมีชีวิตที่มีจิตวิญญาณชนิดหนึ่งที่ดำรงชีวิตมากกว่าการเกิด การดำรงอยู่ การคงทนสภาพ โดยสอดคล้องกับแนวคิดด้านพัฒนาการหรือวิวัฒนาการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ในหนังสือปรัชญาเบื้องต้น ของ วิทย์ วิศทเวทย์ ที่ว่ามนุษย์เป็นผลิตผลของวิวัฒนาการ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2564 : 92 - 93) ดังนั้น โลกในเชิงมายาคติหรือการสมมุติให้มีความหมายขึ้นมาจากวัตถุนิยมด้วยการนำพาของวิญญาณด้านอารยธรรม ทั้งเป็นการให้ความหมายของการทุกข์ทนต่อสภาวะทางจิตใจและร่างกายให้เกิดพลังงานบางอย่างด้วยเจตตคติอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีความมุ่งหมายทางความจริง ความดี และความงาม เพื่อประทุหรือบรรลุถึงบางสิ่งทีเกินกว่าขีดศักยภาพของมนุษย์ อภิมนุษย์เป็นกระแสของจิตสำนึกดีและยังสามารถส่งผลเป็นวงกว้างต่อค่านิยมของมนุษย์

2) ธรรมชาติของอภิมนุษย์ คือ การสร้างปรากฏการณ์ทางจิต (Consciousness) ทางกายภาพของจิตและวัตถุจากปรากฏการณ์ของความรู้สึกภายในที่มองไม่เห็นและปรากฏการณ์อื่นๆ ผ่านกระแสของประสาทสัมผัส จะมีความซับซ้อนและละเอียดกระทั่งทำให้มนุษย์มองไม่เห็นเหตุผลของการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง เพราะลำดับของความคิดและความรู้สึกจะมองเห็นได้ในจิตสำนึกเท่านั้น และบทบาทของจิตสำนึกเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นระบบวิวัฒนาการร่วมกับบทบาทของสติ จากลักษณะและปรากฏการณ์ที่ปรากฏขึ้นต่างๆ ในชีวิต โลก และจักรวาล ทำให้มนุษย์มีความคิดที่เกี่ยวกับมโนคติทางธรรมชาติทั้งหมดโดยการสังเคราะห์และสมมติขึ้น

อภิมนุษย์มีธรรมชาติในการดำรงอยู่ที่แตกต่างจากมนุษย์ในเชิงปฏิฐานนิยม โดยใช้เหตุผลขององค์ประกอบการครอบมายาคติที่มนุษย์มีอยู่แล้วให้เกิดการทำใจยอมรับความจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาแต่ละช่วงเวลา ซึ่งการกำหนดเสรีภาพทั้งทางวัตถุและจิตใจของมนุษย์ต้องอยู่บนพื้นฐานทางธรรมชาติที่มีสาระตามจิตเดิมแท้ในความดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในหนังสือ An Introduction to Philosophy ของ วิลเลียม รัส เพย์น (William Russ Payne) ที่ว่า การพิจารณาธรรมชาติของชีวิตที่ดีคือปัญหาด้านจริยธรรม

และเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานความดี (W. Russ Payne, 2015 : 95) และการรำลึกถึงความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการยอมรับความจริงหรือการที่อภิมนุษย์สามารถสละซึ่งความหมายต่างๆ ที่ครอบงำตนเองไว้ และผลักดันสภาวะทางธรรมเดิมแท้อันเป็นความหลากหลายของอารมณ์และพลังงานทางจิตทำให้เกิดการเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงอย่างสงบเยือกเย็น

3) คุณค่าของอภิมนุษย์ คือ ความสุขในจิตวิญญาน (The pleasure in discernment) เป็นการหยั่งรู้แก่นแท้ของการเชื่อมโยงมนุษย์กับความสุข ด้วยเหตุของการตระหนักในอำนาจ ความรู้ที่มีประสบการณ์ที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในความปรารถนาของมนุษย์จำนวนมากเข้าด้วยกัน เพราะแก่นแท้หรือคุณค่าของมนุษย์ จะเป็นผู้มีเกียรติที่อยู่นอกเหนือจากวัตถุและประกอบด้วยส่วนผสมแตกต่างกันมากมาย ทว่าเป็นสิ่งเดียวที่เท่าเทียมกันทางธรรมชาติทางศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพลวิเคราะห่มนุษย์ในหนังสือ Introducing the concepts and methods of humanism into education for ensuring quality sustainable development ของ มิโคลา โปโปวิช (Mykola Popovych) ที่กล่าวถึงศีลธรรมว่า เป็นหลักการพื้นฐานของสังคมศาสตร์ การจัดการ ปรัชญา และกลายเป็นค่านิยมทางศีลธรรม (Mykola Popovych et al, 2021 : 1)

อภิมนุษย์กำหนดเจตนาหรือเจตคติด้วยตนเองตามความหมายของสมณะ และแก้ไขความทุกข์ให้เข้าถึงคุณค่าตามความหมายที่มนุษย์เกิดมาเพื่อกระทำความดี อภิมนุษย์เป็นมนุษย์ที่ทรงคุณค่าด้วยมโนสำนึกดี และอภิมนุษย์สามารถกระทำให้เกิดผลต่อการครอบงำมายาคติความเป็นอัตถิภาวะที่เข้าถึงความดี การคงอยู่ของความดี การแผ่กระจายความดี กระทั่งรู้ความจริงของการปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าจะเกิดผลลัพธ์เป็นคุณค่าและความดี

4) เป้าหมายของอภิมนุษย์ เรื่องคุณธรรม (On the virtuous) เป็นความรู้สึกในดวงวิญญานของความงาม คือการหยุดซึ่งการปองร้ายต่อสิ่งต่างๆ ด้วยความจริงของคุณธรรมที่บริสุทธิ์ที่ตรงกันข้ามกับการลงโทษ การแก้แค้น เปรียบเป็นการไม่ดั้นรนต่อสภาวะของค้นหา และหันกลับมาหาคุณธรรมในตัวตน นั่นคือความจริงจากพื้นดินแห่งจิตวิญญานของคุณธรรมจนเกิดความยุติธรรม หรือเป็นความดีที่เกิดจากการเสียสละ

เป้าหมายที่ดีที่สุดของอภิมนุษย์คือการทำลายอัตตาหรือตัวตน อภิมนุษย์จะสร้างเกราะกำบังจากความดีที่ปรากฏตามความเป็นจริงเพื่อสอดรับกับอารยธรรมที่มีอำนาจและกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับแนวคิดแบบอเทวนิยมในหนังสือ The Buddha and His Teachings ของนรตามหาเถระ (Narada Maha Thera) ที่กล่าวว่า

มนุษย์มีสิทธิ์เสรีและอาศัยความพยายาม สติปัญญาเพื่อขจัดกิเลส อาสวะ โลภะ โทสะ โมหะ รู้ความจริง ความมุ่งมั่น ความเมตตากรุณาและอุเบกขาอันสมบูรณ์ (Venerable Nārada Mahāthera, 1998 : 25 - 26) ดังนั้น อภิมนุษย์จึงอยู่เหนือกว่าวัตถุและจิต เป็นผู้ครอบครองการเกิดและการตายด้วยตนเอง สามารถรู้หรือคาดการณ์อนาคตได้ด้วยระบบของการพัฒนาศักยภาพตามการดำเนินชีวิต

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

อภิมนุษย์ในมนุษย์ เป็นการสร้างสรรค์กระบวนการควบคุมตนเอง เรียกว่าอภิมนุษย์ในมนุษย์เพื่อการเปลี่ยนผ่านของวัตถุด้วยความคิดและความกล้าหาญ ต่อสภาวะความจริงที่ปรากฏและการเข้าใจถึงเสรีภาพในด้านอัตถิภาวะให้เกิดเป็นแรงผลักดันในคนที่ตั้งงามของมนุษย์ โดยความคิดคือการทำความเข้าใจถึงวิถีการให้มนุษย์มีแรงกระตุ้นเตือนถึงความมีคุณค่าในการดำรงอยู่ และความกล้าหาญคือการทำความเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ตามเงื่อนไขของเจตนาดีกับความจริง อันเป็นปรากฏการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งทางสังคม และเสรีภาพคือการใช้อำนาจในสิทธิเพื่อทำสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสรรพสิ่ง และเกิดเป็นคุณค่าทางศีลธรรม และแรงผลักดันของมโนคติคือความคิดเชิงซ้อนที่รับรู้ได้จากเหตุปัจจัยต่างๆ ให้เกิดการกระตุ้นในความอยากรู้ในความดี อยากเห็นสิ่งที่ดี อยากสัมผัสความสุขงดงาม อยากได้ยินเสียงที่งดงาม อยากครอบครองความดี

แนวคิดอภิมนุษย์นิยม (Beyond manism)

1) อภิมนุษย์เชิงจิตตะ (Spiritual beyond man) คือการกระตุ้นอำนาจทางความคิด กระตุ้นจิตสำนึกที่ว่าด้วยการครอบงำมโนคติของความคิดผ่านกระบวนการความรู้สึกรู้สึกตัวอย่างมีสติสัมปชัญญะ การกระตุ้นเตือนด้วยเสียงที่นุ่มนวลแผ่วเบาซึ่งทำให้รู้สึกได้ถึง การสะท้อนออกมาโดยแรงอำนาจของการเคลื่อนไหวของเสียง และส่งผลกระทบที่ดีเยี่ยมสงบ ต่อสภาวะทางอารมณ์ การครอบงำมายาคติทางจิตใจและความรู้สึก จะเกิดการต่อต้านด้วยคุณค่าในเหตุผลมาลาภาพ ภาษาในการสื่อสารถ่ายทอดที่มีผลต่อความรู้สึกกับความจริงของแต่ละบุคคล โดยการดึงอำนาจของจิตออกมาได้อย่างมีเป้าหมายที่ดีที่สุดต่อการทำลายตัวตน ลักษณะของอภิมนุษย์เชิงจิตตะเป็นสภาพเดิมแท้ที่คงอยู่ และไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ แต่เป็นการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก ทำให้เกิดกระบวนการรับรู้คุณค่าและความดีว่าคืออะไร เกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีธรรมชาติแบบไหน และเป้าหมายเพื่อการใช้การบังคับควบคุมจิตใจให้ดีขึ้นมีวิวัฒนาการอย่างไร

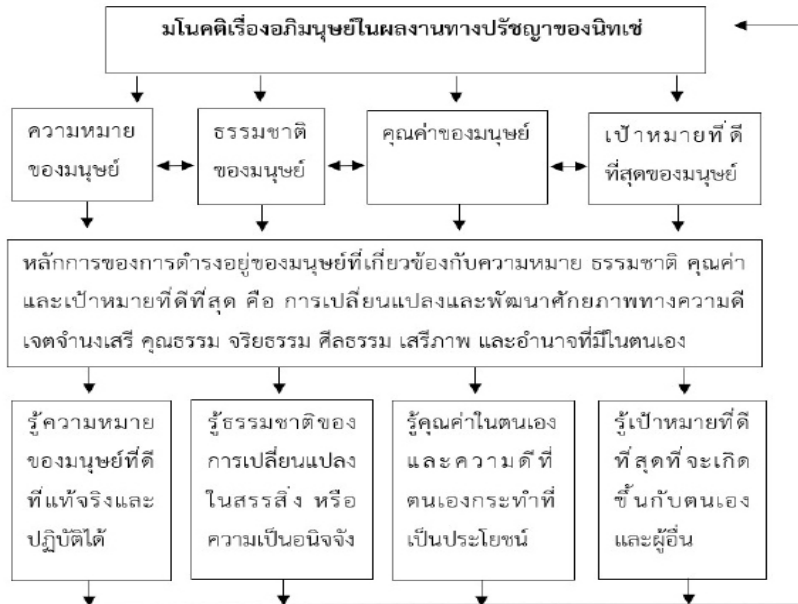
2) อภิมนุษย์เชิงอัตตะ (Ego meta beyond man) คือการกระตุ้นอำนาจทางการ

เรียนแบบภาษา ตรรกะ เหตุผล ซึ่งการครอบงำมายาคติหรืออำนาจของอภิมนุษย์เชิงอัตตะ ต้องทำความเข้าใจถึงวาทกรรมทางภาษาของตัวตน เป็นการสร้างความคิดของวัตถุที่เกิดมูลค่าเชิงปริมาณ ตัวตนหรือวัตถุมีผลอย่างมากต่อการเกิดขึ้นของอภิมนุษย์เชิงอัตตะ โดยมูลค่าของวัตถุจะสอดคล้องกับวิวัฒนาการด้านคุณค่าหรือความดีของมนุษย์ เพราะคุณค่าและความดีที่เกิดขึ้นได้จากรวมกันของวัตถุอันเป็นแก่นสารของร่างกายหรือความมีอยู่ของมนุษย์ วัตถุและเอกภาพของชีวิตในโลกคืออภิมนุษย์เชิงอัตตะ เป็นการครอบงำมายาคติของการให้ความหมายที่มีมูลค่าของวัตถุแก่การดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามที่ถูกครอบงำไว้ ซึ่งผลสะท้อนของคุณค่าคือความจริงของการดิ้นรนสู่สภาวะที่ดีกว่า อำนาจที่เกิดขึ้นจากแรงดึงดูดของวัตถุที่มีค่าจะสามารถทำให้เกิดวิธีการเปลี่ยนแปลงตามระเบียบของวิวัฒนาการของความอยากที่จะดี และวัตถุในฐานะอัตตาของมนุษย์ยังทำให้เกิดการควบคุมการดำรงอยู่ของมนุษย์

3) อภิมนุษย์เชิงธรรมะ (Dharma meta beyond man) คือธรรมชาติของอภิมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผสมกันด้วยจิต เป็นการละทิ้งทางวัตถุที่กำลังเคลื่อนไหว เกิดการพิจารณาถึงเหตุผลของวัตถุที่มีผลต่อคุณค่าของความหมายที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่งที่ต้องหมุนวนเป็นวัฏจักร อำนาจที่คงอยู่ในสภาพทางวัตถุและจิตโดยธรรมชาติเปรียบเป็นแรงผลักดันให้เกิดความดีธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ควบคุมสรรพสิ่งที่กำลังเคลื่อนไหว อารมณ์ การดิ้นรน รูปลักษณ์และกระแสน้ำเนืดจิตทางธรรมชาติ กาลเวลาและสถานเป็นส่วนหนึ่งของจุดกำเนิดธรรมชาติ อภิมนุษย์เชิงธรรมะคือการเข้าใจถึงจุดกำเนิดความหมายของวัตถุ คุณค่า ความดี ฯลฯ ด้วยการกระตุ้นอำนาจทางธรรมชาติที่มีอยู่ในเจตคติ อารมณ์ สภาวะของการดิ้นรนเพื่อการส่งต่ออำนาจทางธรรมชาติให้เกิดมโนสำนึกทางความคิดที่เร็วกว่าความคิดทั่วไปและสามารถควบคุมอำนาจของธรรมชาติที่เกิดขึ้นในสังคมโลกได้

4) อภิมนุษย์เชิงคณิตะ (Mathematical beyond man) คือการใช้กฎทางสัญลักษณ์แทนค่าที่สร้างขึ้นในลักษณะหนึ่งของคุณค่าหรือมูลค่าที่ครอบงำไว้ด้วยมายาคติ และส่งผลต่อเหตุผลที่เป็นสาระทางวิวัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า มูลค่า และความดีในโลกโดยตรง การสะท้อนออกของวัตถุและจิตของอภิมนุษย์เชิงคณิตะ คือปริมาณที่มากพอต่อการบิดเบือนมโนคติทางสังคมจากธรรมชาติของการดิ้นรนเพื่อพัฒนาไปสู่อีกขั้นในระดับวิวัฒนาการทางสังคม และถือเป็นดุลยภาพของมโนคติด้วยการคำนวณภาษาทางวัตถุในจินตภาพ อภิมนุษย์เชิงคณิตะสามารถรับรู้ถึงคุณค่าและความดีจิตสำนึกต่อหน้าทั้ง

ของวัตถุที่เป็นภาษาทางอักษร ภาพ ตัวเลข หรือกฎทางสัญลักษณ์อื่นๆ ที่สังคมสร้างขึ้น เพื่อคุณธรรมที่สามารถขับเคลื่อนหรือเคลื่อนไหวทางสังคมได้

แผนผังโครงสร้างมโนคติเรื่องอภิมนุษย์ของนิทเช่

บทสรุป

แนวคิดมนุษย์ในปรัชญาและศาสนา มนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ จริยศาสตร์ของมนุษย์คือการให้ความสำคัญต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ มโนธรรม ความรับผิดชอบ ศักดิ์ศรี เสรีภาพ การพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ มีความรู้ ศีลธรรมจริยธรรม ใช้สติปัญญา โดยประโยชน์ของมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญที่สุด มนุษย์ในศาสนาแบบเทวนิยมมีแนวคิดที่ว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้สร้างมนุษย์ และศาสนาแบบอเทวนิยมมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์ควรใช้ชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับพระเจ้าหรือศาสนา

แนวคิดมนุษย์ของนิทเช่ ความคิดพื้นฐานในแนวคิดมนุษย์ของนิทเช่เกิดขึ้นจากบริบทการใช้ชีวิตในรูปแบบต่างๆ มนุษย์ในผลงานของนิทเช่ Thus Spoke Zarathustra คือการไม่ดั้นรนต่อสภาวะของต้นหา Human All Too Human มีแนวคิดที่ว่าชีวิตและประสบการณ์เป็นโลกแห่งอารยธรรมที่ดีและความเท่าเทียมกัน และ The Will To Power มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์คือสิ่งที่ได้มาจากการตีความเจตจำนง กายภาพของจิต วัตถุ ตรรกวิทยา

และอำนาจตามแรงผลักดันในอุดมคติ

มโนคติเรื่องอภิมนุษย์ อภิมนุษย์คือการทำความเข้าใจในสติปัญญาเพื่อการพัฒนาชีวิตและการแก้ไขปัญหาความทุกข์ แนวคิดอภิมนุษย์นิยม ประกอบด้วย 1) อภิมนุษย์เชิงจิตตะ 2) อภิมนุษย์เชิงอัตตะ 3) อภิมนุษย์เชิงธรรมะ และ 4) อภิมนุษย์เชิงคณิตะ

บรรณานุกรม

กীরติ บุญเจือ. (2547). **นิทเฉอ ผู้บุกเบิกแนวคิดหลังนวยุค ด้วยวิธีสู่อภิมนุษย์และซึ่งสุนทรีย์**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

ชาตรี ชุมเสน. (2551). **จริยธรรมกับชีวิต**. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พระมหาปพน กตสาโร (แสงย้อย). (2561). **การวิเคราะห์อภิปรัชญาที่ปรากฏในสารัตถะแห่งคัมภีร์มิลินทปัญหา**. คุชฌินีพนธ์ พุทธศาสตร์คุชฌินีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีรติวิช วิลเฮล์ม นีทเช่: อัดนี มุลเมฆ แพล. (2550). **ซาราสตราตรัสไว้ดังนี้**. กรุงเทพมหานคร: โฆษิต.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2564). **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมคริสต์ธรรมในประเทศไทย. (2514). **ไบเบิลพระคริสตัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมคริสต์ธรรมในประเทศไทย.

สุภาสรณ์ โกสิย์. (ม.ป.ป.). **ปรัชญาทั่วไป**. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Christopher Frank Silver. (2013). **Atheism, Agnosticism, and Nonbelief: A Qualitative and Quantitative Study of Type and Narrative**. USA: University of Tennessee.

Friedrich Wilhelm Nietzsche. (2006). **Thus Spoke Zarathustra**. Tr. by Adraian Del Caro. England: Cambridge University.

Friedrich Wilhelm Nietzsche. (1910). **Human All Too Human**. Tr. by Helen Zimmern. LONDON: Printed by Morrison & Gibb Limited Edinburgh.

Friedrich Wilhelm Nietzsche. (1968). **The Will To Power**. Tr. by Walter Kaufmann and R. J. Hollingdale. New York: A Division of Random House

- Helen Tattam. (2007). **Existentialist Ethical Thought in the Theatre of Gabriel Marcel, Albert Camus, and Jean-Paul Sartre**. UK: University of Nottingham.
- Keith Ansell Pearson. (2006). **A Companion to Nietzsche**. UK: Blackwell Publishing Ltd.
- M. K. GANDHI. (1996). **The Essence of Hinduism**. INDIA: NAVAJIVAN PUBLISHING HOUSE AHMEDABAD.
- MAURICE CORNFORTH. (1978). **Materialism and the Dialectical Method**. NEW YORK: INTERNATIONAL PUBLISHER.
- Mykola Popovych et al. (2021). **Introducing the concepts and methods of humanism into education for ensuring quality sustainable development**. Republic of Korea: E3S Web of Conferences 277.
- Reviewed by Olle Häggström. (2007). Irreligion. **Notices of the AMS**. 55 (7), 790.
- ROSI BRAIDOTTI. (2013). Posthuman Humanities. **European Educational Research Journal**. 12 (1), 1-2.
- STEPHEN MAITZEN. (2019). **Normative Objections to Theism**. United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd.
- Venerable Nārada Mahāthera. (1998). **The Buddha and His Teachings**. TAIWAN: The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation Taipei.
- W. Russ Payne. (2015). **An Introduction to Philosophy**. USA: Bellevue College.

ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี

A Critical Study on the Political Philosophy of

Niccolò Machiavelli

พระณรงค์ศักดิ์ จานสิริ (ปันสี)

Phra Narongsak Thanasiri (Pansee)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : Pol04narongsack@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบททางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาตะวันตก 2) เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการเมืองการปกครองของตะวันตกเป็นแบบอัตตาธิปไตย คณาธิปไตย และประชาธิปไตย สุดแต่คนรัฐหรือสาธารณรัฐจะนำไปใช้กับบริบทของตน ในด้านผู้ปกครองจะเป็น แบบราชา “เจ้าชาย” ผู้นำเผด็จการ หรือ ผู้นำประชาธิปไตย ด้านการเมืองการปกครองจะเห็นการแย่งอำนาจ ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร 2) ปรัชญาการเมืองของ แมคเคียวาลี ในหนังสือ เดอะพริ้นท์ (The Prince) เป็นคู่มือการปกครองเกี่ยวกับหลักวิธีการได้อำนาจและรักษาอำนาจ องค์ประกอบของปรัชญาทางการเมืองมีอำนาจ 3 ประการ คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กระบวนการใช้อำนาจนั้น เพื่อเป้าหมายเป็นหลัก ทั้งนี้ ในการปกครองรัฐนั้น ต้องควบคุมด้วยกฎหมายอย่างจริงจังมากกว่าที่จะใช้ระบบศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งก็คือการปกครองรูปแบบฆราวาส 3) ด้านการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี ถือว่าผู้ปกครองที่ปรารถนาจะอยู่ในอำนาจอย่างมั่นคง จึงต้องทำให้ความต้องการเหล่านั้นบรรลุผล เพื่อความสำเร็จและการยินยอม เพราะความมีเหตุผลกับอำนาจมักจะไปด้วยกันไม่คอยได้ ผู้ปกครองควรแสดง บทบาทของสิงโต หรือสุนัขจิ้งจอก โดยการใช้กำลัง หรือไหวพริบตามสถานการณ์

คำสำคัญ : ปรัชญาการเมือง, บริบทการเมืองการปกครองตะวันตก, เจ้าชาย, แมคเคียวาลี

Abstract

The purpose of this article is threefold, namely : 1) to study the context of political philosophy of Western philosophers, 2) to study the Niccolo Machiavelli's concept of political philosophy, 3) to analyze the Niccolo Machiavelli's concept of political philosophy.

Its results revealed that 1) the Western political and administrative contexts were manifested such as; Autocratic, Oligarchy and Democratic. Ultimately, each of these, the City-states or the Public-states will be suitably used to their contexts. On the Ruler side, A kind of ruler will be the Monarch, the serious struggles for hegemony between the Church and Kingdom were often found. 2) The Prince the book presenting the Macchiavalli's political philosophy's concept was regarded as a guidebook on how to capture and keep the power on analyzing. There are 3 factors of power in political philosophy namely: Legislative power, Executive power, and Judicial power. On the process of exercising that power, according to Macchiavalli, but, it will mainly focus into the goal. It is, therefore, in the State Administration must be strictly controlled by law rather than using a system of morals and virtues. That is a kind of secular government. 3) On analysis of the Niccolo Macchiavalli's concept of political philosophy, he pointed that any ruler who wishes to keep a stable power must fulfill the needs effectively for their success and consent. Because a reason and power don't often go hand in hand. Therefore, the rulers are recommended to be ready to show the role of a lion or fox by using force or witty according to the arising situations.

Keyword : Political Philosophy, Political Philosophy of Western Philosophers, The Prince, Macchiavalli

บทนำ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองนั้น จำเป็นต้องทราบถึงแนวทางในบริบททางสังคมแควตงวิชาการ การศึกษารัฐศาสตร์จะเน้นศึกษาถึงแนวความคิดทางการเมืองของบรรดานักคิด ที่มีชื่อเสียงหรือได้รับยกย่องยอมรับในแนวคิดต่าง ๆ ที่สำคัญของโลกการเมือง โดยเฉพาะนักคิดนักปราชญ์ ทฤษฎีการเมืองตะวันตกตั้งแต่ ยุคคลาสสิก เช่น โสเครตีส,เพลโต, อริสโตเติล หรือในยุคกลางนักคิดที่มีชื่อเสียงทางการเมือง เช่น เซนต์ออกัสติน, เซนต์ โทมัส อควินัส และนักคิดที่ได้รับการยกย่องในยุคสมัยใหม่ ซึ่งมีชื่อเสียงและแนวคิดที่ ในยุคนั้นให้เป็นยุคสมัยใหม่ โดยเริ่มจาก นิโคโล แมคเคียวาลี, โทมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อก, ฌอง จาคส์ รูสโซ, เป็นต้น ยุคหลังสมัยใหม่นั้นก็ได้ปรากฏนักคิดที่มีชื่อเสียงทางการเมืองที่ทั่วโลกให้ความสนใจด้วย

แม้บริบทของนักคิดจะมีสภาพแวดล้อมบริบทต่างกัน การเมืองในโลกตะวันตก แมคเคียวาลี (Machiavelli) (Niccolò Machiavelli, 1950 : 7) ถือเป็นนักปรัชญาการเมืองที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคนหนึ่ง เป็นบุคคลที่สอนให้โลกรู้จักอำนาจทางการเมืองอย่างเข้าแท้งจริง เคยเป็นที่ปรึกษาว่าการเมืองได้รับอิทธิพลแนวคิดการเมืองจากตระกูลเมดิชี โดยงานเขียนการเมืองที่สร้างชื่อเสียงให้เขาอย่าง เดอะพริ้นท์ (The Prince) หรือ “เจ้าผู้ปกครอง” (Niccolò Machiavelli, 1965 : 5) เป็นงานที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นบทความ บทประพันธ์ นิยาย เป็นต้น (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547 : 11-13) ความสำคัญของ เดอะพริ้นท์ (The Prince) มิใช่เพียงตัวงานทั้งบทบาพในทางปรัชญาการเมืองหรือหนังสือยิ่งใหญ่อย่างเดียวก แม้แต่ในพื้นที่ทั่วไป นักอ่านทั่วไปยังอ่านงานเขียนของ แมคเคียวาลี ก็ยังคงถูกจัดว่าเป็นหนังสือที่น่าอ่านอย่างยิ่งด้วย (ศักดิ์ บวร, 2559 : 1 - 3)

แมคเคียวาลี (Machiavelli) เป็นชาวเมืองฟลอเรนซ์ ทางยุโรปตอนใต้ ประเทศอิตาลี มีฐานะชนชั้นสูง ต่อมาเป็นนักการทูต เขามองว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้น เห็นแก่ตัว และสิ่งดึงดูดใจบรรดารัฐบุรุษยิดมั้น ก็คือ ความต้องการความปลอดภัยในหมู่มวลชน และความต้องการอำนาจของผู้ปกครองรัฐบาลตั้งขึ้นมาบนพื้นฐานของความอ่อนแอและความหย่อนสมรรถภาพของแต่ละบุคคล อิตาลีจึงไม่สามารถจะป้องกันตนเองจากการรุกรานของบุคคลอื่น (Niccolò Machiavelli, 1960 :10) การปกครองอำนาจอิตาเลียนในยุคสมัยนั้น ส่งผลทำให้อิตาลีประเทศอิตาลีมาใช้ระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ ที่นำเอาแนวคิด เดอะพริ้นท์ ของ แมคเคียวาลี มาศึกษาเพื่อเป็นคู่มือใช้สำหรับนักปกครองผู้มีกำลังเข้มแข็ง

เป็นเรื่องเกี่ยวกับราชาธิปไตย หรือรัฐบาลที่มีอำนาจเด็ดขาด แมคเคียวาลี มองธรรมชาติของมนุษย์ในแง่ร้าย และผู้ปกครองเองจะต้องระวังตัว ไร้ความเมตตา หลังจากนั้นเขาถูกสถาปนาให้เป็น “บิดาแห่งทฤษฎีการเมืองยุคสมัยใหม่”

แมคเคียวาลี (Machiavelli) ได้เสนอหนทางสำหรับมนุษย์แล้วว่า ควรได้รับการปฏิบัติด้วยดีหรือไม่กับคดียี้ ต้องทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาอำนาจของตน ผู้ปกครองต้องเป็นทั้งราชสีห์และสุนัขจิ้งจอก รู้จักใช้พระเดชและพระคุณ ด้วยการนำแนวคิด จากหนังสือเดอะพริ้นท์ (The Prince) เจ้าผู้ปกครองนี้ไปประยุกต์ใช้จนทำให้สังคมประเทศอิตาลีเปลี่ยนแปลงใหม่จากระบบการปกครองเดิม (ระบบฟิวดัล) ให้เป็นยุคสมัยใหม่ ที่แยกกฎของสังคมและศีลธรรมแยกจากศาสนาออกจากการเมือง (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2560 : 76) การปกครองจึงเป็นเรื่องของศิลปะในการใช้อำนาจ โดยรัฐถือเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์รู้สึกมั่นคงปลอดภัย และมีการกินการอยู่ที่ดี เป้าหมายสูงสุดของการเมืองอยู่ที่ผลประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น หากการใดที่มุ่งกระทำเพื่อเป้าหมายดังกล่าว ผู้ปกครองย่อมใช้วิธีการที่ไม่มีศีลธรรมได้ รัฐบุรุษจึงต้องรู้จักวิธีที่จะทำอะไรโดยปราศจากศีลธรรมได้ ถึงแม้อิทธิพลแนวคิดนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการเมืองการปกครอง เป็นศิลปะของการใช้อำนาจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการมุ่งหวังที่ผลออกมาในแง่ปฏิบัติ ที่นำไปสู่ความมั่นคง เป็นหนึ่งเดียวทางอำนาจของผู้ปกครอง และผลประโยชน์ของรัฐมากกว่าที่จะสนใจในเรื่องของผลกระทบหรือบรรทัดฐานทางจริยธรรมหรือศีลธรรมด้วยเช่นกัน

ในยุคสมัยอำนาจนิยมนี้ ผู้ปกครองต้องรู้จักการใช้ศิลปะอำนาจ และนำไปปฏิบัติในฐานะของผู้ปกครอง เพื่อการรักษาไว้ซึ่งอำนาจให้มั่นคงและเข้มแข็ง โดยต้องอาศัยทั้งกำลังที่เข้มแข็งเสมือนราชสีห์ และความรู้เท่าทันปราดเปรื่อง มีเล่ห์เหลี่ยมเสมือนสุนัขจิ้งจอก ด้วยอำนาจจึงเป็นสิ่งที่แมคเคียวาลีตั้งใจทำให้ประเทศอิตาลีนั้นได้ศูนย์รวมอำนาจเป็นปึกแผ่น และมีอำนาจรัฐอยู่ควบคู่กับผู้นำที่เด็ดเดี่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การสร้างศูนย์รวมอำนาจที่เข้มแข็งอยู่ที่รัฐและกลับไปเพิ่มอิทธิพลให้แก่อาณาจักรแทน อำนาจรัฐและผู้ปกครองเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นที่รู้จักการ โดยยุคของการขยายตัวของความรู้และวิชาชีพเรียกว่า “ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ” หรือ “ความรุ่งโรจน์ทางภูมิปัญญา” (Renaissance)

ปัจจุบันด้วยแนวคิดอันทรงพลังของแมคเคียวาลี (Machiavelli) นักการเมืองหรือนักวิชาการในแวดวงสังคมรัฐศาสตร์ไทยก็ให้ความสนใจในผลงานของแมคเคียวาลีที่

โดดเด่นในเรื่อง “การใช้ศิลปะของอำนาจและการปกครอง” ที่มีการตีพิมพ์และแปลผลงานออกมาให้ศึกษาแนวคิดแมคเคียวาลีกับการเมืองมากมาย เดอะปรินซ์ (The Prince) จึงเป็นหนังสือที่นิยมและเป็นที่ยอมรับสำหรับวงการการเมืองไทยที่ผู้นำในสังคมควรศึกษาศาสตร์การศึกษารัฐศาสตร์ในแนวปรัชญาจึงเป็นแนวทางการศึกษาที่ไม่ได้เน้นระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่เคร่งครัดมากไป (ไมลส์ อังเกอร์, 2557 : 3 - 5) แต่เป็นการเพียงการศึกษาแนวความคิดและความเชื่อของคนที่เป็่นนักปราชญ์เป็นสำคัญกว่า เช่น คำสอน บทสนทนา การพรรณนาเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือการอธิบายความคิดเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์และประสบการณ์ ซึ่งแนวคิดปรัชญาการเมืองของแมคเคียวาลี (Machiavelli) จึงเกิดชนวนนักปฏิวัติในอิตาลีต่อต้านอำนาจรัฐ และผลักดันเปลี่ยนอำนาจอธิปไตยให้ตกเป็นประโยชน์กับประชาชน จึงทำให้รากฐานอำนาจและปกครองแบบเดิมเริ่มสั่นคลอนทั่วอิตาลี เช่น อำนาจทางการเมือง กฎหมาย สงครามล่าอาณานิคม ความเสื่อมของอำนาจพระราชา เป็นต้น ด้วยสาเหตุนี้ทำให้ระบบการปกครองในอิตาลี จำต้องยอมรับแนวคิด เดอะปรินซ์ (The Prince) “เจ้าผู้ปกครอง” เพื่อสร้างเป้าหมายของ อำนาจและผู้ปกครองที่ดี เกิดผลประโยชน์ให้เหมาะสมกับรัฐมากที่สุด แนวคิดของแมคเคียวาลี โดยเฉพาะในหนังสือเรื่อง เดอะปรินซ์ (The Prince) ได้มีอิทธิพลต่อนักคิดจำนวนมากในยุคหลังไม่ว่าโทมัส ฮอบส์ ด้วยแนวคิดที่ว่า “เจ้าผู้ปกครองจะต้องทำทุกวิถีทางในการรักษาอำนาจของตน” เลยเถิดกลายเป็นคาถาประจำใจของนักการเมืองไม่ว่ามาจากการเลือกตั้งหรือการทำการรัฐประหารไปเสียคือมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของตน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาบริบทการเมืองการปกครองตะวันตก แนวคิดปรัชญาการเมืองทางของนิโคโลแมคเคียวาลี ได้แก่ รัฐ การเมืองการปกครอง กฎหมาย การรักษาอำนาจและผู้ปกครองที่ดี (มีคุณธรรม) หรือ “การใช้ศิลปะของอำนาจและการปกครอง” บทบาททางการเมือง และศึกษาค้นคว้าผ่านผลงานเขียนของ แมคเคียวาลี ได้แก่เรื่อง เดอะปรินซ์ (The Prince) “เจ้าผู้ปกครอง” เรื่อง มหาชนรัฐ (The Discourses) เรื่อง History of Florence and Of the Affairs of Italy และเรื่อง Mandragola เป็นต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองของ นิโคโล แมคเคียวาลี และมาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของแมคเคียวาลี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปประกอบการศึกษา ได้เกิดองค์ความรู้ทางด้านปรัชญาการเมืองของแมคเคียวาลี ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ในแวดวงนักวิชาการสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบททางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาตะวันตก
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- (1).ศึกษางานเขียน ของ นิโคโล แมคเคียวาลี
- (2).วิเคราะห์และอภิปรายผล
- (3).สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเอกสารเพื่อจัดทำเป็นบทความงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของนิโคโลแมคเคียวาลี” ศึกษา และวิเคราะห์ผลงานจากการศึกษาเอกสาร จากผลงานหนังสือปรัชญาการเมืองของ แมคเคียวาลี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) **บริบทการเมืองการปกครองของตะวันตก** เป็นแบบอิตาลีปไตย คณาธิปไตย และประชาธิปไตย สุดแต่คนรัฐหรือสาธารณรัฐจะนำไปใช้กับบริบทของตน ในด้านผู้ปกครองจะเป็น แบบราชา “เจ้าชาย” ผู้นำเผด็จการ หรือ ผู้นำประชาธิปไตย ด้านการเมืองการปกครอง จะเห็นการแย่งอำนาจ ความเป็นใหญ่อย่างรุนแรง ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร

2) **ปรัชญาการเมืองของ แมคเคียวาลี** ในหนังสือ เดอะพริ้นท์ (The Prince) เป็นคู่มือการปกครองเกี่ยวกับหลักวิธีการ ได้อำนาจและรักษาอำนาจ โดยวิเคราะห์ว่า มนุษย์เราตามธรรมชาติ เป็นคนเลว และมีความทะเยอทะยานไม่จบสิ้น แต่มนุษย์เราก็กู้ปลุกฝังให้ดีขึ้นได้ แท้จริงแล้วไม่มีใครดี หรือเลวไปเสียทั้งหมด แม้เขา อาจจะมองคนในแง่ร้าย แต่ก็เต็มไปด้วยความหวังที่แสวงหาสิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอ องค์ประกอบของปรัชญาทางการเมืองมีอำนาจ 3 ประการ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กระบวนการใช้อำนาจนั้น ไม่คำนึงถึงวิธีการใด ๆ แต่จะคำนึงถึงเป้าหมายเป็นหลัก ทั้งนี้ ในการปกครองรัฐนั้น ต้องควบคุมด้วยกฎหมายอย่างจริงจัง มากกว่าที่จะใช้ระบบศีลธรรม และคุณธรรม ซึ่งก็คือการปกครองรัฐแบบฆราวาส

3) ด้านการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี ถือว่าผู้ปกครองที่ปรารถนาจะอยู่ในอำนาจอย่างมั่นคง จึงต้องทำให้ความต้องการเหล่านั้นบรรลุผล ไม่คำนึงถึงวิธีการใดๆ เพื่อความสำเร็จและการยินยอม เพราะความมีเหตุผลกับอำนาจมักจะไปด้วยกันไม่ค่อยได้ ผู้ปกครองควรแสดง บทบาทของสิงโต หรือสุนัขจิ้งจอก โดยการใช้กำลัง หรือไหวพริบตามสถานการณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของนิโคโลแมคเคียวาลี ผู้วิจัยคิดเห็นว่า การเมืองการปกครองตะวันตกนั้น ใช้รูปแบบอิตาลีเป็นแบบอย่าง และแบบประชาธิปไตยนั้น สุดแต่คนรัฐหรือสาธารณะรัฐจะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน ในด้านผู้ปกครองจะเป็นแบบราชา “เจ้าชาย” ผู้นำเผด็จการ หรือประธานสภา (รัฐเอเธนส์) ผู้นำประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาบริบทด้านการเมืองการปกครองจะเห็นการแย่งอำนาจความเป็นใหญ่ ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร

นิโคโล แมคเคียวาลี เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1469 ณ นครรัฐฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี คริสต์ศตวรรษที่ 15 ต่อมาแมคเคียวาลี ได้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ ในนครรัฐฟลอเรนซ์ เขาเสียชีวิตเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 1527 อายุ 57 ปี ผลงานที่โดดเด่นชิ้นสำคัญของ แมคเคียวาลี คือ เดอะพริ้นท์ (The Prince) และ The Discourses นั้นเต็มไปด้วยการอ้างเหตุผลเชิงตรรกวิทยาหรือเป็น “ตรรกะบท”(Syllogism) เต็มไปด้วยคำว่า “ถ้า” “แต่” “เดี๋ยวนี” และ “เพราะฉะนั้น” การอ้างเหตุผลของเขากระทำอย่างเฉียบคม วิเคราะห์ปัญหาอย่างหลักแหลม เฉลียวฉลาด โดยใช้รูปแบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ และปรัชญาชาตินิยมแบบอำนาจเด็ดขาด ที่ทำให้ชาวอิตาลีในสมัยต่อมา มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ จึงทำให้สังคมของชาวยุโรปเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและนักคิดที่ได้รับการยกย่องในยุคสมัยใหม่ ซึ่งมีชื่อเสียงและแนวคิดที่ ในยุคนั้นให้เป็นยุคสมัยใหม่ โดยเริ่มจาก นิโคโล แมคเคียวาลี, โทมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก, ฌอง ฌาคส์ รุสโซ, เป็นต้น

ดังนั้นการปกครองจึงเป็นเรื่องของศิลปะในการใช้ ผู้ปกครองย่อมใช้วิธีการที่ไม่มีศีลธรรมได้ รัฐบุรุษจึงต้องรู้จักวิธีที่จะทำอะไรโดยปราศจากศีลธรรมได้ แม้อิทธิพลแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการเมืองการปกครองว่าเป็นศิลปะของการใช้อำนาจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการมุ่งหวังที่มีผลออกมาในแง่ของการปฏิบัติ ที่นำไปสู่ความมั่นคง ความเป็นหนึ่งเดียวทางอำนาจของผู้ปกครอง เกิดประโยชน์ต่อสังคม รัฐ ประเทศชาติสืบต่อไป

องค์ความรู้และนวัตกรรม

งานวิจัยนี้ ดังที่ผู้วิจัยมีความประสงค์ การศึกษาปรัชญาการเมืองของนิโคโลแมคเคียวาลี ผู้วิจัยต้องศึกษาถึงบริบทปรัชญาการเมืองตะวันตก และแนวคิดนักปรัชญาการเมือง แล้วจึงมาศึกษาผลงานเขียนปรัชญาการเมืองของนิโคโล แมคเคียวาลี ที่มีชื่อเสียง เช่น เดอะพริ้นท์ (The Prince) มหาชนรัฐ (The Discourse) เป็นต้น การได้เป็นผู้ปกครอง หรือผู้นำรัฐต้องรู้จักวิธีที่จะทำอะไรโดยปราศจากศีลธรรมได้ ผู้ปกครองต้องฉลาดนำศิลปะของการใช้อำนาจ ทั้งการเมืองการปกครอง องค์กร หน่วยงาน เพื่อต้องการมุ่งหวังที่ผลออกมาในแง่ปฏิบัติ ที่นำไปสู่ความมั่นคง เป็นหนึ่งเดียวทางอำนาจของผู้ปกครอง และผลประโยชน์ของรัฐ องค์กร หน่วยงานมากกว่าที่จะสนใจในเรื่องของผลกระทบ ทั้งนี้ขึ้นกับบริบทการเมืองการปกครองในรัฐนั้น ๆ ซึ่งผู้ปกครอง หรือผู้นำรัฐ ต้องมีความสามารถ และอำนาจเด็ดขาด ในการจัดการในรัฐ องค์กร หรือหน่วยงานให้เรียบร้อยมากที่สุด

ดังนั้น ผู้ปกครอง หรือผู้นำรัฐ องค์กร หน่วยงาน ควรมีวิธีการรักษาไว้ซึ่งอำนาจ สร้างความเป็นเอกภาพทางการเมือง และการสร้างความมั่นคงในการปกครอง ให้มีความสงบเรียบร้อย ผู้ปกครอง หรือผู้นำรัฐ (เจ้าเล่ห์) จึงต้องแสดงบทบาท “เป็นทั้งสุนัขจิ้งจอก เพื่อจะได้รู้จักกับดัก และเป็นทั้งสิงโตเพื่อที่จะได้ทำให้หมาป่ากลัว” โดยทำทุกวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อการจัดระเบียบทาง องค์กร หน่วยงาน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมั่นคงสืบต่อไป

สรุป

ปรัชญาการเมืองของแมคเคียเวลลี ได้สร้างความปลอบประโลมให้กับมนุษย์ได้ ตอกย้ำให้มนุษย์เข้าใจสาเหตุแห่งปัญหาทางสังคมการเมือง แต่เป็นสาเหตุที่เกิดจากมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าปัญหาต่าง ๆ มีทางแก้ไข และได้แสดงให้เห็นว่า วิธีการแก้ปัญหาสังคมการเมืองเพื่อสร้างระเบียบทางสังคมที่สมควรนั้นก็อยู่ที่มนุษย์ด้วย มนุษย์จึงต้องพยายามเรียนรู้วิธีการต่างๆ เพื่อจะใช้พลังคุณธรรมความสามารถของมนุษย์ เอาชนะโชคชะตาให้จงได้มนุษย์จำเป็นต้องรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อม เพราะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาพลังคุณธรรมความสามารถของมนุษย์ ดังนั้นปรัชญาการเมือง ของแมคเคียวาลี แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของมนุษย์คนที่ใช้ศักยภาพของตนเองในการเอาชนะปัญหาอุปสรรค ทุกวิธีการให้ได้มาโดยไม่สนวิธีการถาวร

บรรณานุกรม

- สมบัติ จันทรวงศ์. (2547). **เจ้าผู้ปกครอง**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ไมลส์ อังเกอร์ (Miles Unger). (2557). **เจ้าทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่**, (พิมพ์ครั้งที่ 1), ศิริรัตน์ ณ ระนอง. แปล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- ศักดิ์ บวร. (2559), **เดอะปรินซ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สมิต.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2560), **ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Niccolò Machiavelli. (1950). *The Discourses* Translated by Christain E.Detmold. New York : The Modern Library.
- _____. (1960). *History of Florence and of the Affairs of Italy*. New York : Harper & Row.
- _____. *The Prince* (1965). Translated and Edited by Mark Musa Pres. New York : St.Martin.

แนวคิดมนุษยนิยมกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
ของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย
Humanism and Fundamental Rights and Liberties
of Stateless People in Thailand

ละอ อู่แก้วเกษม

La-aw Kukaewkasem

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

พิรัชย์ เปรมศิรา

Phirat Premisira

มูลนิธิพันธกิจล่อว์

Legal Advocacy Walk Foundation

Corresponding Author, E-mail: lkukaewkasem@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย นโยบายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าระเบียบ กฎหมาย นโยบายของรัฐที่ให้สถานะบุคคลและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนในไทยนั้น รัฐจะจำแนกสถานะบุคคลของคนเป็นกลุ่ม ๆ และกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้กับสถานะของแต่ละคน โดยแต่ละคนมีสิทธิและเสรีภาพที่ไม่เหมือนกัน ในทฤษฎีมนุษยนิยมกล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมศักดิ์ภาพ มีความสามารถในการพัฒนาการตนเอง และเชื่อว่ามนุษย์สามารถค้นพบความหมาย คุณค่า และเป้าหมายของชีวิตได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยผ่านระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน โดยมนุษย์ทุกคนต้องได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างในเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว เพศ รสนิยมทางเพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สถานะทางเศรษฐกิจ ชนิก้า กำเนิด ความพิการ สถานะสุขภาพ หรือสถานะอื่นๆ นี่คือการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นการไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่รัฐยังไม่รับรอง จะเป็นเหตุ

แห่งการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีพึงได้มาตั้งแต่กำเนิดตามธรรมชาติไม่ได้ เพราะการมีสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นหลักประกันที่มนุษย์จะพัฒนาตนเอง การค้นพบคุณค่าในชีวิตตามหลักมนุษยนิยม รัฐจึงจำเป็นต้องรับรอง ค้ำครอง และส่งเสริมให้คนทุกคนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานโดยไม่ผูกไว้กับการมีสัญชาติ หรือมีเงื่อนไขอื่นใด รวมทั้งทุกคนต้องเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยไม่ละเมิดต่อกัน

คำสำคัญ : คนไร้รัฐไร้สัญชาติ, สิทธิขั้นพื้นฐาน, เสรีภาพ, สิทธิมนุษยชน, แนวคิดมนุษยนิยม

Abstract

This article aims to study the concept of Humanism and fundamental rights and liberties of stateless people according to the policies, laws and regulations of ending and protect the statelessness problem in Thailand. The study found that the policies Laws and regulations relating management and issuing the personal legal status and recognizing the fundamental rights of people in Thailand. Governments will classify and divide the personal legal status of people into groups and define the fundamental rights and liberty in accordance with their personal legal status. Therefore, people in Thailand, each group have different basic rights and freedoms. In humanist theory, human rights are said to be every human being is born with potential, have the ability to develop yourself. And humanist believes that, while humans alive, humans can discover the meaning, value, and purpose of life through believes in democracy system, human rights, liberties and Equality principle. Also, by all human beings must be treated equally in their fundamental rights. And human beings must not be discriminated against because of race, nationality, skin color, gender, sexual orientation, language, religion, political opinion, economic status, national origin, disability, health status, or other form of status. This is assured of human dignity for all. For this reason, statelessness that government has not recognized as a citizen yet. Government cannot use this reason to limiting or depriving the fundamental

rights from people. Because every human being has rights since from birth as natural rights. And having basic rights is an assurance that human beings can develop themselves and discover human being values and meaning according to humanism. Government is obligated to recognize, protect and enhance the enjoyment of fundamental rights for all without considering about statelessness group of people or any other conditions. Including, everyone must be respect in fundamental rights each other.

Keywords : stateless people, fundamental rights, liberties, human rights, humanism

บทนำ

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน คือสิทธิมนุษยชน ที่ได้รับการยอมรับโดยประชาคมโลก ความเป็นสากลเป็นของมนุษย์ทุกคน ไม่สามารถถูกพรากไปจากมนุษย์ได้ และไม่สามารถแบ่งแยกได้ เพราะสิทธิทุกสิทธิล้วนเกี่ยวข้องกัน ไม่สามารถเลือกที่จะเคารพสิทธิใดสิทธิหนึ่งได้ แต่สิทธิทุกสิทธิต้องได้รับการเคารพอย่างเท่าเทียมกัน (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2561 : ออนไลน์)

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสถิติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ จำนวน 7 ฉบับ จากทั้งหมด 9 ฉบับ ได้แก่ 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 3) อนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ 4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 5) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ 6) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และ 7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ รวมทั้งข้อตกลง หรือคำมั่นที่ประเทศไทยได้สัญญาในเวทีประชุมระดับโลกต่าง ๆ ทำให้ประเทศไทยมีพันธผูกพันในการปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ และข้อตกลงต่าง ๆ นั้น ประเทศไทยจึงกำหนดเรื่องสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นเรื่องสำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญ และได้กำหนดให้การจัดการปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนเป็นนโยบายสำคัญและวาระแห่งชาติ และรัฐก็ได้จัดตั้งหน่วยงาน ขึ้นมาดูแลการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งมีองค์กรภาคเอกชน ที่ร่วมขับเคลื่อนในการคุ้มครอง และดูแลเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย แต่ในความเป็นจริง ก็พบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ก็เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง คือมีการกระทำที่ริดลอนและกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะคนไร้รัฐไร้สัญชาติถูกการละเมิดสิทธิมนุษยชน สืบเนื่องจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมาย กฎหมายไม่ได้กำหนดให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติเหมือนคนทั่วไป แต่กลับจำกัดและมีเงื่อนไขในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ กล่าวคือ คนไร้รัฐไร้สัญชาติไม่มีสิทธิในการประกอบอาชีพ การทำงาน การมีใบขับขี่ การเลือกที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลฟรี สวัสดิการทางสังคม เสรีภาพการเดินทาง เสรีภาพการแสดงออก เสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในการดูแลชุมชน และอื่น ๆ เพราะเขาไม่มีเอกสารแสดงตน และไม่มีสัญชาติ ทำให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติถูกละเมิดในสิทธิและเสรีภาพ และไม่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นกลุ่มเปราะบางและเสี่ยงที่ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

เนื้อเรื่อง

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่างๆ ตระหนักว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งที่สำคัญ จึงได้จัดตั้งองค์การสหประชาชาติที่จะมาดูแล คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชาติ ให้ได้รับความเป็นธรรม อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน คือสิทธิมนุษยชนที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด เป็นหลักสากล เป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้แก่มนุษย์ เป็นของทุกคน โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่มีพรมแดน ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน ไม่ว่าจะมีความเชื่อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรืออยู่ที่ใดในโลกนี้ก็ตาม ทุกคนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หรือคุณค่าในตัวเองในฐานะเป็นมนุษย์ จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และการพัฒนาตนเองของมนุษย์ ที่คนทุกคนพึงมีพึงได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรมในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์

สิทธิมนุษยชน หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2560 สิทธิเสรีภาพ จึงเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ซึ่งติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เรียกว่า “สิทธิธรรมชาติ” คือสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้กับมนุษย์แต่ละคน เป็นสิทธิประจำตัว ไม่สามารถแยกออกจากแต่ละคนได้ อาทิเช่น สิทธิ

ในชีวิต สิทธิในร่างกาย สิทธิสัญชาติ สิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม สิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเคลื่อนย้าย สิทธิดังกล่าวนี้มนุษย์แต่ละคนมีอยู่โดยไม่ขึ้นอยู่กับกฎหมาย หรืออำนาจของรัฐ หรือของใคร เพราะเป็นสิทธิที่ทุกคนมีอยู่ก่อนมีที่จะรัฐ หรือกฎหมาย และคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่ความหมายคำว่า “สิทธิ” กับ “เสรีภาพ” นั้นมีความแตกต่างกัน ดังนี้

“สิทธิ” คือ ประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองมิให้มีการละเมิด รวมทั้งบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย เช่น สิทธิในครอบครัว สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในการเลือกอาชีพ ถิ่นที่อยู่ การเดินทาง สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น (วรพจน์ วิศรุตพิชญ, 21 : 2543) และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554ได้ให้ความหมายคำว่า “สิทธิ” ไว้ว่า คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้อื่น

ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” คือ อำนาจของแต่ละคน ที่จะกำหนดหรือตัดสินใจเลือกวิถีทางของตนเองตามใจปรารถนา กล่าวคือ ภาวะคนไม่ถูกใครครอบงำ หรือมีอิทธิพล หรือถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ในสิ่งที่ตนเองประสงค์หรือไม่ประสงค์จะกระทำตามสิทธิที่แต่ละคนมี เสรีภาพ จึงเป็นอำนาจของบุคคล ที่มีอยู่เหนือตนเอง ที่จะเลือก หรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เสรีภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเดินทาง การท่องเที่ยว การเลือกคู่ครอง การใช้ชีวิต เป็นต้น และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายคำว่า “เสรีภาพ” ว่า คือ ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา, ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

แนวคิดมนุษยนิยม

ในศตวรรษที่ 14-17 ยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการจากกรีกและโรม โดยชาวยุโรปที่เป็นปัญญาชนและผู้มีฐานะได้สนับสนุนให้มีการศึกษาด้านศิลปวิทยาการ การคิดค้น การคิดค้น และการประดิษฐ์สิ่งใหม่ รวมทั้งได้รับความชาวกรีก จนสามารถประดิษฐ์เรือ เข็มทิศ แผนที่ กล้องส่องทางไกล ปืน กระสุนปืน และอื่น ๆ ทำให้มนุษย์มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเรียกแนวคิดนี้ว่า แนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) (ศรุตา ทิพย์แสง, 2563 : ออนไลน์)

แนวคิดมนุษยนิยม คือปรัชญาเชิงจริยศาสตร์ที่เชื่อในเรื่องความสง่างามและคุณค่าของมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความฉลาด มีความต้องการ มีอิสระทางความคิด และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง สามารถเข้าถึงหรือค้นคว้าแสวงหาความรู้หรือความจริงโดยตัวมนุษย์เอง โดยผ่านวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เชื่อว่ามนุษย์สามารถค้นพบความหมาย คุณค่า และเป้าหมายของชีวิตได้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และเชื่อในระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน การมีเสรีภาพอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชีวิตและสังคมที่ดีของมนุษย์ ตามพจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน นิยามแนวคิดแบบมนุษยนิยม (Humanism) ว่าคือ ทักษะที่ถือว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มีศักดิ์ศรี มีค่า และมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองโดยอาศัยเหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติ (สิทธิพันธ์ พุทธหนู และคณะ, 2564: 70) แต่มนุษย์นิยมตามทัศนะของกลุ่มศาสนาบางกลุ่มถือว่า มนุษย์จะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ได้ก็แต่โดยอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา สรุปหลักการหรือความเชื่อของทฤษฎีมนุษยนิยมเชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติแห่งความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และมนุษย์มีสิทธิในการต่อต้านหรือไม่พอใจในผลที่เกิดขึ้นจากสิ่งต่างๆ แม้สิ่งนั้นจะได้รับการยอมรับว่าจริง รวมทั้งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์คือการที่มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด หรือ มโนทัศน์ของตนเอง (สุดจิรา เรื่องทิพย์พิพัฒน์, 2562 : ออนไลน์)

คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

“คนไร้รัฐไร้สัญชาติ” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐ (The Convention relating to the status of Stateless person) ค.ศ. 1954 หมายถึง “บุคคลไร้สัญชาติ” คือ บุคคลที่ไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นคนสัญชาติของรัฐใดเลยภายใต้ผลบังคับแห่งกฎหมายของรัฐนั้น” หรือกล่าวสั้นๆ คือคนที่ไม่ม่ประเทศใดในโลกนี้ยอมรับว่าเป็นคนสัญชาติของประเทศใดๆ แต่ในประเทศไทยมีการนิยามคำว่า “คนไร้รัฐ” กับ “คนไร้สัญชาติ” แยกออกจากกัน เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการปัญหา และเข้าใจง่าย ดังนี้

“คนไร้รัฐ” หมายถึง คนที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎรของทุกรัฐบนโลก พวกเขาจึงไม่ได้รับรองเอกสารรับรองตัวบุคคลที่ออกโดยรัฐเจ้าของตัวบุคคลพวกเขาจึงไม่มีเอกสารเพื่อแสดงตนและเพื่อพิสูจน์ในการใช้สิทธิหรือทำนิติกรรมใดๆเลย (ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง, 2551 : 2) หรือกล่าวคือ “บุคคลที่ไม่ถูกบันทึกการบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดในโลก หรือ “คนที่ไม่ม่เอกสารแสดงตนใด ๆ เลย” ส่วนคำว่า “คนไร้สัญชาติ” หมายถึง “คนที่

มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรที่รัฐใดรัฐหนึ่งรับรองการมีตัวตนของเขา แต่ไม่ยังไม่ได้รับรองการมีสัญชาติของรัฐใดในโลกนี้” ซึ่งในประเทศไทย เราเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “คนที่เลขประจำตัว 13 หลักสำหรับคนซึ่งไม่ใช่สัญชาติไทย (กลุ่มเลข 0, 6, 7, 8 หรือ 00)” ดังนั้นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ จึงมีสถานะบุคคลทางกฎหมายว่าเป็น “คนต่างด้าว” ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีคนไร้รัฐไร้สัญชาติเป็นจำนวนมาก เป็นอันดับต้น ๆ ของโลก โดยมีจำนวนคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ มีรายการบุคคลในระบบทะเบียนราษฎร คือกลุ่มบุคคลที่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ทั้งสิ้น 561,329 คน จากข้อมูลสถิติของกรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2564 ส่วนคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร หรือคนที่ไม่ม่เอกสารแสดงตน ที่ไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ก็มีเป็นจำนวนมาก เพียงแต่ไม่อาจทราบจำนวนที่แน่นอนได้ แต่พบว่า เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษรหัส G ในสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการรายงานว่ามีจำนวนสะสมตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2565 ทั้งหมด 112,841 คน จากข้อมูลเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษรหัส G ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เดือนเมษายน พ.ศ. 2566 นี้คือจำนวนตัวเลขส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงบุคคลที่ตกหล่นทางทะเบียนของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย นอกจากนี้ประเทศไทย ยังมีผู้ลี้ภัยในศูนย์อพยพ 9 แห่งจำนวน 93,412 คน มีผู้ลี้ภัยในเมือง อีกประมาณ 9,500 คน และมีลูกแรงงานข้ามชาติ ประมาณ 400,000-300,000 คน ที่ยังไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติหรือกำหนดเลขประจำตัว 13 หลักเช่นกัน

ที่มาของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย สามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ

1. คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย แต่เดินทางเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยไม่มีเอกสารหรือหนังสือเดินทางอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานตามพื้นที่ตะเข็บชายแดน หนีภัยจากการสู้รบหรือความไม่สงบในพื้นที่ และเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำหาเลี้ยงชีพไม่ได้ในประเทศต้นทาง รวมทั้งการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในประเทศไทย ท้ายที่สุด เมื่อระยะเวลาผ่านมานาน คนเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ที่ไม่สามารถกลับประเทศต้นทาง หรือไม่สามารถกลับพิสูจน์การมีสัญชาติของประเทศต้นทาง ทำให้ตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติในเวลาต่อมา

2. คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้สัญชาติไทย เนื่องจากสถานะการมีสัญชาติไม่ได้รับการรับรอง หรือพิสูจน์ตามกฎหมาย หากพิจารณาตามหลักพุดินัยบุคคลเหล่านี้ก็เป็นคนสัญชาติไทย แต่เนื่องจากไม่มีเอกสารยืนยันหรือการรับรองของรัฐ เช่น

บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน หรือสูติบัตร จึงตกเป็นคนที่มิสถานะเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติตามหลักดินนัย เมื่อมีลูกหลาน ๆ ก็ตกอยู่ในสถานะของคนไร้รัฐไร้สัญชาติเช่นเดียวกับพ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีสัญชาติ ลูกก็ย่อมไม่มีสัญชาติใด ๆ โดยอัตโนมัติเช่นกัน ดังนั้น การไร้รัฐไร้สัญชาติของพ่อแม่จะถ่ายทอดผ่านสายโลหิตไปยังลูกหลานเป็นทอด ๆ และในทางกลับกัน ถ้ามีสัญชาติ สัญชาตินั้นก็จะส่งต่อผ่านสายโลหิต เช่นกัน และที่สำคัญคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย ตกเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย เป็นจำนวนมาก เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนหลักการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนของรัฐบาลไทย จากเดิมกฎหมายบัญญัติว่า “บุคคลทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ย่อมได้สัญชาติไทย” ตามมาตรา 7 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 รัฐบาลได้เปลี่ยนหลักการว่า “บุคคลที่เกิดในประเทศไทย โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้สัญชาติไทย” ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ทำให้ผู้เกิดในประเทศไทย ที่มีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ที่เคยได้สัญชาติไทย ถูกเพิกถอนสัญชาติไทยทั้งหมด และภายหลังประกาศฉบับดังกล่าว ถ้าใครที่เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ก็จะไม่ได้อสัญชาติไทยอีกต่อไป กฎหมายฉบับนี้ทำให้เกิดคนไร้รัฐไร้สัญชาติเป็นจำนวนมากในประเทศไทย และส่งผลกระทบถึงสถานะของลูกหลานด้วย ถึงแม้ปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 รัฐบาลจะมีกฎหมายคืนสัญชาติไทยให้บุคคลกลุ่มนี้ แต่ในทางปฏิบัติบุคคลกลุ่มนี้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงหลักการนี้ยังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์การขอคืนสัญชาติไทยเป็นจำนวนมาก เพราะการคืนสัญชาติ รัฐพิจารณาให้เป็นรายบุคคล ไม่ได้คืนแบบอัตโนมัติ

3. คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ว่าเกิดในหรือนอกประเทศไทย อาจจะเป็นบุคคลหรือเด็กเร่ร่อน เด็กพลัดหลงจากผู้ปกครองหรือพ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก เด็กในสถานสงเคราะห์ บุคคลที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และไม่มีเอกสาร ไม่มีข้อมูลของพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง ไม่มีพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์เรื่องการเกิดหรือสัญชาติได้

ประเภทคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย

ตลอดเวลาที่ผ่านมา รัฐมีนโยบายการจัดการปัญหาสถานะบุคคล โดยมีการจัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำทะเบียนราษฎร และกำหนดเลขประจำตัวสำหรับคนไร้รัฐไร้สัญชาติมาโดยตลอด สามารถจำแนกตามสถานะทางกฎหมายได้ดังนี้

1. กลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ 19 กลุ่ม ที่รัฐได้จัดทำทะเบียนประวัติ และกำหนดเลข 13 หลัก ของแต่ละกลุ่มตามชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ โดยเลขประจำตัวขึ้น

ต้นด้วยหมายเลข 6 กลุ่ม 50-72 และหมายเลข 7 อาทิ กลุ่มเวียดนามอพยพ อดีตทหารจีน คณะชาติ จีนฮ่ออพยพพลเรือน จีนฮ่ออิสระ ไทยลื้อ ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย จีนฮ่ออิสระ ไทยลื้อ ผู้อพยพเชื้อสายไทย ชาวเขา บุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูง ลาวภูเขาอพยพ ม้งถ้ากระบอก ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลายา ผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชา ชาวมอร์แกน เป็นต้น

2. กลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ที่ได้รับการสำรวจตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 รวมทั้งการจัดทำทะเบียนประวัติตามมาตรา 19/2 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 และมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 โดยเลขประจำตัวกลุ่มนี้จะขึ้นด้วยหมายเลข 0

3. กลุ่มชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยเลขประจำตัวกลุ่มนี้จะขึ้นด้วยหมายเลข 8 กลุ่ม 01

4. ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากเมียนมา และบุตรที่เกิดในไทย ที่อยู่ในศูนย์อพยพ 9 แห่ง อยู่ในพื้นที่ชายแดน 4 จังหวัด ได้แก่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดราชบุรี กลุ่มนี้ยังไม่มีเลขประจำตัว 13 หลักตามกฎหมายทะเบียนราษฎรไทย

5. ลูกหลานแรงงานต่างด้าว ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนผู้ติดตามแรงงาน

6. เด็กข้ามแดนมาเรียน โดยไม่มีหลักฐานหรือเอกสารหนังสือเดินทางของประเทศต้นทาง ที่ข้ามแดนมาเรียนตามชายแดน และในเมือง โดยบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

7. บุคคลตกหล่นทางทะเบียนราษฎร คือบุคคลที่ไม่มีเอกสารใด ๆ แต่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนต่าง ๆ

8. เด็กนักเรียนรหัส G คือเด็กที่อยู่ในสถานศึกษาของรัฐ แต่ไม่มีเอกสารแสดงตนที่มีหลักประจำตัว 13 หลัก กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษรรหัส G เพื่อขอรับงบประมาณจากรัฐบาลไทย

กรณีตัวอย่างของสามเณรไร้รัฐไร้สัญชาติในโรงเรียนบาลีสาธิต จังหวัดเชียงใหม่
ข้อมูลสรุปจากคณะทำงานแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล เพื่อสำรวจและคัดกรองข้อมูลสถานะบุคคลของสามเณรที่เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนบาลีสาธิต จังหวัดเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2566 พบว่ามีสามเณรเข้ารับการศึกษที่ต้องกำหนดเลขทั้งหมด 55 รูป โดยศึกษาอยู่ในระดับประถม 33 รูป และในระดับมัธยมจำนวน 22 รูป สามารถจำแนกได้ดังนี้

ลำดับ	ประเภทบุคคล	จำนวน	สถานะตามกฎหมาย	นโยบายการแก้ไข ปัญหา
1	สามเณรเกิดไทยมีสูติบัตรหมายเลข 7	1	ผ่อนผันชั่วคราว	ขอสัญชาติไทยโดยมีเงื่อนไข
2	สามเณรไม่มีเอกสารแต่มีพ่อ/แม่เป็นชนกลุ่มน้อยเลข 0, 6, 7	2	เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	จัดทำทะเบียนประวัติหมายเลข 0 ได้
3	สามเณรไม่มีเอกสารโดยมีพ่อแม่เป็นผู้ลี้ภัยในศูนย์อพยพ	4	ผ่อนผันชั่วคราว	ไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติ
4	สามเณรที่ไม่มีเอกสารโดยมีพ่อ/แม่เป็นแรงงานต่างด้าวในไทย	33	เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติ
5	สามเณรข้ามแดนโดยไม่มีเอกสารโดยพ่อ/แม่ยังอยู่ในประเทศพม่า	15	เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติ
รวม		55		

จากตารางจะเห็นได้สามเณรไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือผู้มีปัญหาสถานะบุคคลส่วนใหญ่อยู่ในสถานะเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเป็นบุคคลที่ไม่มีเอกสารแสดงตน รวมทั้งนโยบายและกฎหมายไทย ยังไม่ครอบคลุมในการจัดทำทะเบียนประวัติเพื่อรับรองอัตลักษณ์การมีตัวตนของบุคคลต่างด้าวทุกกลุ่มที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่งผลต่อการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์

การคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนไร้รัฐไร้สัญชาติตามกฎหมายไทย

แม้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิตามธรรมชาติ ที่ไม่มีใครพรากไปจากมนุษย์ และมีกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ รับรองในหลักการในเรื่องนี้ แต่ในความเป็นจริง พบว่าคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพ เพราะการไม่มีสัญชาติทำให้การไร้รัฐไร้สัญชาติ นำไปสู่ปัญหาการไร้สิทธิในด้านอื่น ๆ

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

ลำดับ	ประเภทบุคคล	สิทธิการศึกษา	สิทธิเดินทาง	สิทธิอาศัย	สิทธิรักษาพยาบาล	สิทธิทำงาน	สิทธิใบขับขี่
1	ชนกลุ่มน้อย กลุ่มเลข 6, 7, 0-89	/	/*ในจังหวัด	/*ชั่วคราว	/*กองทุนคืนสิทธิ	/*มีเงื่อนไข	/
2	บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มเลข 0-00	/	x	x	/*กองทุนคืนสิทธิ	x	x
3	บุคคลที่ไม่มีเอกสาร แต่กลุ่มเป็นชนกลุ่มน้อยที่ตกสำรวจ	/	x	x	x	x	x
4	บุคคลไม่มีเอกสาร แต่มีพ่อแม่เป็นแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย	/	x	x	x	x	x
5	บุคคลไม่มีเอกสาร เป็นผู้ลี้ภัยในศูนย์อพยพ	/*เรียนในศูนย์	x	x	x	x	x
6	เด็กข้ามแดนมาเรียน โดยมีพ่อแม่ อยู่ในประเทศพม่า	/	x	x	x	x	x

จากตารางสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย ถูกกำหนดจากสถานะบุคคลตามกฎหมาย ยกเว้นการเข้าถึงสิทธิการศึกษาจะไม่พิจารณาถึงสถานะบุคคล ดังนั้นสิทธิและเสรีภาพของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้เป็นไปตามหลักสากล หรือสิทธิตามธรรมชาติ เช่น กรณีกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีสิทธิดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ เพราะเขามีเอกสารแสดงตน มีชื่อ มีเลขประจำตัว ในทะเบียนราษฎรของไทย แต่ยังไม่มียุติบัตร แต่ก่อนที่จะคนกลุ่มนี้จะใช้สิทธิและเสรีภาพได้ ก็ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐก่อนเสมอ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ไม่มีสิทธิเสรีภาพไม่พอ แค่นี้มาก็ผิดกฎหมายแล้ว เพราะไม่มีสิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศนี้ ไม่มีสิทธิทำงาน เดินทาง ขับรถ การดำเนินชีวิตประจำวันจึงเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทำให้ชีวิตของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ตกอยู่ในสภาวะจำยอมและเป็นไปด้วยความยากลำบาก รวมทั้งเป็นด้อยค่าในคุณค่า และความสามารถของความเป็นมนุษย์

อภิปรายผล

จากแนวคิดมนุษยนิยม สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน และเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง ในการค้นพบคุณค่า ความหมาย และบรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนเองได้ โดยเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิเหล่านี้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และมีอยู่ก่อนที่จะมีรัฐ หรือกฎหมาย หากบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพอย่างอิสระ โดยมีรัฐส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองไม่ให้เกิดการละเมิด หรือการริดรอนสิทธิเสรีภาพ มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ซึ่งปัจจุบันรัฐได้รับรองการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ให้ปรากฏอยู่ในระเบียบ กฎหมาย นโยบาย และกำหนดสิทธิและเสรีภาพให้ขึ้นอยู่กับสถานะบุคคลที่รัฐเป็นผู้กำหนดรับรองโดยมีเอกสารเป็นหลักฐาน การมีสถานะบุคคลตามกฎหมาย จึงเป็นสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ หากไม่มีสถานะบุคคลทางกฎหมาย ก็จะไม่ได้รับการคุ้มครอง หรือรับรองสิทธิ ซึ่งแตกต่างจากเจตณารมณ์แต่แรกของรัฐต่างๆ ต้องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของทุกคน อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ทำให้สถานะบุคคล คือกฎแห่งคุ้มครองสิทธิ และการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและมั่นคง หากแต่ละบุคคลมีสถานะบุคคลที่แตกต่างกัน การมีสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายก็จะแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดช่องว่างและมีบุคคลที่ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะคนไร้รัฐไร้สัญชาติ คือ คนที่ไม่มีสัญชาติของรัฐใด จึงทำให้เกิดปัญหาในการมีสิทธิ การใช้หรือการเข้าถึงสิทธิ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และทำให้ตกเป็นชนชายขอบ ถูกดูถูกเหยียดหยาม เอาเปรียบเลือกปฏิบัติ และภาวะไร้รัฐไร้สัญชาตินั้นส่งผลกระทบถึงสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เช่นการศึกษา การจ้างงาน สวัสดิการสังคม ที่อยู่อาศัย สุขภาพ ในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและการเมือง เช่น เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการถูกบังคับกักขังและการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากรายงานสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) รวมทั้งการตกเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ก็เป็นผลที่เกิดจากหลักการในการให้สัญชาติของรัฐด้วย ดังนั้นสถานะคนแตกต่าง แต่สิทธิและเสรีภาพหรือสิทธิมนุษยชนที่เป็นของทุกคนต้องเหมือนกัน กฎหมายจำเป็นต้องทำหน้าที่ในรับรองสิทธิและเสรีภาพของทุกคน ไม่ว่าสถานะบุคคลเป็นอย่างไร เพื่อรับประกันการดำรงอยู่ของสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์จากศึกษาแนวคตินุชนิยม หลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นหลักการสากลที่นานาประเทศรับรองและเห็นความสำคัญในการรับประกันสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ทุกคนโดยไม่ได้ผูกไว้กับสถานะบุคคลตามกฎหมาย เป็นสิทธิที่มีพึงได้ไม่ว่าจะมีสัญชาติ เชื้อชาติใดก็ตาม เมื่อพิจารณาระเบียบกฎหมายที่มีการบังคับใช้และเกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย จะมีมิติที่ให้ความสำคัญด้านความมั่นคงของรัฐเกี่ยวกับอำนาจรัฐแบบในอดีต เป็นมิติที่มอง “คนไร้รัฐไร้สัญชาติ” คือ คนอื่น ไม่ใช่คนไทย ไม่ควรได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนอื่นๆ ทั้งๆ คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ก็มีหลายกลุ่ม อาจจะเป็นคนไทยตกหล่น กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทยมานาน หรืออาจจะเป็นคนไทยพลัดถิ่น ที่มีสิทธิในสัญชาติ เพียงแต่ยังไม่ได้รับการบันทึกอย่างเป็นทางการ เมื่อมีการมองเป็นคนอื่น ไม่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ รัฐจึงมีทัศนคติว่าคนกลุ่มนี้อาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ อาจจะทำให้ประเทศชาติไม่สงบ ยิ่งให้สิทธิและเสรีภาพ ยิ่งจะมีคนไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของคนกลุ่มต่างๆ จะเพิ่มมากขึ้น ทั้งๆ ที่มีทิศทางด้านความมั่นคงของรัฐในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไปเยอะมาก รัฐเน้นความมั่นคงแบบองค์รวม ไม่ว่าจะเป็น ความมั่นคงของรัฐ การมีอิสรภาพในการปกครองประเทศ ความมั่นคงของมนุษย์ ความอยู่ดีมีสุขของคนในชาติให้ปลอดจากความหวาดกลัว หลุดพ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี บนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน หรือความมั่นคงระหว่างประเทศ เป็นต้น

ทั้งนี้การไม่ให้สถานะบุคคล การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ คือภัยต่อความมั่นคงของชาติ ที่อาจนำไปสู่ปัญหาสังคมมากมาย เช่นผู้ไม่หวังดีมีมือคนไร้รัฐไร้สัญชาติกระทำความผิด และรัฐก็ไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิด เพราะไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ หรือการที่คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ต้องจำใจทำผิดกฎหมายในชีวิตประจำวัน เพราะกฎหมายไม่อนุญาตให้มีใบขับขี่ ห้ามทำงาน ห้ามการเดินทาง หรือห้ามอยู่อาศัย ซึ่งเป็นช่องโหว่ที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ดังนั้นการปรับปรุงระเบียบกฎหมาย ให้มีการรับรองและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน จะนำมาซึ่งความมั่นคงของรัฐ และเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล ที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่มีใครพรากจากกันได้ หากคนไร้รัฐไร้สัญชาติได้รับการรับรองในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ก็จะเป็นผลดีกับเศรษฐกิจ สังคม ลดปัญหาการการเอารัดเอาเปรียบ และแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย

ภาพประกอบ

องค์ความรู้ : การรับรองสิทธิมนุษยชนส่งเสริมความมั่นคงของชาติ

สรุป

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งรับรองคนให้เป็นคน และให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี จากการศึกษาในแนวคิดมนุษยนิยม หลักสิทธิมนุษยชน และเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานจากนานาประเทศที่ตกลงจัดการองค์การสหประชาชาติ และมีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ก็เพื่อคุ้มครองและรับรองให้คนทุกคนได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพ เพื่อส่งเสริมคุณค่า ความสามารถ และการพัฒนาตนเองของมนุษย์ ซึ่งการรับรองในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยรัฐ เป็นหลักประกันในเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด จึงไม่ถูกข้อจำกัดสิทธิ เพราะเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น และเป็นที่ชัดเจนว่าหากบุคคลใดไม่ได้รับการรับรองในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ก็ยากที่จะพัฒนาตนเอง หรือบรรลุเป้าหมายในชีวิตได้ เพราะอาจจะถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ข่มเหง ถูกเหยียดหยาม และถูกเลือกปฏิบัติ และปัจจุบันรัฐบาลไทย ก็ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์และสังคม แต่เนื่องจากระเบียบ กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ไม่ทันสมัย จึงทำให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในหลายเรื่อง โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งนำมาสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเข้าไม่ถึงสิทธิในหลายเรื่อง เช่นสิทธิในการเดินทาง สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการมีใบขับขี่ สิทธิในการอยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น หากรัฐปรับปรุงระเบียบ กฎหมายในการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ และขึ้นทะเบียนบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติให้ครบทุกกลุ่มที่มีปัญหาสถานะบุคคล โดยคัดแยกเป็นกลุ่ม ๆ เป็นลูกหลานแรงงาน ผู้ลี้ภัยในศูนย์อพยพ เด็กข้ามแดน และคนไร้รัฐไร้สัญชาติ จะทำให้ป้องกันปัญหาทางสังคมและความมั่นคงของรัฐ และเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ทุกคน ทุกคนสามารถมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

บรรณานุกรม

- ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง. (2551). **คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- ศรุดา ทิพย์แสง. (29 ตุลาคม 2563). **มาทำความรู้จักกับการปฏิวัติวิทยาศาสตร์**.
สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.scimath.org/article-science/item/03-25-07-21-04-2020-11479>
- สิทธิพันธ์ พุทธหุน และคณะ. (2564). **มนุษยนิยม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ
มนุษยชนในสังคมไทย**. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์.
4 (3), 63 - 91
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. (15 พฤษภาคม 2561). **สิทธิมนุษยชนคืออะไร?**. สืบค้น
เมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>

ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของรัตนชาติที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์

An Analytical Study on Values of Gemstone in the Buddhist Art Works

จุฑามาศ พันธุ์ทอง

เยื้อง ปั่นเหง่งเพ็ชร

วิโรจน์ วิชัย

Jutamas Panthong

Yueng Pannengpetch

Viroth Vichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

สมศักดิ์ พรหมจักร

Somsak Promjak

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ChiangMai Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Triratanagems@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์คุณค่ารัตนชาติหรืออัญมณีในงานพุทธศิลป์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารัตนชาติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาคุณค่าของรัตนชาติที่ใช้ในงานพุทธศิลป์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์เหตุผลของการใช้อัญมณีในพุทธศิลป์ วิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสารเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า คำว่า รัตน ในคัมภีร์เถรวาท หมายถึง สิ่งที่มีค่ามาก ใช้เปรียบเทียบกับพระรัตนตรัย เป็นต้น เป็นอุปลักษณ์ของหลักการหรือคุณสมบัติที่ใช้กับทุกคน ค่าค่าของรัตนชาติมีทั้งคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และด้านความงาม ใช้ประดับประดากรรม สถาปัตยกรรมภายในวัด ซึ่งแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละภูมิภาค สำหรับเหตุผลในการใช้รัตนชาติเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา

คำสำคัญ : รัตนชาติ, พระพุทธศาสนา, พุทธศิลปะ

Abstract

This academic article discusses a study conducted to analyze the values of gemstones in Buddhist art. The study had three objectives: (1) to study the gems appearing in Theravada Buddhist scriptures, (2) to study the value of gems used in Buddhist art, and (3) to analyze the reasons for the use of gems in Buddhist art. The findings of the research revealed that the word “ratana” in Theravada scriptures means something that is very valuable. The use of “ratana” in Theravada Buddhist scriptures and decorative arts carries profound meanings in Buddhist art, sheds light on the symbolic and aesthetic value of gemstones, and their ability to evoke spiritual experiences and contemplation.

Keywords : Gemstone, Buddhism, Buddhist Arts

บทนำ

มนุษย์ได้สร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมขึ้นด้วยความศรัทธา ความพากเพียร ความตั้งใจมั่นอันเข้มแข็ง เพื่อผลงานที่ยิ่งใหญ่ งดงาม และเป็นอมตะ ด้วยการใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน มีสติ ปัญญา มีสุนทรียศาสตร์ในการออกแบบ คัดสรรวัสดุดี เพื่อผลสำเร็จในงานแห่งธรรม ถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระศาสนา ตลอดจนอนุชนรุ่นหลัง โดยวัสดุอันทรงคุณค่าอย่างหนึ่งที่มนุษย์เลือกใช้ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ คือ รัตนชาติ

ความรู้เกี่ยวกับรัตนชาตินี้ ปรากฏขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสตกาล ในรูปแบบของตำราด้านเศรษฐศาสตร์ ชื่อ Artha-Castra เขียนโดย เกาฏิลยะ (Kautilya) กล่าวถึงลักษณะอันโดดเด่นของรัตนชาติที่ล้ำค่าชนิดหนึ่ง คือ เพชร (Pierre Bariand and Jean-Paul, 1992 : 92) ต่อมาประมาณ 372 - 287 ก่อนคริสตกาล นักปราชญ์ชาวกรีก นามว่า ทีโอฟราสตัส (Theophrastus) ได้พรรณนาเรื่องเพชรไว้ในตำรา ชื่อ “De Lapidus” บทที่ 32 ว่าหินแร่ที่ชื่อว่า “Adamas” ไม่มีสิ่งใดทำลายได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ และเป็นรากศัพท์ของคำว่า “Diamond” (George Harlow, 1997 : 126) นอกจากนี้ประมาณ

60 ก่อนคริสตกาล ไพลิน (Pliny) นักปราชญ์ชาวโรมันได้บันทึกเรื่องของเพชรไว้ในตำราที่ชื่อว่า “Historia Naturalis” ระบุว่า “เพชรเป็นสิ่งล้ำค่าสูงสุด ไม่เพียงแต่เฉพาะกับบรรดาอัญมณีเลอค่าอื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงสิ่งล้ำเลิศทั้งมวลบนพื้นพิภพด้วย” (ศักดาศิริพันธุ์, 2548 : 1) และในบันทึกยังกล่าวว่า นานมาแล้วที่มีเพียงเหล่ากษัตริย์เท่านั้นที่จะครอบครองเพชรได้ และกษัตริย์นั้นต้องเป็นมหากษัตริย์ผู้ทรงอำนาจสูงสุดเท่านั้น ภายหลังจึงปรากฏเรื่องราวของรัตนชาติประเภทอื่นๆ เช่น ไพฑูรย์ สังข์ ศิลา เป็นต้น รัตนชาติเหล่านี้ยังคงเป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าสำหรับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเส้นทางสู่การตรัสรู้ของชาวพุทธ (Sgam-po-pa, 1999 : 26.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารัตนชาติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษารัตนชาติที่ใช้ประดับในงานพุทธศิลป์
3. เพื่อวิเคราะห์เหตุผลและคุณค่าของการนำรัตนชาติมาประดับในงานพุทธศิลป์

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source)
2. ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source)
3. ศึกษาผลงานทางศิลปะพระคู่บ้านคู่เมืองและองค์ประกอบของพระพุทธรูป
4. วิเคราะห์คุณค่าของรัตนชาติที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์
5. สรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

คำว่ารัตนชาติ หรือ รัตน ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับสิ่งสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ พระรัตนตรัย ที่รู้จักกันในชื่อแก้ว (รัตนะ) 3 ประการ เทียบด้วยดวงแก้วมณี ประกอบด้วยพุทธรัตนะ คือ พระพุทธเจ้า ธรรมรัตนะ คือ พระธรรม และสังฆรัตนะ คือ

พระสงฆ์ ทั้งนี้พบคำว่ารัตนะใช้เปรียบเทียบอยู่ในพระสูตร 2 พระสูตร ได้แก่

ปหาราทสูตร เป็นพระสูตรที่เปรียบเทียบรัตนชาติกับธรรมวินัย กล่าวคือ ธรรมวินัยนั้นมีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ สติปัฏฐาน 4 สัมมปธาน 4 อธิเบทา 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 19 : 251) คำว่ารัตนะในปหาราทสูตร จึงหมายถึงหลักธรรมทั้งหลาย มีนัยหมายถึง ธรรมแต่ละข้อที่มีคุณค่ามากดุจดังรัตนชาติ เช่นเดียวกับรัตนสูตร ที่เปรียบเทียบรัตนะกับธรรม คือ สิ่งที่น่าความยินดี หรือสิ่งทำให้เกิดให้เจริญความยินดี ซึ่งหมายถึงสิ่งที่กระทำให้เกิดความยำเกรง สิ่งที่มีค่ามาก สิ่งที่ไม่มียสิ่งอื่นเสมอเหมือนหรือว่าซึ่งไม่ได้เปรียบไม่ได้ สิ่งที่น่าดูได้ยาก สิ่งที่เป็นของบริโศคของสัตว์ผู้ไม่ต่ำทราม สิ่งที่ทำให้เกิดความยินดีอันมีลักษณะดังกล่าวนี้ ได้ชื่อว่ารัตนะ (สมเด็จพระญาณสังวร, 2554 : 10) ด้วยเหตุนี้ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท จึงเชื่อว่าอัญมณีเป็นตัวแทนของสิ่งสำคัญสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสังฆเจ้า

คุณค่าของรัตนชาติที่ใช้ประดับในงานพุทธศิลป์

ความเชื่อเรื่องรัตนชาตินำไปสู่งานพุทธศิลป์เพื่อเป็นพุทธบูชา พัฒนาความงามด้วยจิตสำนึกทางศิลปะเข้าไปในงานพุทธศิลป์เพื่อสร้างภาพจำที่เปี่ยมด้วยความวิจิตรศรัทธา นำถวายบูชาแด่พระพุทธศาสดา ถวายบูชาแด่พุทธปัญญา (พระธรรมคำสอน) และถวายบูชา แด่พุทธอริยสงฆ์ พุทธอริยสาวก พุทธอริยสาวิกา

การสร้างงานพุทธศิลป์มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล เช่น อนุสาวรีย์หินทรายสร้างเขตวันวิหารถวายเป็นวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยเสนาสนะอันเป็นพุทธศิลปกรรมทั้งงดงามและเป็นที่สัปปายะ คือมีความสงบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ความว่า อนุสาวรีย์หินทรายได้เห็นพระอุทยานของเจ้าเชตราชกุมารซึ่งเป็นสถานที่ไม่ไกลไม่ใกล้นัก จากหมู่บ้าน มีการคมนาคมสะดวก ชาวบ้านบรรดาที่มีความประสงค์ไปมาได้ง่าย กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบ มีเสียงอีกที่ก็น้อย ปราศจากกลิ่นไอคน เป็นสถานควรแก่การประกอบธรรมในที่ลับของมนุษย์ชน สมควรเป็นที่สถิตเรือน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 87 - 89) ส่วนการสร้างพระพุทธรูปเพื่อเป็นรูปเคารพ จำลึถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าและธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้และสั่งสอนเผยแผ่ ได้เริ่มขึ้นในแคว้นคันธารราชประเทศอินเดียอันเป็นแหล่งกำเนิดแห่งพระพุทธศาสนา เมื่อประมาณเกือบ 2,000

ปี ซึ่งเป็นกาลสมัยหลังจากที่พระพุทธรูปทรงคันธาระรูปปั้นไปแล้วเป็นเวลายาวนานประมาณ 600-700 ปี (วรันทน์ ชัชวาลทิพากร, 2544 : 11) ก่อนหน้านั้นเป็นการสร้างภาพสัญลักษณ์แทนเหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติตอนต่างๆ เช่น รูปพระนางสิริมหามายาทรงยืนเหนี่ยวกิ่งไม้แสดงตอนประสูติ รูปต้นโพธิ์ที่ประทับว่างเปล่าอยู่ที่โคนต้นแสดงการตรัสรู้แจ้งเห็นจริงของพระพุทธเจ้า หรือรูปธรรมจักรมีกวางหมอบด้านหน้าอันหมายถึงการแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกของพระพุทธองค์ เป็นต้น ดังตัวอย่างภาพสลักที่สถูปสาญจีและที่เจดีย์สถานต่างๆ ที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2554 : 26)

ส่วนในประเทศไทย การสร้างพระพุทธรูปมีมาแต่โบราณ ได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากอินเดียและลังกา รวมทั้งจากศิลปะของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงผสมผสานกับลักษณะและความนิยมในท้องถิ่นเดิม ทั้งนี้ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีการค้นคว้ารวบรวมพุทธประวัติและคัมภีร์ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้มากขึ้น ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงศึกษาและคัดเลือกถวายได้ถึง 40 ปาง และหลังจากนั้นต่อมาก็ยังมีผู้ที่สนใจในทางศาสนาและทางช่างได้จัดสร้างพระพุทธรูปและค้นคว้าพุทธประวัติเพิ่มเติมเพื่อสร้างพระพุทธรูปแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายต่อหลายปางดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีพระพุทธรูปจำนวนมากที่สุด และเป็นชนชาติที่มีความสนใจในการศึกษารวบรวมพุทธศิลปะประเภทพระพุทธรูปมากที่สุดในโลก

สำหรับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของไทยที่สร้างด้วยรัตนชาติ คือ พระแก้วมรกต หรือพระพุทธรูปมหายานรัตนปฐมากร นอกจากองค์พระแก้วมรกตซึ่งแกะสลักจากรัตนชาติสีเขียวแล้ว เครื่องทรงของท่านยังได้จัดสร้างด้วยทองคำและรัตนชาติด้วยเช่นกัน แบ่งเป็น

เครื่องทรงฤดูหนาว ใช้รัตนชาติในการจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธรูปมหายานรัตนปฐมากรฤดูหนาว ชุดใหม่ รวมทั้งหมด 15,868 เม็ด น้ำหนัก 2,863.44 กรัม น้ำหนัก 572.68 กรัม น้ำหนักทองคำ 27.69 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 5,579.50 กรัม รวมน้ำหนักเครื่องทรงพระพุทธรูปมหายานรัตนปฐมากรฤดูหนาวชุดใหม่ 6,179.87 กรัม

ฤดูร้อนใช้รัตนชาติในการจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธรูปมหายานรัตนปฐมากรฤดูร้อน ชุดใหม่ รวมทั้งหมด 6,297 เม็ด น้ำหนัก 2,132.81 กรัม น้ำหนัก 426.56 กรัม น้ำหนักทองคำ 166.24 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 7,145.00 กรัม รวมน้ำหนัก 7,737.80 กรัม

ฤดูฝนใช้รัตนชาติในการจัดสร้างเครื่องทรงพระพุทธรูปมหายานรัตนปฐมากรฤดูฝน

ชุดใหม่ รวมทั้งหมด 15,388 เม็ด น้ำหนัก 694.98 กระรัต น้ำหนัก 139.00 กรัม น้ำหนักลงยา 153.54 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 7,913.84 กรัม รวมน้ำหนัก 8,206.38 กรัม

นอกจากนี้พระพุทธรูปที่สร้างด้วยรัตนชาติ ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก ยังพบในกรุเจดีย์ที่ อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ ได้แก่ พระแก้วปางมารวิชัยสิบลุราคม พระแก้วสีขาวนาค้าง พระแก้วหินดำ พระหินสีเขียวมอย หรือเมื่อครั้งเจดีย์วัดศรีสุพรรณ จ.เชียงใหม่ พังทลายลงมา ก็พบพระพุทธรูปที่สร้างด้วยรัตนชาติ ได้แก่ พระพุทธรูป ที่แกะสลักจากหินควอตซ์ หรือ หินเขียวหนุมาน โดยใช้ศัพท์เฉพาะว่า “พระแก้ว” เป็นต้น รัตนชาตินี้จึงเป็นวัสดุสำคัญ มีคุณค่า และมีมูลค่า ที่ใช้ในการสร้างงานพุทธศิลป์

วิเคราะห์เหตุผลของการนำรัตนชาติมาประดับในงานพุทธศิลป์

พุทธศิลป์เป็นมรดกธรรม มรดกโลก สร้างสรรค์ขึ้นด้วยศรัทธากำลังฉันทะ และความเชื่อมั่น เป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสศรัทธาในคำสอนของพระพุทธองค์ ได้สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ขึ้น ซึ่งนอกจากจะได้เผยแผ่แนวคิดที่มีต่อพระพุทธศาสนา ด้วยผลงานศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว และยังเป็นการน้อมนำให้ผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรมและผู้ที่ได้รับชม ได้ใกล้ชิดแนบแน่นกับวิถีแห่งพุทธศาสนายิ่งขึ้น (ภาณุวัฒน์ เนียมบาง, 2533 : บทคัดย่อ)

การสร้างสรรค์ผลงานที่ยิ่งใหญ่และทรงคุณค่านั้น จะสำเร็จได้ด้วยปัจจัยหลายประการ คือความศรัทธา ความคิดริเริ่มที่นำวัตถุดูอันงดงาม หายาก และมีความคงทนดังเช่นรัตนชาติต่างๆ มาสร้างสรรค์ผลงานสื่อธรรมที่จะเผยแผ่ความรู้ในธรรมอันยิ่งใหญ่ และยาวนานไม่เสื่อมสลายเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้สนใจเรียนรู้ศึกษา และปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดที่มนุษย์ได้เกิดมา โดยผ่านสื่องานพุทธศิลป์ทั้งงดงาม มีค่าทั้งวัตถุที่มารวมถึงศิลปะที่ดึงดูด น่าสนใจ และชัดเจนในการศึกษา รวมถึงแรงศรัทธา และความเพียรพยายาม ทั้งสละเวลา แรงกาย และทุนทรัพย์เป็นอันมาก ด้วยความมีน้ำใจปรารถนาดีต่อพุทธบริษัท ต่อประชาชน และต่อสังคมทั้งหมด สุดท้ายเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อส่งเสริม เผยแผ่ความรู้อันมีค่าความเข้าใจในพระพุทธศาสนา บูชาคุณพระรัตนตรัย นอกจากนี้ งานพุทธศิลป์ยังเป็นการสร้างสรรค์ทางความคิดผ่านสื่อสัญลักษณ์ของผู้ที่ศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า การสร้างสรรค์งานรัตนชาติถ่ายทอดสู่ผลงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นสื่อธรรมในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน และช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชน

ให้เกิดความศรัทธา..เป็นแนวทางให้ได้มีโอกาสศึกษาในวิถีแห่งพระพุทธศาสนา ผู้พบเห็นผลงาน จะเกิดทั้งความรู้ และ ความรู้สึก ในด้านความรู้นั้น คือ ความรู้จริง ความจริงคือความจริงแห่งธรรมชาติ ส่วนในด้านความรู้สึก จะต้องปรับวางให้ถูก ไม่เป็นทาสของความรู้สึก แต่พึงสมควรตั้งความรู้สึกนั้นไว้ในทางแห่งเหตุจำนงให้มุ่งไปในทางแห่งเมตตาและกรุณา เพื่อเกิดปัญญานำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์ผลงาน พุทธศิลป์ นำไปสู่สันติสุข

ดังจะเห็นได้ว่า วัดวาอารามเป็นแหล่งใหญ่ที่กำเนิด รักษาสืบทอด พัฒนาและสนับสนุนงานศิลปะ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมทางสังคม และเป็นสมบัติส่วนรวมร่วมกันของชุมชน ศิลปะจึงอาศัยวัดเป็นที่จัดแสดงหรือปรากฏตัว งานพุทธศิลป์ถูกใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา เป็นเครื่องเสริมคุณค่าความละเมียดละไม วิจิตรบรรจงงดงาม ทั้งด้วยฝีมือและวัตถุดิบที่นำมาสรรค์สร้าง การสร้างสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจ เพื่อแสดงถึงศรัทธาในพระศาสนาและเป็นสื่อถ่ายทอดหลักธรรม

พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ว่า “พระพุทธรูปสำคัญและพระสถูปเจดีย์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนั้น จะมีเทพเฝ้าหรือพิทักษ์รักษา เมื่อพระพุทธรูปเสนาสนาเจริญแพร่หลาย เทวดาจำนวนมากก็มานับถือพระพุทธรูป หรือเป็นผู้นับถือพระพุทธรูปแล้วไปเกิดเป็นเทวดา เวลาเขาสร้างปูชนียสถานและพระพุทธรูปสำคัญ เทวดาผู้ใหญ่ที่เป็นชาวพุทธก็จะไปอยู่ โดยเฉพาะในสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ เทวดาจะชอบเป็นธรรมดา เพราะจะได้ใกล้ชิดเฝ้าพระพุทธรูปเจ้าอยู่เสมอ แล้วก็ทำหน้าที่ดูแลพิทักษ์รักษาไปด้วยด้วยพระพุทธรูปชินราชเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง เป็นที่เคารพสักการะของพระเจ้าแผ่นดินและพสกนิกรมาแต่โบราณ และด้วยพุทธลักษณะอันงดงามเป็นเอก การสร้างพระประธานในกาลต่อมา หรือการสร้างพระพุทธรูปเพื่อนำไปถวายตามวัดต่าง ๆ จึงนิยมสร้างตามพุทธลักษณะของพระพุทธรูปชินราช นอกจากนี้ พระเครื่องของครูบาอาจารย์หลาย ๆ ท่านก็นิยมสร้างเป็นรูปพระพุทธรูปชินราชเช่นกัน (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2540 : 142)

จึงกล่าวได้ว่า งานพุทธศิลป์ คือ สัญลักษณ์สื่อธรรม สื่อปรัชญา สื่อมิติลับในชีวิตและจักรวาล น้อมนำให้เกิด ศรัทธา ปัญญา สุนทรียะ และปาฏิหาริย์ เป็นมรดกธรรม มรดกไทย มรดกโลก และมรดกของมนุษยชาติ

อภิปรายผล

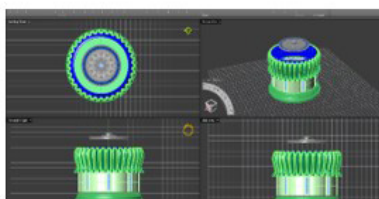
รัตนชาติที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์ มีคุณค่าทางสัญลักษณ์และความงาม ปรากฏทางสายตาและความสำคัญทางจิตวิญญาณ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกซึ่งมาร์คคูก (Mark Cook) ได้เขียนไว้ในหนังสือ Encyclopedia Britannica (Aesthetics) ที่กล่าวว่าศิลปะไม่ใช่การเลียนแบบธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นตัวแทนหรือการแสดงออกของความจริงในธรรมชาติ (Mark Cook, 1980 : 156) การสร้างสรรค์ผลงานที่ยิ่งใหญ่และทรงคุณค่านั้น จะสำเร็จได้ด้วยปัจจัยหลายประการ คือ ความศรัทธา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะเผยแผ่ความรู้ในธรรมอันยิ่งใหญ่ เพื่อเรียนรู้ศึกษาและปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดที่มนุษย์ได้เกิดมา โดยผ่านสื่องานพุทธศิลป์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี เรื่องเนตร์ ในหนังสือ ศิลปะประยุกต์ กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของศิลปินคือ ต้องเข้าใจธรรมชาติ รู้จักถ่ายทอดแรงบันดาลใจที่เกิดจากธรรมชาติให้ปรากฏเป็นรูปทรง และมีเรื่องราวที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เท่าที่ธรรมชาติจะเอื้ออำนวย (เสรี เรื่องเนตร์, 2549 : 3)

การใช้รัตนชาติในงานพุทธศิลป์ด้วยคุณค่าในมิติต่างๆ เห็นได้ชัดว่าประเพณีการรวมรัตนชาติมีมาหลายศตวรรษ เป็นสัญลักษณ์ในด้านต่างๆ ของพระพุทธศาสนา แสดงถึงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ สอดคล้องกับแนวคิดต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนา ของ ชาร์ลส์ ชิคาเรล (Charles Chicarelli) ในหนังสือ Buddhist Art: An Illustrated Introduction กล่าวว่า ต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาและมรดกทางศิลปะนั้น มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยพุทธศิลป์ได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สะท้อนถึงประเพณีวัฒนธรรมและศิลปะของภูมิภาคที่นับถือศาสนาพุทธ มรดกทางศิลปะของพุทธศาสนายังคงสร้างแรงบันดาลใจและมีอิทธิพลต่อศิลปินทั่วโลก และยังคงเป็นส่วนสำคัญของการปฏิบัติและความเชื่อทางพุทธศาสนา (Charles Chicarelli, 2018 : 1)

องค์ความรู้จากการวิจัย

รัตนชาติที่ใช้ในงานพุทธศิลป์มีคุณค่าทั้งเชิงสัญลักษณ์และด้านความงาม ถูกใช้เพื่อประดับวัตถุทางศาสนา เช่น รูปปั้น สลูป หรือใช้ในการประดับวัด คุณค่าของรัตนชาติในพุทธศิลป์แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละภูมิภาค ตัวอย่างเช่น เพชรอาจเป็นสัญลักษณ์ของปัญญาและความบริสุทธิ์ ในขณะที่ทับทิมอาจแสดงถึงความเมตตาและอำนาจ การรวมหินเหล่านี้ไว้ในงานศิลปะช่วยสื่อสารคุณสมบัติเหล่านี้ทางสายตาและให้ความหมายทางจิตวิญญาณแก่ผู้ที่พบเห็น ซึ่งคำว่า รัตนะ ในรัตนชาติ

ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับสิ่งสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ พระรัตนตรัย ประกอบด้วยพุทธรัตนะ คือ พระพุทธเจ้า ธรรมรัตนะ คือ พระธรรม และสังฆรัตนะ คือ พระสงฆ์ ทั้งนี้พบคำว่ารัตนใช้เปรียบเทียบอยู่ในพระสูตร ๒ พระสูตร ได้แก่ ปหาราหสูตร กับรัตนสูตร ที่เปรียบเทียบรัตนกับธรรม โดยการทำงานพุทธศิลป์ ใช้เทคโนโลยีในการออกแบบ เช่น ใช้โปรแกรม 3 มิติในการขึ้นรูป ได้กำหนดขนาด และรูปร่างเพื่อนำไปประยุกต์กับเครื่องพิมพ์ 3 มิติ ทำให้ได้ขนาดจำลองจากของจริง ช่วยลดความผิดพลาดในการออกแบบและการผลิตชิ้นงานพุทธศิลป์

ภาพออกแบบโปรแกรม 3 มิติ

ภาพชิ้นงานสำเร็จจากการออกแบบ 3 มิติ

องค์ความรู้ที่ได้รับการทำงานพุทธศิลป์โดยใช้เทคโนโลยี 3 มิติ

สรุป

จากการวิเคราะห์เหตุผลและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับการใช้รัตนชาติในพุทธศิลป์ เห็นได้ชัดว่าประเพณีการนำมาใช้และปฏิบัติสืบทอดกันมานานหลายศตวรรษ ความงาม สัญลักษณ์ ความหายาก และความคงทนของรัตนชาติมีส่วนทำให้งานศิลปะมีความงามและความน่าดึงดูดใจ เป็นสัญลักษณ์ในด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาและแสดงถึงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ การปรากฏตัวของพวกเขาในพุทธศิลป์ส่งเสริมความรู้สึกสงบ เยือกเย็น และน่าเกรงขาม ทำหน้าที่เป็นเครื่องเตือนใจถึงความสำคัญของการเติบโตทางจิตวิญญาณและการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ตัวอย่างที่โดดเด่น ได้แก่ เพชรเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา ดอกบัวแทนความรู้แจ้ง และมรกตแสดงถึงความศรัทธากล้าหาญ การใช้รัตนชาติช่วยเพิ่มสำคัญของงานศิลปะและอำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อกับเส้นทางแห่งจิตวิญญาณ งานวิจัยนี้เน้นความสำคัญของอัญมณีในพุทธศิลป์ ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับคุณค่าทางสัญลักษณ์และความงามของอัญมณี และความสามารถในการทำให้เกิดประสบการณ์ทางจิตวิญญาณและการไตร่ตรอง การศึกษา

เพิ่มเติมในพื้นที่ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างพุทธศาสนา รัตนชาติและการแสดงออกทางศิลปะให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา ในเส้นทางจิตวิญญาณไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2554). **พระพุทธรูปสำคัญและพุทธศิลป์ในดินแดนไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- ศักดิ์ดา ศิริพันธุ์. (2548). **เพชร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- วรรณันท์ ชัชวาลทิพากร. (2544). **พระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมือง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพากร
- ภานุวัฒน์ เนียมบาง. (2553). ศึกษาเรื่องการศึกษาศิลปะในงานพุทธศิลป์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนากรณีศึกษา วัดร่องขุน ต.ป่าอ้อดอนชัย อ.เมือง จ.เชียงราย. **สารนิพนธ์ศาสนศึกษามหาบัณฑิต**. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2540). **พุทธธรรม: หนทางสู่ผู้ไม่ตาย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2554). **เจ็ดตำนานพุทธมนต์ และสิบสองตำนานพุทธมนต์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณันท์ ชัชวาลทิพากร. (2544). **พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง**. กรุงเทพมหานคร: ทิพากร.
- เสรี เรื่องเนตร์. (2554). **ศิลปะประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- Pierre Bariand and Jean-Paul. (1991). **The Larousse Encyclopedia Of Precious Gems**. New York: Van Nostrand Reinhold
- George Harlow. (1997). **The nature of diamonds**. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Mark Cook. (1980). (Aesthetics). **Encyclopedia Britannica**. 15th edition. United Kingdom: Encyclopaedia Britannica Ltd.
- Charles Chicarelli. (2018). **Buddhist Art: An Illustrated Introduction**. United Kingdom, London: Thames & Hudson.

ศึกษาวิเคราะห์บริบททางพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมการสักยันต์

Study and Analyze the Buddhist Context through
the Sak Yant Ritual

ชนัดถ์ วัฒนา

Chanat Wattana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

ศรีสกุล ชัยเวียง

Srisakun Chaiwiang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

Corresponding Author, Email: ajthonglor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบททางพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมการสักยันต์ ในปัจจุบันสังคมมีความไม่มั่นคงในสภาพการณ์ของเศรษฐกิจที่ส่งผลให้คนในสังคมไทยขาดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต และนำไปสู่ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจมากขึ้น การสักยันต์เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาช้านานจากรุ่นสู่รุ่น และยังมีให้ปรากฏชัดเจนถูกยอมรับในสังคมไทยจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่รับการสักยันต์คาดหวังในพุทธคุณที่ได้รับจากสักยันต์ ในด้านความแคล้วคลาดจากภัยอันตราย ด้านเมตตามหานิยม ด้านการค้าขายให้เจริญรุ่งเรือง อีกทั้งประวัติความเป็นมาของการสักยันต์และรายละเอียดขั้นตอนในพิธีกรรมล้วนมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาเป็นหลักใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นตำนานที่มีเรื่องราวของพระพุทธศาสนาแฝงอยู่ ด้วยพิธีกรรมที่เริ่มจากการท่องคาถาอาคมจากพระเกจิอาจารย์สืบทอดสู่ช่างสักที่เป็นฆราวาส โดยเฉพาะความเชื่อในตัวเลข อักขระ ลายสัตว์ ที่ประกอบกันเป็นพลังที่นำไปสู่ความเชื่อความศรัทธาของผู้ที่มารับการสักยันต์ที่มองข้ามเรื่องความเจ็บปวดจากปลายเข็มที่แทงบนผิวหนังตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

แม้ปัจจุบันขั้นตอนและความเชื่อในพิธีกรรมการสักยันต์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยนิยมเพียงใด แต่การเลื่องลือของพุทธคุณในลายสักยันต์ยังคงความขลังให้ผูหลงใหลในพิธีกรรมการสักยันต์ได้เข้ามารับการสักลายยันต์ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนได้ถึงพลังความ

เชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทำให้พิธีกรรมสักยันต์ยังคงได้รับความนิยมจวบจนถึงทุกวันนี้

คำสำคัญ : สักยันต์ , พิธีกรรมการสักยันต์

Abstract

This article aims to study and analyze the Buddhist context through the ritual of Sak Yant. At present, society has instability in the economic situation which causes people in Thai society to lack confidence in their lives and leads to a greater need for mental stability. Sak Yant is a ritual that has been passed down for a long time from generation to generation. And it is still clearly visible and accepted in Thai society until now. The person who receives the Sak Yant expects the Buddhist virtues received from the Sak Yant. In terms of avoiding dangers the aspect of kindness is popular. In terms of trading, make it prosperous. In addition, the history of Sak Yant and the details of the ritual steps are all connected to Buddhism. Whether there is a legend that contains the story of Vetiver Buddhism.

With a ritual that begins with the reciting of magical incantations from monks and passed down to lay Sak Yant artists. Especially, the belief in numbers, characters, and patterns that together form a power that leads to the belief and faith of those who receive Sak Yant who overlook the pain from the tip of the needle that pierces the skin in various parts of the body.

Even today, the steps and beliefs in the Sak Yant ritual have changed according to the modern times. But the fame of the Buddha's virtues in the tattoo still holds its magic. Those who are fascinated with Sak Yant rituals come to get various tattoo designs, which reflects the power of the beliefs of Buddhism as the foundation, making the tattooing ceremony still It remains popular until today.

Keywords : Sak Yant , Sak Yant Ritual

บทนำ

พิธีกรรมที่จะสามารถสืบทอดเรื่องความเชื่อความศรัทธาโดยการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแข็งแกร่งและมั่นคงได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยมนุษย์ในการสั่งสมและสืบทอดจนในที่สุดกลายเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยรวม ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีพิธีกรรมทางความเชื่อความศรัทธาที่มาจากทางด้านพุทธศาสนาเข้ามาเป็นต้นกำเนิดหลากหลายในสังคมไทย สำหรับพิธีกรรมที่สร้างค่านิยมที่เชื่อในการได้มาซึ่งความคงกระพัน การสร้างขวัญกำลังใจจากการเผชิญอันตรายร่วมกับพิธีกรรมทางไสยเวทย์ที่มักเกิดขึ้นในบริเวณของวัดหรือสถานที่ทางศาสนา ดังเช่น พิธีกรรมการสักลงบนพื้นผิวของร่างกายที่มาพร้อมความเจ็บปวด ล้วนเกิดจากความเชื่อความศรัทธาในความขลังของผู้ที่ได้รับการสักจากอาจารย์สักที่นับถือกันมาแต่ในอดีต โดยแต่ละท้องถิ่นของสังคมไทยยังคงมีความเชื่อในการสักประจำท้องถิ่นอยู่จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น การสักขาลายของลาวพุงดำทางภาคเหนือ การสักขาลายของอีสาน เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อการสร้างขวัญกำลังใจเสมือนสร้างความมั่นใจต่อการเผชิญสิ่งอันตรายที่จะเข้ามา ความเชื่อเรื่องการแก้คุณไสย รวมถึงค่านิยมทางสังคมในอดีตพิธีกรรมการสักยันต์เป็นพิธีกรรมที่ได้รับการกล่าวถึงและมีการสืบทอดกันมาในแต่ละรุ่น

โดยลักษณะของพิธีกรรมการสักยันต์ เป็นการเอาเหล็กแหลมแหลมจุ่มหมึกหรือน้ำมันที่มีส่วนผสมจากวัตถุดิบส่วนประกอบต่าง ๆ จากทางธรรมชาติหรือจากส่วนประกอบจากสัตว์ แล้วนำเหล็กแหลมนั้นแทงลงบนผิวหนังของร่างกาย ด้วยลักษณะของการสักเป็นลายต่าง ๆ ทั้งการสักรูปแบบของตัว เครื่องหมาย รูปสัตว์(ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 654) โดยเฉพาะพิธีกรรมการสักยันต์นี้เกิดจากความศรัทธาในความขลังของพุทธคุณของพระเกจิอาจารย์ที่ประกอบพิธีกรรมการสักยันต์ให้มุ่งเน้นความสำคัญในการขั้นตอนพิธีกรรมการสักยันต์ ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการสักยันต์ต้องเตรียมเครื่องสักการะไหว้ครู ระหว่างการลงคาถาอาคมในการสักยันต์จากครูบาอาจารย์ที่ทำการสักยันต์ให้ และหลักการสักยันต์ต้องมีกฎข้อห้ามที่มีนัยแฝงทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยระบุถึงข้อปฏิบัติหลังได้รับการสักยันต์ควรกระทำและห้ามกระทำอย่างเด็ดขาด แม้กระทั่งลายสักยันต์ยังสื่อความหมายที่แปลออกมาถึงพุทธคุณด้านต่าง ๆ ที่ผู้รับการสักยันต์จะได้รับ

สำหรับความเชื่อในการสักยันต์ของบริบทสังคมไทยได้ปรากฏตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง เลยไปถึงบริเวณของภูมิลานในพม่า สิบสองปันนา และสิบสอง

จุฑาของประเทศจีน ล้วนเกิดจากความเชื่อที่เป็นตำนานเล่าขานกันว่า บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ได้แก่ เมืองจำปา เมืองสั๊กกะ เมืองวิเทหะ กรุงราชคฤห์ นำทัพเมืองตนเองมารบรากัน เพื่อแย่งชิงองค์พระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าในสมัยที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน แต่ โทณพราหมณ์ผู้ที่แจกองค์พระสารีริกธาตุให้กับบรรดาหัวเมืองนั้นได้ทำการชี้แจงต่าง ๆ จนทำให้เกิดความสามัคคีธรรม ส่งผลให้บรรดาหัวเมืองจึงแยกย้ายกันกลับไปและไม่ให้เกิดการก่อศึกสงครามต่อกัน เวลาต่อมากลุ่มยูนนาน หนองแส แคว้นสิบสองจุไทได้ไปยัง เมืองกุณินารายณ์และได้เข้าพบกับกษัตริย์วลลีปาโมกข์ เพื่อขอแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ แต่กลับพบว่าองค์พระสารีริกธาตุนั้นหมดแล้ว ซึ่งเมืองราชคฤห์เป็นหัวเมืองที่ได้ไปมากที่สุดและสั่งการไปยังเมืองบิหารของเมืองใหญ่ให้จัดทำสถูปหรือเจดีย์เพื่อบรรจุองค์พระสารีริกธาตุ ทำให้กษัตริย์เมืองยูนนาน หนองแส ได้แต่เพียงเฝ้าถ่านกลับไป และพากันอธิษฐานต่อพระอังคารที่เกิดจากเฝ้าถ่านที่ได้รับมานั้นแทรกซึมเข้าตามเนื้อตัวด้วย อิทธิฤทธิ์ของพระพุทธเจ้า จึงเป็นเหตุให้กษัตริย์หัวเมืองคงกระพันชาตรีเสมือนมีกำลังดั่ง ช้างสารตลอดจนกระโดดสูงได้ถึง 100 องค์คายพพ ซึ่งจากความเชื่อที่เล่ากันมานี้จึงทำให้ ปรากฏภาพการสักด้วยอักขระทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบันที่นิยมการ สักลายยันต์ตามร่างกายเนื้อตัวกลายเป็นเวทย์มนตร์ คาถา และยันต์ต่าง ๆ ของกลุ่มชาว ยูนนานแคว้นสิบสองจุไท กลุ่มชนไทยใหญ่ พวกเงี้ยว ไทยจีน ไทยยาง ไทยลื้อ ซึ่งเป็นผล ความเชื่อดังกล่าว และสะท้อนมุมมองของการเชื่อมโยงผ่านบริบทของพระพุทธศาสนา ผสานเข้ากับการสัก และดัดแปลงมาในแต่ละยุคสมัยกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประจำแต่ละพื้นที่กันด้วย (ไพโรจน์ สโมสร, 2524 : 12 - 20)

เนื้อเรื่อง

จากการนำคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการสักในอดีตดังที่ กล่าวไว้แล้วนั้น ทำให้เกิดวัฒนธรรมการสักในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสักยันต์ ต่างกันไป บางคนจะสักยันต์ด้วยเหตุผลเพื่อสร้างความมั่นใจ ความศรัทธาในคาถาอาคม ให้อยู่ยงคงกระพัน ฟันแทงไม่เข้า และนิยมสักในกลุ่มผู้ชายเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีผู้หญิง เริ่มนิยมมากขึ้นในเรื่องการค้าขาย เรื่องเมตตามหานิยม และการสักยันต์ยังทำให้เกิดเป็น พิธีกรรมในกลุ่มที่มีความเชื่อความศรัทธาที่แรงกล้า ให้ความสำคัญในการขั้นตอนพิธีกรรม การสักยันต์ ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการสักยันต์ต้องเตรียมเครื่องสักการะไหว้ครุ ระหว่างการ ลงคาถาอาคมในการสักยันต์จากครูบาอาจารย์ที่ทำการสักยันต์ให้ และหลักการสักยันต์

ต้องมีกฎข้อห้ามที่ควรกระทำและห้ามกระทำอย่างเด็ดขาด แม้กระทั่งลายสักยันต์ยังสื่อถึงพุทธคุณด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งรายละเอียดแต่ละส่วนได้ ดังนี้

การสักยันต์ที่ให้พุทธคุณแก่ผู้สักยันต์ในปัจจุบันที่เป็นที่นิยม สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ด้านความคงกระพันชาตรี เป็นการสักเพื่อให้แคล้วคลาดจากของมีคม อุบัติเหตุ หรือภัยอันตรายทั้งปวง นิยมสักยันต์ลายซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนความดุร้าย ความกล้าหาญ ความสง่างาม ความปราดเปรียว เช่น ลายเสือแผ่น หนุมานคลุกฝุ่น หงส์ และลายสิงห์ เป็นต้น หรือเป็นลายสักยันต์ที่เปรียบเสมือนเกราะป้องกันภัยอันตราย เช่น ยันต์เก้ายอด ยันต์เกราะเพชร เป็นต้น

2. ด้านเมตตามหานิยม เป็นการสักเพื่อผลทางเมตตามหานิยมมักจะสักเป็นรูปจิ้งจก หรือนกสาริกาเพื่อเป็นตัวแทนของความมีเสน่ห์เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป โดยเฉพาะให้ผลดีทางการเจรจา คำขายทำให้กิจการเจริญรุ่งเรือง หรือเป็นลักษณะตัวอักษรยันต์ เช่น ยันต์ดอกบัว ยันต์กันถุง ยันต์โภคทรัพย์ ซึ่งมีผลทางด้านการเงิน เป็นต้น

วิธีการสักยันต์ในสมัยอดีตจนปัจจุบันสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การสักด้วยน้ำมัน ส่วนใหญ่เป็นน้ำมันว่าน 108 ซึ่งส่งผลพุทธคุณเกี่ยวกับทางด้านเมตตามหาเสน่ห์ เป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบันทั้งชายหญิง เพราะหลังการสักน้ำมันแล้วจะเกิดรอยแดงจากการสัก แต่ประมาณ 2-3 วัน รอยแดงจะค่อย ๆ จางหายไป จะไม่ปรากฏร่องรอยการสักยันต์ที่ชัดเจนเหมือนการสักแบบหมึกสำหรับลวดลายที่นิยมก็จะเกี่ยวข้องกับเมตตา การค้าขาย การเจรจาประกอบธุรกิจ กลุ่มอาชีพศิลปินนักแสดง นิยมสักยันต์สาธิตา ยันต์จิ้งจก ยันต์เมตตา ยันต์ลือชา ยันต์ถุงเงินถุงทอง เป็นต้น

2. การสักด้วยหมึกจีน โดยการใช้เข็มเหล็กแหลมจุ่มหมึกสีดำผสมว่าน 108 นำมาทิ่มลงบนบริเวณเนื้อที่ต้องการสักยันต์ลงไป นิยมใช้หมึกจีนมาผสมกับน้ำพุทธมนต์ในสมัยอดีตนำผสมกับ ดีเสือ ดีหมี ดีงูเห่า เป็นต้น เปรียบเสมือนพลังอำนาจความดุร้ายของสัตว์ร้ายจะส่งผลถึงความอยู่ยงคงกระพัน

อุปกรณ์การสักยันต์ ประกอบด้วยอุปกรณ์สำคัญ ดังนี้

1. เข็มสัก เป็นวัตถุปลายแหลมที่ทำหน้าที่หลักในการแทงลงไปบนผิวหนัง เพื่อให้เกิดลายสักตามที่ต้องการ การเลือกใช้เข็มสักและวัตถุปลายแหลมของ อาจารย์สัก แต่ละท่าน จะแตกต่างกันไปตามแต่ความถนัด ความสะดวก หรือตามที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์สักในรุ่นก่อน ๆ ซึ่งเข็มสักโดยทั่วไปสามารถแบ่งลักษณะ ได้แก่ 1) เข็มสักที่ทำจากหนามหวายที่มีปลายแหลมและแข็ง 2) เข็มหมุดหรือเข็มเย็บผ้า 3-4 เล่ม มัดเข้าไว้ด้วยกันแล้วผูกติดกับด้ามไม้เพื่อใช้เป็นด้ามจับในการสัก 3) เข็มสักที่มีก้าน ร่ม และฝนปลายแหลมเป็นหน้าตัด 4) เข็มสักแบบเหล็กปลายแหลม และต้องทำด้วยทอง เหลือง และ 5) เข็มสักที่ทำจากเหล็กตะปูจากการตอกโลงผี เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เกี่ยวกับวิชาอาคม แต่ปัจจุบันเข็มที่ใช้ในการสักนั้นมักทำด้วยวัสดุที่เป็นโลหะ เพื่อให้จับ ได้ถนัดมือและให้มีน้ำหนักถ่วงที่ปลายด้าม สามารถบังคับเข็มส่งไปในทิศทางที่ต้องการได้ ส่วนเข็มสักไฟฟ้านั้นอาจารย์สักไม่นิยมใช้เพราะว่าเหมาะสำหรับการสักเฉพาะลวดลาย ที่ให้เกิดความสวยงามเท่านั้นไม่เหมาะกับการสักตัวอักขระที่กำกับลาย เพราะบังคับ ทิศทางไม่ได้และยังขัดต่อความเชื่อทางไสยศาสตร์อีกด้วย

2. หมึก นับเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญรองลงมา หมึกที่ใช้ในการสักลวดลายที่สัก จะสวยงามรูปคมชัดเจนและติดทนนานขึ้นอยู่กับการผสมของหมึกที่ใช้ ตามประวัติความเป็นมาวิวัฒนาการและดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้ส่วนผสมของหมึก จึงมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป อาทิเช่น ภาคอีสานเริ่มแรกใช้ขี้เถ้าไม้สีขาวชนิด หนึ่งมาเขียนบนผิวหนังแล้วใช้ขี้เถ้าหมักตามลวดลายที่ต้องการ ขี้เถ้าไม้จะซึมเข้าไป ได้ผิวหนังพออย่างไม้แห้งจะเปลี่ยนเป็นสีดำ แต่สีของขี้เถ้าไม้ไม่ทนทานนานเข้าก็จะลบ เลือน จึงดัดแปลงมาใช้ขี้เถ้าหรือดินหม้อผสมกับดีควายให้เข้ากันเมื่อผสมสักรายจะเป็น สีดำติดทนนาน

ความหมายตัวเลขยันต์และอักขระของการสักยันต์

การสักเป็นตัวเลข สามารถสรุปรายละเอียดและความหมายพอสังเขป ดังนี้

เลข 1 คุณแห่งพระนิพพานอันยิ่งใหญ่

เลข 2 คุณแห่งพุทธโธ

เลข 3 คุณแห่งแก้ว พระรัตนตรัย และอีกความหมาย คือ พระไตรปิฎก

เลข 4 คุณแห่งมรรค 4 ผล 4 คุณแห่งพระ โลกบาลทั้ง 4 พรหมวิหาร 4 พระ
ฤๅษีกัสสปะ

เลข 5 คุณแห่งศีล 5

เลข 6 คุณแห่งไฟ หรือพระเพลิง คุณแห่งพระอาทิตย์

เลข 7 คุณแห่งลม หรือพระพาย

เลข 8 คุณแห่งพระกรรมฐาน คุณแห่งศีล 8 คุณแห่งพระอังคาร

เลข 9 คุณแห่งมรรค 4 ผล 4 พระนิพพาน 1 คุณแห่งพระเกตุ

เลข 10 คุณแห่งครูบาอาจารย์คุณแห่งอากาศ คุณแห่งศีล 10 คุณแห่งพระ
เสาร์ 30 ทิศ

เลข 12 คุณแห่งมารดา คุณแห่งพระคงคา คุณแห่งพระราหู

เลข 14 คุณแห่งพระสังฆเจ้า

เลข 21 คุณแห่งบิดา คุณแห่งพระธรณีคุณแห่งพระศุกร์

เลข 33 คุณแห่งอักษระ

เลข 38 คุณแห่งพระธรรมเจ้า

เลข 227 คุณแห่งศีล 227

ส่วนการสักอักษระ สามารถยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

หัวใจพระสูตร คือ ทิมะสังอังขุ หัวใจพระวินัย คือ อาปามะจุปะ

หัวใจพาหุ คือ พามานาอุกะสะนะทุ หัวใจพระพุทเจ้า คือ อิกะวิติ

หัวใจปฏิสังขาโย คือ จิปะเสติ หัวใจพระไตรปิฎก คือ สะระณะมะ

หัวใจยอดศีล คือ พุทธะสังมิ หัวใจหนุมาน คือ ยะตะมะอะ, หรือ

หะนุมานะ

หัวใจมนุษย์ คือ มะนุญญัง

หัวใจหญิง คือ จิตตังภคินีเม

หัวใจชาย คือ จิตตังปุริโส

หัวใจทรหด คือ นะหิโลกัง

หัวใจมหาจุ คือ อุทธังอัทธโร หัวใจลิงลม คือ ยุวพะวา วิงวังกังหะ หรือ จิ
ชะจุติ

การสักอักขระนี้นิยมสักกันเป็นอักษรภาษาขอม ที่เรียกว่า การสักขอมเป็น
บาลี หรือเป็นภาษาอื่น ๆ ได้ การสักและการปลุกเสก เป็นพระคาถา 108 หรือ พระคาถา
หัวใจ 108 (ลานโพธิ์, 2535 : 20)

ข้อห้ามของพิธีกรรมการสักยันต์

เมื่อผู้รับการสักยันต์ไปแล้ว จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อห้ามสำหรับคนที่มีลาย
สักยันต์ ดังนี้

1. ห้ามด่าบิดามารดาบุพการี ทั้งของตนเองและผู้อื่น
2. ห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น
3. ห้ามลอดไม้ค้ำต้นกล้วย
4. ห้ามลอดสะพานหัวเดียว
5. ห้ามลอดราวตากผ้า
6. ห้ามกินพืชผักประเภทผักชนิดต่างๆ บวบ น้ำเต้าและมะเฟือง
7. ควรรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด

ผู้รับการสักยันต์จำเป็นต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยบุญญาธิการ
ของบูรพาจารย์ คณาจารย์ที่ถ่ายทอดสู่ตัวของคนสักยันต์ไม่ให้เสื่อมคลายความขลัง ต้อง
ถือปฏิบัติในความดี ข้อห้ามต่าง ๆ ที่มีมาแต่สมัยอดีตที่เรียกว่า คนดี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีคุ้ม
ปกป้องกันภัย เป็นข้อเตือนสติให้ตระหนักถึงผลกรรมดีกรรมชั่ว

พิธีกรรมการสักยันต์ที่มีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา

จากรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมการสักยันต์ที่สะท้อนถึงการเชื่อมโยงผ่าน
บริบทพระพุทธศาสนา ร่วมกับการศึกษาความเป็นมาที่ปรากฏเมื่อราวกว่า 1,000 ปี ของ
ท้องถิ่นในประเทศเพื่อนบ้านพบหลักฐานชัดเจนที่ประเทศกัมพูชา โดยการริเริ่มตัวอักษรที่
ใช้ในการสักนั้นจะมีความพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่เรียกว่า “อักขราหรืออักขระ”
มีต้นกำเนิดมาจากศาสนาฮินดูและถูกประยุกต์ให้สอดคล้องและผสมผสานกับเวทมนตร์หรือ

ไสยศาสตร์มาจากเมืองโบราณนครวัดที่ใช้เขียนหรือสักเป็นภาษาขอมโบราณและภาษาบาลี พุทธพระคัมภีร์ที่ได้รับการรับรองแล้ว เพื่อนำไปใช้เป็นตัวแทนของพระเจ้าและสืบทอดใน ลักษณะรูปทรงเลขาคณิต ประกอบด้วย 1 ส่วน คือ 1) ยันตรา 2) ตัวอักษรภาษาบาลี และ 3) คาถาอาคมที่เกี่ยวข้องที่พระอาจารย์ใช้ท่องเวลาลงอักขระ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเรียบง่ายของการสัก และต่อมาการสักในลักษณะดังกล่าวจึงถูกขนานนามว่า “การสักยันต์” โดยมีความเกี่ยวข้องกับทางพุทธศาสนาที่นิยมมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย ด้วยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อขนะการต่อสู้ การรบและเพื่อการป้องกันตนเอง และจะพบในร่างกายของเพศชาย มีเพียงนักรบจะมีรอยสักและข้อความที่ไม่สามารถมองเห็นได้บริเวณส่วนหน้าอก ส่วนแขน และส่วนแผ่นหลัง จากพุทธคุณของลวดลายสักยันต์ที่สักนั้นมีความเชื่อความศรัทธาในการช่วยเพิ่มพลังกำลังให้แข็งแกร่งขึ้น มีความอดทน รวมถึงการช่วยป้องกันการได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบยามศึกสงคราม ทำให้ส่งผลต่อขวัญ กำลังใจต่อสู้ต่อความพ่ายแพ้หรือเสียชีวิตได้ (โดมกั ทิพย์สุตา, 2555 : 34)

การนำการสักที่ประกอบด้วยอักขระ ลวดลาย การลงเส้นสาย ที่มาจากพุทธคุณทางความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพบเห็นในพิธีกรรมการสักยันต์ยุคปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าการสักยันต์เป็นเอกลักษณ์ที่มีความชัดเจนและสามารถสื่อถึงความเชื่อในคุณพระรัตนตรัยหรือบทสวดต่าง ๆ โดยการนำคำย่อของบทสวดหรือเลือกเฉพาะท่อนที่น่าสนใจมาสักบนบริเวณส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แล้วจะส่งผลทำให้คุณของพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นบนร่างกายของผู้ที่รับการสัก และจะมีความคงกระพันแคล้วคลาดปลอดภัย การสักยันต์จึงรับอิทธิพลของศาสนาที่นำมาเป็นลายในการสัก ดังงานวิจัยของ ญัฐธัญ มณีรัตน์ จากการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ระบบยันต์ในภาคกลางของประเทศไทย สรุปความว่า การยันต์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนามหายานและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ไม่เพียงแต่ความเหมือนกันในเรื่องรูปแบบ แม้แต่องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การสักยันต์การสร้างหรือเขียนยันต์ก็เหมือนกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในอดีตดินแดนต่าง ๆ ในบริเวณนี้เคยได้รับเอาอิทธิพลของคำสอนมหายานและพราหมณ์-ฮินดูเอาไว้ ดังนั้นหลักคำสอนที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ศูนย์ตา ตรีกาย มณฑลของมหายานและรูปแบบของเทพเจ้าต่าง ๆ ของพราหมณ์-ฮินดู จึงมีปรากฏอยู่ในระบบยันต์ และยังพบเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของมหายานด้วย เช่น สมาธิเพ่งอักขระ ซึ่งใช้ในการฝึกสร้างรูปแบบมณฑลในจิตซึ่งปรากฏในคัมภีร์ปถมัง ในคัมภีร์เดียวกันนี้ยังแสดงนัยยะเรื่องพระปัญจชินพุทธเจ้า และหลักสัพพัญญู

ตัวอย่างชัดเจน การสักยันต์ต้องอาศัยการฝึกฝนทางจิตเป็นปทัฏฐานเสียก่อน ส่วนอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของรูปแบบของยันต์ที่มักจะนำเอารูปเทพเจ้าต่าง ๆ มาใช้ประกอบในยันต์ เช่น รูปพระนารายณ์ รูปหนุมาน รูปพาลี (ณัฐธัญมณีรัตน์, 2550 : บทคัดย่อ)

ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมกรรมการสักยันต์ในแต่ละภูมิภาคของสังคมไทย

ความชัดเจนในความเชื่อทางพุทธคุณที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาของพิธีการสักยันต์ในแต่ละภูมิภาคของไทย โดยในล้านนาภาคเหนือ พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาขจรไกร ญาณโสภโณ (สุขจีน) จากการวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อเรื่องการสักยันต์ในสังคมล้านนา สรุปความว่า พระพุทธศาสนาได้เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการสักยันต์ เช่น รูปภาพที่สัก อักขระที่สัก เป็นต้น การสักยันต์มีอิทธิพลด้านความเชื่อ เพราะกลุ่มคนที่มาสักยันต์ต่างหวังผลในด้านความศักดิ์สิทธิ์ และ ความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต อีกทั้งหลังจากการสักยันต์จากแต่ละสำนักชีวิตก็จะพบเจอแต่สิ่งที่ดี และทำให้มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนอิทธิพลด้านสังคมพบว่า การสักยันต์มี ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยด้านบวกการสักยันต์ช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการประกอบอาชีพและ การดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของรอยสักจะสามารถป้องกันอันตรายและทำให้รู้สึก ปลอดภัย ส่วนด้านลบการสักยันต์ในปัจจุบันได้รับการยอมรับเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น เพราะคนที่มีรอยสักมักจะ ถูกมองในแง่ไม่ดีเมื่อต้องสมัครงาน ด้านอิทธิพลด้านร่างกายและจิตใจพบว่า รอยสักที่สักลงไปนั้นจะไม่สามารถ ลบได้ และหากลบได้ก็จะเป็นแผลเป็นติดตัวไปตลอดชีวิต ทำให้ผู้สักยันต์ต้องมีตำหนิบนผิวหนังตลอดไปและ รู้สึกไม่ดีกับรอยสักหรือรอยแผลเป็น (พระมหาขจรไกร ญาณโสภโณ (สุขจีน), 2558 : บทคัดย่อ)

และความเชื่อในพิธีกรรมการสักยันต์ทางภาคกลาง พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณนิภา ชวนชม และคณะ จากการวิจัยเรื่อง ทูณและพื้นที่ : ศึกษากรณีการก่อตัวของกลุ่มสักยันต์ห้าแถวหนุมานดวงในกรุงเทพมหานคร สรุปความว่า การสักยันต์ห้าแถวหนุมานดวงสะท้อนถึงความเชื่อที่มีต่อการสักยันต์ได้แก่เพื่อความมั่นคงก้าวหน้าในอาชีพการงานและกิจการ ป้องกันภัยอันตรายจากการเดินทาง เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และเพื่อความสวยงาม ทั้งนี้จากการทำความเข้าใจในความหมายเหล่านี้ ทำให้เห็นถึงสถานะการณ์การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมสมัยใหม่อันเนื่องจากการที่มนุษย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในโลกของทุนนิยมการประกอบอาชีพหรือการดำเนินชีวิตที่ไม่มั่นคงในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้รอยสัก

เป็นสิ่งที่ดีที่มีส่วนสร้างความมั่นใจต่อการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพและเป็นสิ่งแสดงถึงความสวยงามและการรวมกลุ่มที่ไม่เคยเกิดขึ้นในอดีต ที่การสักยันต์สามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของสังคมที่เกิดจากความเชื่อที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของคนหลากหลายกลุ่ม จนก่อตัวเป็นกลุ่มสักยันต์ห้าแฉกหนวดง การสักยันต์ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางขึ้น ซึ่งมีทั้งเพศชายและหญิง วัยคนทำงาน และประกอบอาชีพการงานที่มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต แม้การสักยันต์จะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายแต่ยังคงเป็นปัญหากับผู้รับการสักที่ได้รับผลกระทบในบางด้านของการสักยันต์

แม้ในทางภาคใต้ยังพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิวัฒน์ ประจักษ์นิวัฒน์ ประจักษ์ จากการศึกษาเรื่อง สายยันต์ : ภูมิ ปัญญาการสักยันต์ กรณีศึกษา เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์วัตร หมู่ที่ 12 ตำบลนาแว อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปความว่า ภูมิปัญญาการสักยันต์นี้มีขั้นตอนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) การบูชาครูที่ต้องเตรียมใน การบูชาครูอย่างน้อยต้องมีเครื่องบูชา 6 อย่าง คือ หมาก พลู ดอกไม้ รูป เทียน มะนาว 2) การเตรียมเข็มสัก ยันต์ 3) ขั้นตอนการวาดลวดลายนำร่องบนผิวหนัง 4) ขั้นตอนการลูบน้ำมันนํ้าพร้อมลงเข็มสักลายหลักจาก สักลายเสร็จแล้วลูบด้วยน้ำมันนํ้าทับอีกครั้ง และ 5) ขั้นตอนการปลุกเสกรอยสักเพื่อความเข้มแข็ง สำหรับรูปแบบลวดลายการสักยันต์มีลายสักยันต์จำนวน 2 แบบหลัก คือ 1) ลายสักยันต์แบบลงอักขระ 2) ลายสักยันต์เพื่อความสวยงามซึ่งทางสำนักอาจารย์วัตรมักจะทำตามความต้องการของลูกค้า และการหาแนวทางการอนุรักษ์ การสักยันต์มีแนวทางโดยการถ่ายทอดวิชาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นการรักษาให้กับผู้ถูกคุณไสยครอบงำ ซึ่งรูปแบบพิธีกรรมดังกล่าวสามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชนได้ อีกทั้งยังสามารถสร้างเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคลทั่วไปได้ (นิวัฒน์ ประจักษ์, 2561 : บทคัดย่อ)

อภิปรายผล

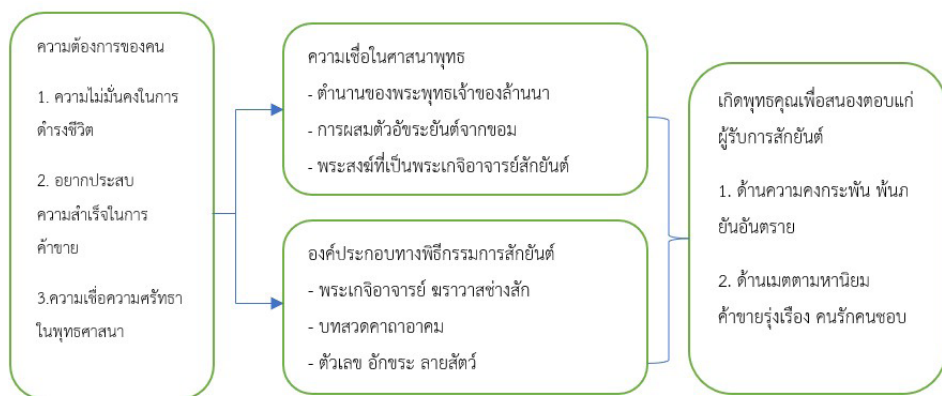
จากการศึกษาวิเคราะห์บริบททางพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมการสักยันต์ พบความเชื่อมโยงเกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธาที่ผู้ทำหน้าที่สักยันต์และผู้รับการสักยันต์มีความเกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ในอดีต จากทั้งเรื่องตำนานของทางอาณาจักรล้านนาแต่ครั้งในอดีตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และการลงตัวเลข หรือ อักขระ ที่มีความหมายสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา โดยจากความเป็น

มาของการสักยันต์ในอดีตที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในทวีปเอเชียที่กำหนดจากภาษาขอมโบราณและภาษาบาลีพุทธพระคัมภีร์ แม้กระทั่งพระเกจิอาจารย์อยู่ในสถานะของบรรพชิต รวมทั้งสถานที่ที่ปรากฏในปัจจุบันในการสักยันต์ยังพบเห็นได้ในเขตของวัด แต่หากนำมาเชื่อมโยงกับการสักยันต์ที่มีเรื่องของความเชื่อในความหลังของลายสักยันต์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยเวทย์ และมีการร่ายอาถรรพ์อาคมในขณะทำพิธีสักยันต์ และกำหนดข้อปฏิบัติในปฏิบัติตามมิตินั้นความหลังของพุทธคุณที่สักยันต์ไปจะไม่บังเกิดผล สิ่งเหล่านี้หากพิจารณาเป็นลัทธิธรรมที่เป็นเรื่องของความเชื่อที่คนเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง การเกิดพุทธคุณยังคงเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ยังคงเป็นความเชื่อความศรัทธาและความรู้สึกที่เกิดกับผู้ที่มีความเชื่อและปฏิบัติตามสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพิธีกรรมการสัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความคงกระพัน เรื่องเมตตามหานิยม เรื่องการงาน ค้าขาย เจริญรุ่งเรือง ความคาดหวังของผู้ที่ผ่านพิธีกรรมสักยันต์ ล้วนหวังให้พุทธคุณดังกล่าวได้เกิดขึ้น แม้อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม แต่ทั้งนี้พุทธคุณดังกล่าวได้สร้างความเชื่อความศรัทธา ความมั่นใจ หรือเป็นพลังอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสักยันต์มีที่ยึดเหนี่ยว สร้างขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพหรือเป็นวิถีทางในการนำดำเนินชีวิตต่อไปได้

องค์ความรู้ที่ได้รับ

พิธีกรรมใดก็ตามที่เป็นพิธีกรรมที่มีรากฐานเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งความเชื่อทางศาสนานั้นนับเป็นสิ่งที่สามารถหล่อหลอมให้พิธีกรรมนั้น ๆ เกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้มากขึ้นและสามารถสืบทอดได้ยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น หรือขยายจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งได้ ล้วนขึ้นอยู่กับความทรงพลังของพิธีกรรมนั้น ๆ ดังพิธีกรรมการสักยันต์มีหลักการรายละเอียดที่แฝงด้วยความเชื่อบางข้อที่สอดคล้องจากหลักศีลห้าของพุทธศาสนา ได้แก่ ห้ามผิดลูกเมียเขา และห้ามด่าบิดามารดาบุพการีทั้งของตนเองและผู้อื่น ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนถึงความสอดคล้องกับหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนาในการประพฤติผิดในกาม ตรงกับศีลข้อ 3 คือ จดเว้นจากการประพฤติผิดในกามประเวณี ส่วนการด่าพ่อแม่ในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นบาปอันใหญ่หลวง จัดว่าเป็นลูกอกตัญญู ถ้าหากตายไปจะเป็นเปรต มีปากเท่ากับรูเข็ม และทุกข์ทรมานอยู่อย่างนั้นเป็นเวลายาวนาน อีกทั้งยังมีความเชื่อส่วนบุคคลที่ปฏิบัติกันมาของพระเกจิอาจารย์แต่ละสายตั้งแต่ในอดีต และหากผู้ที่ได้รับการสักยันต์ไม่สามารถปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ประกอบกับเมื่อสักยันต์ไปสักกระยะหนึ่งแล้วไม่

ได้ผลประโยชน์ดังที่ตั้งใจ จึงทำให้เกิดความไม่พอใจกล่าวโทษกับการสักยันต์ในภายหลังได้ โดยอาจลืมไปว่าตนเองปฏิบัติไม่ครบตามหลักข้อห้ามของพิธีกรรมการสักยันต์หรือไม่ อีกแง่มุมหนึ่งของข้อห้ามที่ระบุได้เพื่อเป็นการเตือนสติให้ผู้รับการสักยันต์รู้ตัวในการกระทำของตนเองอยู่เสมอ นั่นเองก็เป็นได้ แต่การเปลี่ยนแปลงล้วนเกิดขึ้นได้เสมอตามหลักพุทธศาสนาที่ว่าทุกสิ่งล้วนไม่จีรัง ดังนั้นการคงอยู่ในพิธีกรรมสักยันต์จึงเปลี่ยนแปลงได้หลายกระแสตามความเชื่อในแต่ละกลุ่มคนที่มุ่งไปสักยันต์เพื่อสิ่งใด หมายรวมถึงกระแสสังคมในปัจจุบันที่นิยมสร้างกลุ่มการสักยันต์ผ่านโลกออนไลน์มีการก่อตั้งตามกลุ่มสักยันต์จากพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในการสักยันต์ที่สืบทอดพิธีกรรมการสักยันต์จากรุ่นสู่รุ่น จากพระอาจารย์สู่ช่างสักที่เป็นฆราวาส แม้ส่งผลในด้านดีต่อพิธีกรรมการสักยันต์เพื่อทำให้การเผยแพร่ข้อมูลการสักยันต์ได้กว้างเป็นที่รู้จักมากขึ้นก็ตาม แต่ยังมีความหารายได้จากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาในเชิงพาณิชย์ธุรกิจมากด้วยเช่นกัน ทั้งนี้พิธีกรรมการสักยันต์ยังคงมีความเชื่อมโยงผ่านพระพุทธศาสนาที่มาเกี่ยวข้องด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นภาพของพระเกจิอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์สักยันต์ในวัดต่าง ๆ หรือพุทธคุณผ่านลายสักยันต์ที่มีอักขระทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย รวมทั้งการสืบสานพิธีสักยันต์ในมีความเหมาะสมกับสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยของชนรุ่นต่อไปที่ยังคงมีเรื่องของความเชื่อที่มีต่อแรงพุทธคุณที่อยู่ในลายยันต์ต่าง ๆ อีกทั้งสะท้อนถึงความต้องการของมนุษย์ในความไม่มั่นคงทางการดำรงชีวิตจึงต้องพึ่งพาพิธีกรรมการสักยันต์ช่วยเสริมในสิ่งที่สร้างความมั่นใจและมั่นคงในชีวิตด้วยนั่นเอง

ภาพประกอบ

องค์ความรู้ : ศึกษาวิเคราะห์บริบททางพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมการสักยันต์

สรุป

พิธีกรรมการสักยันต์ สรุปได้ว่า เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อความศรัทธาในพุทธคุณที่มีในลายสักยันต์ประเภทต่าง ๆ ทั้งตัวเลขยันต์ อักขระ ลายสัตว์ เมื่อนำมาผ่านพิธีกรรมสวดคาถาจากพระเกจิอาจารย์หรือช่างสักที่ได้ร่ำเรียนคาถาอาคมมาจากพระอาจารย์ที่ถ่ายทอดจาอดีตสู่ปัจจุบัน และนำไปสู่ความเชื่อในพลังที่มีของการสักยันต์นั้น แต่การเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งจากหลายปัจจัยอาจทำให้รายละเอียดพิธีกรรมต่าง ๆ ของการสักยันต์ และวัตถุประสงค์ของการสักยันต์ที่มีมาตั้งแต่อดีตเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อและกระแสสังคม แม้พิธีกรรมการสักยันต์นับว่าเป็นสิ่งนามธรรมและเป็นสิ่งเร้นลับกลับได้รับความนิยมนอย่างต่อเนื่อง จนทำให้คนที่ต้องการสักยันต์มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ที่จะได้จากพุทธคุณจากการสัก บางคนนำมาเป็นพื้นฐานเพื่อต่อยอดให้ได้มาซึ่งความเจริญทางวัตถุแก่ตนเอง แต่หลงลืมจะปฏิบัติข้อห้ามที่ต้องทำของผู้ที่รับการสักยันต์ไป หากกล่าวในรายละเอียดของพิธีกรรมการสักยันต์ตามบริบทพระพุทธศาสนาจากอดีตจนถึงทุกวันนี้ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อพิธีกรรมขั้นตอนการลงลายยันต์ของอักขระในการสักยันต์อาจมีความลดทอนหรือเพิ่มเติมจากลวดลายอักขระจากในอดีตได้ ที่เห็นได้ชัดคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่าง ๆ ที่มุ่งหาความเจริญทางวัตถุที่ทันสมัยจำเป็นต้องได้มาเป็นสิ่งสนองความต้องการ ดังเช่นงานวิจัยของ พระมหานพพล ธมมธโร (ศรีวิเชียร) จากการวิจัยเรื่องความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม สรุปความว่า ประชาชนผู้มาสักยันต์ที่วัดบางพระมีความเชื่อเรื่องการสักยันต์มากที่สุดในด้านเพื่อความแคล้วคลาด และการสักยันต์จะมีอานุภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้นั้นคุณธรรมของผู้นั้น รองลงมาคือ การสักยันต์เพื่อส่งเสริมด้านความเมตตาตามทานิยม และการป้องกันภัยอันตราย และลำดับสุดท้ายคือ ผู้ที่มาสักที่มีความเชื่อเรื่องการสักเพื่อความคงกระพันชาตรี จะเห็นได้ว่าความเชื่อความศรัทธาของผู้มาสักยันต์เปลี่ยนเจตนารมณ์จากอดีตที่สักยันต์ของหลวงพ่อบุญเป็นเพื่อความคงกระพัน (พระมหานพพล ธมมธโร (ศรีวิเชียร), 2557 : บทคัดย่อ) ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่เป็นแก่นแท้ของพิธีกรรมการสักยันต์ คือ หัวใจของคาถาที่กำกับลวดลายสักแต่ละลายยันต์อยู่ เพราะสิ่งนี้คือเคล็ดลัทธิวิชาคาถาอาคมที่เป็นวิชาชั้นสูงของแต่ละพระเกจิอาจารย์ที่มักจะไม่ได้เปิดเผยให้แก่ผู้ใด นอกจากลูกศิษย์ที่ได้รับการไว้วางใจให้เป็นผู้รับถ่ายทอดวิชาการสักยันต์ ของอาจารย์สืบต่อไป ย่อมส่งผลต่อการสักยันต์ในอนาคตจะคงอยู่โดยแผ่บุญทางพระพุทธศาสนาไว้ได้มากน้อยเพียงใดในพิธีกรรมนั้น ความเร้นลับของพิธีกรรมสักยันต์จึงยังคงสร้างความเชื่อความศรัทธาในลายสักยันต์อย่างไม่เสื่อมคลาย

บรรณานุกรม

- ณัฐธัญ มณีรัตน์. (2550). รายงานการศึกษาวิเคราะห์ระบบยันต์ในภาคกลางของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ.
- โตมรก ทิพย์สุตา. (2555). ยันต์ไทยยอดเยี่ยม (หน้า 34). กรุงเทพมหานคร : ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- นิวัฒน์ ประจักษ์. (2561). สายยันต์ : ภูมิปัญญาการสักยันต์ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์วัตร หมู่ที่ 12 ตำบลนาแว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พระมหาจรไกร ญาณโสภโณ (สุขจีน). (2558). ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อเรื่องการสักยันต์ในสังคมล้านนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล ธมมธโร (ศรีวิเชียร). (2557). ความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม (ชีวิตและความตาย). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ สโมสร. (2524). พระอริยานุวัตรกับการสักลาย. วารสารศิลปวัฒนธรรม. 2 (3), 12.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ลานโพธิ์. (2535). หลวงพ่อเป็นอิทธิมงคลนิยม (หน้า 20). กรุงเทพมหานคร : บางกอกสาสน์.

หลักมนุษยธรรมกับการศึกษาของเด็กเคลื่อนย้าย Humanity and Education of Migrant Children

สันติพงษ์ มูลฟอง

Santiphong Moonfong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

พัชยานี ศรีนวล

Patchayane Srinual

มูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล

Legal Status Network Foundation

Corresponding Author, E-mail : luangsalween@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1.เพื่อศึกษาสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย 2.เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิการศึกษาที่มีต่อเด็กเคลื่อนย้าย 3.เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและการคุ้มครองเด็กเคลื่อนย้ายให้มีความปลอดภัย เป็นการศึกษาข้อมูลสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะเด็กที่มีเป้าหมายมาเพื่อการศึกษา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายหลักกรณีศึกษาเด็กนักเรียนโรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง จำนวน 126 คน และเด็กเคลื่อนย้ายในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและแม่ฮ่องสอน รวมถึงเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G และสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในระดับโลก ประกอบกับกฎหมายนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 126 คนเป็นเด็กที่เคลื่อนย้ายมาจากประเทศเมียนมาและมีเด็กอีกจำนวนมาที่เคลื่อนย้ายมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีแนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น เพราะมีปัจจัยจากประเทศต้นทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ทำให้เด็กไม่มีหลักฐานการทะเบียนราษฎร แม้ประเทศไทยให้สิทธิด้านการศึกษาเป็นไปตามหลักสิทธิเด็ก โดยกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคน เด็กที่ไม่มีเอกสาร จะได้รับเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G แต่พบว่าหลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทการโยกย้ายถิ่นฐานของเด็ก และเด็กไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ ทำให้ตก

เป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ รัฐควรใช้หลักการสากลว่าด้วยมนุษยธรรมในการคุ้มครองสิทธิ ส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับการเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทางควรร่วมมือกันจัดทำแผนการคุ้มครองเด็กที่อยู่ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐานจะทำให้เด็กได้รับความปลอดภัย

คำสำคัญ : การศึกษาเพื่อปวงชน, เด็กเคลื่อนย้าย, มนุษยธรรม

Abstract

This article aims to study the Humanity and Education of Migrant Children which had three objectives: 1. To study situations of children on the move who reside in Thailand; 2. To study problems and impacts on educational rights towards children on the move; and 3. To seek approaches for appropriate educational management and safe protection for children on the move. This study studied situations of children on the move in Thailand. particularly Children on the move who targeted for education. The main cases study of this article are 126 students from Thairath Wittaya School 6 of Ang Thong Province, Children on the move at schools in Chiang Mai, Chiang Rai, and Mae Hong Son provinces, and also including students with G code. The study also included global children on the move situations and relevant laws and policies.

The study found that 126 target children emigrated from Myanmar, with more cases of children on the move migrated to Thailand due to socio-economic and political factors. children have no political evidence. There is no proof of people's registration, but they are granted educational rights in accordance with the child's right. The Ministry of Education classified these children with an identity code starting with G. It found that the curriculum and educational system are not compatible with the migration context of children. The Thai government should apply international principles on protection and encourage children and parents

to learn about immigration law. The governments of both the source and destination must cooperate in establishing a child protection plan that is in the context of immigration.

Keywords: Education for all, children on the move, humanity

บทนำ

เมื่อการศึกษาเป็นของเด็กทุกคน (Education for all) ตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ข้อ 28 , 29) ประเทศไทยได้เป็นรัฐภาคีตั้งแต่ปี พ.ศ 2535 และได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ได้ให้สิทธิทางด้านการศึกษากับเด็กทุกคน เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติหรือเด็กที่ไม่มีหลักฐานการทะเบียนราษฎร แนวทางปฏิบัติจะพบว่าเด็กที่มาสมัครเรียนไม่ปรากฏหลักฐานการทะเบียนราษฎร ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ได้มีหนังสือสั่งการที่สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่สิทธิในการศึกษาของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ได้ขยายสิทธิในการศึกษาของกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาให้เด็ก เยาวชน ทุกๆกลุ่ม สามารถเข้าถึงการศึกษาเรียนรู้ตามความสามารถที่ตนมีอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณรายหัวให้แก่ นักเรียน นักศึกษาเหล่านี้ด้วย เป้าหมายคือ การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของชีวิตเด็ก แล้วไม่สามารถจะรื้อได้ ซึ่งต้องการให้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่านำทางประเทศชาติเจริญก้าวหน้าต่อไป (องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 2563 : 30 - 31)

ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือประเทศมาเลเซีย ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศเมียนมา ซึ่งทำให้ประชากรของประเทศบริเวณชายแดนมีการเคลื่อนย้ายกันจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศเมียนมา ซึ่งประเทศไทยได้มีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ มีทั้งที่ได้ขออนุญาตเข้าเมืองและได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และมีส่วนหนึ่งได้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามพื้นที่ชายแดนและกระจายตัวไปทุกแห่งในของประเทศด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าวพบว่าการเคลื่อนย้ายของกลุ่มเด็กบางคนได้เคลื่อนย้ายมากับบิดา

มารดา แต่บางคนได้เคลื่อนย้ายมาตามลำพัง ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะไม่มีเอกสารประจำตัว ทำให้เด็กไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีเอกสารรับรองตัวบุคคลจากประเทศต้นทางหรือประเทศอื่นก็ได้ แต่เอกสารนั้นไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายประเทศไทย เด็กที่ไม่อยู่ในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ทำให้กลุ่มเด็กเหล่านี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายไทยหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยให้การรับรองความท้าทายจะอย่างไรให้เด็กเหล่านี้ได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายไทย

เนื้อเรื่อง

จากการที่ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และได้ยกเลิกข้อสงวนสิทธิทางด้านการศึกษาของเด็ก โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า มีหลักฐานการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียน ในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 โดยได้ให้สิทธิทางการศึกษาเด็กทุกคน ซึ่งได้มีการกำหนดเป็นกลุ่มนักเรียนที่ต้องมีข้อกำหนดเลขประจำตัวจากระบบ G-code ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเด็กจะไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ขึ้นต้นด้วยอักษร G (General) ตามตัวอย่าง (G-xxxx-xxxx-xx-x) แล้วจะมีการส่งตรวจสอบข้อมูลร่วมกับสำนักบริหารการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร โดยนายทะเบียนจะตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย
2. ไม่สามารถเพิ่มชื่อในใบทะเบียนบ้าน (ทร.13,และ ทร.14) ได้
3. ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎรของประเทศอื่น

เมื่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กนักเรียน นักศึกษา เมื่อตรวจสอบแล้วมีคุณสมบัติก็จะจัดทำทะเบียนประวัติบุคคล แล้วจะได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประเภทเลข 0 หลักที่ 6-7 จะเป็น 00 ตามตัวอย่าง (0-xxxx-00-xxx-xx-x) จะได้ไม่ตกเป็นคนไร้รัฐอีกต่อไป และจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะหลักประกันสุขภาพ การเดินทาง การทำงาน ส่วนจะได้มีสัญชาติไทยหรือไม่ให้พิจารณาตามกฎหมายสัญชาติต่อไป แต่ก็มีเด็กบางคนไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้เพราะขาดคุณสมบัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร โดยเฉพาะการไม่มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย เพราะยังมีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศต้นทางและมีการเดินทางไปหาผู้ปกครอง จึงทำให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับ

สิทธิเฉพาะด้านการศึกษา ไม่มีสิทธิอยู่อาศัย ไม่มีหลักประกัน ไม่มีสิทธิเดินทาง ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติที่อยู่อาศัยในประเทศไทยที่รัฐบาลประเทศต้นทางและรัฐบาลประเทศปลายทางจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องต่อไป (กระทรวงมหาดไทย, 2562 : 1 - 2)

สถานการณ์ปัญหาเด็กเคลื่อนย้ายในโลก

สถิติโลกขององค์การยูนิเซฟ (Unicef) เมื่อปี พ.ศ.2559 เปิดเผยว่ามีเด็กเคลื่อนย้ายกว่า 50 ล้านคนทั่วโลกที่ออกจากประเทศบ้านเกิดของตนและมากกว่าครึ่งของเด็กเหล่านั้นหนีออกจากบ้าน โดยมีสาเหตุอันเนื่องมาจากความรุนแรงและความไม่ปลอดภัยในประเทศไทยสัดส่วนเด็กข้ามชาติมีจำนวนค่อนข้างสูง ในจำนวนประชากรข้ามชาติและคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สถิติปี 2561 องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) ระบุว่าเด็กข้ามชาติประมาณ 3 - 4 แสนคน แต่ได้รับการลงทะเบียนประมาณ 1.5 แสนคน ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย นอกนั้นตกเป็นคนไม่มีสถานะทางทะเบียน อย่างไรก็ตาม คาดว่าจำนวนเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ น่าจะมีจำนวนสูงกว่านี้ เนื่องจากยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่ไม่มีเอกสารรับรองสถานะจากรัฐบาล และยังไม่สามารถเข้าถึงการมีสถานะบุคคลได้ โอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่เด็กข้ามชาติและเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย สิทธิในการศึกษาของเด็กทุกคน ได้รับการยอมรับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐบาลได้จัดทำนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ให้แก่เด็กทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางกฎหมายและเชื้อชาติ จะสังเกตได้ว่าเด็กนักเรียนที่ไม่ปรากฏหลักฐานการทะเบียนราษฎร โดยทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเลขประจำตัว 13 หลักให้เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีเลขประจำตัวนี้ด้วยอักษร G (General) ปีการศึกษา 2565 มีจำนวน 112,841 คน (ข้อมูล เดือน เมษายน 2566) ซึ่งในจำนวนดังกล่าวจะมีเด็กที่เคลื่อนย้ายมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจุบันได้เรียนหนังสือและอยู่ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติแล้วจะจัดทำทะเบียนประวัติ ซึ่งถือว่าวายเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สอดคล้องกับปัจจุบัน ภาวะคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ หรือตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ได้รับการยอมรับในฐานะพลเมืองของรัฐใดๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนหลายล้านคนทั่วโลก บุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้

ปี 2557 สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)) ได้เริ่มแคมเปญ เรียกว่า โครงการยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติทั่วโลก (IBelong) เพื่อรณรงค์และเรียกร้องให้ยุติภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติทั่วโลก รัฐบาลไทย ได้เข้าร่วมการรณรงค์ ดังกล่าว มีเป้าหมายร่วมกันที่จะยุติภาวะไร้รัฐ ไร้

สัญชาติ ภายในปี 2567 และให้คำมั่นสัญญาที่จะลดและแก้ไขปัญหาสถานะทางกฎหมาย สำหรับคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติรวมถึงเด็ก เพื่อให้พวกเขาได้เข้าถึงการศึกษาและสวัสดิการทาง สังคมและคุ้มครองเด็ก จากงานสัมมนาระดับชาติว่าด้วยยุติภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติของเด็ก ในประเทศไทย (เมื่อวันที่ 31 พ.ค. 2566 ณ กรุงเทพฯ) “ปัจจุบัน กฎหมายไทยอนุญาตให้ เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยสามารถจดทะเบียนการเกิดได้สุติบัตร เข้าเรียนในโรงเรียน หรือการรักษาพยาบาลได้แม้ว่าพวกเขาจะไม่มีสถานะทางกฎหมายหรือเอกสารใดๆก็ตาม นางเอกสิริ ปิณฑะรุจิ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศได้กล่าว อีกว่า “งานสัมมนาในวันนี้ไม่เพียงแต่เป็นโอกาสที่จะสะท้อนความก้าวหน้าในการแก้ไข ปัญหาความไร้รัฐ ไร้สัญชาติในเด็กเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เราคัดกรอง และเร่งความพยายาม ในการแก้ไขปัญหาการ ไร้รัฐ ไร้สัญชาติของเด็กในประเทศอย่างครอบคลุม รัฐบาลไทยจะ ใช้โอกาสนี้เพื่อเร่งดำเนินการร่วมมือกับหน่วยงานของสหประชาชาติและภาคประชาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติในประเทศไทย”(องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2566 : ออนไลน์)

กรณีศึกษาเด็กนักเรียนที่ยังตกอยู่ในภาวะไร้รัฐ ไร้สัญชาติ และกำลังเกิดข้อ พิพาททางความคิดเห็นของสังคมไทย โดยเด็กและบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังวิพาก วิจารณ์กันอย่างหลากหลายแง่มุม เพื่อจะหาทางออกของปัญหาดังกล่าวนี้

กรณีศึกษาเด็กนักเรียน 126 คน จังหวัดอ่างทอง

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เด็กนักเรียนจำนวน 126 คน จากโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 จังหวัดอ่างทอง ถูกหน่วยงานภาครัฐโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จังหวัดอ่างทอง ตรวจสอบและแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กรมกิจการเด็ก และเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และสำนักงานตรวจ คนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ตรวจสอบและแจ้งความดำเนินคดีกับผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 และพวก 5 คน ในฐานความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมืองใน การนำพาคนเข้าเมืองและจัดให้มีที่พักอาศัย ปกปิดซ่อนเร้น เด็กนักเรียนดังกล่าวประกอบด้วย เด็กนักเรียนจำนวน 34 คน ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่มีข้อมูลอยู่ในระบบการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2565 เด็กกลุ่มที่ 2 ได้ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น ซึ่งทั้งสองกลุ่ม เป็นนักเรียนกลุ่ม ตัว G (General) ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติและ เด็กกลุ่มที่ 3 นักเรียนอีกจำนวน 72 คน ซึ่งเป็นเด็กที่รับมาให้มีในปีการศึกษา 2566 เด็กกลุ่ม ดังกล่าวเป็นเด็กเคลื่อนย้าย มากลจากประเทศเมียนมา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า มีบางคน

ที่ได้เดินทางเข้ามากับผู้ปกครองแต่ได้แยกกันอยู่ โดยผู้ปกครองได้นำเด็กไปฝากเรียนและอาศัยอยู่ที่สถานสงเคราะห์วัดสระแก้ว แล้วผู้ปกครองทำงานอยู่ในประเทศไทย การจัดการปัญหาดังกล่าวเบื้องต้นได้มองว่าโรงเรียนดำเนินการผิดขั้นตอนในการนำพาเด็กเข้าเมืองมาเรียนหนังสือโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง จึงได้มีการแจ้งความดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนเด็กมีความผิดเป็นผู้เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ด้วยความเป็นเด็กจึงไม่ถูกดำเนินคดี แต่จะต้องส่งกลับออกนอกประเทศ เด็กทุกคนได้เข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อมประสานให้ผู้ปกครองที่แท้จริงมารับโดยส่งกลับออกนอกประเทศ แต่มีเด็กจำนวน 4 คน ไม่มีผู้ปกครองที่แท้จริงมารับ จึงได้ฝากไว้กับสถานสงเคราะห์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย แล้วจะมีการจัดหาโรงเรียนให้เด็กได้เรียนหนังสือระหว่างรอผู้ปกครองที่แท้จริงมารับ แต่มีการประเมินสถานการณ์ว่าเด็กกลุ่มนี้เมื่อกลับไปแล้วอาจจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยอีก เพราะความยากลำบากของครอบครัว ไม่มีที่เรียนหนังสือและสถานการณ์ความรุนแรงประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่จะดำเนินการเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมายได้อย่างไร เพราะเด็กไม่มีหนังสือเดินทาง (Passport) จากประเทศใดๆ

ส่วนการดำเนินคดีกับผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 และพวก อยู่ระหว่างพิจารณาสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรป่าโมก กำลังดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง โดยมีสภานายความ นักวิชาการด้านกฎหมาย รวบรวมพยานหลักฐาน โดยจะมีพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยให้ข้อมูลและมีการประสานการคุ้มครองสิทธิโดยสิทธิโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดอ่างทอง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย อ้างว่าดำเนินการผิดขั้นตอน ซึ่งจะต้องรอผลการดำเนินต่อไป

จากกรณีศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นกระบวนการดำเนินการที่ได้ใช้หลักกฎหมายเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคนเข้าเมือง ซึ่งประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แต่ปรากฏการณ์เด็กข้ามแดนมาเรียนหนังสือ ซึ่งมีมาเป็นระยะเวลานานมาก แต่มักจะพบพื้นที่หรือโรงเรียนตามแนวชายแดน แต่อย่างไรก็ตามเคลื่อนย้ายเด็กลักษณะแบบนี้คงมีอีกหลายโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชั้นใน แนวโน้มจะมีมากขึ้น เพราะระบบการศึกษา ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ออกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กทุกคน แต่โรงเรียนก็ต้องไม่เป็นธุระจัดหานำพาเด็กเข้าเมืองหรือเคลื่อนย้ายเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยที่รัฐบาลก็จะต้องมีกลไกการบริหารจัดการทั้งกฎหมาย นโยบายที่ชัดเจน รวมถึงการจัดที่พักอาศัย เพราะเด็ก

ส่วนใหญ่เดินทางมาตามลำพัง บุคคลหรือหน่วยงานที่จัดที่พักอาศัยให้กับเด็กก็จะต้องเป็นไปตามกลไกการคุ้มครองเด็ก ภายใต้กฎหมายการคุ้มครองเด็กเพื่อให้เด็กได้มีสวัสดิภาพอยู่อาศัย การดำรงชีวิตจะต้องปลอดภัย

เมื่อเกิดเหตุจากกรณีศึกษาดังกล่าว จึงเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ โดยต่างฝ่ายแต่ละหน่วยงานก็มีเครื่องมือของตนเองโดยการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต่างก็มีเจตนาที่ดีเพียงแต่อาจจะมีจุดยืน มุมมอง บทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันกับปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ แต่อย่างไรก็ตามจากกรณีศึกษานี้จะทำให้มีการถกเถียง พุดคุยกันอย่างหลากหลายและกว้างขวาง เพื่อจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกฎหมาย นโยบายของประเทศไทย แต่ทุกฝ่ายต้องยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จะต้องลด ละเลิกมายาคติ อคติ และการที่ต่างฝ่ายต่างต้องการชัยชนะจากเหตุการณ์ครั้งนี้ เพราะยังมีเด็กและโรงเรียน อีกจำนวนมากรอความหวังในการจัดการปัญหาได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมทุกฝ่าย

การศึกษาเพื่อปวงชนที่เหมาะสมกับเด็กเคลื่อนย้าย

เด็กทุกคนต้องได้เรียนหนังสือ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของนานาชาติ นำโดยองค์การยูเนสโก ประกาศแนวคิด (Education for all) ตั้งแต่ปีค.ศ. 2015 เด็กในภาวะการโยกย้ายถิ่นฐาน ภายใต้ความก้าวหน้าและความท้าทาย กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มนี้ แม้จะไม่มีเลขประจำตัวเพื่อเข้าเรียนได้ จึงนับว่ามีความก้าวหน้าระดับหนึ่ง แต่ความท้าทายยังมีอยู่ว่าการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการให้บริการเป็นหลักสูตรของประเทศไทยและเป็นภาษาไทย หากเด็กและครอบครัวไม่ได้อาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศไทย ก็มีปัญหากการกลับไปต่อยอดหรือศึกษาต่อในประเทศต้นทาง อย่างไรก็ตามประเทศไทยกำลังอยู่ในขั้นตอนความร่วมมือกับประเทศต้นทาง เนื่องจากเด็กที่โยกย้ายถิ่นฐานส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีรายละเอียดความร่วมมือในการส่งหลักฐานการศึกษาและตำราเรียนมาจากประเทศต้นทางของเด็ก รวมทั้งมอบให้คนจากประเทศต้นทางมาเป็นผู้สอน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจากประเทศไทย เพราะไม่ได้ใช้มาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรของไทย ดังนั้นความท้าทายในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า รัฐบาลประเทศต้นทาง โดยหน่วยงานทางการศึกษาหรือสถานกงสุล จะแสดงบทบาทในการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพทางการศึกษาที่ให้กับเด็กที่อยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างไร การจัดการ ศึกษาต้องสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจจะกระทำในกรอบความร่วมมือของอาเซียนก็ได้ในเรื่องการกำหนดหลักฐาน

สูตรการศึกษาและตำราเรียนจากประเทศต้นทางมาจากบริเวณทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มาจากประเทศต้นทาง รวมถึงสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาจากประเทศต้นทางด้วย นอกจากนี้ยังควรขอให้เด็กและผู้ปกครองเสนอแผนในการพัฒนาบุตรหลานของตนว่าจะกลับไปเรียนต่อ กลับไปทำงาน ฝึกงาน ในประเทศต้นทางเมื่อไร อย่างไร เพื่อรัฐบาลประเทศต้นทางจะสามารถจัดบริการรองรับการศึกษาสู่สังคม ในประเทศต้นทางของเด็ก

การเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยตามช่องทางธรรมชาติ

เด็กไม่มีเอกสารบัตรประจำตัว ในที่นี้จากคู่มือสิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย โดยองค์กรยูนิเซฟ (Unicef) คือเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีเอกสารรับรองตัวบุคคลจากประเทศต้นทางหรือประเทศอื่นก็ได้ แต่เอกสารยังไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งเด็กกลุ่มนี้สามารถจำแนกได้ 6 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. เด็กอายุระหว่าง 0 – 15 ปี อพยพติดตามผู้ปกครองมาเป็นแรงงาน ซึ่งจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามเท่านั้น
2. เด็กอายุระหว่าง 15-18 ปี อพยพติดตามครอบครัวไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงาน ซึ่งเด็กบางคนสามารถทำงานได้เท่าที่กฎหมายกำหนด
3. เด็กเกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้แจ้งเกิด ซึ่งจะต้องดำเนินการแจ้งเกิดโดยออกสูติบัตรให้โดยนายทะเบียน
4. เด็กถูกทอดทิ้งหรือไร้รากเหง้า ซึ่งจะต้องดำเนินการขอหนังสือรับรองการเป็นคนไร้รากเหง้า
5. เด็กข้ามชาติในสถานศึกษามีระบุเป็นกลุ่ม G (Generate) จะต้องตรวจสอบแล้วดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคล
6. เด็กข้ามชาติอยู่ในคณะเรียนหนังสือหรือสถานศึกษาที่ไม่ได้กำหนดรหัสให้เด็ก ซึ่งจะต้องกำหนดกลุ่มรหัสเด็กตัว G (Generate) ผ่านระบบ G - Code

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

เด็กกลุ่มเหล่านี้สามารถแก้ไขปัญหาตัวสถานะบุคคลได้ 3 แนวทาง คือ

1. กรณีเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ (เมียนมา, ลาว, กัมพูชา) ที่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทาง ให้ดำเนินการขออนุญาตเข้าเมืองให้ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมืองโดยมีวีซ่า นักเรียนหรือถ้าอายุ 18 ปี ก็ขอวีซ่าเพื่อทำงานได้

2. กรณีเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางและไม่สามารถพิสูจน์สถานะบุคคลจากประเทศต้นทางได้กรณีนี้อาจจะถือได้ว่าเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ สามารถยื่นคำร้องขอจัดทำทะเบียนประวัติและมีบัตรประจำตัวตามมาตรา 38 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติทางทะเบียนราษฎร แต่ต้องมีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทยและพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติกับประเทศต้นทาง

3. เด็กกลุ่มนักเรียนได้รับการบันทึกเป็นบุคคลในสถานศึกษาและได้รับการกำหนดเป็นกลุ่มรหัส G สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้ (เหมือนกลุ่มที่ 2) โดยให้หัวหน้าสถานศึกษารับรองและยื่นคำร้องที่สำนักทะเบียนอำเภอสถานศึกษาตั้งอยู่

การเดินทางข้ามแดนคือการเดินทางจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งจะต้องขออนุญาตเข้าเมืองให้ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมือง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ได้ระบุว่าคนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรืออนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งกลับออกนอกราชอาณาจักรก็ได้ ในกรณีที่มิคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใดก็ได้แต่จะต้องมีหลักประกันว่าไม่หลบหนีและจะต้องกำหนดให้มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามนัดหมาย

สิทธิในการได้รับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย

การรับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย ไม่ได้หมายความว่าเพียงถูกบันทึกรายการลงทะเบียนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการบันทึกรายการในทะเบียนประวัติประเภทต่างๆด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีตัวตนตามกฎหมายจึงทำให้เห็นว่าเด็กที่เคลื่อนย้ายมาถ้ามีเอกสารจากประเทศต้นทางและขออนุญาตเข้าเมืองตามกฎหมาย ก็มีสิทธิการอยู่อาศัยและเอาชื่อเพิ่มเข้าไปในระบบทะเบียนราษฎร แต่สำหรับเด็กที่ไม่มีเอกสารจากประเทศต้นทางและเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง แต่พิสูจน์แล้วตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ตามทะเบียนจะต้องจัดทำทะเบียนประวัติ ทำให้มีสิทธิการอยู่อาศัยในประเทศไทย สิทธิการอยู่อาศัยของคนต่างด้าว มีด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. สิทธิการอยู่อาศัยชั่วคราว

2. สิทธิการอยู่อาศัยถาวร

ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นไปตามกฎหมายคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ตามมาตรา 17 ใน

การกำหนดให้สิทธิอาศัยแก่คนต่างด้าว จึงทำให้เห็นว่าเมื่อมีการดำเนินการเดินทางอย่างถูกต้อง ก็จะทำให้มีความปลอดภัย และจะได้รับสิทธิอยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565 : 8 - 29)

หลักมนุษยธรรม ในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับเพื่อนมนุษย์ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ ด้วยกันเอง ปลอดภัยจากการเบียดเบียนกันและกัน มีแต่ความเป็นมิตรและช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมมือกันของสังคม ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร 4 ในพระไตรปิฎก เป็นธรรมอันประเสริฐปราศจากโทษ เมตตาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความรักให้ผู้อื่น กรุณาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความสงสารให้ผู้ประสบความทุกข์ มุทิตาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความยินดีกับผู้อื่น อุเบกขาภาวนาคือการพัฒนาจิตด้วยการแผ่ความวางเฉยต่อความทุกข์ ความสุขของผู้อื่น ในระหว่างรอกลไกการบริหารจัดการหรือกำหนดนโยบายจากรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้หลักการสากลด้านมนุษยธรรมมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือหลัก พรหมวิหาร ที่มีคุณค่ากับการจัดการศึกษาของมนุษย์ (เนตรชนก โพธารามิก, 2562 : 6)

อภิปรายผล

จากการศึกษาได้พบเด็กเคลื่อนย้าย (Children on the Move) ที่ได้เดินทางจากประเทศอื่นมาอาศัยอยู่อีกประเทศหนึ่ง มีทั้งที่เดินทางมาตามลำพังและเดินทางมากับผู้ปกครอง ส่วนใหญ่จะพบว่าเด็กจะไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร และการเดินทางเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายเข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ เด็กเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศ กลายเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งรวมถึงเด็กกลุ่มเป้าหมายจากโรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง จำนวน 126 คนได้เดินทางมาจากประเทศเมียนมา ได้สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในประเทศไทยที่โครงการคุ้มครองเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ ได้ทำการศึกษาไว้ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาจำนวนกลุ่มที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ตามรายงานข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับสิทธิด้านการศึกษาตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่รัฐบาลไทยเป็นประเทศสมาชิก ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ได้รับรองสิทธิด้านการศึกษาให้สำหรับเด็กทุกคน ส่วนการบริหารจัดการทางด้านเอกสารการแสดงตัวตนและจัดทำประวัติข้อมูลเด็กนักเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดเป็นกลุ่มที่

มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (General) ผ่านระบบ G-Code เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 เป็นไปตามเจตนารมณ์ขององค์การยูเนสโก ที่รณรงค์ว่าการศึกษาไม่ว่าเพื่อปวงชน ซึ่งได้รับไว้ในรายงานประเทศไทยกับ 30 ปีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562 : 64) แต่ยังไม่ปรากฏข้อมูลพบว่าเด็กอีกจำนวน 72 คนที่โรงเรียนไทยรัฐ 6 จังหวัดอ่างทอง ยังไม่ได้รับการกำหนดเป็นนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ซึ่งทำให้เห็นว่าแนวทางปฏิบัติของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษายังไม่ได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายทางด้านการรับเด็กเข้ารับตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จึงเป็นสาเหตุให้มีการตรวจสอบความเป็นมาของเด็กกลุ่มดังกล่าวพบว่าเด็กเข้าเมืองมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตรวจสอบกระบวนการนำพาเด็กเข้าเมือง ทำให้แจ้งความดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและเด็กถูกส่งกลับไปประเทศต้นทาง ทั้งหมด แต่เด็กที่อยู่ในระบบการศึกษามีเลขประจำตัวขึ้นต้นอักษร G จะดำเนินการพิจารณาจัดทำทะเบียนประวัติกับสำนักบริหารการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นไปตามหนังสือสั่งการจากกระทรวงมหาดไทย (กระทรวงมหาดไทย, 2562 : 1 - 2) สำหรับเด็กที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่จะจัดทำประวัตินั้น จะต้องมิถูกลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย ไม่ได้เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านหรือกำหนดเลขประจำตัวไว้ และไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎรของประเทศอื่น ผลการตรวจสอบคุณสมบัติปรากฏเด็กบางคนไม่สามารถจัดทำทะเบียนประวัติได้ เพราะไม่ได้มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย โดยมีการกลับไปต่างประเทศช่วงหยุดเรียน และเด็กบางคนเกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้แจ้งเกิด เด็กบางคนเป็นผู้ติดตามบิดามารดาผู้เป็นแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น ทำให้เด็กตกเป็นคนที่ไร้รัฐไร้สัญชาติสอดคล้องกับรายงานสิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565 : 7)

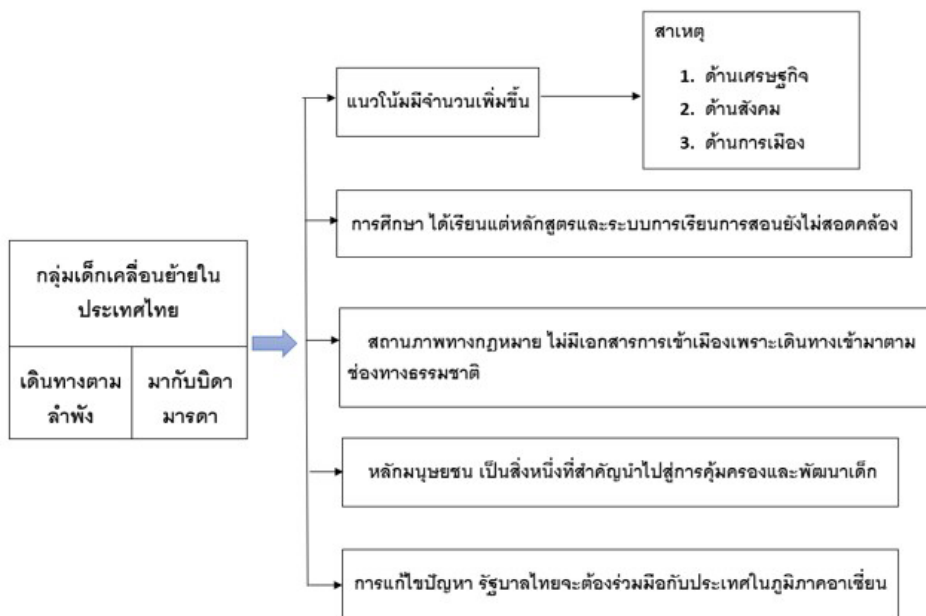
ปัจจุบันแม้เด็กจะมีสถานที่อยู่อาศัยในประเทศไทย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานใดๆ จะจัดกลุ่มเป็นบุคคลประเภทใด เป็นผู้เข้าเมืองในลักษณะใด เด็กมีความเสี่ยงจากการเดินทางที่ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กบางคนเดินทางมาตามลำพัง อาจจะถูกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จึงจะต้องสร้างระบบการเคลื่อนย้ายเด็ก และจะต้องรับรองความปลอดภัยได้อย่างไร นอกจากนั้นพบว่าเด็กยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะเด็กเคลื่อนย้าย จะจัดการศึกษาที่เหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะต้องสร้างความร่วมมือทั้งประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ในระหว่างรอกกลไกการบริหารจัดการหรือกำหนดนโยบาย

จากรัฐบาลทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้หลักการสากลด้านมนุษยธรรมมาใช้ซึ่งสอดคล้องกับที่ปรากฏในบทความวารสารศิลปะการจัดการ เรื่อง พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย ของ เนตรชนก โพธารามิก ว่าด้วยแนวทางหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาคือหลักพรหมวิหาร มีคุณค่ากับการจัดการศึกษาของมนุษย์ (เนตรชนก โพธารามิก, 2562 : 6)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสถานการณ์เด็กเคลื่อนย้ายในครั้งนี้ ได้พบว่ามีประชากรเด็กเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศเป็นจำนวนมาก มีทั้งที่เดินทางมาตามลำพังและเป็นผู้ติดตามบิดามารดา ส่วนใหญ่เข้าเมืองมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงทำให้ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติแต่อยู่อาศัยในประเทศไทย

1. แนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นซึ่งเกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศต้นทาง ก่อให้เกิดความยากจนเด็กไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา ประกอบปัจจัยความความขัดแย้งภายในประเทศ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนได้และยังไม่สามารถจะเข้าสู่ภาวะปกติเมื่อไหร่
2. เด็กเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้เข้าเรียนหนังสือ แต่หลักสูตรและระบบการเรียนยังไม่สอดคล้องกับเด็กที่อยู่ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน
3. เด็กส่วนใหญ่เข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ เพราะไม่มีหลักฐานการทะเบียนในการจะนำไปขออนุญาตเข้าเมืองตามกฎหมายจึงต้องเข้าเมืองมาตามช่องทางธรรมชาติ ทำให้ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
4. หลักมนุษยธรรมที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร เป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญที่จำเป็นเป็นแนวทางการบริหารจัดการ ให้เด็กได้รับการศึกษา อยู่อาศัยอย่างปลอดภัยชั่วคราว
5. รัฐบาลไทยจะต้องร่วมกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ให้มีแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองเด็กในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน

ภาพประกอบองค์ความรู้

สรุป

เมื่อหลักการสากลว่าด้วยสิทธิในการศึกษามีไว้สำหรับทุกคน (Education for all) โดยเฉพาะเด็กจะต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพราะเข้าใจดีว่าการศึกษาคือเป็นรากฐานทำให้คุณภาพชีวิตดีและสร้างสรรค์ให้เกิดสันติสุข หน่วยงานทางการส่งเสริมการศึกษา หรือรัฐบาลจะปฏิเสธให้การศึกษาแก่เด็กไม่ได้ โดยเด็กจะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยข้อจำกัดใดๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ตามเจตนารมณ์ของหลักการว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเด็กทุกคนจะต้องได้เข้าเรียนศึกษา แม้ว่าจะไม่มีหลักฐาน การทะเบียนราษฎร โดยเฉพาะเด็กเคลื่อนย้ายข้ามแดนจากประเทศต้นทางยังอยู่อาศัยในประเทศปลายทาง โดยรัฐต้นทางกับรัฐปลายทางจะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงสถานการณ์การเคลื่อนย้ายเด็กด้วย ซึ่งจะต้องมีรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กทั้งการดำรงชีวิตในปัจจุบันในประเทศปลายทางและเตรียมความพร้อมที่จะกลับไปใช้ชีวิตในประเทศต้นทางด้วย เพราะการศึกษาเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญสำหรับการเคลื่อนย้ายอย่างปลอดภัย ก็จะต้องมีวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กผู้ปกครองได้เดินทางที่ถูกต้องและปลอดภัย โดยมีกฎหมายคนเข้าเมืองรับรองสถานะเด็กเข้าเมืองให้ถูกต้องและสอดคล้องกับสถานะบุคคลของเด็ก โดย

จะไม่เลือกการปฏิบัติใช้กฎหมายที่ทำให้เด็กถูกลิดรอนสิทธิการเป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นความผิดอาญา แล้วอาจดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติของเด็กให้ได้รับสิทธิการอยู่อาศัยในประเทศไทยโดยมีสถานะบุคคลเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ได้รับการรับรองสถานะ โดยจะไม่ตกเป็นคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

โดยมีกลไกระหว่างประเทศทั้งประเทศต้นทางและประเทศปลายทางที่สอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมและพุทธจริยศาสตร์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย ความเมตตา ความกรุณา มุทิตา และอุเบกขา ตามหลักพระพุทธศาสนาจากหมวดเกี่ยวกับ สังคมซึ่งได้รวบรวมไว้ในธรรมนูญชีวิต พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) สำหรับประเทศ ในอาเซียนการได้หลักการปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิของเด็กในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน ในแต่ละประเทศมีแผนปฏิบัติการระดับชาติ ได้ส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิเด็ก ทางด้าน การศึกษา ด้านสุขภาพและ ด้านการจัดการคนเข้าเมือง ให้มีเป้าหมายร่วมกันโดยคำนึงถึง เด็กเป็นสำคัญ เพราะเด็กคืออนาคตของชาติ

การบริหารจัดการโดยมีการปรับปรุงกฎหมายกับนโยบายให้สอดคล้อง สถานการณ์การเคลื่อนย้ายเด็ก โดยเฉพาะกลไกการบริหารจัดการคนเข้าเมือง การจัดการ ศึกษา และการคุ้มครองเด็ก มีการเชื่อมโยงกับกลไกระหว่างประเทศภายใต้กติการะหว่าง ประเทศ เพราะกลุ่มประชากรดังกล่าวเป็นประชากรข้ามชาติ ซึ่งแนวโน้มในอนาคตจะมี ประชากรกลุ่มเหล่านี้เพิ่มขึ้นและมีพัฒนาการเคลื่อนย้ายหลากหลายรูปแบบ ประเทศไทย มีสถานะเป็นทั้งประเทศต้นทาง มีทั้งเด็กสัญชาติไปอยู่ประเทศอื่น และเด็กต่างชาติที่มา เกิดในประเทศไทย ประเทศปลายทางเพราะมีคนเคลื่อนย้ายมาอยู่ประเทศไทยแล้วไปต่อ ประเทศที่อื่น และบางคนได้มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร โดยการรัฐบาลควร จะต้องเร่งบริหารจัดการเพราะสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และได้เริ่มต้นจาก กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เพราะมีระบบข้อมูลชัดเจน มีหน่วยงานคือโรงเรียนได้จัดระบบฐาน ข้อมูลประชากรไว้เบื้องต้น ประกอบกับด้วยความเป็นเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง มีความ เสี่ยงที่อาจตกเป็นผู้เสียหายและละเมิด และได้รับความสนใจจากสังคมทั้งในประเทศไทย และนานาชาติ

บรรณานุกรม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์.ประเทศไทยกับ 30 ปีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.** กรุงเทพมหานคร : เทพเพ็ญวานิชย์.

- กระทรวงมหาดไทย. (2562). **เรื่องซักซ้อมแนวทางปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G. หนังสือสั่งการที่ มท.0309.1/ว 5784 ลงวันที่ 30 กันยายน 2562.**
- เนตรชนก โพธารามิก. (2561). พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย. **วารสารศิลปการ จัดการ. 2 (1), 6.**
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2563). **สิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็ก กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย**
- _____. (2565). **สิทธิและแนวทางการพัฒนาสถานะบุคคลของเด็กกอพยพโยกย้าย ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย**
- _____. (31 พฤษภาคม 2566). **งานสัมมนาระดับชาติว่าด้วยการยุติภาวะไร้รัฐ ไร้ สัญชาติของเด็กในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 31 กันยายน 2566, จาก <https://www.unhcr.org/th/44037-the-royal-thai-government-unhcr-and-unicef-join-forces-to-accelerate-progress-in-ending-childhood-statelessness.html>**
- องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. (2563). **คู่มือการซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยว กับแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียน ราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของเด็ก นักเรียน นักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ให้เป็นเลขประจำ ตัว 13 หลัก. กรุงเทพมหานคร: องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย.**

ผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม

Political interests and Ethics

ภูเบศร์ ตีบปะ

Phubate Tiphpa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

คนอง กันทะลัก

Kanong Guntasak

เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

Pa Sak Municipality Mueang Lamphun District, Lamphun Province

Corresponding Author, E-mail : keng.phubate@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่เห็นว่าจริยธรรมเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองและเพื่อสร้างความโปร่งใสทางการเมืองก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในสังคม การปกครองย่อมมีกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ กลุ่มผลประโยชน์มีหลายประเภท บางกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ บางกลุ่มเป็นกลุ่มเล็กมีบทบาทมีอำนาจในการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองในด้านแนวคิดและด้านการบริหารงาน ผู้นำต้องมีทัศนคติที่ดี มีจริยธรรมและนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม ควรมีในจิตวิญญาณของผู้ดำรงในยุคนปัจจุบันที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขโดยยึดเสียงของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการบริหารงานภาครัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ที่ได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไทยไว้ในมาตรา 51 - 63 คุณธรรมของคนไทยมาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารบ้านเมืองนั้นจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการปกครองของคนไทยในสมัยปัจจุบัน และผู้นำควรสนองงานของพระมหากษัตริย์ในการบริหารบ้านเมืองต่อไป

คำสำคัญ : ผลประโยชน์, การเมือง, จริยธรรม

Abstract

The objectives of this article are to study the ethics related to the political interests and create political transparency that bring benefits to the people in Thai society. Government has interest groups which are aligned with human nature. There are many types of interest groups. Some are large and some are small. All have a powerful role in negotiating the political climate in terms of concepts and administration. Leaders must apply a good attitude with ethics aligned with Buddhist teachings and apply to the benefit of society and the nation.

In conclusion morals ethics should be in the spirit of collective leadership in the present era under democratic government with the King as Head of State. By taking the voice of the people as the criterion for public administration according to the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 which has specified the duties of the Thai people in Sections 51-63. Moral of Thai people are to behave according to the principles of Buddhism. In which the principles of Buddhism are used in the administration of the country. It will help encourage people to have ethics according to Buddhist principles. It is a tool for the governance of the Thai people in the present era and leaders should continue to serve the King's work in the administration of the country

Keywords : interests, politics, ethics

บทนำ

การทุจริตในประเทศไทยมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันในช่วงที่ผ่านมา ค่าคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าครึ่งมาตลอด ส่งผลถึงภาพลักษณ์และดัชนีความเชื่อมั่นต่อต่างประเทศที่ต่ำต่อประเทศไทยและจากยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดเป้าประสงค์หลักในการเพิ่มระดับของค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทยสูงกว่าร้อยละ 50 และเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) ได้นำเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนิน

งานของหน่วยงานภาครัฐมาใช้ในการประเมินการดำเนินงานของส่วนราชการ เพื่อยกระดับความโปร่งใส ซึ่งจะสนับสนุนให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต หรือดัชนีราคาผู้บริโภค คือตัวเลขที่วัดการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นภาวะของเงินเฟ้อ (Consumer Price Index (CPI)) ของประเทศสูงขึ้น ซึ่งเป็นเกณฑ์ประเมินผลที่ต้องการให้หน่วยงานรัฐยกระดับให้โปร่งใสและต่อต้านการทุจริตในองค์กร โดยสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความรู้ตามคู่มือประมวลจริยธรรมเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

การดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตหรือก่อให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่นประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรม ด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง ความเป็นธรรมจนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม และทำให้ผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไปโดยผลประโยชน์ที่สูญเสียไปอาจอยู่ในรูปของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงคุณค่าอื่น ๆ ตลอดจนโอกาสในอนาคตตั้งแต่ระดับองค์กรจนถึงระดับสังคม อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้ที่ตั้งใจกระทำความผิด ยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหาหรือเรียนเรื่องทุจริตหรือถูกลงโทษทางอาญา ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest (COI)) หรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประทุพผิมิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ในเกณฑ์การประเมินคุณธรรมจริยธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จึงได้มีการประเมินในด้านการต่อต้านการทุจริตในองค์กรเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมของหน่วยงาน โดยมีการประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์ให้มีการดำเนินการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อกำหนดมาตรการสำคัญในการป้องกันการทุจริต การบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบ

ได้ การแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นปัญหาสำคัญและพบบ่อย นอกจากนี้ยังนำความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม มากำหนดเป็นคู่มือการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม

ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในรัฐนั้น เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ถึงอย่างไรก็ตามก็สามารถสรุปประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ได้ดังนี้

1. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์หรืออำนาจทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง สมาคม นักข่าว องค์การนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่มกระหังแดง กลุ่มลูกเสือชาวบ้านและสมาคมปัญญาชน เป็นต้น

2. กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มนักธุรกิจการค้า กลุ่มเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มพ่อค้าผู้ส่งออก กลุ่มกรรมกร สมาคมชาวไร่อ้อย กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และสมาคมการค้า เป็นต้น

3. กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มสังคมและวัฒนธรรม เช่น สมาคมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้นับถือศาสนาอิสลาม พุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคมฯ เป็นต้น

4. กลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางการศึกษา เช่น สมาคมครู สมาคมอาจารย์วิทยาลัย สมาคมผู้ปกครองนักเรียน และสมาคมอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

5.กลุ่มผลประโยชน์แบบมาตุภูมิ เป็นผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มมาตุภูมิของตน เช่น กลุ่มชาวเหนือ สมาคมชาวกูย สมาคมชาวอีสาน เป็นต้น

จากการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 5 ประเภทนั้น เพื่อจะได้เห็นกลุ่มตัวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแบ่งออกจากกันได้เด็ดขาด เพราะกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้บางครั้งก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และสามารถแสดงบทบาทได้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น องค์การนิสิตนักศึกษาจะเคลื่อนไหวแสดงบทบาทเพื่อรักษาผลประโยชน์ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม และสมาคมหรือกลุ่มอื่น ๆ ก็เช่นกันโดยปกติแล้วจะไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงอันเดียว จึงมักจะเห็นกลุ่มต่าง ๆ แสวงหาบทบาทในหลายด้านควบคู่กันไป

ประเภทของผลประโยชน์ทางการเมือง

ผลประโยชน์ทางการเมืองสามารถจำแนก แยกให้เห็นโดยชัดเจน กลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มอิทธิพลมีความหมายที่ใช้ปะปนกันอย่างไรก็ดีนักรัฐศาสตร์ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า กลุ่มอิทธิพลเป็นการรวมกลุ่มของผู้มีผลประโยชน์อย่างเดียวกันเพื่อแสวงหาอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลนั้นจะเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัดและเป็นแนวเดียวกัน เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมืองโดยวางนโยบายในการทำกิจกรรมทางการเมือง และเมื่อมีอำนาจทางการเมืองก็นำนโยบายของพรรคมาใช้ในการบริหารกิจการทางการเมือง

สรุปรวมความได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ยังมีอยู่ในสังคมปัจจุบันผู้วิจัยจะจำแนกให้เห็นโดยชัดเจน 2 กลุ่มหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผลประโยชน์ส่วนตัว (Private Interest) เป็นผลตอบแทนที่บุคคลได้รับโดยเห็นว่ามีคุณค่าที่จะสนองตอบความต้องการของตนเองหรือของกลุ่มที่ตนเองเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์เป็นสิ่งจูงใจให้คนเรามีพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการทั้งหลาย
2. ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ทำให้ ประโยชน์สุขแก่บุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะยังหมายรวมถึงหลักประโยชน์ต่อมวลสมาชิกใน สังคม

ประเภทของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์สาธารณะรูปแบบพฤติกรรมที่เข้าข่ายการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อนในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การหาประโยชน์ให้ตนเอง คือ การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อตนเอง เช่น ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ทำให้บริษัทของตนเอง หรือบริษัทพวกพ้อง ได้งานรับเหมาจากรัฐบาล การ

จัดซื้อจัดจ้างของทางราชการหรือภาคเอกชนเข้าทำงาน 2) การรับผลประโยชน์ คือ การรับสินบน หรือรับของขวัญ เช่น เป็นเจ้าหน้าที่จัดซื้อแล้วรับของกำนัลจากร้านค้า การรับเงินสนับสนุน 3) การใช้อิทธิพลเป็นการเรียกผลตอบแทนในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม 4) การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การใช้รถยนต์ของทางราชการไปในงานส่วนตัว 5) การใช้ข้อมูลลับของทางราชการ เป็นการนำข้อมูลลับของทางราชการ เพื่อรับสิ่งตอบแทนที่เป็นประโยชน์ในรูปของเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ หรือนำไปเปิดเผยให้ญาติหรือพวกพ้องเพื่อแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลนั้น 6) การทำงานพิเศษ เช่น เป็นที่ปรึกษาหรือตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจซ้อนกับหน่วยงานที่ตนเองทำงานอยู่ รับงานจากหน่วยงานต้นสังกัด 7) การทำงานหลังเกษียณ คือ การทำงานกับผู้อื่นหลังจากที่ทำงานเดิมโดยใช้ความรู้หรืออิทธิพลจากที่เคยปฏิบัติหน้าที่ราชการมาทำงาน หรือเอาประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง (ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ, 2563 : 2)

แนวปฏิบัติในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

การประกาศเจตนารมณ์ เจตจำนงสุจริตในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประกาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดทุกระดับทราบทั่วกันการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และระบบการควบคุมภายในที่หน่วยงานกำหนดอย่างเคร่งครัดการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2548 การปฏิบัติงานต้องไม่เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง และต้องคำนึงถึงการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน มีความคุ้มค่า โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรวจสอบได้ให้ผู้ปฏิบัติงานยึดแนวทางเกี่ยวกับการรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใด ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ.2544 การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานหรือนำทรัพย์สินของหน่วยงานไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวให้คำนึงถึงความคุ้มค่า ประหยัดและประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลัก ห้ามนำข้อมูลความลับของหน่วยงานไปใช้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นห้ามใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนหาประโยชน์ให้ตนเอง ครอบครัว หรือพวกพ้องกรณีการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้างต้องไม่ให้เกิดกรณีการแสวงหาผลประโยชน์ การรับผลประโยชน์ การใช้อิทธิพลใน

ฐานะและตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดหาหรือการใช้ข้อมูลลับในการจัดหาที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดหาล่วงรู้จากการทำหน้าที่ นำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้เกิดการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างไม่เป็นธรรมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างแต่ละโครงการ รับรองตนเองว่าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนและส่วนได้เสียใด ๆ กับผู้เสนอราคาตามแบบฟอร์มคำรับรองที่สถาบันกำหนดกรณีสำหรับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานทุกระดับ กระทำคามผิดที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมจะต้องถูกดำเนินการทางวินัยทางปกครอง และทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในรอบหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งได้สร้างความเสียหายให้กับประชาชนโดยส่วนรวม ทำให้บรรดานักวิชาการและผู้คนในสังคมไทยต่างได้ให้คำจำกัดความ หรือความหมายของคำว่า “Conflict of Interest” ไว้แตกต่างกันออกไป อธิบายความหมายไว้ว่าผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ภาวะที่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับความเชื่อถือ เช่น นักการเมือง ผู้ให้นโยบาย หรือผู้อำนวยการบริหารของบริษัท มีผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งในทางอาชีพในบางครั้งรวมถึงเรื่องส่วนตัว ที่ขัดแย้งกัน ความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้เกิดความลำบากในการทำหน้าที่อย่างยุติธรรม แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจจะทำให้เกิดภาพที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของบุคคลนั้น ในการกระทำที่เป็นกลางลดลง (ผาสุก พงศ์ไพจิตร, 2548 : 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง ผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องตัดสินใจทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคธุรกิจ เอกชน และเจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคม (Civil Society) ได้อธิบายความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะ หรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะและตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจและตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างง่ายดาย เช่น กรณีของนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีมีหุ้นหรือครอบครองใกล้ชิดเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งได้รับสัมปทานหรืออยู่ในฐานะจะได้รับสัมปทานธุรกิจจากรัฐ ขณะเดียวกันอยู่ใน

ตำแหน่งสาธารณะที่เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติการให้สัมปทานธุรกิจดังกล่าวด้วย ตัวอย่างที่พบคือ การได้ชนะประมูลโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่จากภาครัฐเพราะผู้ชนะประมูลมีพรรคพวกเป็นนักการเมือง หรือบริษัทที่ชนะประมูลมีนักการเมืองร่วมหุ้นอยู่เป็นหุ้นลม การชนะประมูลดังกล่าวด้วยอิทธิพลทางการเมืองจะส่งผลให้บริษัทผู้ชนะประมูลสามารถหาทำไรเกินควรได้ การคอร์รัปชันในโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐได้กลายเป็นแหล่งหารายได้จากการคอร์รัปชัน ที่สำคัญของนักการเมืองและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ดร.ไมเคิล แมคโดนัลด์ (Dr. Michael McDonald) นักวิชาการด้านจริยธรรม แห่งมหาวิทยาลัย British Columbia และผู้อำนวยการ Centre for Applied Ethics ได้ให้คำนิยามของคำว่า Conflict of Interest หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคล เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ ลูกจ้าง หรือ นักวิชาชีพ มีผลประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนบุคคลมากพอจนเห็นได้ว่ากระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา (ภาวะวิสัยหรือเป็นกลาง) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ผลประโยชน์ส่วนตัว (Private interest) หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal interest) ซึ่งผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมถึงผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆที่ทำให้ผู้ได้รับพึงพอใจ ส่วนนี้โดยตัวมันเองแล้วไม่เสียหายอะไรเพราะใครๆ ก็แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนกันทั้งนั้น เช่น การหางานใหม่ที่มีรายได้ที่ดีกว่าเก่า แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผลประโยชน์นี้ไปแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวม

2. การปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สถานะและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐโดยขาดหลักจริยธรรมพื้นฐานในวิชาชีพตน ทั้งนี้เพราะอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เกิดจากการมีตำแหน่งหรือการเป็นเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

3. เมื่อผลประโยชน์ที่ขัดแย้งนั้นไปแทรกแซงการตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณญาณในทางใดทางหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวจึงเห็นได้ว่าจากนิยามศัพท์ของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐไปขัดแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวมแล้วต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้ยากในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นธรรมและปราศจากอคติ (เพลินตา ตันรังสรรค์, 2552 : 53 - 78)

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

1. การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือคุณสมบัติต้องห้าม (Qualification and disqualification from office) เป็นเครื่องมือที่ใช้กันเบื้องต้นมิให้มีโอกาสเกิดปัญหาความ

ขัดแย้งของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมในกรณีของข้าราชการการเมือง คุณสมบัติต้องห้ามที่นานาประเทศมักกำหนด ได้แก่ การห้าม ส.ส. หรือรัฐมนตรีต้องไม่ดำรงตำแหน่ง ข้าราชการประจำ และต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสัมปทานหรือสัญญาต่างๆกับรัฐ เป็นต้น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณะทราบ (Disclosure of personal interests) เช่น การแจ้งถึงจำนวนหุ้นส่วนหรือธุรกิจส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง แบ่งได้เป็น

2. การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณะทราบ (Disclosure of personal interests) เช่น การแจ้งถึงจำนวนหุ้นส่วนหรือธุรกิจส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือประเภทคือ ประเภทแรกคือ การแจ้งทรัพย์สินหรือความต้องการส่วนบุคคลเมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น และประเภทที่สอง คือ การแจ้งทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ก่อนจะมาดำรงตำแหน่ง ถึงแม้วิธีการนี้จะไม่ใช่เครื่องมือที่แก้ปัญหาคือความขัดแย้ง ของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้โดยตรง แต่อย่างน้อยการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวก็ช่วยให้สาธารณชนสามารถวิเคราะห์หรือมองเห็นช่องทางที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ง่ายขึ้น

3. การกำหนดข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรม (Code of conduct) เป็นการสร้างกรอบเพื่อบอกถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรยึดถือเป็นหลักในการทำงาน ถ้าไม่ปฏิบัติตามไม่ถือว่าเป็นผิดทางกฎหมายแต่สามารถทำลายความเชื่อมั่นที่สังคมจะมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น และสามารถเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมศรัทธาที่ประชาชนจะมีต่อระบบราชการ

4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ (Post-office employment restriction) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐนำข้อมูลลับ (Confidential information) ภายในหน่วยงานที่เขาทราบไปใช้ประโยชน์หลังจากการออกจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว รวมถึงป้องกันการใช้สิทธิในการติดต่อหน่วยงานราชการในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการมาแล้วนอกจากแนวทางดังกล่าวข้างต้นแล้ว จำเป็นต้องมีกลไกสำหรับการบังคับใช้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น (Enforcement) เช่น การตั้งคณะกรรมการในลักษณะองค์กรกำกับดูแลเพื่อตรวจสอบให้ผู้อยู่ภายใต้กฎระเบียบดังกล่าวปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวต้องมีความเป็นอิสระอย่างเพียงพอเพราะในกรณีที่มีการละเมิดกฎระเบียบที่เกิดขึ้นก็ต้องทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรการที่เกี่ยวข้องต่อไป

อภิปรายผล

ถ้าการเมืองกับจริยธรรมแยกกันไม่ออก ที่ท่านพุทธทาสกล่าวว่า “การเมืองเป็นเรื่องจริยธรรม” ก็ย่อมไม่ผิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นแค่เพียงการนำมาซึ่งอำนาจในการปกครองเท่านั้น ไม่ได้นำสิ่งที่เรียกกันว่าคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองติดตามมาด้วยจึงทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบันมักหลุมหลงแต่การใช้อำนาจที่ทำให้เกิดปัญหาเป็นลูกโซ่ตามมาอย่างยากที่จะแก้ไขได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับบทความทางวิชาการของ พระปลัดเกษภา มหาปัญโญ ว่าด้วยความสำคัญต่อการมีจริยธรรมคุณธรรมควบคู่ไปกับการมีอำนาจในการบริหารกิจการบ้านเมือง จะสังเกตได้จากประเทศที่มีพัฒนาทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง (พระปลัดเกษภา มหาปัญโญ (ผาทอง), 2559 : 263 - 264) แต่ประวัติศาสตร์ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ย่อมไม่ใช่สิ่งคงที่ หากแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมการเมืองที่เปลี่ยนไปปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า “จริยธรรมแบบศาสนา” พยายามปรับตัวคล้อยตามจริยธรรมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแซกเคิลโมรารี (Secular Morality) ที่ถือว่าความดีหรือความถูกต้องอยู่ที่ “ตัวหลักการ” ที่กำหนดขึ้นบนการยอมรับ ยืนยัน และเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งหลักการดังกล่าวอาจแสดงออกผ่านตัวระบบ โครงสร้างทางสังคมการเมือง ตัวบทกฎหมาย วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ยึดการใช้เหตุผลในการอยู่ร่วมกัน สำนึกในความเป็นพลเมือง กระทั่งสำนึกในความเป็นมนุษยชาติที่ข้ามพ้นกำแพงทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมและอื่นๆ ฉะนั้นจริยธรรมจึงเป็นเรื่องของความรับผิดชอบที่มนุษย์ต้องมีต่อสุขทุกข์ของตนเองและสุขทุกข์ของสังคมแต่เนื่องจากจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการฝึกฝนให้เกิดความสุจริตตั้งมาขึ้นทางกาย วาจา ใจของบุคคลที่มีจริยธรรมนำใจ

ดังนั้น ผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม นักการเมืองควรมีคุณธรรมจริยธรรม โดยไม่มีเจตนาแอบแฝงแต่อย่างใด โดยเจตนาแอบแฝงนั้นอธิบายความหมายไว้ด้วยคำว่าผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือภาวะที่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับความเชื่อถือ เช่น นักการเมือง ผู้ให้นโยบาย หรือผู้อำนวยการบริหารของบริษัท มีผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งในทางอาชีพในบางครั้งรวมถึงเรื่องส่วนตัวที่ขัดแย้งกัน สอดคล้องกับข้อเขียนในหนังสือพิมพ์มติชน โดยผาสุก พงศ์ไพจิตร กล่าวถึงความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้เกิดความลำบากในการทำหน้าที่อย่างยุติธรรม แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจจะทำให้เกิดภาพที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของบุคคลนั้น ในการกระทำที่เป็นกลางลดลง (ผาสุก พงศ์ไพจิตร, 2548 : 6) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การก้าวไปข้างหน้าเราต้องก้าวไปอย่าง

มันคงเหมือนกันกับบ้านก็ต้องมีเสาเอกที่มั่นคงต้อง มีการวางรากฐานของบ้าน ความเจริญก้าวหน้าในโลกยุคโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามกระแสของการวิวัฒนาการหรือตามสิ่งที่ต้องการของโลก ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีการพัฒนาเป็นลำดับอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนานั้นไม่ได้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน トラบใดที่ทุกคนมุ่งแต่หาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงผลที่ได้รับจากการที่พัฒนา ถึงแม้จะมีการศึกษาสูงเพียงใดก็ตามหากขาดความพอดีของสังคมที่เป็นอยู่ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายภายหลังมิได้หยุดหย่อน ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากฝีมือของมนุษย์เองที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม การสร้างความรู้คู่คุณธรรมเป็นประเด็นที่ถูกหยิบขึ้นมาถกแถลงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันเพราะจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะมาเป็นผู้ช่วยในการกำหนดพฤติกรรมให้คนในสังคมไทยได้สำนึกในความเป็นไทยสำนึกต่อประเทศและสังคมนอกเหนือจากการเน้นเพียงแค่ “คนเก่ง” แล้วต้องเป็น “คนดี” อันนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุและเป็นการป้องกันอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุปได้ว่ารูปแบบและลักษณะประชาธิปไตยไว้ 3 ประการคือ

1. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความเคารพต่อตนเองและผู้อื่นเช่นให้ความสำคัญและรับทราบของตนเองในการดำเนินการเรียนรู้มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการเรียนรู้ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มมีความไว้วางใจเพื่อนในกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มต่อตนเองและผู้อื่น
2. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเช่นช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจแก่เพื่อนๆ ในการทำงานร่วมกันมีความเสียสละเวลาเพื่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างเต็มที่
3. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความมีเหตุผลและดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหาเช่นมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนมีเหตุผลในการที่จะอภิปรายร่วมกับเพื่อนในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผลมีวิธีดำเนินการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่รอบคอบตามหลักพุทธธรรมและความเป็นจริงโดยประชาธิปไตยในปัจจุบันจะยึดมั่นถือมั่นในอัตตา (ตัวกูของกู) ถืออุดมการณ์ของตนเป็นใหญ่ ขนาดจริยธรรมเลยก่อให้เกิดความวุ่นวายดังเช่นปัจจุบันนี้ (สัญญา เคนา ภูมิ, 2558 : 195 - 196)

ภาพประกอบองค์ความรู้ แนวคิดผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม

สรุป

จากการศึกษา สรุปได้ว่าผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรมการบริหารงานภาครัฐในด้านต่างๆ นักการเมืองเป็นทั้งประชาชนส่วนหนึ่งในตัวเอง เป็นตัวแทนที่บ่งชี้คุณภาพของประชาชน การที่จริยธรรมเป็นหลักประกันคุณภาพของคน ถ้านักการเมืองไม่มีจริยธรรมก็ไม่อาจเป็นนักการเมืองที่มีคุณภาพ และยากที่จะมีประชาชนและระบบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้ ดังนั้นการเลือกสรรนักการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำพาประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญงอกงามและสันติสุข

ผู้บริหารประเทศชาติ และนักการเมืองโดยทั่วไป จะต้องจัดการงานบ้านเมืองโดยคำนึงอยู่เสมอว่างานที่เราทำหรือการที่จะบริหารกิจการบ้านเมืองนั้น ก็เพื่อให้ชีวิตและสังคมได้สภาพที่เกื้อหนุนต่อการที่จะก้าวไปสู่จุดหมาย สามารถพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มีการ

สร้างสรรค์ต่าง ๆ เจริญในอารยธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป เข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองและการปกครอง ตลอดจนการบริหารกิจการต่าง ๆ และจะต้องใช้ปัญญาศึกษาให้มากขึ้น ต้องรู้และเข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองการปกครอง เพื่อให้บ้านเมืองอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ประชาชนอยู่ดีกินดี และต้องคำนึงต่อไปว่า อะไรคือจุดหมายของชีวิต อะไรคือจุดหมายของสังคม ที่ควรจะทำต่อไป รวมถึงเกื้อหนุนหรือหนุนนำให้ชีวิตและสังคมเจริญงอกงาม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นักการเมืองในสมัยปัจจุบันจะยึดศาสตร์ของพระราชา และมองเห็นผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติพิเศษอันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นผู้นำที่สง่างามน่าเชื่อถือ เปี่ยมล้นด้วยบารมีที่น่าเกรงขาม และมีอุดมการณ์และจริยธรรม ศีลธรรมที่ดีจนเป็นแบบอย่างสำหรับบุคคลทั่วไปได้

บรรณานุกรม

- ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ. (9 มกราคม 2563). กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกับพรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตย. **หนังสือพิมพ์แนวหน้า**, น.2
- เพลินตา ต้นรังสรรค์. (2552). กฎหมายภายใต้หลัก Conflict of Interest. **จุลนิติสถาบันนิติบัญญัติ**. 6 (5), 53-78.
- ผาสุก พงศ์ไพจิตร. (2 พฤศจิกายน 2548). การทับซ้อนของผลประโยชน์ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ. **หนังสือพิมพ์มติชน**, น.6
- พระปลัดเกษภา มหาปัญญา (ผาทอง). (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมไทยภายใต้กระบวนการทัศน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. **วารสารธรรมทรรศน์**. 16 (2), 263 - 264.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). วิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. **วารสารวไลยอลงกรณ์**. 5 (2), 195 - 196.

ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

An Analytical Study of the Buddhist Funeral Ceremony for Dhamma Medicine Community

วรรณา พลรบ

Wanna Pholrob

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : wanna6538@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธวิธีการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

ผลการวิจัยพบว่า การจัดงานศพในพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานศพของพระพาหิยะ พระพุทธเจ้าตรัสเพียง จงยกร่างพระพาหิยะวางบนเตียงแล้วนำไปเผา ไม่มีพิธีกรรมหรือแม้แต่จิตกาธาน วิธีการที่เรียบง่ายนี้จึงลดการสิ้นเปลือง ลดความยุ่งยาก ส่วนพระบรมศพของพระพุทธเจ้าให้จัดแบบเดียวกับพระเจ้าจักรพรรดิ เพื่อการสักการะอย่างสูงสุด การจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม ไม่มีพิธีกรรมอะไรที่ยุ่งยาก แต่ละชีวิตใครจะได้อะไรก็เกิดจากพฤติกรรมของตนเอง ถ้ายังล้างกิเลสได้ไม่หมดยังมีส่วนเหลือ การตายก็เป็นไปตามกฎของวัฏฏะ จนกว่าจะสิ้นกิเลส โดยใช้สารณียธรรมมาช่วยเหลือกันด้วยความเมตตา เสียสละ แรงกาย แรงใจ แรงปัญญาาร่วม เป็นการลดต้นทุนการในการจัดงานศพ

การจัดงานศพของแพทย์วิถีธรรมเป็นการจัดแบบปัญญาพาพ้นทุกข์ เพราะสิ่งสำคัญคือความสงบสุข การปิติอิ่มใจของญาติคือไม่ทำให้ผู้จัดเป็นหนี้ ไม่ทำให้สัตว์ตัวใดต้องตายเพราะการจัดงานศพ ปราศจากอบายมุข ไม่ผิดศีล 5 ไม่ส่งเสริมการปาณาติบาตด้วยการเลี้ยงอาหารแบบมังสวิรัต ไม่มีการลักทรัพย์ ไม่มีการโกหก ไม่มีอบายมุขที่จะทำให้คนหลงมกมาย ส่งเสริมให้ผู้มีปัญญาได้ระลึกถึงความตายของตนเองและผู้ตาย รู้ว่าสิ่งไหนดีควรปฏิบัติ สิ่งไหนไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ

คำสำคัญ : พุทธศาสนพิธี, พุทธวิธีการจัดงานศพ, ชุมชนแพทย์วิถีธรรม

Abstract

The objectives of this research are threefold: 1) to scrutinize Buddhist funeral arrangements, 2) to explore the funeral arrangements of the Dhamma Medicine Community, and 3) to analyze the Dhamma Medicine Community's application of Buddhist funeral arrangements.

The findings indicated that Buddhist funeral arrangements, as shown by Venerable Bahiya's funeral, are distinguished by their simplicity. The Buddha just asked that Bahiya's body be placed on a bed and burned. There were no elaborate rites or crematoriums involved. This basic strategy reduces waste and emphasizes simplicity. In contrast, managing the Lord Buddha's remains required a comparable approach to that of an emperor in order to maintain the utmost level of devotion and adoration.

Within the Dhamma Medicine Community, funeral arrangements show a similar penchant for simplicity, free of complex ceremonies. Their point of view emphasizes the idea that people bear the repercussions of their choices during their lifetime. If the defilements are not completely removed, leftover components remain. Death is just viewed as a corporeal transfer, with the cycle continuing until the defilements are totally eradicated. The practice of Saraniyadhamma, or virtues for brotherly life, which encourage mutual compassion, sacrifice, physical strength, mental strength, and wisdom, helps to reduce funeral costs.

The Dhamma Medicine Community's funeral planning policy represents the use of knowledge to alleviate suffering. The achievement of peace is the basic tenet. It promotes relatives' comfort without putting financial strain on the organizers. The funeral preparations forbid animal sacrifices, abstain from any infractions of the Five Precepts, and do not support lavish feasts, instead choosing vegetarian meals. Dishonesty, thieving, and deceitful vices are prohibited by the protocols. They create a knowledge of virtuous deeds to seek and unvirtuous actions to avoid by encouraging

conscious contemplation of mortality, both one's own and those of the departed.

Keywords : Buddhist Ceremony, Buddhist Funeral Ceremony, Dhamma Medicine Community

บทนำ

การจัดงานศพในประเทศไทย เสฐียรโกเศศกล่าวว่า การทำศพในยุคที่พระพุทธศาสนาเข้ามาแรก ๆ ต้องการป้องกันไม่ให้ผีกลับมารบกวนคนเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์อันเป็นบุญกุศลจึงเกิดขึ้นในที่สุด ถ้าศพใดไม่มีคนฝังหรือเผา ศพนั้นจะกลายเป็นผีเร่ร่อน คือ เป็นผีไม่มีศาล ไม่มีญาติ พระพุทธศาสนาจึงเข้ามา เพื่อทำให้พิธีอันศักดิ์สิทธิ์นี้ให้เกิดขึ้น เช่น มีการสวดพระอภิธรรม มีการนิมนต์พระไปสวด ไปฉันภัตตาหาร เป็นต้น (เสฐียรโกเศศ. 2531 : 44) การจัดงานศพแต่เดิมนิยมปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมของท้องถิ่นและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยไม่มีอบายมุขใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกียรติและอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย แต่ในยุคปัจจุบันพบปัญหาสำคัญดังต่อไปนี้

1) ค่าใช้จ่ายจากอบายมุข เช่น การตีมโหรีและการพนัน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการทำกุศล แต่เป็นการสร้างอกุศล ผิดศีล พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ใดทำผิดศีล ผู้นั้นได้รับความเดือดเนื้อร้อนใจ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 24 ข้อ 1 : 389 - 390) เป็นเหตุให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองโดยไม่เกิดประโยชน์แก่เจ้าภาพ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้คนที่เกินจำเป็น รวมทั้งส่งเสริมการทำปาณาติบาต เจ้าภาพต้องฆ่าหมู ฆ่าวัว ฆ่าควาย ครั่ง ละครหลายตัวขึ้นอยู่กับเวลาที่เก็บศพ ซึ่งไม่มีแก่นสารอะไรที่จะเป็นประโยชน์กับเจ้าภาพ และผู้ที่มาร่วมงานศพ การจัดงานศพของคนจีนเฉพาะที่ดินสำหรับจัดทำอัฐยราคา เทียบเท่าอพาร์ทเมนต์หรือบ้านหลังหนึ่งทีเดียว ไม่นับรวมพิธีเช่นไหว้ต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ เป็นจำนวนมาก จึงเกิดธุรกิจเกี่ยวกับศพต่อเนื่อง ตัวอย่างการจัดงานศพวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครไม่ต่ำกว่าหลักหมื่นถึงหลักแสน ขึ้นอยู่กับรูปแบบ การจัดงาน และกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพ จากการวิจัยพบว่า มูลค่าตลาดในการประกอบงานศพแบบประเพณี นิยมตามธรรมเนียมไทยมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า ๔๐๐-๑,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี (อารดา ฉิมมาภูร, 2550 : 1)

2) ความยุ่งยาก พิธีกรรมในงานศพ พระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสว่าต้องทำอะไรจะจัดหรือไม่จัดก็ได้ เพราะไม่มีประโยชน์อะไรกับศพ ศพเมื่อวิญญูณออกจากร่างก็ไปเกิดใหม่ตามวิบากดีร้ายที่ได้กระทำไว้ก่อนตาย ผู้อื่นไม่สามารถทำแทนกันได้ สับเพื่อทำพิธีไป

ตามความเชื่อและความคิดเห็นของตนเอง แต่ละท้องถิ่นจึงจัดงานศพแตกต่างกันออกไป การกระทำตามความเชื่อและความเห็นส่วนตัวทำให้เกิดพิธีกรรมที่ยุ่งยาก และเป็นเหตุให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเช่นกัน

3) ไม่พ้นทุกข์ แต่ทำให้เพิ่มทุกข์ เจ้าภาพแสดงความรักความอาลัยต่อผู้ตาย เจ้าภาพมีความสุขว่า ได้ส่งคนที่ตายไปแล้ว ไปสู่ภพภูมิที่ดี คิดว่าอย่างนั้น คือ การได้ทำบุญทำกุศล ไปให้ตามหลักการของพุทธศาสนา จึงต้องหาเงินเพื่อมาจัดงานศพ สำหรับคนมีเงินก็ไม่มีปัญหาเรื่องเงิน แต่เป็นตัวอย่างไม่พ้นทุกข์ให้กับคนที่ไม่มีเงิน เพราะคนไม่มีเงินต้องวิ่งหาเงินเพื่อมาจัดงานศพ บางคนต้องขายที่ดิน บางคนทำแล้วเงินไม่พอทะเลาะกับวัดซึ่งเป็นคนจัดสรรอุปกรณ์ให้มีตัวอย่างความทุกข์ที่มีให้เห็นอยู่มากมายในสังคม ของพระ ของโยมก็เป็นปัญหา ในบางที่ก็มีมหรสพกันอย่างเกินเลย

การจัดงานศพ มิติทางวัฒนธรรมมีทั้ง มิติทางด้านดี แล้วมิติที่ควรจะต้องแก้ไข ผู้วิจัย มองว่าปัญหาการฟุ่มเฟือยหรือความสิ้นเปลือง เกิดจากขาดหลักการในการจัดงานศพ เพราะขาดการศึกษาหลักธรรมที่พระพุทธเจ้า ตรัสถึงศพว่าเหมือนท่อนไม้ ที่ไร้ประโยชน์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 41 : 38) ไม่เกี่ยวข้องกับความพอใจของเจ้าภาพ ปัญหาค่าใช้จ่าย ปัญหายุ่งยากที่เกิดจากพิธีกรรมที่ไม่จำเป็น ปัญหาการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก คงจะไม่มีปัญหาเหมือนในปัจจุบันนี้ ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจว่า ทำไมแพทย์วิถีธรรม ซึ่งมีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมอาศัยอยู่ที่ชุมชนภูผาฟ้าจำนวนประมาณ 70 คนจึงสามารถจัดงานศพให้เรียบง่าย ลดค่าใช้จ่าย และพวกเขาวางใจอย่างไรถึงไม่ทุกข์ จึงเข้าไปศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและหลักการของชุมชนแพทย์วิถีธรรม เพื่อให้สังคมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาเนื้อหาสาระ และข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง นำไปเผยแพร่หรือประยุกต์ใช้ ก็จะช่วยลดปัญหาในการจัดงานศพได้อย่างมาก และการจัดงานศพก็จะเป็นบุญกุศล เป็นประโยชน์ที่แท้จริงตามหลักพุทธธรรมต่อทุกชีวิตที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธวิธีการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 พร้อมด้วย อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informations) เป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participants Observation) จำนวน 25 คน ซึ่งได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ดร.ใจเพชร กล่าจน ประธานมูลนิธิแพथวิทยิธรรมแห่งประเทศไทย 2) จิตอาสาแพทยิธรรม ประจำสวนป่านาบุญ 8 ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ต่าบลป่าแป๋ อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน 3) ญาติผู้เสียชีวิต 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์โดยกำหนดไว้แน่นอนเป็นระบบ มีขั้นตอนในการเตรียมคำถาม ที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (Structured Interview) ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องตอบคำถามชุดเดียวกันและผู้สัมภาษณ์จะบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้วยการบันทึกเสียง เพื่อนำไปถอดเนื้อหาหรือจดบันทึกลงในแบบสอบถามและเข้าไปร่วมสังเกตการณ์เป็นบางครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย สรุปและอภิปรายผล โดยใช้รูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าพาทามีหลักการ คือ

1.1 เอาศพเป็นกุศโลบายในการสอนธรรมแก่พุทธบริษัท การจัดงานศพของประชาชนเช่น นางสิริมา ทำให้ภิกษุผู้ลุ่มหลงในความงามของนางได้บรรลุธรรมขั้นโสดาบัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 5 ข้อ 327 : 180) ส่วนนางกิสาคโคตมิ หลังจากจัดงานศพให้บุตรนางเองก็บรรลุธรรมขั้นโสดาบัน บวชได้ไม่นานก็เป็นพระอรหันต์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 33 ข้อ 73 - 84: 465 - 466) พระพุทธเจ้าเล่าเรื่องพราหมณ์โพธิสัตว์ในอดีตให้

กฏุมพี (คือ ผู้มีทรัพย์) ฟังถึงครอบครัวอุรคมีการปฏิบัติธรรมอยู่ในชีวิตประจำวัน เมื่ออุรคเสียชีวิตลงก็ช่วยกันยกอุรคไปเผาเมื่อฟังเรื่องอุรคจบลงกฏุมพีก็บรรลุโสดาบัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 19-28 : 201 - 202) การจัดงานศพของครอบครัวนางปฏาจารา นางปฏาจาราก็ได้บรรลุธรรมขั้นโสดาบันบวชได้ไม่นานก็บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 33 ข้อ 488 - 502 : 453 - 454) การจัดพระศพของพระนางภัททาราชเทวีก็ทำให้พระเจ้ามุนีพระสวามีถอนลูกศรจากความโศกได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 50 : 82 - 88) การจัดงานศพของพระเจ้าทีฆติโกศลราชและพระมเหสีก็สามารถทำให้ 2 เมือง เกิดความสามัคคีปรองดอง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 19 - 27: 201-202)

1.2 เรียบง่ายไร้พิธีกรรม เช่น พระพาหิยะ พระเจ้าตัสสะสังเพียง ให้นำร่างพระพาหิยะวางบนเตียงแล้วนำไปเผา ไม่มีแม้กระทั่งการทำจิตกาธาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 10-50 : 183 -187) ส่วนพระศพของพระสารีบุตร ทำพิธีประชุมเพลิงแล้วเก็บอัฐิใส่บาตรนำถวายพระพุทธเจ้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 733-735 : 232 - 233) การจัดพระศพพระนางปชาบดีเถรีและเหล่าภิกษุณี ช่วยกันทำจิตกาธาน สำเร็จด้วยของหอมแล้วเผา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 33 ข้อ 255 - 259 : 421)

1.3 การจัดงานพระบรมศพของพระพุทธเจ้า พระจุณทะน้องชายพระสารีบุตรทราบข่าวการตายของพระมหาวิระว่าไม่ได้วางแผนไว้ก่อนตาย จึงทำให้สาวกทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธเจ้าจึงวางแผนก่อนปรินิพพานและให้จัดพระบรมศพแบบเดียวกับของพระเจ้าจักรพรรดิเพราะ กษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี ผู้เป็นบัณฑิต ศรัทธาเคารพพระพุทธเจ้าเหมือนศรัทธาพระเจ้าจักรพรรดิ พวกเขาใช้ผ้าไหมห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิเสร็จแล้วจึงห่อด้วยสำลีบริสุทธิ์ แล้วจึงห่อด้วยผ้าไหมอีกชั้นหนึ่ง ทำโดยวิธีนี้ จนห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าและสำลีได้ ๑,๐๐๐ ชั้น แล้วอัญเชิญพระบรมศพลงในรางเหล็กเต็มด้วยน้ำมัน ใช้รางเหล็กอีกอันหนึ่ง ครอบแล้วทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วนแล้ว ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเจ้าจักรพรรดิ สร้างสถูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่ทางใหญ่สี่แพร่ง พวกท่านฟังปฏิบัติต่อพระสรีระของพระตถาคตเหมือนอย่างที่ท่านปฏิบัติต่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิ ฟังสร้างพระสถูปของพระตถาคตไว้ที่ทางสี่แพร่ง ขนเหล่าใดจกยกระเปียบ ของหอมหรือจุกณ จักถวายอภิวาทหรือจักทำจิตเลื่อมใสในพระสถูปนั้น การกระทำนั้นจักเป็นไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ชนเหล่านั้นตลอดกาลนาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 230 : 173)

2. การจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

การจัดงานศพในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากความเรียบง่ายกลายเป็นยุ่งยาก การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมการตายทำให้เกิดความสับสนจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาทำให้บางอย่างที่เคยผลิตใช้เองได้ก็ไปจัดหาซื้อตามตลาดแทน ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายตามมาเป็นจำนวนมาก (สุนทร สุทรัพย์ทวีผล, 2562 : 288) สำหรับคนมีเงินก็ไม่มีปัญหาเรื่องเงิน แต่มีปัญหาเรื่องเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับคนที่ไม่มีเงิน เพราะเข้าใจว่าการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลต้องใช้เงินเพียงประการเดียว บางคนมีโลกธรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 6 : 204) ต้องขายที่ดินเพื่อจัดงานศพ เพื่อรักษาหน้าตาทางสังคมหรือบางคนมีฐานะทางสังคมจัดงานศพอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ซึ่งอารดา ฉิมมากร วิจัยเรื่องธุรกิจงานศพตามประเพณีนิยมตามธรรมเนียมไทยมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า 400 - 1,000 ล้านบาทต่อปี (อารดา ฉิมมากร, 2550 : 1) พิธีกรรมในงานศพพระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสว่าต้องทำอะไร เพราะไม่มีประโยชน์อะไรกับผู้ตาย ผู้ตายเมื่อวิญญาณออกจากร่างก็ไปเกิดใหม่ ตามกุศลอกุศลที่ได้กระทำไว้ก่อนตาย ผู้อื่นไม่สามารถช่วยอะไรได้ พิธีกรรมต่างๆ ในงานศพ สัปเหร่อจะแนะนำไปตามเชื่อและความคิดของตนเอง จากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม สร้างพิธีกรรมใหม่ขึ้นมามากมายเพื่อให้เกิดความยุ่งยาก ซับซ้อน และไม่สามารถพาใครพ้นทุกข์จากการจัดงานศพ ซึ่งการทำแบบนั้นเป็นการทำผิดศีล แพทย์วิถีธรรมเห็นปัญหานี้ แนวคิดการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม เกิดจากที่พระพุทธเจ้าพาจัดงานศพไม่ว่าจะเป็นของประชาชน ของภิกษุ ภิกษุณี มีลักษณะเหมือนกันคือเรียบง่าย ไม่มีพิธีกรรมอะไรที่ยุ่งยาก และไม่เป็นเหตุให้คนจัดงานศพต้องเดือดร้อน โดยใช้หลักพุทธธรรมไปใช้ในการจัดงานศพ เช่น อปริหานิยธรรม 7 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 134 - 135 : 78 - 81) สาราณียธรรม 6 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 8 ข้อ 274 : 368-369) วรรณะ ๙ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 317 : 306-307) กัลยาณมิตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 260 - 265 : 209 - 212) ซึ่งการจัดงานศพแบบพุทธธรรมสามารถลดภาระต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 การลดการสิ้นเปลือง

การทำบุญที่มีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เป็นทำบุญที่ได้บาป 5 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 13 ข้อ 55 : 52) จึงใช้การเลี้ยงอาหารมังสวิรัต เป็นอาหารที่ไม่เบียดเบียนชีวิตใดๆ เป็นอาหารที่ถูกศีล พืชผักไร้สารพิษสามารถหาได้ภายในพื้นที่ พระสมณะทรงเว้นขาดจากการประดับตกแต่ง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 10 : 4) จึงไม่เน้นดอกไม้ประดับตกแต่งโลง จะมีบ้างก็หาเอาได้ในพื้นที่ เช่น ดอกไม้จีน ใบย่านาง ไม่มี

พวงหรีด พระสมณะทรงเว้นขาดจากการรับเงินและทอง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 10 : 4) การถวายจตุปัจจัย ของพระ นิมนต์สมณะชาวโอศก ไม่ต้องถวายของ ท่านเมตตามาเองพร้อมกับญาติโยม ใส่น้ำมันมาเอง ไม่เรียกร้องอะไร มีแต่เอามาให้ ของโยมก็ไม่แจกของเพื่อเอาเงินมาจัดงานศพ แต่เป็นการใช้สาราณียธรรม เมตตาช่วยกันทำโดยไม่ต้องใช้เงิน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 8 ข้อ 274 : 368 - 369) อาจจะใช้เงินบ้างเท่าที่จำเป็น สมณะทรงเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ประโคมดนตรี และดูการละเล่นที่เป็นข้าศึกต่อกุศล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 10 : 4) ไม่มีมหรสพ แต่มีการแสดงธรรม มีการสนทนาธรรม มีการแลกเปลี่ยนธรรมะ มีการพูดถึงคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต ไม่มีอบายมุข ของขำร่วยก็เลือกเอาที่มีประโยชน์ใช้ได้จริง ดอกไม้จันทน์มีเหมือนกันแต่ละคนแบบกับทั่วไป เก็บเอาไม้ข้างทางก่อนถึงกองพอน ถ้าใครกำมันแล้วเอาไปวางบนกองพอน ไม่มีการถวายสังฆทาน ไม่มีการถวายผ้าบังสุกุล สมัยก่อนผ้าและเครื่องใช้ของพระสงฆ์หายาก แต่สมัยนี้เต็มบ้านเต็มเมือง อัฐิบริขารมีครบถ้วนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องถวายเพิ่ม แต่ถ้าขาดก็ถวายได้ ถ้าไม่ขาดก็ไม่จำเป็น เพราะต้องเป็นภาระให้ท่านบริหารจัดการ คนถวายก็หมดเงิน ไม่มีใครได้ใช้ประโยชน์จากถวายผ้าแบบนั้น แต่เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง กระดาษเงินกระดาษทอง ก็ไม่เผาให้เปลืองทรัพยากรโลก เพราะแต่ละชีวิตทำอะไรก็ได้สิ่งนั้นตั้งแต่ยังเป็นๆ พวกนี้ทำสิ่งดีๆ พวกนี้ลดกิเลส เกื้อกูลกัน ความดีนั้นจะถูกบันทึกไว้ในจิตวิญญาณของผู้พบเห็น จะได้ข้อมูลดีๆ นั้นไปใช้ต่อไป ผู้ที่มีปัญญาเคยมีกุศลร่วมกันจะมีเหตุปัจจัยมาพบมาเห็นจะได้เอาไปใช้โดยเร็วที่สุด พวกเพียรกันปฏิบัติ แล้วก็พ้นทุกข์ไปในที่สุด เพราะมีสิ่งดีคอยหนุนชีวิต

2.2 ลดความยุ่งยาก

ไม่มีการเคาะโลง เพื่อให้ศพมาฟังธรรม อย่างว่าแต่ฟังธรรม อย่างว่าแต่ให้กินข้าว เอาไปเผา ศพก็รับรู้เรื่อง ไม่มีสัปเหร่อมาทำพิธี ชาวชุมชนช่วยกันจัดการเอง การบวชนาคศพไม่มีฤทธิเดชให้ใครพันทุกข์ แคเปลี่ยนชุดโกนหัว โปรยทานไม่โปรยแต่เอาอาหารเป็นทาน เอาความดีเป็นทาน เอาของที่เป็นประโยชน์เป็นทาน การโปรยทานทำให้เกิดความโลภ แย่งชิงกันวุ่นวายโกลาหล การบอกทางแก่ผู้วายชนม์เป็นเดรัจฉานวิชา วิชาที่ไม่พาใครพ้นทุกข์ ไม่มีการจุสพ นาคศพขึ้นรถ สมณะเดินนำหน้า การแต่งหน้าศพก็ไม่จำเป็น ไม่มีรูปเทียนในมือศพ ดังที่สมณะทรงเว้นขาดจากการทำพิธีบูชาไฟ เบิกแว่น เวียนเทียน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 21 : 8) สิ่งเหล่านี้ไม่จำเป็น ไม่มีการไว้ทุกข์ ปฏิบัติตนอย่าให้ชีวิตมีทุกข์ก็เพียงพอ เอาตัวอย่างความดีของผู้วายชนม์มาปฏิบัติ การเช่นไหว้ศพไม่มีผลต่อผู้ตาย แม้ตอนมีชีวิตอยู่ถ้าไม่หยิบเข้าปากก็ไม่อิม วิญญาณไม่รู้อยู่ที่ไหน ไปตามกรรมของเขาจะไป

อุทิศอุบายอย่างไร นี่เป็นสัจจะอย่างหนึ่ง

2.3 ทำให้เกิดการพันทุกข์

อุทิศบุญกุศล แพทย์วิถีธรรมทำตามที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าแต่ละชีวิตใครจะได้อะไร ก็เกิดจากพฤติกรรมของตนเอง ปรากฏในจูฬกัมมวิภังคสูตรว่า “माणพ สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน มีกรรม เป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 289 : 350) ผลของการกระทำหรือวิบาก รับในภพนั้นส่วนหนึ่งชาติถัดไปส่วนหนึ่งชาติต่อๆ ไปอีกส่วนหนึ่ง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 24 ข้อ 217 : 357) พิธลยอสังคาร ลอยตรงไหนก็ได้ที่มีน้ำ เป็นกิจกรรมที่ตัดรอยอาลัยในจิต ความอาลัยอาวรณ์เป็นทุกข์ จึงไม่ต้องทำรอยอาลัยให้เป็นสัญลักษณ์ ส่วนการสร้างบุญปรุบุคคล 4 เพื่อให้หมู่ชนเป็นอันมากที่เลื่อมใสได้มาสักการะ 1) พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า 2) พระปัจเจกสัมพุทธเจ้า 3) พระสาวกของพระตถาคต 4) พระมหาจักรพรรดิ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 206 : 152) วัเคราะห์ความดีของท่าน จะได้นำความดี มาพากเพียรปฏิบัติ การรับพรจากพระสงฆ์ ไม่รับพรที่ฟังไม่รู้เรื่อง การใส่ชุดดำ ใส่ชุดธรรมดาปกติ ไม่ต้องสั่นเปลืองยุ่งยากอะไร ชุดไหนก็ได้ตามเหมาะ ตามควร ไม่มีการฉีดยากันศพเน่า เพราะจะเผาโดยเร็วที่สุดทุกชั้นตอนที่ทำ ใช้หลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 สาธารณียธรรม 6 วรรณะ 9 กัลยาณมิตร จนสามารถทำให้การจัดงานศพ เป็นไปด้วยความประหยัด เรียบง่าย พึ่งตนเองได้ และพาทุกชีวิตที่มาร่วมงานพันทุกข์ได้จริง จนเกิดจิตวิญญานใหม่ โอบปาตักสัตว์ เกิดใหม่ในร่างเดิม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 342 : 355) มีสมาชิกที่มาร่วมงานปรารภงานจะจัดงานศพแบบนี้บ้าง จึงได้มีการทำแบบฟอร์มเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเขียนพินัยกรรมไว้ก่อนตายประสงค์จะให้จัดงานศพแบบนี้ ส่วนเมื่อมีการตายเกิดขึ้นก็แล้วแต่วิบากของผู้ตายว่าจะได้จัดแบบนี้หรือไม่ บางคนไม่ได้เขียนพินัยกรรมเอาไว้แต่สามารถจัดงานศพแบบนี้ได้ บางคนเขียนพินัยกรรมเอาไว้แต่ญาติไม่ยอมให้จัดแบบนี้ต้องการนำไปจัดเองก็มี

3. วิเคราะห์พุทธวิธีการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

การจัดงานศพในปัจจุบันไม่ปฏิบัติศีล จึงเป็นเหตุให้ร้อนใจ เมื่อร้อนใจก็หาความบันเทิงใจไม่ได้ เมื่อบันเทิงใจไม่ได้มีแต่ความแค้นใจ เมื่อมีแต่ความแค้นใจ ความสงบทางกายทางใจก็เกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อจิตใจมีแต่ความฟุ้งซ่าน ชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ เมื่อมีความทุกข์ ความคลอนแคลนก็เกิดขึ้นในจิต จึงไม่สามารถทำให้เกิดปัญญาพาชีวิตพันทุกข์ได้ ไม่ปฏิบัติศีล ปัญญาที่ดับ ก็ต้องเห็นเหนื่อย ก็ต้องทุกข์ ได้แต่โลกธรรม คือคำสรรเสริญบ้าง คำนิทา ซึ่งไม่มั่นคง ยั่งยืน เดี่ยวสุข เดี่ยวทุกข์ แต่แพทย์วิถีธรรมเอาแต่สิ่งเป็นประโยชน์

มาจัด มาทำ ให้เกิดขึ้นในงานศพ เพื่อให้คนที่ยังอยู่ข้างหลังเอาเป็นแบบอย่าง รู้ว่าการจัดงานศพที่เป็นประโยชน์ ควรเป็นอย่างไร เพราะสิ่งสำคัญไม่ใช่การจัดงานศพให้ใหญ่โต สิ่งสำคัญคือความสงบสุข การปิติอิ่มใจของญาติ เห็นประโยชน์ของการจัดงานศพที่เรียบง่าย ประหยัด คือ ไม่ทำให้ผู้จัดเป็นหนี้ ไม่ทำให้สัตว์ตัวใดต้องตายเพราะการจัดงานศพ ไม่มีการลักทรัพย์ ไม่มีการโกหก ไม่มีอบายมุขที่จะทำให้คนหลงมกมาย เป็นการจัดงานศพที่ถูกศีล ถูกธรรม มีแต่ส่งเสริมทำให้ผู้ร่วมงานได้เห็น ได้ระลึกถึงความตายของตนเองและผู้ตาย เป็นปัญหาที่สามารถพาตัวเองและผู้อื่นพ้นทุกข์ได้ รู้ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี สิ่งไหนไม่พาล จิตวิญญาณให้พ้นทุกข์ ไม่ต้องได้หน้าได้ตาจากการจัดงานศพ แต่มาจัดงานศพทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ถูกศีลถูกธรรม ประเสริฐกว่าคำสรรเสริญ คำนิพนทา เพราะไม่มีประโยชน์อะไร ล้วนไม่เที่ยง ไม่มั่นคง มีความแปรผันเป็นธรรมดา ต่อให้ได้รับคำสรรเสริญอย่างไร ก็ต้องมีนิพนทาเมื่อจัดงานศพไม่ได้ตั้งใจที่ต้องการ เพราะสรรเสริญมากับนิพนทา แต่ถ้าปฏิบัติให้ถูกศีลถูกธรรมก็ไม่ต้องสรรเสริญ เมื่อไม่สรรเสริญก็ไม่มีนิพนทาเพราะเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่ทำถูกศีลถูกธรรม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัส ใครปฏิบัติถูกศีล ถูกธรรมก็จะมีอานิสงส์ในกัมมัตถิยสูตร ศีลที่เป็นกุศลมีอวิปปกิสาร(ความไม่ร้อนใจ)เป็นผล อวิปปกิสารมีความปราโมทย์(บันเทิงใจ)เป็นผล ความปราโมทย์มีปิติ(ความอิ่มใจ)เป็นผล ปิติมิปัสสัทธิ(ความสงบกายความสงบใจ)เป็นผล ปัสสัทธิมีสุขเป็นผล สุขมีสมาธิเป็นผล สมาธิมีญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์(ความรู้ความเห็นตามความเป็นจริง) ยถาภูตญาณทัสสนะมีนิพพิทาวีระกะ(ความเบื่อหน่าย)เป็นผล นิพพิทาวีระกะมีวิระกะ (ความคลายกำหนัด) เป็นผล ศีลที่เป็นกุศล ย่อมทำให้อรรถัตถผลให้บริบูรณ์โดยลำดับ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 24 ข้อ 1: 1) ชีวิตก็จะมั่นคง ผาสุก การจัดงานศพตั้งแต่ต้นจนจบ ทุกขั้นตอนมีแต่ความพ้นทุกข์ การจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีจึงเต็มไปด้วยความผาสุก ไม่มีใครร้องไห้ เพราะเข้าใจแล้วว่า ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ สังขารที่เสื่อมก็ทิ้งไปตามวัฏฏะ เกิดมาใหม่ก็มาทำความดีต่อจนพ้นทุกข์สิ้นเชิงเป็นการจัดงานศพที่ทุกคนไม่เหน็ดเหนื่อย มีแต่ความ อิสระ สบาย อบอุ่น อิ่มเอม เกษมใส มีใจเกื้อกูล เพิ่มพูนการเสียสละ การจัดงานศพแบบประหยัด เรียบง่าย แต่ละชีวิตไม่ลำบาก ไม่เดือดร้อน ไม่สิ้นเปลือง อะไรก็ตามทำแล้วสิ้นเปลือง เดือดร้อน เต็มไปด้วยความลำบาก เรียกว่า “ทุกข์”

4. การจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

ประธานชุมชน ดร.ใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ได้กล่าวไว้ว่า การทำพิธี ประเพณี ประหยัด เรียบง่าย และพาพ้นทุกข์ได้ มีคุณค่าอย่างไร ประเพณีของการฃาปนกิจศพ เมื่อมีคนวางร่างวางขันธ์หรือเสียชีวิต พระพุทธเจ้าท่านก็สอนให้ทำอย่างประหยัด เรียบง่าย และไม่มีทุกข์ เพราะอะไร เพราะจะทำให้แต่ละชีวิตไม่ลำบาก ไม่เดือดร้อน ไม่สิ้น

เปลือง อะไรก็ตามที่ทำไปแล้ว เป็นไปเพื่อความลำบาก สิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ยิ่งยาก พระพุทธเจ้าตรัสว่า มันเป็นทุกข์ มันทรมานเกิน มันลำบากเกิน มันก็เป็นวิบากร้าย นำเรื่องร้าย นำเรื่องทุกข์ มาให้ทุกชีวิตที่เกี่ยวข้อง มันเป็นกิเลส แต่ถ้าวเราทำ ประเพณี พิธีกรรม พิธีการในการมาปณิกิจศพอ อย่างประหยัด เรียบง่าย และพ้นทุกข์ ก็เป็นประโยชน์ กับทุกชีวิต ทำให้ทุกชีวิตนั้นไม่ต้องยาก ไม่ต้องลำบาก และเข้าถึงแก่นสารสาระ นอกจากเรา ประหยัด เรียบง่าย ไม่ทำให้ชีวิตใดเปลือง หรือเดือดร้อน หรือลำบากเกิน ไม่ทำพิธีที่ไม่จำเป็น ที่สร้างความลำบากให้กับชีวิต ก็ยังทำให้เกิด เนื้อหาสาระสำคัญอยู่หลายประเด็น

4.1 ทำให้เกิดการรำลึกถึงคุณความดี ของผู้ที่วางร่างวางขันธ์หรือว่าเสียชีวิต มีคุณงามความดีอะไร ร่วมระลึกถึงความดีนั้น มาพูด มาสนทนากัน มาเล่าสู่กันฟัง มีคุณงามความดีอะไร จะได้เคารพและน้อมนำคุณงามความดีนั้น มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อทุกชีวิต

4.2 ทำให้ได้เรียนรู้แก่นสารสาระที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตคืออะไร จากการแสดงธรรมของนักบวช หรือผู้รู้ เช่น ชีวิตเกิดมา มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา หรือชีวิตเกิดมาก็มีวิบากดี วิบากร้าย ที่ติดตัวไป เพราะฉะนั้นเกิดมาก็ต้องทำวิบากดี เพื่อจะได้ใช้ในชาตินี้หรือชาติอื่น ๆ สืบไป ในขณะที่เดียวกันก็ชำระกิเลสเพื่อที่จะให้ชีวิตนั้น ไม่ต้องมีความทุกข์ใจ ไม่มีวิบากร้ายใด ๆ

4.3 ได้จิตวิญญาณใหม่ ๆ (แนวคิดวิถีใหม่) จากผู้ที่ได้เข้าร่วมในงานศพ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคม ไม่มีอบายมุข ไม่มีชีวิตใดๆ ต้องตายเพราะการจัดงานศพ จัดแบบพึ่งตนเองได้ ประหยัด เรียบง่าย พ้นทุกข์ รื้ออะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ รู้กรรมและผลของกรรม ต่อให้ร้องไห้ ก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ เห็นจริงตามความเป็นจริงของชีวิตว่ามี การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ไม่ต้องรู้สึกผูกพัน ไม่ต้องเข้าไปผูกติด ไม่ต้องเข้าไปยึดถือ มีความสัมพันธ์ แต่ไม่ผูกพัน วัฏสงสารมีการหมุนเวียนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เข้าหลัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อเข้าใจ เห็นจริงตามความเป็นจริง การจัดงานศพเป็นแนววิถีชาวบ้าน ในชนบทมีเอื้อให้หมด ไม่ว่าจะเป็นไม้พิน ดอกไม้ข้างทาง พืชผักพื้นบ้าน มีภูมิมาตรดีที่เห็นและเข้าใจการจัดงานศพไปในทิศทางเดียวกัน คือ ปราณิต ประหยัด เรียบง่าย พ้นทุกข์ จัดการศพด้วยความรัก ความเมตตา มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การจัดงานศพ ไม่ใช่แบบอุดมคติ คือ ตายเข้าเผาเย็น แต่จัดแบบตามความเป็นจริง ที่ได้ตกลงพูดคุยกัน ไม่ยึดว่าต้องตายเข้าเผาเย็น แต่จะลุ่มอล่วย เอาตามความจริง ณ สถานการณ์จริงนั้น ๆ

5. ด้านนามธรรม ด้านจิตใจ

เป็นงานศพที่ให้ความเห็นถูก ให้ความพอเพียงเรียบง่าย ให้ชีวิตกับสัตว์อื่น

ให้การระลึกถึงคุณงามความดี โดยไม่ต้องประดิษฐ์ถ้อยคำ แต่เกิดจากการสัมผัส สัมพันธ์กันก่อนตาย ก่อนตายก็เรียบง่าย หลังตายก็เรียบง่าย พลังของหมู่มิตรดี มีส่วนทำให้ความโศกเศร้า ไม่สามารถ จะเพิ่มขึ้นได้ มีแต่จะลดลงหรือไม่เกิดขึ้นเลย กลุ่มเด็กนักเรียนวิชารามได้เห็นชีวิตจริงของมนุษย์ คือการเกิดแก่เจ็บตาย ได้เห็นขั้นตอนสุดท้ายของชีวิตคนที่ต้องเปลี่ยนร่างให้กลายเป็นเถ้าธุลี กลับสู่ธรรมชาติ เด็กเล็กๆ นั่งคุยเขี่ยกองขี้เถ้าค้นหากระดูกของผู้ตายที่ยังหลงเหลือ เก็บรวบรวมโดยมิได้รังเกียจหรือหวาดกลัว มีกัลยาณมิตรมาประพุดติ ปฏิบัติศีลเพื่อ ลด ละ ความเห็นแก่ตัว สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น ในการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรมจะเห็นการร่วมมือร่วมใจกันเอาภาระของหมู่กลุ่ม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นความสามัคคี แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันแต่ก็ไม่มีการวิวาท โดยการทำตามมติหมู่เป็นหลัก เป็นการสลายอัตตาตนเองไปด้วย จึงมีความสามัคคีที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ไปด้วยกันพร้อมการล้างอัตตาของชาวชุมชนไปพร้อมกันเป็นมรรณานุสติ เพื่อให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญู เพื่อให้ผู้ที่ยังอยู่ได้แสดงน้ำใจไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ให้วัตถุทาน อภัยทานและธรรมทาน

6. ด้านรูปธรรม

6.1 คุณค่าด้านความสามัคคี

การทำกิจกรรมการงานใดๆ ย่อมต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำจึงจะทำงานสำเร็จ ลุล่วง รวมกำลังจัดการทุกสิ่งอย่างให้สำเร็จเสร็จสิ้นได้อย่างน่าประทับใจ โดยไม่ต้องจ่ายเงินซื้อ โดยเฉพาะการจัดงานศพที่ต้องจัดให้เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ดังนั้นจึงต้องประสานกัน ช่วยกันคนละไม้ละมือ ใครช่วยทำอะไรได้ก็ทำ ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างรวดเร็ว เพราะไม่ขัดกัน

ทุกคนตั้งใจมาทำด้วยหัวใจที่ผูกพัน เห็นได้จากการที่สมาชิกในชุมชนจำนวนหนึ่งไป ตัดไม้แห้งทั้งท่อนเล็กท่อนใหญ่ ก้อนหิน มาจัดทำเป็นเชิงตะกอนเตรียมไว้ สำหรับการจัดการเผาศพใช้เวลาไม่นานก็สำเร็จ สามารถทำสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่างได้ เกิดพลังบุญกุศลที่มากที่สุด ทุกคนมาเสียสละ แรงกาย แรงใจ ยินดี เต็มใจ พอใจ ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ดูแลกันและกัน เป็นที่พึ่งแก่กัน ตั้งแต่ แก่ เจ็บ ตาย จนเกิดผลเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีศีลและทิวฐิไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีการบ่น มีแต่ช่วยกันด้วยใจที่เบิกบาน ศาเลาเผาศพมีช่างมาช่วยก่อนงานเสร็จไม่กี่ชั่วโมง ช่วยกันกางเต็นท์สำหรับพิธีกรรมก่อนประชุมเพลิง ช่วยกัน ยืม-คืน โลงเย็น ลดการทะเลาะ ความเข้าใจผิดกันได้ดี ไม่เอาแต่ใจตัวเองว่า ประเพณีที่ตนทำมาอย่างนั้น อย่างนี้ ต้องสวดมนต์ทำพิธีกรรมแบบนั้นแบบนี้ การจัดงานศพจึงสงบ จิตวิญญานผาสุก เบาสบาย ไม่หนักใจเรื่องการจัดงานศพ

6.2 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

เป็นความเรียบง่าย ประหยัดสูง ประโยชน์สุด ไม่ต้องยึดติดกับสมมุติโลก ไร้พิธีการที่ไม่เป็นประโยชน์ หน้าโลศพไม่มีดอกไม้หรือสิ่งประดับอื่นใดที่ต้องหาซื้อมาในราคาแพงๆ กลุ่มสมาชิกในชุมชนจัดทำเพื่อเป็นสิ่งแทนใจ จัดหากิ่งไม้แห้งมามัดรวมกันและเอาดอกไม้มามัดรวมประดับให้เกิดความสวยงามใช้แทนดอกไม้จันทน์ที่ต้องซื้อหามาด้วยเงินตรา สามารถลดค่าใช้จ่ายที่เกินจำเป็นทั้งเจ้าภาพงานศพและผู้ไปร่วมงานศพ ประยুক্তสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ลดการซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่มีการจัดเลี้ยงอย่างใหญ่โต ทุกคนในชุมชนช่วยเหลืองานศพโดยไม่เกี่ยงงอน ญาติสบายใจไม่หนักใจเรื่องค่าใช้จ่ายใดๆ เกี่ยวกับการจัดงานศพ รวดเร็วคือไม่เก็บศพไว้นาน มีผลดีอย่างมากเพราะทำให้เกิดความเสียหายด้านเศรษฐกิจน้อยที่สุดและไม่เสียหายทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ตายและผู้ที่มาร่วมงานศพ เพราะว่าเป็นการสิ้นเปลืองใดๆ ในทุกด้าน ทั้งด้านแรงงาน ด้านเงินทุนและด้านเวลาของทุกๆ คนในชุมชนและคนที่มาร่วมงานศพ จึงเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างยิ่งของการบริหารจัดการเกี่ยวกับศพและเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ที่สามารถทำให้สังคมทั่วไปได้เรียนรู้ถึงความประหยัด เรียบง่าย ประณีต เป็นสุขแม้จะเกิดการพลัดพรากก็ตาม จึงน่าเป็นแบบที่ถูกต้องของสังคมต่อไป

เชื่อมั่นตามคำสอนในพุทธศาสนาโดยไม่หวั่นไหวต่อคำนิทา ทั่วไปต้องใช้เงินในการจัดงาน ทั้งจำนวนวันที่มากบวกกิจกรรมที่เกินความจำเป็น จนกระทั่งผู้จัดงานต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาจัด รวมทั้งเพื่อควมมีหน้ามีตา (โลกธรรม) ในสังคมจะเอาค่าสรวงเสริญ กลัวคำนิทา ดังมีคำกล่าวในวงสังคมโลกเสมอว่า จัดงานศพแต่ละครั้ง เป็นภาระหนักสำหรับผู้จัดเปรียบคนตายขายคนเป็น พิธีศพก็ใช้กองฟอนสามารถหาไม้มาทำกองฟอนได้ง่ายๆ ในบริเวณพื้นที่ลานเผาศพ สมณะที่นิมนต์มาเสวยสละแสดงธรรม ไม่ต้องมีซอง ดอกไม้จันทน์ก็ใช้กิ่งไม้เล็กๆ มัดเป็นมัดๆ ไม่ต้องซื้อ เห็นความแตกต่างกับการจัดงานศพทั่วไป ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงยิ่งทำให้ญาติผู้เสียชีวิตเพิ่มความทุกข์ ค่าใช้จ่ายที่น้อยเมื่อเทียบกับการจัดงานแบบเก่าและปราศจากความทุกข์ทางใจ ไม่ต้องกังวลใจเรื่องเงินสำหรับใช้จ่ายในการจัดงานศพ อาหาร ผัก ผลไม้ คนในชุมชนร่วมกันหามาประกอบอาหารเป็นการลดต้นทุนโดยปริยาย มีสัดบุรุษ มีเพื่อนที่ช่วยเหลือ ไม่มีค่าเช่าเพื่อการทำพิธี (ค่าเช่า เต้นท์ โต๊ะ สถานที่) ไม่เบียดเบียนทรัพยากรโลก ชีวิตอื่น สัตว์อื่น ไม่มีงานเลี้ยงใหญ่โต ต้องฆ่าสัตว์มาเลี้ยงกัน จึงมีผลต่อเศรษฐกิจมาก ช่วยให้เศรษฐกิจของครอบครัว สังคม ประเทศชาติ เป็นตัวอย่างที่ดีทุกชีวิตที่มีส่วนร่วมในพิธี ผู้ที่ทำงานก็ไม่ต้องลำบากใจ ความรู้สึกของผู้จัดงานศพมีความเท่าเทียมกัน ทำด้วยความเต็มใจโดยไม่มีค่าแรง การเผาก็เผาในชุมชนโดยไม่ต้องเสียค่าศาลา เมรุหลายพันบาท ไม่มีการสวดมาติกาบังสุกุล ไม่มีการทอดผ้าบังสุกุล

6.3 คุณค่าด้านจิตใจ

ได้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิตเกิดมาก็ต้องดับไป ตายไปแล้วไม่ต้องไปสร้างปัญหาให้กับผู้ที่ยังอยู่เบื้องหลัง ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาจัดงานศพ นอกจากนั้นยังไปเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นต้องตายไปเป็นจำนวนมาก

การได้อยู่ร่วมกันของชุมชนหมู่มิตรที่ดีที่มีเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาเมตตามโนกรรม อาศัยกินและใช้ปัจจัยร่วมกันเป็นระบบสาธารณะโภคี มีศิลปบริบูรณ์เสมอกัน มีความเห็นอย่างอารีระเสมอกัน จึงมีผลดีเป็นอย่างมากต่อจิตใจของญาติผู้ตาย ทำให้จิตใจไม่เศร้าโศกหดหู่หม่นหมอง และเข้าใจความจริงเกี่ยวกับชีวิตและความตายหรือการพลัดพรากนั้นเป็นเรื่องปกติสามัญของทุกชีวิตที่เกิดมาบนโลก ทำให้มีปัญญา สามารถทำให้ใจไร้ทุกข์จากการพลัดพราก ยังมีหมู่มิตรดีคอยให้กำลังใจ ให้ปัญญาที่ชี้ให้เห็นสังขารธรรม ก็จะทำให้ญาติๆ สามารถเห็นอริยสัจได้และปฏิบัติหลักอริยสัจได้ จิตใจสงบ พุทธิกรรมภายนอกก็สงบเพราะเข้าใจในสังขารของกรรมวิบากของแต่ละคน จึงเป็นพิธีกรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งอสังการอะไรมาประดับตกแต่งให้ดูดีตามสมมุติโลก แต่จะเน้นการประหยัด เรียบง่าย ตรงไปคือจัดการศพของผู้ตาย เหลือเพียงร่างกายเท่านั้นจึงไม่ต้องโศกเศร้าเสียใจอะไร เพราะเข้าใจแล้วว่าทุกชีวิตที่เกิดมาต้องตายและต้องเวียนกลับมาเกิดใหม่อีกตราบใดที่ยังมีกิเลส (โลภ โกรธ หลง) เหลืออยู่ในจิตวิญญาณเดิม ดังนั้นกิเลสที่เหลือนับวิบากดี ร้าย บุญ กุศล ที่ได้บำเพ็ญไปแล้วจะสังเคราะห์ให้ได้เกิดมาใหม่ จึงเป็นงานศพที่มีความอบอุ่น และเป็นการจัดงานศพที่มีแต่สิ่งดีๆ ที่สุขใจเข้าใจในการดำรงชีวิตที่ต้องฝึกพรากจากของรัก ด้วยหลักธรรมที่มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องดำรงชีวิต ทำให้เตือนสติตัวเองว่าทุกชีวิตล้วนก็มุ่งสู่ความตาย ตายแล้วได้ทำคุณงามความดีอะไรบ้าง ที่จะทำให้ผู้อื่นระลึกถึงได้ หรือมีแต่ความชั่ว ที่ผู้อื่นพากันสาปแช่ง เมื่อมีชีวิตเหลืออยู่ให้พากเพียรลดกิเลส ทำกุศลให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้เป็นผู้ไม่ประมาท เป็นภาพแห่งความทรงจำที่ดี เบาการจัดการที่งานศพทั่วไปเจ้าภาพจะต้องดูแลงานทั้งหมดเอง ต้องใช้เงินจ้างให้แม่ครัวมาทำอาหาร จัดโต๊ะเลี้ยงคนที่มาร่วมงานทุกคืน ใช้เงินมากในแต่ละคืน ค่าใส่ซองให้พระที่มาสวดในแต่ละคืน ทั้งเหน้อยและหนัก แต่ชุมชนแพทย์วิถีธรรมวางใจได้ว่าทุกคนช่วยกันดูแล คนละไม้ คนละมือ อย่างสงบเรียบร้อย

6.4 คุณค่าด้านปัญญา ได้รับรู้ถึงความรู้สึกของกลุ่มสมาชิกบางส่วนที่เกิดความประทับใจจากการที่ได้เห็นการจัดการงานศพในคราวนั้น ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่สวยงาม เป็นสิ่งที่เรียบง่ายและประหยัด การทำกิจกรรมที่ตรงเป้าหมายสาระของการจัดงาน แบบรู้ความจริงตามความเป็นจริง โดยไม่ต้องมีเรื่องโลกธรรม ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข นิทาน มาครอบงำต้องไปเหน็ดเหนื่อย ตามค่านิยมที่ผิดๆ ของสังคม จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งของ

การจัดงานศพแนวโลกุตตระ ที่ตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับแนวโลกียะ จึงเป็นแบบอย่างของค่านิยมที่ฝังงมในสังคมว่า ค่าอย่างใดที่สังคมควรนิยม ทำให้เข้าใจธรรมะ เห็นถึงไตรลักษณ์ ทุกอย่างไม่เที่ยง เป็นทุกข์และไม่มีตัวตน ไม่ต้องยึดติดกับสิ่งสมมุติ ทุกสรรพสิ่งไม่ควรยึดมั่นถือมั่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 434 : 421) เพราะเข้าใจด้วยปัญญาอันยิ่งว่า ถ้าเข้าไปยึดมั่น จะไม่ทุกข์เป็นไม่มี การลดละความยึดมั่นถือมั่นได้ ทำให้เห็นถึงวิปัสสา 4 อันเกิดจากสัญญาวิปัสสา จิตวิปัสสา ทิฐิวิปัสสา ในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ในสิ่งเป็นทุกข์ว่าไม่เป็นทุกข์ ในสิ่งที่เป็นอนัตตาว่าเป็นอัตตา ในสิ่งที่ไม่งามว่างาม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 49 : 79) การนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติจริงที่ตนเองด้วยการประพฤติปฏิบัติ ทางกาย วาจา ใจ ทำให้เกิดปัญญาแท้ที่มีสภาวะธรรมเกิดขึ้นจริงในตนเองด้วยการเห็นอริยสัจ 4 และปฏิบัติได้ถูกต้องถูกตรง ไปเป็นตามลำดับๆ จนเราสามารถแยกกิเลสเหตุแห่งทุกข์ออกไปจากจิตใจได้ยั่งยืน

อภิปรายผล

เมื่อการตายเกิดขึ้นจึงต้องมีการจัดการกับศพการในสังคมไทยสอดคล้องกับหนังสือศาสนาเปรียบเทียบของเสฐียรโกเศศ ที่ได้กล่าวว่าการเผาศพเกิดขึ้นเมื่อเชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะไม่มีตายการเผาจึงเป็นเพียงการจัดการกับเปลือกนอกของวิญญาณเท่านั้น (เสฐียรโกเศศ, 2531 : 44) ส่วนการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าใช้วิธีอัญฌายะคายในการสอนธรรมให้กับพุทธบริษัท เช่นการจัดงานศพของนางสิริมา การจัดงานศพบุตรของนางกิสสาโคตรมี การจัดงานศพของอรรคบุตรของพราหมณ์โพธิสัตว์ การจัดงานศพของนางปฐาจารย์ การจัดการศพของพระนางภัททราชนเทวี การจัดการศพของพระเจ้าที่ฆิติโกศลราชและพระมเหสี ส่วนการจัดพระบรมศพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตรัสสั่งให้จัดแบบเดียวกับพระเจ้าจักรพรรดิ เพราะกษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี ผู้เป็นบัณฑิต เคารพพระพุทธเจ้าเหมือนศรัทธาพระเจ้าจักรพรรดิ ส่วนการจัดงานศพของพระพาหิยะ พระพุทธเจ้าตรัสเพียงให้ยกร่างพระพาหิยะวางบนเตียงแล้วเผา ไม่พบพิธีกรรมอะไรที่มากกว่านั้น

การจัดงานศพของชุมชนแพทยวิถีธรรม ยึดตามแบบพระพาหิยะ เน้นประหยัดเรียบง่าย พ้นจากทุกข์ สอดคล้องกับสุนทร สุทรัพย์ทวีผลกล่าวไว้ในเรื่องการศึกษาวิถีจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่าศพเปรียบเหมือนท่อนไม้ที่ไว้วิญญาณ ไม่ควรแก่การอาลัยอาวรณ์ จึงไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินการใดๆ ให้ยุ่งยาก จะเห็นได้จากการนำไปทิ้งให้เป็นอาหารให้สัตว์ หรือเผาอย่างเรียบง่ายภายในวันเดียวหรือสองวัน ด้วยวิธีที่เรียบง่ายจึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ปัญหาคนตายชายคนเป็นก็ไม่เกิดขึ้น สอดคล้อง

กับเนื้อหาบทความ เรื่องการศึกษาการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ของ สุนทร สุทรัพย์ทวีผล ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ว่าด้วยการจัดงานศพในปัจจุบันมีความแตกต่างจากที่ปรากฏในพระไตรปิฎกไปอย่างมาก แม้สังคมไทยจะเป็นสังคมพุทธ แต่อิทธิพลของความเชื่อเดิมและความเชื่อจากพราหมณ์ฮินดูก็ได้เข้ามามีส่วนกำหนดรูปแบบให้เกิดพิธีกรรมที่ซับซ้อน ยุ่งยาก (สุนทร สุทรัพย์ทวีผล, 2562 : 294 - 295) จากการวิเคราะห์การจัดงานศพของชุมชนแพทยวิถีธรรม เป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่สามารถปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมแล้วสามารถนำพุทธธรรมต่างๆ เหล่านั้นมาปรากฏให้เป็นรูปธรรม โดยไม่มีอยู่ในแค่พระไตรปิฎก แต่เป็นการพิสูจน์ว่าสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ สามารถก่อให้เกิดเป็นงานศพแบบ ประหยัด เรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน ถูกศีล ไม่มีอบายมุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับชีวิตใดๆ ใช้เวลาสั้น กระชับ รวดเร็ว ไม่ยึดเยื้อ ไม่สร้างเหตุปัจจัยให้อาลายอาวรณ์ เป็นเหตุปัจจัยให้แต่ละชีวิตได้บำเพ็ญบุญกุศล ไร้พิธีกรรมที่ไม่มีประโยชน์สอดคล้องกับบทความ เรื่องวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาของ พระครูศรีรัตนกร ตีพิมพ์วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ ความว่าพระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสเรื่องพิธีกรรมในงานศพว่าต้องทำอะไร จะจัดหรือไม่จัดก็ได้ เพราะไม่มีประโยชน์กับศพ ผู้ตายเมื่อวิญญานออกจากร่างก็ไปเกิดใหม่ ตามอำนาจของบาป - บุญที่ได้กระทำไว้ก่อนตาย หากการจัดงานศพแบบนี้มีขึ้นมาก ๆ ในสังคมไทยก็จะสามารถลดความสิ้นเปลือง ความยุ่งยาก และการตายก็จะเป็นเรื่องธรรมดาตามหลักสังขาร (พระครูศรีรัตนกร, 2562 : 53)

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดงานศพทำตามรูปแบบที่พระพุทธเจ้าจัดให้พระพาหิยะกล่าวเพียงว่า “จงยกร่างพาหิยะวางบนเตียงแล้วเผา” หากพิจารณาให้ดีจะพบว่าเมื่อได้ทำการจัดงานศพแบบนั้นเป็นรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่มีพิธีกรรม ชุมชนแพทยวิถีธรรมได้ปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าจนเกิดองค์ความรู้ที่ได้รับคือ

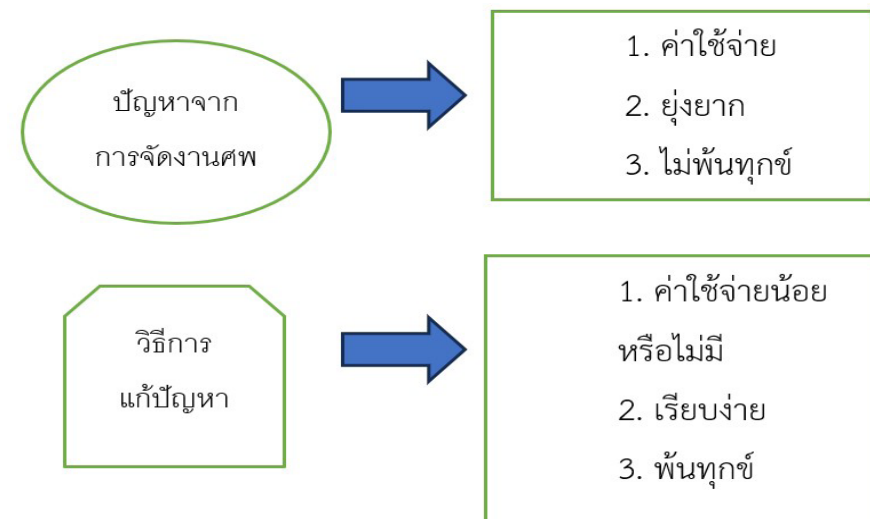
1. ไม่หลงมกมายไปกับพิธีกรรมที่ไม่มีประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับพระครูศรีรัตนกรได้กล่าวไว้ถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาว่าพิธีกรรมต่างๆ ไม่มีประโยชน์อะไรกับศพ เพราะผู้ตายจะต้องไปเกิดใหม่ตามกฎวัฏฏะตามวิบากที่ได้กระทำไว้ก่อนตาย (พระครูศรีรัตนกร, 2562 : 53)

2. ไม่ก่อให้เกิดทุกข์เพราะเข้าใจเรื่องสังขาร ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงศพว่าเป็นเพียงท่อนไม้ที่ไร้วิญญาณ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 502 : 442) เมื่อมี

มนุษย์เกิด ก็ย่อมมีมนุษย์แก่ แล้วก็จะมีมนุษย์ตายอยู่อย่างนี้ตราบนิรันดร์ เป็นกฎธรรมชาติธรรมดาสอดคล้องกับสุนทร สุทรัพย์ทวีผล กล่าวไว้ในการศึกษาวิธีจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่าความตายเป็นเรื่องปกติ เป็นธรรมชาติที่ทุกคนจะต้องประสบพบเจอ ไม่มีใครหนีพ้น ร่างกายที่ปราศจากวิญญาณจึงไม่มีความจำเป็นจะต้องอาลัยอาวรณ์ (สุนทร สุทรัพย์ทวีผล, 2562 : 295)

3. เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยหลักสาราณียธรรม 6 เน้นหลักเมตตาปรารถนาดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน ทุกคนนำตัวเองมาเป็นจิตอาสาเสียสละเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืนกับองค์กร ชุมชน และหมู่คณะนั้นๆ

4. เป็นแรงเหวี่ยงนาที่ตี ที่คนมีปัญหาจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและผู้เกี่ยวข้องได้ ในระดับประเทศชาติ หากมีการจัดงานศพแบบนี้ขึ้นมากๆ จะขับเคลื่อนเรื่องเศรษฐกิจเพราะเป็นการลดเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกินจำเป็น ทำให้สังคมเข้มแข็ง ลดการวิวาท เพิ่มความสามัคคีสามัคคี ลดความมั่งงาย

พุทธวิธีการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

สรุป

เมื่อมีมนุษย์เกิด ก็ต้องมีมนุษย์แก่ และมนุษย์ตาย เป็นธรรมดา ธรรมดา จึงต้องมีการจัดงานศพเพื่อป้องกันการเน่าเหม็น การจัดงานศพในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นไปตามประเพณีและวัฒนธรรมของถิ่นนั้นๆ ซึ่งในยุคปัจจุบันพบปัญหาสำคัญๆ ดังต่อไปนี้ 1) ค่าใช้จ่ายที่เกินจำเป็น 2) ความยุ่งยากจากพิธีกรรม 3) ไม่พ้นทุกข์ ส่วนการจัดงานศพของชุมชนแพทย์วิถีธรรม รู้ความจริงตามความเป็นจริงว่า การเกิดเป็นธรรมดา การแก่เป็นธรรมดา การเจ็บเป็นธรรมดา การตายเป็นธรรมดา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 45 - 51 : 23 - 28) ไม่ใช่เรื่องแปลก ตั้งแต่มีโลก ก็มีมนุษย์เกิด มนุษย์แก่ มนุษย์ตาย และจะมีอยู่นิรันดร์ การตายเป็นแค่กลไกตามวัฏฏะ เมื่อยังไม่สิ้น ราคะ โทสะ โมหะ ก็ยังต้องกลับมาเกิดเพื่อล้างกิเลสให้สิ้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดการศพที่เป็นโทษแก่คนที่อยู่ข้างหลัง การจัดงานศพที่ถูกต้องถูกต้องควรเป็นประโยชน์ ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการสิ้นทุกข์ ตั้งแต่ต้นจนจบพิธี ซึ่งชุมชนแพทย์วิถีธรรมสามารถทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมหมดสิ้นไปจากสังคมได้อย่างง่ายดายโดยอาศัยหลักพุทธธรรม เช่น มิตรดีสหายดี ลดต้นทุนเพราะทุกคนเป็นจิตอาสาสามารถเสียสละมาแบ่งปัน วรรณะ 9 ตอบปัญหาเรื่องประหยัดเรียบง่าย สาราณียธรรม 6 ตอบปัญหาเรื่องความสามัคคี เมตตาปรารถนาดีต่อกัน อปริหานิยธรรม 7 ตอบปัญหาเรื่องความขัดแย้งเพิ่มความเข้มแข็งให้กับองค์กรที่ใช้หลักธรรมนี้

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีรัตนกร. (2562). วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา. **สังคมศาสตร์วิชาการ**. 12 (1), 53.
- สุนทร สุทรัพย์ทวีผล. (2562). การศึกษาการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 7 (2), 294-295.
- เสฐียรโกเศศ. (2531). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อารดา ฉิมมากร. (2550). **ธุรกิจรับจัดจัดงานศพออนไลน์**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

พุทธจริยศาสตร์บูรณาการกับการดูแลสุขภาพ
ตามหลักการแพทย์วิถีธรรม
Buddhist Ethics Integrated with
Buddhist Dhamma Medicine Healthcare

ภัคธร คุ่มกิตติพร

Pakthorn Khumkittiporn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

นิตยาภรณ์ ปทุมวัน

Nittayaporn Pathumwan

สถาบันวิชาราม

Vijjaram Institute

Corresponding Author. E-mail: pt.khumkittiporn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาหลัก
การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์กับหลัก
การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความ
รู้ใหม่เกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์บูรณาการกับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม
พุทธจริยศาสตร์ เป็นพุทธปรัชญา มีรากฐานจากคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นหลัก
การส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในบุคคล ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข กา
รบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เป็นการพัฒนา
องค์ความรู้การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองสู่ความพ้นทุกข์
และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้สามารถดูแลสุขภาพตนเองโดย
บูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เพื่อให้เกิด
ความมั่นใจในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต
ประกอบด้วย องค์ความรู้หลักการแพทย์วิถีธรรมบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ 1)

เทคนิคเลิศด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ใช้ธรรมะละบาป บำเพ็ญบุญกุศล เพิ่มพูนใจไร้กังวล รู้เพียรรู้จักให้พอดี สานพลังกับหมู่มิตรดี ฝึกฝนการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่น 2) เทคนิคหลัก รับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายให้พอเหมาะ 3) เทคนิคเสริม ระบายพิษ ปรับสมดุลร่างกายให้พอเหมาะ นวัตกรรมการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพ ตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ในวิถีชีวิต ด้วยการปฏิบัติ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) คบและเคารพ มิตรดี 2) มีอริยศีล 3) ทำสมดุร้อนเย็น 4) พึ่งตนด้วยอิทธิบาท 4 และ 5) แบ่งปันด้วยใจ ที่บริสุทธิ์ด้วยพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการดูแลสุขภาพตนเองให้มีสุขภาวะองค์รวมที่สมบูรณ์ คือ มีชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย ร่างกาย แข็งแรง มีมิตรดี สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี จิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข เป็นลำดับ ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; การดูแลสุขภาพ; การแพทย์วิถีธรรม

Abstract

The objectives of this research were four-fold 1) To investigate Buddhist ethics 2) To investigate Buddhist Dhamma medicine-based health care 3) To Integrating Buddhist- ethics and Bhuddist Dhamma medicine and 4) To present a new combination of Buddhist ethics and Bhuddist Dhamma medicine healthcare knowledge. Buddhist ethics are traditionally based on Buddhist philosophy, that developed within the religio-philosophical tradition of Buddhism, and guidelines for enhancing Intentional ethical behavior to achieve living a life of bliss. Therefore, Integrating Buddhist ethics and Bhuddist Dhamma medicine is to attain freedom from self-suffering and others to live together happily by developing mental and physical health care knowledges.

Personal development for healthcare using Integration of Buddhist ethics and Buddhist Dhamma medicine. To be ensure using Buddhist Dhamma medicine-based health care in a daily routine life by utilizing 3 techniques. The 3 techniques were 1) superior Buddhist ethics; see karma and make dharma, suffer-less mind, life balance, associate with good companies, self-reliance and reliance on others as well. 2) priority technique is homeostasis eating

and appropriately exercising. 3) additional technique is appropriate body detoxification. Integration of Buddhist ethics and Buddhist Dhamma medicine healthcare by utilizing 5 techniques includes 1)good companies 2)being in the four noble of truths 3)body temperature homeostasis balance 4) being in the four foundations for accomplishment: Iddhipada 5) being in four sublime states of mind. Thus, To live self-sufficient life with well-being, good companies. To be kind and healthy mind. This is a guideline for developing over all personal physical and mental healthcare to highest efficiency.

Keywords: Buddhist ethics, Healthcare, Buddhist Dhamma medicine

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันปรากฏความเดือดร้อนในวิถีชีวิตทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของโรคระบาด ปัญหาสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง เป็นต้น และยิ่งนับวันทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพ โรควิถีชีวิต เช่นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ มะเร็ง เป็นต้น ซึ่งโรคทางกายส่งผลให้ใจเป็นทุกข์ แสดงออกมาเป็นอาการในรูปแบบต่างๆ เช่น ความกลัว ระแวง หวั่นไหว ตื่นตระหนก ตกใจ สะดุ้ง เครียด ซึมเศร้า โกรธง่าย หงุดหงิด รำคาญ สิ้นหวัง ฯลฯ ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาทั้งหมดในโลกเกิดจากตัณหาคือความอยากได้สมใจหมายของมนุษย์ ในขณะที่สามารถหาภามาเสพได้ตามความอยาก ก็รับมาเกินจำเป็นทำให้เกิดทุกข์โทษภัยผลเสียต่อตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น เกิดโรคและเรื่องราวแม้กระทั่งปัจจัย 4 เช่น อาหาร ก็บริโภคเกินด้วยความอยากติดในรสอร่อยที่ชอบใจ ทำให้บริโภคเกินความต้องการของร่างกายจนเป็นโทษต่อร่างกายเพื่อตอบสนองความอยากได้สุขลลิกะ (รสอร่อยที่เป็นสุขหลวง สุขหลอก) จนเกิดโรคภัยความเจ็บป่วย สรุปได้ว่าแม้ได้สุขจากการได้กินเสพสมใจอยากก็เป็นทุกข์ แต่เมื่อใดที่ไม่ได้สมใจอยากก็เป็นทุกข์ สอดคล้องกับ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1665: 419) “ปรารณาสิ่งใด ไม่ได้สิ่งนั้นก็ทุกข์”

พุทธจริยศาสตร์เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากพุทธปรัชญาและพระพุทธศาสนาที่คนทุกคนสามารถนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นจริยศาสตร์หรือจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติ และทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา อยู่ด้วยความไม่ประมาท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 251-252: 160 - 163) พุทธจริยศาสตร์ มีแนวทางปฏิบัติให้ไม่ทุกข์ใจได้ ดังคำสอนใน

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1665: 419) “หลักอริยสัจ 4 รู้ทุกข์ รู้เหตุแห่งทุกข์ คือตัณหา(ความอยากได้สมใจหมาย) สภาพดับทุกข์ และวิธีปฏิบัติสู่ความพ้นทุกข์ อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ซึ่งได้แก่สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1665: 419) จะเห็นได้ ความทุกข์ใจ สามารถดับได้เมื่อรู้เหตุแห่งทุกข์คือตัณหา (ความอยากได้สมใจหมาย) และมีแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรเทาทุกข์คืออริยมรรค 8 ประการ ซึ่งมีผู้ศึกษาและน้อมนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติตามความเข้าใจให้เกิดมรรคเกิดผลของแต่ละบุคคล

ผู้เขียนพบว่า ดร.ใจเพชร กล้าจน และจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมได้เผยแพร่องค์ความรู้แพทย์วิถีธรรมสู่ประชาชน มีการสื่อสารความรู้ทางสื่อออนไลน์ตามยุคโลกไร้พรมแดน มีการจัดการอบรมสำหรับประชาชนที่ศรัทธาและสมัครใจเข้าร่วมเรียนรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประชาชนที่ใช้การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรมส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ดีขึ้น จึงได้มีการเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อช่วยเหลือประชาชนในวงกว้างมากขึ้น โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ จนเกิดสโลแกน “ศูนย์บำบัดรักษาทุกโรค” และ “หมอที่ดีที่สุดในโลกคือตัวคุณเอง” “แพทย์วิถีธรรม ลดโรค ลดยา ลดค่าใช้จ่าย ลดทุกข์” เป้าหมายของการแพทย์วิถีธรรมคือชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย ร่างกายแข็งแรง จิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข จิตอาสา แพทย์วิถีธรรมที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจิตวิญญาณ ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยที่มีประสบการณ์การดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมจนหายจากความเจ็บป่วยทุกข์ทรมาน ด้วยความเข้าใจและเห็นใจผู้ป่วยอื่น ๆ จึงมีมาร่วมเสียสละทำงานฟรีช่วยเหลือประชาชน เมื่อแต่ละภาครวมมวลจิตอาสาได้มากขึ้น จึงได้มีการขยายเครือข่ายไปยังภาคต่างๆ ในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักคำสอนแนวทางปฏิบัติสู่ความพ้นทุกข์ในใจตนและดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และหลักการแพทย์วิถีธรรมเป็นองค์ความรู้การดูแลสุขภาพกายใจที่มุ่งหมายพึ่งตนและช่วยเหลือผู้คนให้พ้นทุกข์กายทุกข์ใจเช่นกัน

ผู้เขียนจึงสนใจบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้สำหรับถ่ายทอดให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ผักผ่อนทักษะการดูแลสุขภาพกายใจ พัฒนาชีวิตไปสู่สภาพพอเพียงเรียบง่าย ร่างกายที่แข็งแรง จิตใจที่ดีงาม จิตใจที่เป็นสุข เป็นลำดับ ๆ ต่อไป

เนื้อเรื่อง

วิชาที่ว่าด้วยความประพฤติ ศึกษาถึงปัญหา คุณค่าความประพฤติดี กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หลักแห่งความดี ความถูกต้อง ความยุติธรรม คุณค่าของจริยธรรม และหลักในการแสวงหาความดี คือ จริยศาสตร์ (Ethics) (สำเนียง ยอดศิริ, 2560: 39) สอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอันเกี่ยวกับความประพฤติที่ต้งามเรียกว่า พุทธจริยศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น บัญญัติไว้เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักธรรมคือ เบญจศีล เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม
2. พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง พุทธจริยธรรมระดับกลาง เพื่อให้บุคคลขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้นหลักธรรม คือ ศีล 8 หรือ อัฐศีล, กุศลกรรมบถ 10
3. พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง เป็นจริยศาสตร์เพื่อพัฒนาตนเป็นอริยบุคคล หลักธรรม คือมรรค 8 หรือ เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง (พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์), 2557 : 5)

สรุปได้ว่า การปฏิบัติที่ต้งามตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ต้องปฏิบัติศีล อริยสัจ 4 อริยมรรคมีองค์ 8 หรือหลักอริสัจ อริจิต อธิปัญญา เพื่อสร้างชีวิตให้มีคุณค่าและผาสุก เกื้อกูลสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

หลักการแพทย์วิถีธรรม

การแพทย์วิถีธรรม เป็นการนำเอาจุดดีของการดูแลสุขภาพของแต่ละชาติพันธุ์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์การดูแลสุขภาพทั้ง 4 แผน คือ แผนปัจจุบัน แผนไทย แผนทางเลือก และแผนพื้นบ้าน รวมกับหลัก 8 อ.เพื่อสุขภาพที่ดีของสถาบันบุญนิยม ได้แก่ อิทธิบาท 4 อาหาร อากาศ อารมณ์ ออกกำลังกาย เอนกาย เอาพิษออก อาชีพที่สัสมมา มาบริหารจัดการองค์ความรู้ประยุกต์ผสมผสานบูรณาการด้วยหลักธรรมของพุทธศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันได้เผยแพร่องค์ความรู้กระจายไปสู่บุคคล กลุ่มคนหรือหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ โดยมีจุดเด่นที่เน้นการสร้างสุขภาวะ แก้ไขหรือลดปัญหาสุขภาพที่ต้นเหตุโดยใช้สิ่งที่ประหยัดที่สุด แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยวิธีที่เรียบง่าย ได้ผลรวดเร็ว สามารถพึ่งพาตนเองได้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตได้ และมีความยั่งยืน โดยสามารถสร้างความเป็นพุทธะในตนไปพร้อม ๆ กับการเกื้อกูลมวล

มนุษยชาติ ด้วยการสานพลังกับหมู่มิตรดีในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสมอย่างยิ่งกับการสร้างสุขภาวะ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ ณ สภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ย่ำแย่ในปัจจุบัน โดยสร้างความเป็นพุทธะในตนไปพร้อม ๆ กับการเกื้อกูลมวลมนุษยชาติ ด้วยการสานพลังกับหมู่มิตรดีสหายดี ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี สามารถพึ่งตนในการสร้างสุขภาวะ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เอื้อเพื่อเกื้อกูลให้ผู้อื่นได้สร้างสุขภาวะต่อไป (ใจเพชร กล้าจน, 2558 : 7)

องค์ความรู้การดูแลสุขภาพตามหลักแพทย์วิถีธรรม

ประกอบด้วย 5 เรื่องหลัก ดังต่อไปนี้

1. กลไกการเกิดภาวะร่างกายร้อนเย็นไม่สมดุล ทุกอย่างเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน เช่น ร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและวัฒนธรรม เป็นต้น และสิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยการปรับสภาพให้เกิดสมดุลร้อน-เย็น อารมณ์และความรู้สึกเกิดจากจิตวิญญาณ (เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ) เป็นตัวสร้างขึ้นมาตามกลไกสมดุลร้อนเย็น ถ้าไม่มีจิตวิญญาณจะไม่มีอาการไม่มีความรู้สึกต่าง ๆ ดังนั้น จิตวิญญาณจึงสำคัญที่สุด (จิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง) และสมดุลร้อน-เย็นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อสุขภาพ (ใจเพชร กล้าจน, 2558 : 257)

2. กลุ่มอาการเจ็บป่วยตามหลักการแพทย์วิถีธรรม แบ่งภาวะร่างกายเป็น 5 กลุ่มอาการ ได้แก่ 1) ร้อนเกิน 2) เย็นเกิน 3) ร้อนเกินและเย็นเกินเกิดขึ้นพร้อมกัน 4) เย็นลอก ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากร่างกายร้อนหรือร้อนเย็นพันกันเกินตกลับเป็นอาการเย็นเกิน 5) ร้อนลอก ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากร่างกายเย็นหรือร้อนเย็นพันกันเกินตกลับเป็นอาการร้อนเกิน (ใจเพชร กล้าจน, 2558 : 11)

3. สาเหตุหลักของการเกิดอาการเจ็บป่วยหรือเกิดโรค 4 สาเหตุหลัก ได้แก่ (1) ร้อนเย็นไม่สมดุล (2) ทำบาป (3) ไม่ทำกุศล (4) กลัว วิดกกังวล ระวัง หวั่นไหว ใจเป็นทุกข์

4. การปรับสมดุลเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ ตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย “4 กลวิธีหลัก 3 สูตรปรับสมดุล 9 เทคนิค” ดังนี้

4.1 การแก้ไขการเกิดอาการเจ็บป่วย/การเกิดโรค 4 กลวิธีหลัก ประกอบด้วย (1) ทำความสมดุลร้อนเย็น (2) ละบาป (3) บำเพ็ญกุศล (4) เพิ่มพูนใจไร้กังวล ใจไร้ทุกข์ ใจเป็นสุข

4.2 สูตรปรับสมดุล 3 สูตร ประกอบด้วย 1) สูตรร้อน ใช้แก้อาการเย็นเกิน

และอาการร้อนหลอก 2) สูตรเย็น ใช้แก้อาการร้อนเกินและอาการเย็นหลอก 3) สูตรร้อน ผสมกับสูตรเย็น ใช้แก้อาการร้อนและเย็นเกินเกิดขึ้นพร้อมกันโดยปรับสมดุลไปสู่จุดที่รู้สึกสบาย เบากาย มีกำลัง

4.3 เทคนิคปรับสมดุลตามหลักการแพทย์วิถีธรรม (เทคนิค 9 ข้อ หรือ ยา 9 เม็ด) ดังนี้ 1) การรับประทานสมุนไพรปรับสมดุลร้อนเย็น 2) การกัวชาหรือการชูตระบายพิษทางผิวหนัง 3) การสวนล้างพิษออกจากลำไส้ใหญ่ด้วยสมุนไพรที่ถูกต้อง ตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย 4) การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบายในน้ำสมุนไพร ตามภาวะร้อน-เย็นของร่างกาย 5) การพอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ เช็ด สูดดม ด้วยสมุนไพร ตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย 6) การออกกำลังกาย กดจุดลมปราณ โยคะ กายบริหาร ที่ถูกต้อง 7) การรับประทานอาหารปรับสมดุล ตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย 8) ใช้ธรรมะ ละบาป บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดีสร้างสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี 9) รู้เพียร รู้พักให้พอดี

5. การประเมินผล ตัวชี้วัดการมีสุขภาพดีตามหลักการแพทย์วิถีธรรม คือ สบาย เบากาย มีกำลัง เป็นอยู่ผาสุก

จะเห็นว่า องค์ความรู้และหลักการแพทย์วิถีธรรมเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยบูรณาการจากหลายแนวคิดทฤษฎี ทุกสรรพสิ่งล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน การแก้ปัญหาต้องแก้ที่ต้นเหตุ ความไม่สมดุลของร่างกายจิตใจ แก้ไขด้วยการปรับให้ร่างกายสมดุลและดับทุกข์ใจ องค์ประกอบที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาใด ๆ คือ การรวมกลุ่มกับมิตรดีหรือหมู่กลุ่มดี การอยู่ในสังคมดี และการมีสิ่งแวดล้อมดี

อภิปรายผล

กระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี คือ ไตรสิกขา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม จะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายเข้าสู่ชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย ร่างกายที่แข็งแรง จิตใจที่ติ่งาม จิตใจที่เป็นสุข หลักการแพทย์วิถีธรรมมีเทคนิคดูแลสุขภาพ 9 ข้อได้จัดกลุ่มตามน้ำหนักของผลที่ได้รับเป็น 3 กลุ่มคือ ยาเม็ดเล็ก(ยาเม็ดที่ 8, 9) ยาเม็ดหลัก (ยาเม็ดที่ 6,7) ยาเม็ดเสริม(ยาเม็ดที่ 1 - 5) (ใจเพชร กล้าจน, 2563 : 8 - 9) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม พบว่า การดำเนินการพัฒนา

บุคคลให้บูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิตได้ โดยการบูรณาการเทคนิคปฏิบัติตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 9 ข้อใหม่ เรียกชื่อว่า “ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม (Trilogy of Cultural Self Care)” หรือการดูแลตนแบบเลิศหลัก เสริม ประกอบด้วย 1) การดูแลตนแบบเลิศหรือเลิศด้วยธรรม ด้วยการสวดมนต์ ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม ตั้งสติมาปฏิบัติ และรู้เพียรรู้จักให้พอดี 2) การดูแลตนแบบหลัก หรือกระทำเป็นหลักด้วยการรับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายเป็นประจำอย่างพอเพียง 3) การดูแลตนแบบเสริมหรือเสริมรู้จักประมาณตน ด้วยการเลือกใช้วิธีการระบายพิษออกจากร่างกายปรับสมดุลให้พอเหมาะกับสภาวะร้อนเย็นของร่างกาย (นิตยาภรณ์ สุระสาย, 2563 : 1)

สรุปได้ว่า เทคนิคปฏิบัติ 9 ข้อ ตามหลักการแพทย์วิถีธรรมได้รับการจัดกลุ่มตามหลักปฏิบัติดูแลสุขภาพจิตใจและร่างกาย โดยเทคนิคเลิศ หรือยามืดเลิศ เป็นหลักปฏิบัติพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณ ส่วนเทคนิคหลัก หรือยามืดหลัก และเทคนิคเสริม หรือยามืดเสริม เป็นหลักปรับสมดุลร่างกาย

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรมจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้สมบูรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพและทุกปัญหาซึ่งเกิดจากทุกข์ใจ ประกอบด้วย 5 วิธีการ คือ คบและเคารพมิตรดี มีอารยศิลป์ ทำสมดุลร้อนเย็น ฟังตน แบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คบและเคารพมิตรดี

การฝึกฝนเรียนรู้การดูแลสุขภาพแพทย์วิถีธรรมบูรณาการกับพุทธจริยศาสตร์จัดในรูปแบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือค่ายสุขภาพ โดยมีผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้คือ ดร.ใจเพชร กล้าจน และทีมจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งเคยมีปัญหามานานทั้งทางกายทางใจและทางเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์รุนแรง ได้ปฏิบัติดูแลตนเองจนปัญหาทุกปัญหาคลีคลายหรือหมดไป หลังจากได้ประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเองได้ตามลำดับ จึงมีเจตนานำความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับร่วมกับหมู่มิตรดี ซึ่งเป็นต้นแบบที่ดี มีพลังเหนียวแน่นจากการเป็นผู้ที่ปฏิบัติได้ มาถ่ายทอดแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นให้พ้นทุกข์ สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดีสหายดี เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของความพ้นทุกข์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 4 - 7 : 2 - 3) สอดคล้องกับบทความของ พระนราศักดิ์ วรธมโม เรื่องการศึกษาวิจัยเรื่องพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์ พบ

ว่า การพัฒนาตนเองของมนุษย์ด้วยหลักพุทธศาสตร์ เมื่อพัฒนาจนถึงที่สุด ย่อมเกิดคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยแท้ รู้จักหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีการเสียสละ มีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นบุคคลต้นแบบของสังคมที่สามารถชักชวนเป็นแรงจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือ ดับตัณหา อวิชชาและทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง รู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ตกเป็นทาสของโลกีย์และชีวิตนำพาตนเองเข้าสู่บรมสุขโลกุตรนิพพาน (พระนราศัคดี วรธมโม, 2564 : 27)

จะเห็นได้ว่า การปรับสมดุลรื้อฟื้นตามหลักการแพทย์วิถีธรรมหรือ การดูแลสุขภาพแผนใด ๆ จะมีฤทธิ์มาก ถ้าสานพลังกับหมूमิตรดี ลดกิเลส เครื่องกังวล เครื่องเบียดเบียน(บุญ) ช่วยเหลือผู้อื่น(กุศล) ปรับอาหาร กายบริหารให้สมดุล จะทำให้เทคนิคในข้ออื่น ๆ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้แล้วถูกกัน แม้ใช้เพียงนิดเดียว หรือวิธีเดียวหรือไม่ก็วิธี (ใช้น้อยวิธี) ก็มีฤทธิ์ มากขึ้นและมีความยั่งยืน แต่ถ้าไม่สานพลังกับหมूमิตรดี ไม่ลดกิเลส เครื่องกังวล เครื่องเบียดเบียน ไม่ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ปรับอาหาร ไม่กายบริหาร ให้สมดุล จะทำให้ไม่ว่าจะใช้เทคนิคข้อไหน ๆ หรือวิธีการใด ๆ แผนใด ๆ จะไม่มีฤทธิ์คือไม่ได้ผล หรือมีฤทธิ์น้อย หรือได้ผลชั่วคราว จากนั้นก็จะได้ผลน้อยลง จะเสื่อมฤทธิ์ไปเรื่อย ๆ จนไม่ได้ผล หรือมีโรคหรืออาการแทรกซ้อนในที่สุด

2. มีอารยศิลป์

อารยศิลป์ คือ การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์มีชีวิตที่ประเสริฐ และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก การปฏิบัติศีล 5 ที่สัมมาและสมบูรณ์หรือศีลที่ถูกต้องถูกต้องตรงสู่ความพ้นทุกข์ โดยเนื้อหาศีลที่สัมมาและสมบูรณ์ จากเบื้องต้นไปสู่สภาพที่ละเอียดสูงขึ้นและสูงสุด (ใจเพชร กล้าจน, 2561 : 21 - 25) มีดังต่อไปนี้

(1) ศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี ศีลในเบื้องต้น คือ ไม่ฆ่าสัตว์ (สัตว์ คือ ตัวเรา หรือคนอื่น หรือสัตว์อื่น) หรือทำให้เกิดผลโหดร้ายรุนแรงกับสัตว์ใด ๆ โดยเจตนา รวมถึงไม่ก่อโรค ไม่เบียดเบียน ไม่ฆ่าชีวิตตนเอง ด้วยความกลัวตาย กลัวโรค เร่งผล กังวล และความโกรธที่รุนแรง อันมีรากเหง้ามาจากการปรุงแต่งความชอบชังในสิ่งต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ โรค ภัย หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ความยึดมั่นถือมั่น ความไม่เข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรม และการไม่สามารถนำความเข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรมมาดับหรือบรรเทาทุกข์

ข้อปฏิบัติ คือ ฝึกลดความโกรธ กลัวเป็น กลัวตาย กลัวโรค เร่งผล และกังวลไปเป็นลำดับ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ โรค ภัย หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ฝึกปล่อยวาง

ความยึดมั่นถือมั่น ศึกษาทำความเข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรม และฝึกใช้ความเข้าใจเรื่องกรรมและวิบากกรรมมาดับหรือบรรเทาทุกข์ในชีวิตให้ได้ เนื่องจากพบว่าการทำใจไม่โกรธ ไม่กลัวเป็น ไม่กลัวตาย ไม่กลัวโรค ไม่เร่งผล ไม่กังวลทำให้ความเจ็บป่วยทุเลาได้เร็ว ในทางตรงกันข้ามการโกรธ กลัวเป็น กลัวตาย กลัวโรค เร่งผล กังวล ทำให้ความเจ็บป่วยรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว และโรคจะเพิ่มขึ้นทุกเสี้ยววินาทีที่ใจเป็นทุกข์ แต่โรคจะลดลงทุกเสี้ยววินาทีที่ใจเป็นสุข ส่วนยารักษาโรคที่แรงและออกฤทธิ์เร็วที่สุดในโลก คือ จิตวิญญาณที่เป็นสุข ตรงกันข้ามยาพิษที่ร้ายที่สุดและออกฤทธิ์เร็วที่สุดในโลก คือ จิตที่เป็นทุกข์และเบียดเบียนนั่นเอง โดยใช้เนื้อหาเทคนิคทำให้หายโรคเร็ว บทบาททวนธรรม หรือเนื้อหาอื่น ๆ ที่ดับทุกข์ได้

ศีลสูงขึ้น คือ ลดละเลิกต้นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์ ชังสัตว์ แย่งชิงของรักของหวงของสัตว์ เบียดเบียน หรือทรมานสัตว์ (สัตว์ คือ ตัวเรา หรือคนอื่น หรือสัตว์อื่น) ข้อปฏิบัติ คือ ลดละเลิกการรับประทานสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ รวมถึงเลือกวิธีการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมกับตน ณ เวลานั้น คือ ไม่เบียดเบียน ไม่ทรมานตน ศีลที่สูงสุด คือ ไม่ก่อโรค ไม่เบียดเบียน ไม่ฆ่าชีวิตตนเอง ด้วยความกลัวตาย กลัวโรค เร่งผล กังวล และความโกรธที่เบาบาง

(2) ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี ข้อปฏิบัติในเบื้องต้น คือ ไม่ลักขโมย ฉ้อโกงของคนอื่น

ข้อปฏิบัติสูงขึ้น คือ ฝึกแบ่งปันวัตถุข้าวของที่เกิดความจำเป็นหรือความสามารถที่ตนมี ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยใจบริสุทธิ์ เป็นสภาพ “ให้ แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้” ไม่ว่าจะเป็นวัตถุข้าวของ ลาภ ยศ สรรเสริญ แม้แต่รอยยิ้ม คำขอบคุณ ความเข้าใจ หรือพฤติกรรมที่ดีใด ๆ

ข้อปฏิบัติที่สูงสุด คือ ไมโลภ คือ ขยันทำหน้าที่กิจกรรมการงานที่ดั่งงามอย่างเต็มที่ มีผลตอบแทนกลับมาเท่าไร ก็กินน้อยใช้น้อยที่สุดเท่าที่จะแข็งแรงที่สุด เก็บไว้น้อยที่สุดเท่าที่จะไม่ผิดเคือง เท่าที่จะคล่องตัวไปได้ ที่เหลือแบ่งปันเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยใจที่บริสุทธิ์

(3) ศีลข้อ 3 กาเมสุมิฉฉาจาร เวรมณี ข้อปฏิบัติในเบื้องต้น คือ ชื่อสัตย์ต่อคู่ครอง มีคู่ครองคนเดียว ไม่ล่วงละเมิดทางเพศกับผู้อื่น เมียใคร ลูกใคร หรือคนที่ไม่ใช่คู่ครองของเรา

ข้อปฏิบัติสูงขึ้น คือ ลดละเลิกการสมสู่คนคู่ การสมสู่ตนเอง รวมทั้งการเสพ

รูปรสกลิ่นเสียงสัมผัสที่เป็นพิษหรือเกินความจำเป็นของชีวิต เช่น อาหารที่มีพิษหรือไม่สมดุล ร้อนเย็น เป็นต้น

ข้อปฏิบัติที่สูงที่สุด คือ ไม่หลงแม้แต่สัมผัสในสิ่งที่ดี คือ ทำดีอย่างไม่หลงดี ทำดีอย่างมีความสุข ไม่ติดดีอย่างมีความสุข ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ ประารถนาให้เกิดสิ่งที่ดีต่อตนเองหรือผู้อื่นแล้ว ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นว่าจะเกิดสิ่งใด ๆ ก็ได้ ตามวิบากดีร้ายของแต่ละชีวิต แล้วลงมือทำดีที่ทำได้อย่างรู้เพียรรู้พัก จากนั้นปล่อยวางผลให้เป็นไปตามวิบากดีร้ายของแต่ละชีวิต เราทำดีให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ให้แต่ละชีวิตได้อาศัยก่อนที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะดับไปเท่านั้น

(4) ศีลข้อ 4 มุสาวาท ปิสฺสวาทา จ ฆรฺสวาทา สัมผัสฺปลาปะ เวรมณี

ข้อปฏิบัติในเบื้องต้น คือ เว้นขาดจากการพูดโกหก ส่อเสียด คำหยาบ เพ้อเจ้อ

ข้อปฏิบัติสูงขึ้น คือ ฝึกพูดให้เกิดประโยชน์ให้ตนเองและผู้อื่นพ้นทุกข์ไปเป็นลำดับ ๆ

ข้อปฏิบัติที่สูงที่สุด คือ เชี่ยวชาญในการพูดให้เกิดประโยชน์ ให้ตนเองและผู้อื่นพ้นทุกข์ไปเป็นลำดับ ๆ

(5) ศีลข้อ 5 อภิขณฺหาปาทมิจฉาทิฏฐิ เวรมณี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 31 ข้อ 91) ศีลข้อ 5 หมายถึง ไม่เมาในอภิชมา คือ ความโลภ ความชอบ ไม่เมาในพยาบาท คือ ความโกรธ ความชัง ไม่เมาในมิจฉาทิฏฐิ คือ ความหลง หลงในมิจฉาทิฏฐิ 10 อุปกิเลส 16 อบายมุข กาม โภคะ อตฺตา เป็นสภาพหลงยึดมั่นถือมั่น หลงเบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่นด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ชีวิตจริงปัญหาต่าง ๆ ก็มีแต่แก้ได้กับแก้ไม่ได้เป็นธรรมดา ชีวิตที่เก่งแต่ ฉลาดแต่ ดีแท้ คือ เลิกสุขที่เป็นทุกข์ (สุขโลภียะ) มาเอาสุขที่ไม่ทุกข์ (สุขโลภุตฺระ) เลิกอยากที่เป็นทุกข์ (โลภียะ) มาเอาอยากที่ไม่ทุกข์ (โลภุตฺระ) วิธีการลดความอยากที่เป็นทุกข์ใจ 3 ระดับซึ่งเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ร่างกายและจิตใจ ดังนี้

1. รู้ประโยชน์ โทษ ของเหตุการณ์ (พฤติกรรม หรือวัตถุ) ก็จะเป็นสมณะที่ข่มความอยากได้ระยะหนึ่ง จะทำให้เริ่มเห็นประโยชน์ที่ความอยากลดลง แต่สุดท้ายก็จะข่มกิเลสไม่ได้ เพราะไม่ใช่ความรู้ที่กำจัดกิเลสได้ กิเลสก็จะกำเริบในที่สุด

2. รู้ประโยชน์ โทษ ของวิบากดีร้ายที่ส่งผลทางด้านร่างกายหรือเหตุการณ์ เป็นความรู้ที่สูงขึ้นละเอียดขึ้น ซึ่งจะเป็นสมณะที่ข่มความอยากได้มากขึ้นระยะหนึ่ง จะทำให้เห็นประโยชน์ที่ความอยากลดลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่สุดท้ายก็จะข่มกิเลสไม่ได้ เพราะไม่ใช่ความรู้ที่กำจัดกิเลสได้ กิเลสก็จะกำเริบในที่สุด

3. รู้โทษของกิเลสต้นหาคความอยาก คือ ได้สมใจอยากก็สุขใจชอบใจ ไม่ได้สมใจ

อยากก็ทุกข์ใจไม่ชอบใจ (สุขเทียมทุกข์แท้ สุขที่เป็นทุกข์ สุขทุกข์โลกีย์) ชัดเจน และรู้ประโยชน์ของ สุขแท้ไม่ทุกข์ สุขที่ไม่ทุกข์ (โลกุตระสุข) เป็นสุขที่เกิดจากการหมดอยากในสุขที่เป็นทุกข์ จึงไม่ทุกข์ เมื่อไม่ทุกข์จึงสุขที่สุด ยินดีที่ไม่ทุกข์นั้นสุขที่สุด เป็นความรู้หรือปัญญา ชนิดวิปัสสนาที่กำลังดิกลิส กำลังทุกข์ได้จริงอย่างถาวรยั่งยืน

3. ทำความสมดุลร้อนเย็น

การดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เป็นหลักการปรับสมดุลกายใจ สอดคล้องกับคำตรัสของพระพุทธเจ้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 293 : 199) องค์เป็นที่ตั้งแห่งความเพียร 5 อย่าง หนึ่งในนั้นคือเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีทุกข์น้อย ประกอบ ด้วยเตโชธาตุ (ความร้อนในร่างกาย) อันมีวิบาก (พลังสร้างผล) เสมอกัน ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก เป็นอย่างกลางๆ ควรแก่ความเพียรฯ จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าพบว่า การปรับเตโชธาตุ คือ ความร้อนในร่างกายให้สมดุล ไม่เย็นเกิน ไม่ร้อนเกิน จะเป็นพลังสร้างผลให้มีโรคน้อย มีทุกข์น้อย ส่งผลให้มีสภาพร่างกายพร้อมที่จะประกอบความเพียร ซึ่งก็คือร่างกายที่แข็งแรงนั่นเอง ซึ่งการทำสมดุลร้อนเย็นให้กับชีวิตนั้น มีทั้งด้านรูปธรรม (การใช้สารหรือพลังงาน ที่เป็นรูปธรรมปรับสมดุลร้อนเย็น) และด้านนามธรรม (การปฏิบัติอารยสัจ 4 สู่สภาพใจไร้ทุกข์ ใจดีงาม) โดยการทำความสมดุลร้อนเย็น มีวิธีปฏิบัติ คือ การดูแลตนแบบเลิศ (เทคนิคเลิศ) การดูแลตนแบบหลัก (เทคนิคหลัก) และการดูแลตนแบบเสริม (เทคนิคเสริม) ดังนี้

1) การดูแลตนแบบเลิศ (เทคนิคเลิศ) หมายถึง การใช้พุทธธรรมที่มีฤทธิ์เลิศ (เลิศด้วยธรรม) แต่ละชีวิตควรพากเพียรทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเป็นการดูแลสุขภาพด้านนามธรรมมีฤทธิ์เลิศยอดเยี่ยมที่สุดกว่าทุกวิธีในโลก ซึ่งด้านนามธรรมของพุทธะนั้น มีฤทธิ์ประมาณร้อยละ 70 บวกเกิน 100 ส่วนด้านรูปธรรมหรือด้านวัตถุ มีฤทธิ์ประมาณร้อยละ 30 ได้แก่การใช้ธรรมะ ละบาป บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดีสหายดีสร้างสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมีวิธีปฏิบัติคือ การดูแลสุขภาพด้านจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ โดยมีเนื้อหาและกิจกรรมหลักเรื่องการใช้ธรรมะละบาป บำเพ็ญบุญกุศล เพิ่มพูนใจไร้กังวล และการรู้เพียรรู้จักให้พอดี ความเข้าใจเรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้ง เทคนิคทำให้หายโรคเร็ว การคบและเคารพมิตรดี สานพลังกับหมู่มิตรดี และการช่วยเหลือผู้อื่น วิธีการตั้งศีล เพื่อลดกิเลส เครื่องกังวลเครื่องเบียดเบียน การใช้จริยศิลป์เพื่อรักษาโรค และวิธีการรู้เพียร รู้จักให้พอดี มีการจัดกิจกรรมการสวดมนต์ อ่านบทบทวนธรรม บรรยายธรรมะพาพันทุกข์ รวมทั้งจัดการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้บทบทวนธรรม เพื่อสร้างความผาสุกในชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับ

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุของ นิดา ตั้งวินิต ซึ่งพบว่า สามารถนำหลักพุทธธรรมหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ดูแลสุขภาพทางกายและใจ (นิดา ตั้งวินิต, 2559 : 47 - 65) สอดคล้องกับ เนื้อหาบทความของ พระปลัดสมชาย ปโยโค เรื่องการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ประกอบด้วยเทคนิค 3 ส. 3 อ. 1 น. หรือ 3 ส. (สวดมนต์ สมาธิ สันทนาธรรม) 3 อ. (อาหารถูกหลัก โภชนาการ ออกกำลังกาย อารมณ์ดี) 1 น. (นาฬิกาชีวิต) (พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน) และคณะ, 2558: 45 - 58)

2) เทคนิคแบบหลัก การดูแลสุขภาพด้านร่างกาย ด้านอาหารปรับสมดุลและการออกกำลังกาย โดยให้องค์ความรู้เรื่องอาหารปรับสมดุล อาหารฤทธิ์ร้อน อาหารฤทธิ์เย็น การรับประทานอาหารตามลำดับ พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติการรับประทานอาหารตามลำดับ และฝึกการประกอบอาหารปรับสมดุล รวมทั้งการให้องค์ความรู้เรื่องการออกกำลังกายให้พอเพียง เน้นและฝึกปฏิบัติการกดจุดลมปราณ การทำโยคะ การฝึกหายใจปรับสมดุลร้อนเย็น และ มาร์ชชิ่ง (การออกกำลังกายด้วยการยกเข่าสูง แกว่งแขน) ผ่านเพลงมาร์ชแพทย์วิถีธรรม รวมถึงการออกกำลังกายแบบซูปเปอร์พาวเวอร์ เพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

3) เทคนิคแบบเสริม การระบายพิษปรับสมดุลร่างกาย ฝึกปฏิบัติการใช้การดูแลตนแบบเสริม โดยให้องค์ความรู้และนำฝึกปฏิบัติเรื่องการระบายพิษปรับสมดุลให้พอเหมาะ ประกอบด้วย การรับประทานสมุนไพรปรับสมดุลร้อนเย็น การกัวชาหรือการชูดระบายพิษทางผิวหนัง การสวนล้างพิษออกทางลำไส้ใหญ่ด้วยสมุนไพร การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบายในน้ำสมุนไพรตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย การพอกทาด้วยผงพอกสมุนไพรหรือกากสมุนไพร การหยอดตา หยอดหูด้วยน้ำสกัดสมุนไพร การประคบด้วยสมุนไพรสดหรือลูกประคบหนึ่ง การอบสมุนไพรฤทธิ์ร้อนฤทธิ์เย็นตามภาวะร่างกาย การอาบน้ำ เช็ดตัว สูดดมด้วยสมุนไพรที่ถูกต้องกับภาวะร่างกาย สอดคล้องกับคำตรัสของพระพุทธเจ้า “...ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาคนไข้ 3 จำพวกนั้น เพราะอาศัยคนไข้ผู้ที่ได้โทษนะ (อาหาร) ที่สลายจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ย้อมไม่หาย ได้เภสัช (ยาหรือวิธีการ) ที่สลายจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ย้อมไม่หาย...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 461 : 115) และ คำตรัสว่า “การรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพดีนั้น ต้องเป็นผู้ทำความสลายให้แก่ตน ประมาณในสิ่งที่สลาย และสมาทาน อาจหาญ ระวัง ด้วยธรรมิกถา (คำพูด หรือเนื้อหาสาระที่เป็นธรรมะที่ทำให้เราเฝ้าระวัง เบิกบาน แจ่มใส ไร้กังวล แก่กลัวกลัว อาจหาญในการเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บหรือปัญหา ต่าง ๆ) โดยกาลอันสมควร...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22

ข้อ 123 - 124 : 129 - 130) และ พระพุทธเจ้ากล่าวถึง ข้อปฏิบัติที่ทำให้อายุยืน 1) เป็นผู้ทำความสบายให้แก่ตน 2) ประมาณในสิ่งที่สบาย 3) บริโภคสิ่งที่ง่าย 4) เทียวไปในกาลอันสมควร 5) ประพฤติเพียงดังพรหม (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) 6) เป็นผู้มึนศีล และ 7) คบมิตรที่ดีงาม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 125-126 : 130 - 131) จะเห็นได้ว่าการใช้วิธีการใด ๆ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ สบายกาย มีศีล (ใจไร้ทุกข์ ใจดีงามเป็นลำดับ) คือละบาป บำเพ็ญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส เป็นลำดับ จะทำให้หายหรือหลุดจากโรค ทำให้มีโรคน้อย และอายุยืน

4. ฟังตนด้วยอิทธิบาท 4

การปฏิบัติดูแลตนเองเพื่อให้เกิดสุขภาพดียั่งยืน ต้องฝึกฝนตนให้มีความสามารถในการฟังตนด้วยปัจจัยน้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษนี้ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) เป็นองค์ประกอบหลักของการปฏิบัติสู่ความพ้นทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 281 : 243) ทั้งการสร้างหรือจัดหาปัจจัยจำเป็นของชีวิต คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การใช้ปัจจัยจำเป็นต่อชีวิตให้เป็นประโยชน์สูงสุด และการลดกิเลสปฏิบัติศีลเกิดอริจิตตอภิญญาทำให้ร่างกายแข็งแรงและมีใจไร้ทุกข์ตามลำดับ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 22 : 25) และมี “อิทธิบาท 4” ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 200 : 163) คือ มีฉันทสมาธิ (จิตตั้งมั่นในความพอใจ) มีวิริยสมาธิ (จิตตั้งมั่นในความเพียร) มีจิตตสมาธิ (จิตตั้งมั่นในความมีใจโถมไปให้เต็ม) และ วิมังสาสมาธิ (จิตตั้งมั่นในการใช้ปัญญาพิจารณาทบทวน ไตร่ตรอง ไคร่ครวญ) จะเห็นได้ว่าการฟังตนเองในการดูแลสุขภาพด้วยความยินดีพอใจ มีความพากเพียร ด้วยจิตตั้งมั่น ห่มโถมทำเต็มที่เต็มแรงอย่างรู้เพียรรู้พัก และมีปัญญาพิจารณาไคร่ครวญ ประเมินผล พร้อมปรับเปลี่ยนแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ถ้าวิธีการที่ใช้ดูแลตนเองได้ผลดีก็ทำต่อไป ถ้าไม่ได้ผลก็หยุดทำ โดยประเมินที่ความสบาย เบากายเบาใจ มีกำลัง เป็นอยู่ผาสุก นอกจากนั้นใน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 281 : 243) ปัจจัยน้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ 4 อย่างนี้ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) เป็นองค์ประกอบหลักของการปฏิบัติสู่ความพ้นทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 281 : 243) จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้า พบว่า การฟังตนและแก้ทุกข์ช่วยเหลือกัน ในการดำรงชีวิตโดยใช้ปัจจัย 4 คือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ที่ใช้น้อย (ประหยัด) หาได้ง่าย (เรียบง่าย ทำได้ง่าย อยู่ใกล้ตัว หรืออยู่ในตัว) และไม่มีโทษ (เป็นประโยชน์) เป็นหลักของชีวิตใช้อย่างอื่นเป็นรอง (เมื่อจำเป็น) เป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่ทำให้ชีวิตพ้นทุกข์

5. แบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ด้วยพรหมวิหาร 4

ผู้ที่พ้นทุกข์เท่านั้น จึงจะช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อ 22 : 25) เมื่อดูแลสุขภาพตัวเองด้วยการพึ่งตนเองได้แล้ว การแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ เป็นกุศลสูงสุดทำให้มีโรคน้อย มีทุกข์น้อย สอดคล้องกับคำตรัสของพระพุทธเจ้า “ที่พึงของสัตว์ทั้งปวงยิ่งไปกว่าทานไม่มี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 28 ข้อ 1073: 254) การปฏิบัติช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยใจที่บริสุทธิ์ ด้วยการประพฤติดังพรหม หรือประพฤติพรหมวิหาร 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อ 125 : 130) คือ

- (1) เมตตา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นผาสุก พ้นทุกข์ ได้ประโยชน์ ได้สิ่งที่ดี
- (2) กรุณา คือ ลงมือกระทำตามที่เรปรารถนาให้เกิดดีนั้น ๆ ตามเหตุปัจจัย ที่ทำได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งใช้หลักทำความผาสุกที่ตนสอนคนที่ศรัทธา
- (3) มุทิตา คือ ยินดีที่เราได้ดีหรือเมื่อเกิดสิ่งดีนั้นหรืออย่างน้อยก็ยินดีที่ดีเกิดในใจเรา เราไม่ได้ดูตายไม่ได้เพิกเฉย
- (4) อุเบกขา คือ จิตปล่อยวางการติดยึดสุขทุกข์หลอก (สุขัลลิกะ) หรือสุขทุกข์ โลภียะ หรือสุขใจชอบใจที่ได้สมใจอยาก ทุกข์ใจไม่ชอบใจที่ไม่ได้สมใจอยาก ในทุกอย่างอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 13 - 14 : 15 - 16) การยินดีที่ไม่ทุกข์ใจ จึงเกิดสภาพสุขสงบสบายใจ ไร้กังวล (โลกุตระสุข) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 24 : 27 - 29) อันเกิดจากเมื่อได้พากเพียรพยายามทำดีเต็มที่แล้ว ไม่ว่าดีจะเกิดขึ้นมาก เกิดขึ้นน้อยหรือไม่เกิดขึ้นเลย ก็ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น และปล่อยวางสิ่งนั้นให้เรา คน และสัตว์ในโลกได้อาศัยก่อนที่ทุกอย่างจะดับไป ผีกลายเงื่อนไขซึ่งทำให้ใจเป็นทุกข์ คือ ผีกลายการยึดมั่นถือมั่นปักมั่นในความรู้สึกสุขทุกข์หลอกในจิต ได้แก่ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขเวทนา ที่เป็นเคหสิตให้เป็นด้านเนกขัมมสิตอุเบกขา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 18 ข้อ 431-437: 234-245) ด้วยการพิจารณาความจริงว่าสุขทุกข์หลอก ชอบชัง หลอก นั้นไม่เที่ยง ไม่มีจริง เป็นทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 30 : 35 - 37) และรู้ความจริงว่าในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่วิบาก (ผล) แห่งกรรม (การกระทำ) ของเรา ก็จะจัดสรรให้เราได้รับสิ่งนั้นสิ่งนี้เองตามธรรม คือพลังวิบากในอดีตและปัจจุบันสังเคราะห์กันอย่างละหนึ่งส่วน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 37 ข้อ 1698 : 736) จึงไม่มีทุกข์ใจใด ๆ สุขสงบสบายใจ เป็นเหตุให้จิตใจผาสุก ร่างกายแข็งแรงอายุยืน

การประเมินผล

เป้าหมายการแพทย์วิถีธรรม เพื่อพัฒนาชีวิตไปสู่ “ชีวิตพอเพียงเรียบง่าย

ร่างกายแข็งแรง มีมิตรดี สังคมดี สิ่งแวดล้อมดีจิตใจดีงาม จิตใจเป็นสุข” สอดคล้องกับ คือ กายภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 228: 163) ตัวชี้วัดการมีสุขภาพดีตามหลักการแพทย์วิถีธรรม คือ สบาย เบากาย มีกำลัง เป็น อยู่ผาสุก สอดคล้องกับคำตรัสของพระพุทธเจ้าว่า “ประโยชน์ของการทานอาหารมื้อเดียว คือเจ็บป่วยน้อย ลำบากกายน้อย เบากายเบาใจ มีกำลัง เป็นอยู่ผาสุก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 265: 173)

องค์ความรู้และนวัตกรรม

การดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้สามารถดูแลสุขภาพตนเองโดยบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต ประกอบด้วยองค์ความรู้ 4 เรื่องหลัก ได้แก่

องค์ความรู้หลักการแพทย์วิถีธรรมบูรณาการ

องค์ความรู้หลักพุทธจริยศาสตร์บูรณาการกับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย กลไกการเกิดการหายของโรค สาเหตุของการเกิดโรค กลุ่มอาการเจ็บป่วยภาวะสมดุลร้อนเย็นของร่างกาย และ แนวทางแก้ไข/เทคนิคการปรับสมดุลตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย

1) เทคนิคเลิศ: เลิศด้วยพุทธจริยศาสตร์

เทคนิคเลิศ การดูแลสุขภาพด้านกาย จิต และปัญญา โดยมีเนื้อหาและกิจกรรมหลักเรื่องการใช้ธรรมะละบาป บำเพ็ญบุญกุศล เพิ่มพูนใจไร้กังวล และการรู้เพียรรู้พักให้พอดี โดยมีวิธีปฏิบัติคือ 1) สวดมนต์ ฟังธรรม สนทนาธรรม ทบทวนธรรม 2) รู้เพียรรู้พักให้พอดี 3) สานพลังกับหมู่มิตรดีฝึกฝนการพึ่งตนและช่วยเหลือผู้อื่น

2) เทคนิคหลัก: อาหารและออกกำลังกายให้สมดุล

เทคนิคหลัก หมายถึง การดูแลสุขภาพเรื่องอาหารและออกกำลังกายเป็นหลัก แต่ละชีวิตควรทำเป็นหลัก ทำเป็นประจำ ให้สม่ำเสมอ จนเป็นปกติของชีวิต เพราะเป็นการดูแลสุขภาพที่มีฤทธิ์สูงสุดด้านรูปธรรมหรือด้านวัตถุ ซึ่งต้องทำเป็นหลักควบคู่กับด้านนามธรรม ได้แก่ 1) การรับประทานอาหารปรับสมดุลตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย 2) การออกกำลังกาย กตจุตลมปราณ โยคะ ฝึกการหายใจ การเดินเร็ว การมาร์ชชิ่ง การซูปเปอร์พาวเวอร์ และกายบริหารที่ถูกต้อง

3) เทคนิคเสริม: ระบายพิษออกจากร่างกายให้พอเหมาะ

เทคนิคเสริม หมายถึง การรู้จักเลือกใช้วิธีการระบายพิษปรับสมดุล เป็นการปฏิบัติเสริมด้วยการระบายพิษปรับสมดุลให้พอเหมาะ เนื่องจากการระบายพิษจากร่างกายเป็นวิธีการเพื่อปรับสมดุลร่างกาย เมื่อมีการสะสมพิษมากมีโอกาที่จะเจ็บป่วยไม่สบาย หรือเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้สบายผ่อนคลาย การปฏิบัติเสริม ได้แก่ 1) การรับประทานสมุนไพรปรับสมดุล 2) การกดจุดหรือดูดพิษหรือดูดพิษหรือดูดลม (การดูดระบายพิษทางผิวหนัง) 3) การสวนล้างพิษออกจากลำไส้ใหญ่ด้วยสมุนไพร (ดีท็อกซ์) 4) การแช่มือแช่เท้า หรือส่วนที่ไม่สบายในน้ำสมุนไพร ตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย 5) การพอกด้วยผงพอกสมุนไพรหรือกากสมุนไพร 6) การทา ฤๅ สูดดม ด้วยสมุนไพร 7) การหยอดตา หยอดหู ด้วยน้ำสกัดสมุนไพร 8) การประคบด้วยสมุนไพรสดหรือลูกประคบหนึ่ง 9) การอบสมุนไพรฤทธิ์ร้อนฤทธิ์เย็นตามภาวะร่างกาย 10) การอาบน้ำสมุนไพร 11) การแช่ตัวด้วยน้ำสมุนไพร ซึ่งเป็นวิธีการดูแลสุขภาพที่ให้เลือกปฏิบัติให้พอเหมาะ เมื่อมีอาการไม่สบายหรือส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเกิดโรค

นวัตกรรมการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ในวิถีชีวิต ด้วยการปฏิบัติ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) **คบและเคารพมิตรดี** ปฏิบัติเข้าหาผู้เป็นครูอาจารย์หรือหมู่มิตรดี ในช่องทางที่เปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในสถานที่จริงหรือสื่อออนไลน์ เช่น ให้คำปรึกษารายบุคคลหรือรายกลุ่ม เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ค่ายสุขภาพ หรือศึกษาผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ดีกิตตอก เป็นต้น

2) **มีอริยศีล** ปฏิบัติฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา คืออริยศีลสิกขา อริยจิตตสิกขา อริยปัญญาสิกขา อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งอริยศีลมีฤทธิ์สูงที่สุดกว่าทุกวิธีในการกำจัดหรือบรรเทาโรคทุกโรค และสามารถกำจัดสิ่งเลวร้ายทั้งหมดออกจากชีวิตตนได้รวมถึงสามารถดูตสิ่งดีงามทั้งหมดมาสู่ชีวิตตนได้ ส่วนการปฏิบัติศีลที่ไม่ถูกต้อง ก็จะเกิดผลตรงกันข้าม คือเพิ่มโรคใจ โรคกาย และเรื่องเลวร้ายทั้งหมดในชีวิตตน รวมถึงผลักดันสิ่งดีงามทั้งหมดออกไปจากชีวิต

3) **ทำสมดุลร้อนเย็นด้วยหลักการแพทย์วิถีธรรมเชิงบูรณาการ** ประกอบด้วย

- (1) เทคนิคเลิศ: เลิศด้วยพุทธจริยศาสตร์
- (2) เทคนิคหลัก: อาหารและออกกำลังกายให้สมดุล
- (3) เทคนิคเสริม: ระบายพิษออกจากร่างกายให้พอเหมาะ

4) ฟังตน ด้วยอิทธิบาท 4

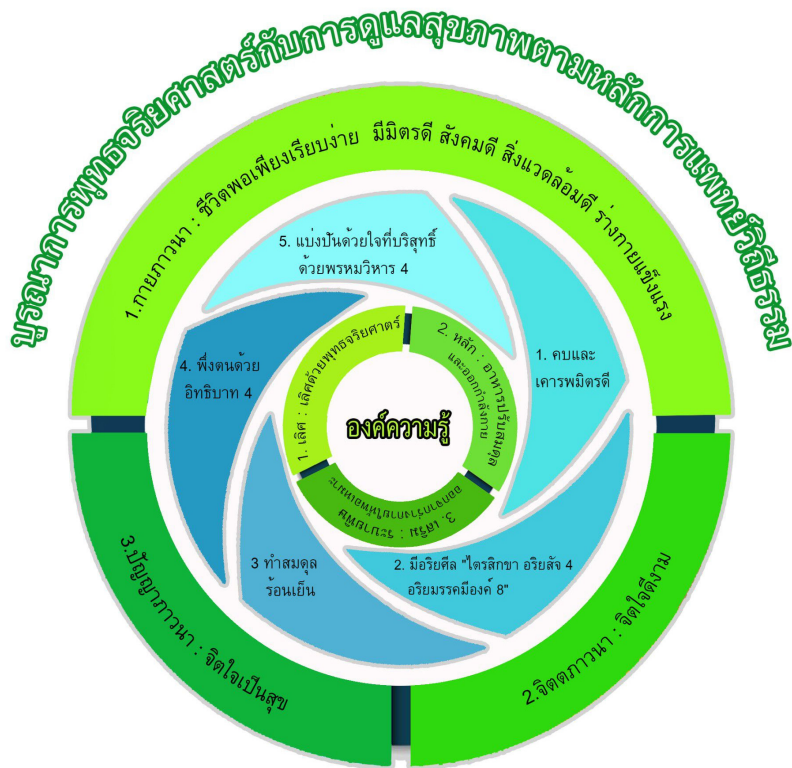
5) แบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ด้วยพรหมวิหาร 4

การประเมิณผล

1) กายภาวนา: ชีวิตพอเพียงเรียบง่าย ร่างกายแข็งแรง มีมิตรดี สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี

2) จิตตภาวนา: จิตใจดีงาม พร้อมเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

3) ปัญญาภาวนา: จิตใจเป็นสุข ใจไร้ทุกข์

ภาพประกอบ

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม

สรุป

พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักศีลธรรม จริยธรรมในทางพุทธศาสนาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสไว้ สามารถนำมาบูรณาการในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลอย่างเหมาะสม โดยสามารถนำผู้ปฏิบัติให้บรรลุความดีงามจากระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุดคือ ไม่มีทุกข์ใจ บูรณาการกับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม ที่มีเป้าหมายดำเนินชีวิตไปสู่ชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย ร่างกายแข็งแรง จิตใจดีงาม และจิตใจเป็นสุข การเรียนรู้และปฏิบัติ บูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรมจนเป็นวิถีชีวิต ในการอาศัยปัจจัย 4 คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่ทำได้ง่ายและไม่มีโทษ ส่งผลให้สุขภาพภาวะองค์รวมสมบูรณ์ทั้ง กาย จิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ และปัญญา แก้ปัญหาทุกปัญหาทั้งหมดได้จริง ดังคำตรัสของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 4 มหาชนธกะ ข้อ 1 ถ้าแก้ปัญหาได้ถูกต้องตรงด้วยการดับอวิชชา คือ การดับ ตัณหาความอยากได้สมใจหมาย โดยไม่เหลือด้วยมรรคคือวิราคะ (ละ หน่ายคลายการอยาก ได้สุขหลอก คือ สุขสมใจอยาก ซึ่งไม่เที่ยง ไม่มีจริง เป็นทุกข์ เพิ่มทุกข์) สละ สละคืน ปล่อยไป ไม่พัวพัน จะแก้ปัญหาทุกปัญหาในโลกได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเริ่มต้นแก้ที่จุดใดหรือปัญหาใดก่อน ก็ส่งผลให้ลดปัญหาทุกอย่างที่จะตามมาได้ทุกอย่าง เมื่อบำเพ็ญเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขตน ได้แล้ว ก็จะสามารถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อความสุขผู้อื่น และรับใช้ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมได้อย่างถูกต้องถูกต้องตรงตามสัจธรรมแห่งพุทธะ ทำให้นุชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. (2541). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ใจเพชร กล้าจน. (2558). **จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ**. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- _____. (2561). **อริยศีลรักษาโรค**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- _____. (2562). **เทคนิคการทำใจให้หายโรคเร็ว**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- _____. (2563). **แก่นหลักของการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.

- นิดา ตั้งวินิต. (2559). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ. วารสารสวนปรง. 32 (2), 47 - 65.
- นิตยาภรณ์ สุระสาย. (2563). รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม. คุชฌินีพนธ์ ปรัชญาคุชฌินีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน)และคณะ. (2558). รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. 3 (2), 45 - 58.
- พระนราศักดิ์ วรรณโม. (2564). พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 8 (2), 27 - 39.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2557). บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 5 (1), 1 - 10.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรม ตามแนวความคิดของนักปรัชญา. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 22 (2), 37 - 53.

พุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงาน

กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน

Buddhism in Religious Practice in Response to the 6 Aspects of the Sangha

พระครูกิตติภทธานุยุต (จักรินทร์ มาชวน)

PhraKrukittiphattharanuyut (Chakkarin Machun)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : Chakkarin_410@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ของพระนิสิต และเพื่อพัฒนาหาแนวทางหาแนวทางการดำเนินงาน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านของพระนิสิต ในด้านการปกครอง ควรยึดหลัก อปริหานิยธรรม 7 ด้านการศาสนศึกษา ควรยึดหลัก พละ 5 ด้านการเผยแผ่ ควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการสาธารณูปการ ควรยึดหลักทศธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรยึดหลัก สปัจริยธรรม 7 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรยึดหลัก บารมีธรรมตามแนวทางการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน พบว่า ด้านการปกครอง พระนิสิตต้องให้ความสำคัญและกระทำร่วมกับเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก ด้านการศาสนศึกษา การทำงานในแต่ละด้าน ย่อมจะเกิดปัญหาตามมาบ้าง การทำงานจึงต้องอาศัยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางการทำงานประพฤติและปฏิบัติย่อมส่งผลให้มีความราบรื่นผ่านพ้นอุปสรรคได้ ด้านการเผยแผ่ พระนิสิตเมื่อได้ศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วย่อมมีประสบการณ์ด้านการทำงาน การเผยแผ่ความรู้ในด้านต่างๆ ด้านการสาธารณูปการ การให้ทานเป็นการการสละทรัพย์สิ่งของ และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การสนับสนุนส่งเสริมด้านทุนทรัพย์ อุปกรณ์การเรียน หรือจัดโครงการอบรมให้ความรู้การดำเนินชีวิตและหลักธรรมคำสอนด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระนิสิตมีความช่วยเหลือผู้อื่นในด้านต่าง ๆ มีความเมตตา กรุณา และทานเป็นพิเศษ

คำสำคัญ : พุทธจริยศาสตร์, การปฏิบัติศาสนกิจ, กิจการคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research to study Buddhism in response to the 6 aspects of Buddhist monks' work and to develop guidelines for this research as qualitative research. The research found that Buddhism in the 6 aspects of Buddhist monks' work in the area of government should adhere to the principle of precept 7. Religious education should be based on 5 principles, propagation should be based on 4 principles, public administration should be based on Diaspora principles, synthetic education should be based on Sappu principles. Rittham 7 in Public Welfare should adhere to the principles of religious practice in response to the 6 aspects of the Sangha. It was found that in the area of governance, the monks had to pay attention to the abbot or the office of religious education. There would be some problems in each area, so the work would be based on the principles of conduct. And the practice will help smooth the way through difficulties. In terms of dissemination, the PhD has experience in the field of theory. Public knowledge, giving, giving, giving, giving, public service, supporting scholarship, supporting scholarship, educational equipment or organizing training programs to educate people about life and the teachings of the public.

Keywords : Buddhist Ethics, ministering, Sangha affairs

บทนำ

การปฏิบัติศาสนกิจของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ พระนิสิตหลังจากศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วต้องออกปฏิบัติศาสนกิจเป็นระยะเวลา 1 ปี เพื่อ พัฒนาศักยภาพของตนเองด้านการงานและเป็นการสนองงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ซึ่งงาน แต่ละด้านเป็นงานที่สำคัญต่อการพัฒนาคณะสงฆ์และเป็นการอนุเคราะห์ สังเคราะห์แก่

สังคม ชุมชน ที่พระนิสิตสามารถใช้โครงการปฏิบัติศาสนกิจทำกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการอบรมเยาวชนในสถานศึกษา โครงการสงเคราะห์ชุมชน เป็นต้น

ในการปฏิบัติศาสนกิจของพระนิสิตนั้น ถ้าแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ปฏิบัติศาสนกิจทั่วไปตามที่เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมอบหมาย เป็นการปฏิบัติงานในสถานที่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้รับมอบหมาย เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การบรรยายธรรม การสอน รวมไปถึงการดูแลอาคาร สถานที่ภายในวัด หรือการเข้าร่วมโครงการกิจกรรมในวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา และกลุ่มพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจที่เสนอเป็นโครงการปฏิบัติศาสนกิจต้นแบบ มีการปฏิบัติงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการติดตามและประเมินจากหน่วยงานกลุ่มงานบริการการศึกษา (กิจการนิสิต) หรือกองทุนฯ ส่วนงานโครงการที่ให้ทุนสนับสนุนตามรูปแบบที่กองทุนฯ กำหนด ในส่วนของปัญหานี้ยังขาดการประสานให้ความเข้าใจกับวัดหรือเจ้าสำนักงาน เพราะให้ความสำคัญกับงานกิจกรรมโครงการฯ จนอาจมีบางส่วนที่เข้าใจว่าการปฏิบัติศาสนกิจให้ทำเฉพาะโครงการฯ ตามที่ได้เสนออนุมัติต่อมหาวิทยาลัยฯ และเมื่อดำเนินตามวัตถุประสงค์โครงการแล้วไม่ต้องช่วยงานหรือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักงานที่อยู่ในข่ายของงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยฯ โดยความมุ่งหวังของมหาวิทยาลัยเห็นว่า การแสดงพระธรรมเทศนา การสอน การประกอบกิจกรรมใดๆ ทางพระพุทธศาสนาตามที่นิสิตได้รับนิมนต์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเรื่องปกติที่นิสิตปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว แต่อาจจะมีประเด็นหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมที่สามารถนำมากำหนดเป็นโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การสงเคราะห์สังคมและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสรุปรายงานผล รวมไปถึงการถอดบทเรียนและเป็นต้นแบบให้การดำเนินงานของนิสิตรุ่นต่อไปได้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี, ม.ป.ป.)

ซึ่งพระนิสิตในฐานะเป็นพระสงฆ์ผู้ที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ให้การอบรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีการศึกษา มีการพัฒนาจิตใจ เพื่อเป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตที่ดีงามแก่สังคม โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางมีหน้าที่ในการอนุเคราะห์ สงเคราะห์สังคมตามหลักพุทธธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ทำหน้าที่หลัก 6 ประการ คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการเผยแผ่ (4) ด้านการสาธารณูปการ (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (6)

ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ และการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการประพฤติ ปฏิบัติของพระนิสิตที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นหลักทางจริยธรรมเป็นมาตรฐานความประพฤติ ตั้งแต่พื้นฐานทางจริยธรรมเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อให้ดำเนินชีวิตด้วยความสมบูรณ์ มีสติปัญญา เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตเป็นสมณเพศ คือเป็นการตั้งเป้าหมายตามเหตุปัจจัย ถ้าต้องการผลอันสูงสุดก็ต้องสร้างเป้าหมายให้สมควรกับพุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ การกระทำ ที่ประกอบไปด้วยความเพียรเป็นเบื้องต้นแห่งความสำเร็จผลทั้งปวงไม่มีความประสงค์ให้ใครได้ดี หรือประสงค์ความสำเร็จลอย ๆ หรือด้วยการอ่อนน้อมแต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเอง

เนื้อเรื่อง

จริยศาสตร์ (Ethics) เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์แสวงหาเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูก ไม่ถูก ดี ไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสถานภาพของค่าทางศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 291) ซึ่งตามหลักพระพุทธศาสนา พุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) หมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักการแห่งหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ซึ่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีพระโคตมพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงค้นพบหลักแห่งความเป็นจริง มีลักษณะเป็นสังขจนิยม เหตุผลนิยม โดยที่ไม่มีใครไปสมมติหรือบังคับให้เป็นไปเช่นนั้น เช่น อริยสัจสี่ อริยมรรคมีองค์แปด และไตรลักษณ์ ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในธรรมนิยามสูตรว่า “พระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตามความเป็นธรรมมีอยู่คือสังขารทั้งหลาย มีลักษณะไม่เที่ยง เป็นทุกข์สภาวะธรรมทั้งหลายทั้งปวงมิใช่ตัวตน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 385 : 136) เมื่อแปลตามตัวอักษรแล้ว คือ จริยศาสตร์ในแนวพุทธอีกประการก็คือจริยศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาพุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่เบื้องต้นไปจนถึงระดับสูงเพื่อให้มนุษย์นั้นได้ดำเนินชีวิตที่อิงตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะทำได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญามีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุดเพื่อให้ถึงความดีงามอันสูงสุด (วคิน อินทสระ, 2549 : 34)

จากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักความประพฤติของมนุษย์เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หลักประพฤตินี้จะพยายามตอบปัญหาที่ว่าเราควรทำอะไรเป้าหมายชีวิตควรเป็นอย่างไรโดยมีรากฐานจากคำสอนของพระพุทธศาสนาพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งจะมีหลักศีลธรรม คุณธรรม ที่แน่นอนตายตัวมีกฎเกณฑ์ชัดเจนตายตัว ผิด-ถูก บุญ-บาป แยกส่วนกันอย่างชัดเจน พุทธจริยศาสตร์ จึงเป็นจริยศาสตร์และจริยธรรมที่สอนให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญาไม่ให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาทจึงสอนให้ตื่นรู้อยู่เสมอ และให้เป็นอยู่ด้วยความเบิกบานกาย เบิกบานใจไม่ว่าจะเป็นอยู่ในสถานะไหนก็ตาม

ระดับของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทหรือพุทธปรัชญามี 3 ระดับ

1. จริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน (ระดับต้น) ของพุทธศาสนาเถรวาทเป็นการยึดหลักเกณฑ์เบื้องต้นของการตอบสนองการดำรงชีวิต ความพึงพอใจ และความเป็นไปได้ในสังคมที่ปรารถนาความสงบและความถูกต้อง หรือที่เรียกว่า นิจศีล ข้อปฏิบัติที่เป็นนิจอยู่เนื่อง ๆ ด้วยการสมาทานศีล 5 และศีล 8 (พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่ม 9 หน้า 6 : 6) ในขณะที่มีหลักธรรมคุ้มครองให้มีสติปัญญาด้วยเหตุและผล เพื่อประโยชน์สุขในขั้นต้น การสมาทานสิกขาบทนี้เป็นเบื้องต้นแห่งการนำตนเข้าสู่ศีลสมาทานวิริติ เมื่อสมาทานแล้วก็รักษาไว้ไม่ล่วงเกินทำให้ขาดศีล ศีลบริสุทธิ์ไม่ต่างพร้อย อานิสงส์ในการรักษาศีล ดังเช่น สีเลน สุขติ ยนติ ไปสู่สุคติเพราะศีล สีเลน โภคสมปทา โภคทรัพย์ถึงพร้อมเพราะศีล สีเลน นิพพุติ ยนติ ถึงความดับทุกข์เพราะศีล ตสมา สิล วิโสธเย เหตุตั้งนั้นสาธุชนพึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปรินายก, 2559 : 106) สำหรับอาคาริยวินัย คือ วินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แก่ผู้ครองเรือน เช่น ศีล 5 และ ศีล 8 เป็นต้น

2. จริยศาสตร์ขั้นกลาง (ระดับกลาง) คือหลักธรรมที่สูงขึ้นจากหลักธรรมเบื้องต้น เป็นหลักธรรมที่ประณีตลึกซึ้ง หรือเรียกว่า มนุษยธรรม (Humanity) ธรรมของผู้เป็นมนุษย์ คือ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Community) สังคมจะดีไปได้ก็ด้วยการอยู่ร่วมกันของคนที่ดี หลักธรรมในพุทธจริยศาสตร์เป็นเรื่องทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (Substantial and Abstract) เป็นการยกระดับความคิดและการกระทำให้สูงขึ้น เป็นเรื่องของมโนธรรม (Conscientious Objector) ที่จำเป็นต้องพึงรักษาไว้ตามคติทางพระพุทธศาสนา การได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นต่างไปจากสัตว์เดรัจฉาน (Animal) แม้ว่า

พื้นฐานของสิ่งมีชีวิตที่มีลมหายใจนั้น ต่างก็มีสัญชาตญาณ (Instinct) ในการเอาตัวรอดในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน (Basic Instinct) แต่มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยปัญญา (Intellect) ติดตัวมาเรียกว่า สหชาติปัญญา ซึ่งปัญญานี้ไม่มีในตัวสัตว์เดรัจฉาน (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปริณายก, 2559 : 31) มนุษย์สามารถใช้ปัญญาที่มีติดตัวมาแต่เกิดนี้อบรมทวีปัญญาให้มากยิ่งขึ้นไปตามลำดับ และสามารถพัฒนาสติปัญญาระดับพื้นฐานให้เจริญยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คือใช้ปัญญาในทางกุศลอันเป็นสุคติปัญญา อันประกอบไปด้วยกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม คือหลักกุศลธรรมบท 10 ประการ เป็นหนทางแห่งกุศลกรรม (พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญและคณะ, 2560 : 336) ได้แก่ กุศลกรรมบถ คือทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดี 10 ประการ

3. จริยศาสตร์ชั้นสูง (ระดับสูง) มีพระนิพพานหรืออรหัตผลเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ อริยมรรค มีองค์ 8 ประการ

ในบทความนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำพุทธจริยศาสตร์เข้ามาในการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์นั้น อาจจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามแบบแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อแก้ไขปัญหาก็เชื่อมโยงกับวัดสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจหรือสำนักงานที่พระภิกษุสงฆ์ได้ยื่นคำร้องขอปฏิบัติศาสนกิจเพื่อให้การปฏิบัติได้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และสิ่งสำคัญอีกประการก็คือพระภิกษุสงฆ์สามารถนำเอาประสบการณ์ด้านการดำเนินงานในสถานที่ต่างๆ นำไปเป็นประสบการณ์การทำงานของพระภิกษุสงฆ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านของพระภิกษุสงฆ์

กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ เมื่อนำพุทธจริยศาสตร์เข้ามาช่วยในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการปกครอง ควรยึดหลัก อปริหานิยธรรม 7

อปริหานิยธรรม 7 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม 7 ประการ ผู้ที่ปฏิบัติธรรมนี้จะไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติศาสนกิจนั้นสามารถปฏิบัติตามอปริหานิยธรรม 7 ได้นั้นจะมีแต่ความเจริญความก้าวหน้าในชีวิตไม่มีความเสื่อมความเสียหายอันเป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร ประชาชน และคนในสังคม ได้ดังนี้

(1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ในกิจของคณะสงฆ์ที่พระนิสิตต้องดำเนินการร่วมกับเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก เช่น ประชุมทำอุโบสถกรรม ประชุมทำวัตรสวดมนต์เช้า เย็น ประชุมฟังเทศน์วันธรรมสวนะ ประชุมทำอุปัชฌายกรรม ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ และประชุมปรึกษากิจการของคณะสงฆ์ระดับวัด ตำบล อำเภอ

(2) พร้อมเพรียงกันประชุม การประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน แต่การที่จะให้พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันตามลำดับอาวุโส เพื่อความสามัคคี ก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันในการประกอบกิจสังฆกรรมร่วมกันหรือความพร้อมเพรียงกันในการทำงานหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา

(3) ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ หลักธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักการทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสิ้นสุดพระสงฆ์ต้องไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ และไม่สามารถล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม ไม่เพิกถอนไม่เพิ่มเติม ไม่ละเมิดพุทธบัญญัติ และต้องพึงเอาใจใส่ประพฤติดนตามพุทธบัญญัติอย่างเคร่งครัด

(4) เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ตามลำดับชั้นการปกครอง เช่น ภิกษุผู้ใหญ่สังฆปริณายก ภิกษุหรือพระนิสิตทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(5) ไม่ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าตัดแล้วซึ่งกิเลสตัณหา ความอยากมีอยากได้จะต้องไม่บังเกิดขึ้น จึงจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือของคนทั่วไป

(6) ยินดีในสนาสนะอันควร พระสงฆ์ต้องดำรงอยู่ในสมณเพศมีชีวิตเรียบง่าย มุ่งแสวงหาพระธรรมจนเกิดความรู้ ความเข้าใจเพื่อสามารถเผยแผ่ให้กับผู้อื่น

(7) เข้าไปตั้งสติไว้เฉพาะตนว่า ทำอย่างไร เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลเป็นที่รักที่ยังไม่มาขอให้มา และเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลเป็นที่รัก ที่มาแล้วขอให้อยู่สบาย ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณรที่เป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสก็ขอให้มา ที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข ไฟใจที่จะพบเห็นและสมาคมกับท่านผู้มีศีลและอาจารย์บริสุทธ์ น่าเสื่อมใส

1.2 ด้านการศาสนศึกษา ควรยึดหลัก พละ 5 (พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่ม 21 ข้อ 169 : 210) ซึ่งเป็นหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปฏิบัติที่ต้องอาศัยความเพียร

ความศรัทธา และการประกอบซึ่งกุศลธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พละ 5 จึงประกอบด้วย

- (1) สัทธาพละ-มีกำลังศรัทธา
- (2) หิริพละ-มีกำลังความละอายต่อบาปหรืออกุศลธรรม
- (3) โอตตปปพละ-มีกำลังความเกรงกลัวต่อบาป
- (4) วิริยพละ-มีกำลังเพียร
- (5) ปัญญาพละ-มีกำลังปัญญา

1.3 ด้านการเผยแผ่ ควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้อื่น และการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถใช้เป็นวิธีการในการดำเนินชีวิตภายใต้ความรับผิดชอบในสังคมทั้งในระดับบุคคลและองค์กรโดยมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมภายใต้พื้นฐานการสงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ต่อการแสดงพฤติกรรมการเป็นพระลูกวัดหรือสมาชิกที่ดีในวัด เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปได้อย่างปกติสุข เป็นหลักธรรมะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ (พระมหา นพดล, ม.ป.ป.) ดังนี้

(1) ทาน คือ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน ผู้อื่นทั้งด้านให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ทั้งทางทุนทรัพย์สิ่งของ ปัจจัยสี่สิ่งที่เป็นต่อการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งการแบ่งปัน การให้คำแนะนำ การเผยแผ่ความรู้เกี่ยวกับด้านศิลปวิทยาการในแขนงต่างๆ ที่พระนิสิตสามารถทำได้ ความรู้ความสามารถที่เรามีอยู่ให้แก่คนในสังคมที่มีความต้องการศึกษาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

(2) ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ ชัดเจน ไม่พูดส่อเสียด ดูถูกดูแคลน ต้องพูดด้วยคำที่สุภาพมีนวล จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผล และมีหลักฐานอ้างอิง ไม่พูดเพ้อเจ้อ บิดเบือนจากความเป็นจริง ดังนั้นการใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น เมื่อพูดแล้วย่อมเกิดความสามัคคีในหมู่คณะและในสังคม

(3) อุตถจริยา คือ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือตามกำลังร่างกายที่ตนมีอยู่ ซึ่งการกระทำนั้นไม่ได้ถูกบังคับจะต้องทำด้วยความเต็มใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้ที่ชอบชวนช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชนได้สงบสุขขึ้นมาได้

(4) สมานัตตตา คือ การเอาตัวเองเข้าไปประสาน การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย หนักแน่น ให้ความเสมอภาคกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบต่อผู้อื่น สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการแก้ไขปัญหา หรือการเข้าไปช่วยกันคิดในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในสังคม

1.4 ด้านการสาธารณูปการ ควรยึดหลักทศธรรม ที่เป็นธรรมของผู้บริหาร ผู้นำ ต้องนำมาเป็นหลักคิดในการบริหารจัดการทั้งในองค์กร หรือการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ทศธรรม ธรรม 10 จำพวกที่ผู้ปกครองควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติ มีอยู่ 10 ประการ คือ

(1) ทาน คือการให้ เช่น การสละทรัพย์สินของ และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ที่เป็นผลดีต่อผู้คนโดยรวม

(2) ศีล คือความประพฤติที่ดีงาม มีการสำรวมกาย วาจา และใจเพื่อให้เป็นที่เคารพนับถือแก่คนทั่วไป

(3) บริจาค คือการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของคนส่วนรวม

(4) อาชวะ คือความซื่อตรง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความสุจริต

(5) มัททวะ คือความอ่อนโยน มีอัธยาศัยนุ่มนวลต่อคนอื่น

(6) ตบะ คือความเพียรเครื่องเผาผลาญกิเลส เป็นผู้มีคุณธรรม ไม่ปล่อยตัณหา ความโลภ และความเห็นแก่ตัวมาครอบงำจิตใจ

(7) อักโกธะ คือความไม่โกรธ ไม่ลุอำนาจความโกรธและพิงมีเมตตาประจำใจ

(8) อวิหิงสา คือความไม่เบียดเบียน ไม่กดขี่ทำร้ายผู้อื่นด้วยการมีความกรุณาประจำใจ

(9) ขันติ คือความอดทน อดทนต่อความลำบาก ไม่ย่อท้อต่อหน้าที่การงานที่ต้องทำ

(10) อวิโรธนะ คือความไม่คลาดธรรม มีใจหนักแน่นในธรรม

1.5 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ หลักธรรมหรือแนวทางแห่งความสำเร็จที่ผู้ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องแล้วทำให้คนเป็นคนดีอย่างสมบูรณ์

เหมาะกับผู้นำหรือหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน ต้องรู้จักบุคคล รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผลต่อตนเองและส่วนรวม

(1) อัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ โดยรู้และเข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น ชาวพุทธรู้ว่าหลักธรรมการสร้างตนให้มีหลักฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือหลักการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบคืออะไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุนี้เช่นไร หรือกระทำตามหลักการเหล่านี้จึงจะให้เกิดผลที่มุ่งหมายหรือต้องการ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีจิตเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุหรือตามกิเลสที่เกิดขึ้น

(2) อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักอรรถคือ การรู้ถึงความหมายหรือความมุ่งหมายของหลักการที่ตนต้องยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจประโยชน์ที่ประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่นั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อความประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะมีบรรลุละอะไร รวมถึงรู้จักผลที่จะบังเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลักการที่ตนกระทำอยู่อย่างนั้นมีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคตธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิตตามหลักธรรมที่ได้ปฏิบัติตาม

(3) อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน ความเป็นผู้รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น รู้ว่ามีสภาพอย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม ให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนพร้อมแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(4) มัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ความรู้จักพอดีในสิ่งต่างๆ เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคและการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะ พอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการงานทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลดีอันแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีไม่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

(5) กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล การรู้จักเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น หรือการรู้จักกาลเวลาในอันที่จะประกอบกิจนั้นๆ ดังเช่น ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน จะเป็นกิจการทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะสมแก่กิจกรรมที่จะต้องทำ การงานจึงจะดำเนินไปโดยเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีปัญหาตามมาตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

(6) ปริสัณญตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน ความรู้การอันควรประพฤติกปฏิบัติในแต่ละชุมชนและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกิจอย่างไร ควรต้องพูดเช่นไร ในชุมชนนี้มีระเบียบวินัย วัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ ควรให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ ควรบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสถานที่นี้เช่นไร เป็นต้น

(7) บุคคลปริปัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความรู้ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น แต่ละคนมีความยิ่งหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ว่าควรคบหรือไม่จะคบ จะดำเนิน ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี (แก้ว ขิดตะขบ, 2554 : ออนไลน์)

1.6 ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ควรยึดหลัก บารมีธรรม

การบำเพ็ญบารมีก็เป็นหลักจริยศาสตร์ของพระโพธิสัตว์ที่มุ่งโพธิญาณ บารมีธรรมที่พระโพธิสัตว์ควรบำเพ็ญให้บริบูรณ์จึงจะสามารถได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล มีทั้งหมด 6 บารมีธรรม (วิทยา ศักยาภินันท์, 2552: 1- 14) คือ ทานบารมี กษานติบารมี วิริยบารมี สมาธิบารมี และปัญญาบารมี ดังนี้

(1) ทานบารมี เน้นคุณธรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นได้แก่ เมตตา กรุณา และทาน เช่น นักบวช หรือบุคคลเช่นนี้ไม่มีอาชีพหากได้รับการอุปถัมภ์แล้ว จะทำหน้าที่ของตนได้อย่างดี

(2) ศีลบารมี การประพฤติดีอยู่ในครรลองคลองธรรม ในพระไตรปิฎกของเถรวาทมักมาร่วมกับสมาธิและปัญญาที่เป็นหลักไตรสิกขา พระพุทธโฆสจารย์แบ่งศีลออกเป็น 2 ประการคือ วาริตศีล ได้แก่ ข้อห้าม และจาริตศีล ได้แก่ ข้ออนุญาต โดยวัตถุประสงค์หลักของศีล คือ การรักษาตนเองเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น (Śikṣāsamuccaya of Santidev, 1960: 23) ด้วยอำนาจของศีล การที่กิเลสอย่างหยาบจะถูกควบคุมภายใต้

การควบคุม อย่างน้อยก็ชั่วคราว ส่วนประเภทของศีลมีแตกต่างกันไปตามภูมิของผู้ปฏิบัติตน เช่น ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 วินัย 227 ข้อสำหรับพระภิกษุ และ 331 ข้อ

(3) กษานติบารมี เป็นธรรมที่เป็นผลต่อโทษและความพยาบาท นั่นคือการปฏิบัติตนด้วยความอดทน แบ่งความอดทน ออกเป็น 3 ชนิดคือ 1.ความอดทนต่อทุกข์ 2.อดทนต่อคำสอน และ 3.อดทนต่อความเจ็บปวดและการถูกเหยียดหยาม (Śikṣāsamuccaya of Santidev, 1960 : 100) ความทุกข์มีอยู่ในสังสารวัฏ ใครที่ทุกคนจะต้องได้เผชิญหน้ากับมันด้วยความกล้าหาญ นอกจากนั้น ความทุกข์ยังช่วยให้เจริญก้าวหน้าในธรรมหลายประการ เช่น ทำให้ไม่ประมาทหมั่นมาในการดำเนินชีวิต ทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้จักเห็นใจผู้อื่น และเพิ่มพูนศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นต้น อนัตตา เป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา สำหรับสามัญชนที่มีปกติยึดถือในตัวตนแล้วยากที่จะเข้าใจได้ จะต้องอาศัยศึกษาอบรมอุปนิสัยด้วยความอดทนจึงจะเข้าใจได้ ส่วนความอดทนข้อที่สามหมายถึงความอดทนต่อคำดูต่างกล่าว และการทำร้ายทุบตีจากผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธตอบและพร้อมที่จะให้อภัย เป็นการแสดงความรักและความเมตตาตอบแทน ทั้งนี้เพราะพิจารณาเห็นว่าผู้ที่กำลังดูต่างทำร้ายตนนั้น ในอดีตชาติ อาจเป็นมิตรสหายญาติพี่น้องหรือครูอาจารย์กันมาก่อน จริงๆแล้ว ไม่มีผู้ดูต่างและผู้ถูกดูต่าง ทุกอย่างสักว่าเป็นธาตุ จึงไม่มีประโยชน์อะไรจะต้องโกรธเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน เพราะต่างร่วมชะตากรรมเดียวกันมาโดยทั้งหมด

(4) วิริยบารมี ความขยันและกล้าหาญ การจะบรรลุจุดหมายสูงสุดทางศาสนา นั้น ต้องอาศัยความเพียรพยายาม ต้องหลุดพ้นจากความเกียจคร้าน มีความวิริยะหรือความเพียรอย่างไม่ย่อท้อ จึงจำเป็นต่อการบรรลุพระโพธิญาณ นอกจากจะมั่นคงไม่เบื่อง่ายในเป้าหมายแล้ว ผู้บำเพ็ญวิริยบารมีจะต้องเพียรป้องกันตนเองจากบาปอกุศลกรรมต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นด้วย จะต้องหักห้ามใจตนเองจากความเพลิดเพลินในกามเพราะกามสุข เป็นเสมือนหนึ่งคมมีดอาบน้ำผึ้ง ที่พร้อมจะบาดผู้ที่หลงระเริงดื่มกินได้ทุกเมื่อพระโพธิสัตว์จะกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความระมัดระวังรอบคอบเสมอ แต่เมื่อได้ตัดสินใจกระทำสิ่งใดแล้วจะทำด้วยความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อจนกว่าจะบรรลุผลสำเร็จได้

(5) สมาธิบารมี หลังจากบำเพ็ญวิริยบารมีจนเต็มกำลังแล้ว พระโพธิสัตว์ควรทำจิตใจให้สงบการสังขมบารมีของพระโพธิสัตว์ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเมตตาต่อผู้อื่นอย่างเดียวความสงบภายในตน ย่อมทำให้เข้าใจธรรม เอาชนะกิเลสในใจตนและมองเห็น

ความเท่าเทียมกันระหว่างตนเองกับผู้อื่น ช่องทางการทำใจให้สงบมี 2 ประการ คือ สมถภาวนา วิปัสสนาภาวนา อารมณ์ของทั้ง 2 ภาวนา จะทำให้เกิดดวงปัญญา และคลายความทุกข์ ความลุ่มหลงมัวเมาในกามคุณและสมบัติทางโลกทั้งมวลได้

(6) ปัญญาบารมี ความเห็นแจ้งในกุศลธรรมและอกุศลธรรม ถือว่าเป็นการบูรณาการขั้นสุดท้ายของบารมีทุกประการ คือให้มนุษย์กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุข อันจะเป็นผลดีต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ชุมชนที่พึงประสงค์ต้องการให้เป็นสังคมที่มีความสงบสุขและอุดมไปด้วยปัญญาชน เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเอื้อเฟื้อต่อกันแล้วความสามัคคี ประองตองเข้าใจซึ่งกันและกันย่อมเป็นผลดีที่ตามมาได้

2. แนวทางการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน

2.1 ด้านการปกครอง การปกครองของพระสงฆ์ที่จำพรรษา อาศัยในวัด สำนักสงฆ์ ร่วมกันย่อมมีการประชุม พระนิสิตต้องให้ความสำคัญและกระทำร่วมกับเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันทุกๆ ครั้ง เช่น ประชุมทำอุโบสถกรรม ประชุมทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น ประชุมฟังเทศน์วันธรรมสวนะ ประชุมทำอุปัชฌายกรรม ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ และประชุมปรึกษากิจการกรม พระนิสิตมีความเคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ พระนิสิตทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2 ด้านการศาสนศึกษา พละ 5 ประการ เป็นหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปฏิบัติให้ถึงซึ่งหนทางแห่งความสำเร็จเพราะการทำงานในแต่ละด้าน ย่อมจะเกิดปัญหาตามมาบ้าง การทำงานจึงต้องอาศัยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางการทำงานประพฤติกิจและปฏิบัติ ย่อมส่งผลให้มีความราบรื่นผ่านพ้นอุปสรรคได้ ต้องอาศัยหลักธรรมของพละมี 5 ประการ คือ 1.สัทธาพละ กำลังคือศรัทธามีความเชื่อมั่นในทางที่ถูกต้อง เป็นกำลังหนุนนำให้จิตที่เข้มแข็ง 2.วิริยพละ กำลังคือวิริยะมีหลักการทำงานกล้าต่อสู้กับอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ 3.สติพละ กำลังคือสติ มีความระลึกได้ 4.สมาธิพละ กำลังคือสมาธิมีความตั้งมั่นของจิต 5.ปัญญาพละ กำลังคือปัญญามีความรู้ทั่ว รอบรู้ในสรรพวิชาสามารถแก้ไขปัญหามากมายได้ และประกอบซึ่งกุศลธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2.3 ด้านการเผยแผ่ พระนิสิตเมื่อได้ศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วย่อมมี

ประสบการณ์ด้านการทำงาน การเผยแผ่ความรู้ในด้านต่างๆ ที่พระนิสิตมีความรู้และสามารถทำได้ ตามความรู้ความสามารถที่พระนิสิตมีอยู่ให้กับคนในสังคมได้ สามารถชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น เมื่อพูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ช่วยเหลือตามกำลังร่างกายและสติปัญญาที่ตนมีอยู่ ขวนขวายช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับส่วนรวมด้วย

2.4 ด้านการสาธารณูปการ การให้ทานเป็นการการสละทรัพย์สินของ และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีความเพียรเป็นเครื่องเผาผลาญกิเลส เป็นผู้มีคุณธรรม ไม่ปล่อยตัณหา ความโลภ และความเห็นแก่ตัวมาครอบงำ เช่น การสร้างห้องน้ำให้กับวัดหรือโรงเรียนที่เดือดร้อน เป็นการสงเคราะห์อย่างหนึ่ง

2.5 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระนิสิตมีความรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ โดยรู้เข้าใจสิ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือมีความสมควรที่จะได้บรรลุผลอะไร รวมถึงรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่อง จากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (ธรรมะกับชีวิตประจำวัน, ม.ป.ป.) เช่น มีการสนับสนุนส่งเสริมด้านทุนทรัพย์ อุปกรณ์การเรียน หรือจัดโครงการอบรมให้ความรู้การดำเนินชีวิตและหลักธรรมคำสอน

2.6 ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ พระนิสิตมีความช่วยเหลือผู้อื่นในด้านต่าง ๆ มีความเมตตา กรุณา และทานเป็นพิเศษ ต้องอาศัยความเพียรพยายาม พยายามอยู่เหนือซึ่งความเกียจคร้าน เช่น มีโครงการกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อสงเคราะห์ พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ เพราะว่าพระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่ปกติยึดถือในตัวตนแล้วยากที่จะเข้าใจได้ จะต้องอาศัยศึกษาอบรมด้วยความอดทนจึงจะเข้าใจได้ หรือจัดตั้งศูนย์เรียนรู้พระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เพื่อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนที่สนใจในทางพระพุทธศาสนา เด็กและเยาวชนเหล่านี้หากได้รับการสงเคราะห์แล้ว สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปเสริมต่อด้านการทำหน้าที่ของตนได้อย่างดี เมื่อพระนิสิตสอนหรืออบรมให้ทุกคนกระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต่อไป

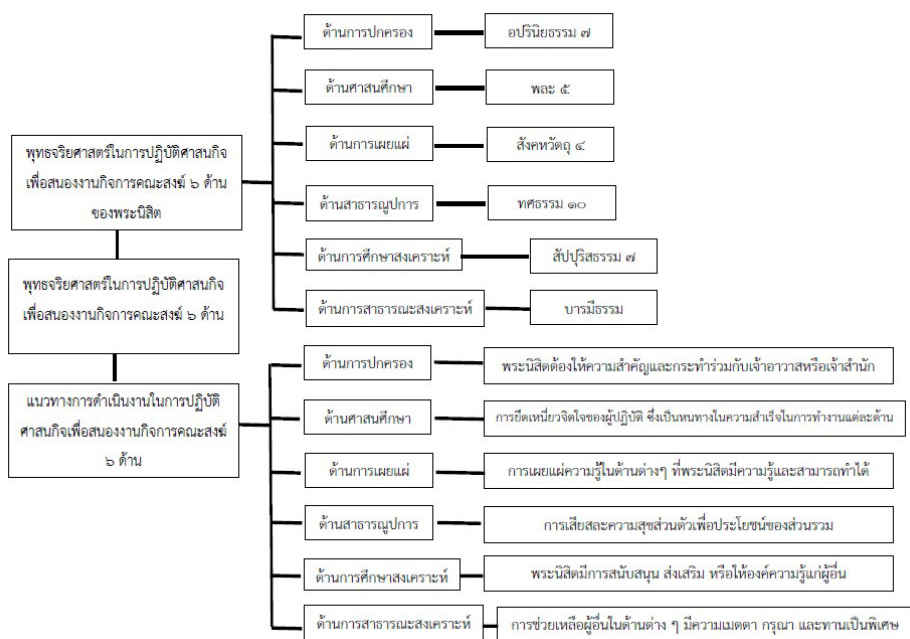
อภิปรายผล

การพัฒนางานด้านการปฏิบัติศาสนกิจของกลุ่มงานบริการการศึกษา (กิจการนิสิต) สำนักงานวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระนิสิตได้เรียนรู้และทำงานปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเป็นการสนองงานคณะสงฆ์ในแต่ละด้านเมื่อพระนิสิตได้ศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วมีความรู้ความเข้าใจจึงสามารถออกฝึกในภาคปฏิบัติได้ ซึ่งพระนิสิตได้อาศัยหลักการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา ดังเช่นการเป็นผู้มีสติ มีความอดทนอดกลั้น มีความวิริยะ อุตสาหะ ต่อการทำงานอันเป็นการน้อมนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาเป็นหลักคิด หลักการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้และสามารถพัฒนาโครงการที่นิสิตได้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางให้รุ่นน้องได้นำเอาโครงการมาพัฒนาและดำเนินการต่อเนื่องให้กับสังคม ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของชนาธิป ศรีโท ในบทความเรื่อง การบูรณาการหลักสุริยธรรม 7 ประการเพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ชนาธิป ศรีโท และคณะ, 2563 : 345 - 352) ทั้งนี้การปฏิบัติศาสนกิจของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยฯ ที่พระนิสิตเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคทฤษฎีระดับปริญญาตรีแล้วต้องออกปฏิบัติศาสนกิจเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษาและต้องเสนอโครงการฯ เพื่ออนุมัติต่อมหาวิทยาลัยและมีขั้นตอนการดำเนินการสรุปโครงการเพื่อรายงานต่อมหาวิทยาลัย เพราะเป็นงานบริการวิชาการแก่สังคมที่ชัดเจนทั้งทางตรงและทางอ้อม พระนิสิตที่ออกปฏิบัติศาสนกิจพึงให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติศาสนกิจเป็นอย่างยิ่งและงานที่ได้เสนอโครงการเมื่อได้รับอนุมัติแล้วย่อมมีความพยายามในการดำเนินการ และอดทนเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น จนสามารถดำเนินการกิจกรรมตามโครงการเหล่านั้นได้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยการอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่าจริยศาสตร์แนวพุทธมาใช้เป็นแนวทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่

การปฏิบัติศาสนกิจของพระนิสิตนอกจากได้สนองงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านแล้ว กิจกรรมโครงการที่พระนิสิตได้ดำเนินการทำร่วมกับวัด สังคม ชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นการบริการวิชาการด้านการเผยแผ่ความรู้และสงเคราะห์ให้กับประชาชน รวมไปถึงการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในวัดดังเช่น โครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจเผยแผ่ธรรมะ

โครงการสวดมนต์ปฏิบัติธรรมทุกวันพระและวันอาทิตย์ช่วงเช้าพรรษา โครงการบูรณภาพจิตรกรรมในอุโบสถ โครงการบูรณโครงการส่งเสริมโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการสงเคราะห์ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น โดยโครงการที่พระนิสิตได้ดำเนินการกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นงานการส่งเสริมและพัฒนากิจการคณะสงฆ์ที่ให้กับประชาชนในสังคมและชุมชน ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยฯเมื่อพระนิสิตได้ศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแล้วนำเอาสิ่งเหล่านี้ไปใช้ในภาคปฏิบัติคือการปฏิบัติศาสนกิจ จึงทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนของพระนิสิตเพื่อสรุปเล่มโครงการโดยบางโครงการฯได้มีนิสิตรุ่นน้องได้นำไปดำเนินการพัฒนาต่อยอดอันจะเป็นการมีส่วนร่วมของคนในสังคม ชุมชนเพราะสังคมไทยจะมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในแต่ละชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่งนอกจากพระนิสิตจะช่วยเหลือผู้อื่นแล้วก็จะได้พัฒนาการทำงานของตนเองมากยิ่งขึ้นอันเกิดจากประสบการณ์การทำงานปฏิบัติศาสนกิจ

ภาพประกอบ

พุทธจริยศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์

สรุป

ความรู้ด้านทฤษฎีในด้านของพุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านของพระนิสิต ด้านของการปกครอง ควรยึดหลัก อปริหานิยธรรม 7 ด้านการศึกษา ควรยึดหลัก พละ 5 ด้านการเผยแผ่ ควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการสาธารณูปการ ควรยึดหลักทศธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรยึดหลักสัปปริสธรรม 7 ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ควรยึดหลัก บารมีธรรม และในส่วนของแนวทางการดำเนินงาน ในด้านการปกครอง พระนิสิตต้องให้ความสำคัญและกระทำร่วมกับเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก ด้านการศึกษา การทำงานในแต่ละด้าน ย่อมจะเกิดปัญหาตามมาบ้าง การทำงานจึงต้องอาศัยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางการทำงานประพฤติกและปฏิบัติย่อมส่งผลให้มีความราบรื่นผ่านพ้นอุปสรรคได้ ด้านการเผยแผ่ พระนิสิตเมื่อได้ศึกษาในภาคทฤษฎีแล้วย่อมมีประสบการณ์ด้านการทำงาน การเผยแผ่ความรู้ในด้านต่างๆ ด้านการสาธารณูปการ การให้ทานเป็นการการสละทรัพย์สิ่งของ และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การสนับสนุนส่งเสริมด้านทุนทรัพย์ อุปกรณ์การเรียน หรือจัดโครงการอบรมให้ความรู้การดำเนินชีวิตและหลักธรรมคำสอน ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ พระนิสิตมีความช่วยเหลือผู้อื่นในด้านต่าง ๆ มีความเมตตา กรุณา และทานเป็นพิเศษ สิ่งสำคัญอีกด้านก็คือการปฏิบัติอย่างไรให้เกิดการพัฒนางานหรือการต่อยอดกิจกรรมโครงการเหล่านั้นเพื่อให้งานโครงการได้ตอบสนองงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านตามความเหมาะสม เมื่อมีการต่อยอดพัฒนางานเหล่านั้นแล้วจนกระทั่งเป็นโครงการต่อเนื่องที่สามารถให้รุ่นน้องเข้าไปดำเนินการต่อได้อันเป็นการเอื้อต่อพระพุทธศาสนา สังคม ชุมชน ในพื้นที่ซึ่งเป็นพัฒนาต่อยอดอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

แก้ว ชิตตะขบ. (4 ต.ค. 2554). **ธรรมะกับชีวิตประจำวัน : 7 หลักธรรม บ่งชี้ความเป็นคนดีที่แท้จริง**. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <https://mgronline.com/dhamma/detail/9540000125558>.

ชนาธิป ศรีโท และคณะ (2563). การบูรณาการหลักสุริยธรรม 7 ประการเพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**. 5 (1), 345 - 352.

พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ และคณะ (2560). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาการศึกษา เรื่องความจริง ความรู้ ความดี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 5 (1), 336.

พระมหานพดล. (ม.ป.ป.). **สังคหวัตถุ 4 และแนวทางการปฏิบัติในการทำงาน**. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <https://www.castool.com>.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

วศิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา

วิทยา ศักยภินันท์. (2552). **อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ : พุทธจริยศาสตร์เพื่อมหาชน**. วารสารมนุษยศาสตร์. 16 (1), 1 - 14.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปรินายก, (2559). **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2545). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก

Della Thompson, Edited, (1995). **The Concise Oxford Dictionary of Current English**, Ninth Edition. Oxford: Clarendon Press.

Sikhsamuccaya of Santidev. (1960). **Vaidya. Buddhist Sanskrit Texts**. no 11. Darbhanga: The Mithila Institute.

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการบริโภคอาหาร ของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

An Analysis of Buddhhadhamma Concerning Food Consumption as Found in The Dhamma Medicine Community

จงกช สุธธิโอสถ

Jongkot Suttiosot

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya Univwesity, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : Payanang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม 2) เพื่อศึกษาการบริโภคอาหารตามแนวแพทย์วิถีธรรม 3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

ผลการศึกษาพบว่า การใช้หลัก “อาหาร 4” ในพระไตรปิฎก ได้แก่ 1) กวฬิงการาหาร คำข้าวที่มุ่งดับสัญญาตามคุณ 5 ไม่มุ่งเสพของอร่อย เน้นที่ประโยชน์ 2) ผัสสาหาร สื่อผ่านความรู้สึกของประสาททางกายทางใจ โดยสัมผัสด้วย ตา หู จมูก สัมผัส กาย ใจจนเกิดเวทนาสุขทุกข์ หรืออทุกข์สุข 3) มโนสัญเจตนาหาร ตูเจตนาของตัณหาในความชอบชัง ต่ออาหารที่จะบริโภค มีสติกับปริมาณที่พอดี 4) วิญญานาหาร พิจารณาการดับด้วยตัณหาวิราคอันเกิดจากการตัดยึดความอร่อยของอาหารทุกเมื่อ ควรหวังเพียงประโยชน์เพื่อความอยู่รอดของชีวิต

ส่วนแนวแพทย์วิถีธรรม สอนให้รู้จักเลือกอาหารธรรมชาติไร้สารพิษให้เหมาะกับสภาพร่างกายและสภาพอากาศ เน้นความสมดุลร้อนเย็น รู้ธาตุร้อนและเย็นของอาหาร รู้วิธีปรุงที่รสไม่จัด ไม่ทานเนื้อสัตว์แม่ผลิตภัณท์จากสัตว์ เคี้ยวละเอียด ทานอาหารตามลำดับการย่อยง่ายสู่การย่อยยาก ทานอาหารครบหมู่ตามหลักโภชนาการของกองอนามัยโลก

เมื่อนำหลักทั้งสองมาผสมผสานกันด้วยการใช้วิธีเรียบง่าย ฟังตนใน “การเป็น

หมอดูแลตัวเอง” ได้แล้ว จะทำให้ร่างกายตนเองแข็งแรง จิตใจดีงามอย่างผาสุก ประหยัดเวลาและงบประมาณให้ตนเอง เมื่อนำไปแนะนำผู้อื่นก็จะมีผลดีต่อมนุษยชาติต่อไป

คำสำคัญ : อาหาร 4, การบริโภคอาหาร, แพทย์วิถีธรรม

Abstract

This research aimed to 3 objectives: 1) exploring food consumption aligned with Buddhist principles, 2) the theory how to eat by following Buddhist Dhamma Medicine Community, 3) delineating the application of Buddhist principles in food consumption patterns of the Buddhist Dhamma Medicine Community.

Food consumption from the Buddhist Principles follows four steps of Buddhist Recipe Courses: 1) food that aims at extinguishing of five senses that are not aimed at delicious but useful. 2) sense contact through the feelings from either eyes, ears, nose, tongue, body or mind until feeling of happiness, suffering, like, unlike arises upon contact. 3) intention of craving for like and hatred arising from consumption. 4) consciously eat the right amount for physical body and mind that contemplating the cessation of lust caused by clinging from the deliciousness of every meal. You should expect for survival benefits only.

An examination of the Dhamma Medicine approach reveals a meticulous process. The initial step involves selecting non-toxic ingredients suitable for individual health and adjusting to prevailing climatic conditions. The focus is on achieving a balanced interplay of hot and cold elements within each one. The process also entails moderate seasoning, thorough mastication and sequential consumption based on ease of digestion. The diet contains essential nutrients required for human health in line with the dietary guidelines prescribed by the World Health Division.

When bringing the 2 principles together by using a simple method, relying on yourself as “being your own doctor” will make your body strong and have a good mind. Save time and budget. When introducing others, it will be good for all humankind.

Keywords: Buddhist Principles, food consumption, Buddhist Dhamma Medicine.

บทนำ

“อาหารเป็นหนึ่งในโลก” มนุษย์ทุกชีวิตไม่สามารถอยู่ได้ถ้าขาดอาหารและน้ำในเวลาที่เราต้องการเพื่อความอยู่รอด กล่าวถึง อาหาร 4 ที่เป็นไปเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่สัตว์ผู้เกิดแล้ว หรือเพื่อบุคคลหรือหมู่สัตว์ผู้แสวงหาที่เกิด โดยเริ่มต้นจากการรู้เรื่อง กวฬิงการาหาร คือ คำข้าวที่หยาบหรือละเอียด โดยการใช้กามคุณ 5 เพื่อพิจารณาในการเลือก ผัสสาหาร (อาหาร คือ ผัสสะ) พิจารณาเวทนาที่ผ่านประสาทรูปมาทางตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส และความรู้สึกทางใจเวลาอาหารเข้ามากระทบ มโนสัญญาเจตนาหาร (อาหาร คือ มโนสัญญาเจตนา) เพื่อพิจารณาค้นหา 3 ของความชอบซึ่งที่เกิดขึ้นจากการบริโภค วิญญาณอาหาร (อาหาร คือ วิญญาณ) เพื่อพิจารณาการดับให้ไม่เหลือของค้นหาด้วยวิราคะอันเกิดจากการตัดยึดจากความอโรย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 16 ข้อ 11 : 17)

อาหารในมุมมองของศาสนาพุทธ อาหาร หมายถึง ปัจจัยที่เป็นเครื่องค้ำจุนชีวิตหล่อเลี้ยงชีวิต เป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เนื่องจากมนุษย์มีความทะยานอยากต้องการกินอาหาร ซึ่งโดยทั่วไปจะคิดเพียงแค่ขอได้เสพรสอร่อย ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์หรือปริมาณที่พอดีเป็นหลัก เมื่อบริโภคด้วยการตามทีใจปรารถนาขาดสติก็ย่อมนำไปสู่จุดหมายหรือผลลัพธ์ที่เรียกว่า “ทุกข์” ตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธ ในจุฬพลณมสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 92 : 108) พระพุทธเจ้าตรัสว่า สัตบุรุษมีการกระทำอย่างสัตบุรุษ คือเป็นผู้เว้นจากการฆ่าสัตว์ (การกินสัตว์ย่อมทำให้มีคนฆ่ามาให้เรากิน) เว้นขาดการลักทรัพย์ (การกินสัตว์ที่สัตว์ไม่ได้อนุญาตก็ถือเป็นการขโมยชีวิตเขา) เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม (การเอาชีวิตสัตว์มากินเพื่อต่อชีวิตเรา เพื่อความอร่อย เป็นการประพฤติดินเพราะกามตัณหา) ผลแห่งกรรมดีของผู้ที่กระทำ

ดีทำให้มีพ่อแม่ที่ดี จะพบแต่คนดี มีผู้ปฏิบัติชอบมาทำให้เราเกิดปัญญาในการรู้แจ้ง และสามารถนำไปสอนคนอื่นต่อได้

ในทางเคมี พืชของอะตรินาสึน กรดยูลิค กรดแลคติก กรดไขมันต่างๆ ที่อยู่ในเนื้อสัตว์มีตัวก่อพิษเยอะเยอะไปหมด นักโภชนาการหลายท่านยืนยันว่าการกินพืชอย่างเดียว เราสามารถกินถั่วซึ่งมีโปรตีนที่ดีแทนเนื้อสัตว์ได้ ชาวเผ่าอันซา อยู่ที่ปากีสถาน เขาอายุเฉลี่ย 110 ปี อายุยืนที่สุดในโลก เขาไม่กินเนื้อสัตว์เลย เขากินพืชและใช้เกลืออย่างเดียวในการปรุงอาหาร ส่วนชาวเอสกิโมอยู่ขั้วโลกเหนือ กินเนื้อสัตว์เป็นอาหารหลัก เพราะปลูกพืชไม่ได้ เขามีแต่น้ำแข็ง เขากินเนื้อสัตว์อย่างเดียวเลย มีอายุเฉลี่ย 27 ปีครั้งตาย เป็นกลุ่มคนที่อายุสั้นที่สุดในโลก ตรงกับว่า การเบียดเบียน ทำให้มีโรคมากและอายุสั้น ส่วนเมืองไทยเรา กินเนื้อบ้างกินผักบ้าง เฉลี่ยอายุ 60-70 ปีตาย เดียวนี้ก็ไม่ค่อยถึงแล้ว จะเป็นโรคเบาหวาน ความดัน ไขมัน โดยเฉพาะปัจจุบัน โรคไม่ติดเชื้อ เช่น มะเร็ง ไต หัวใจ สถิติเสียชีวิตเป็นอันดับต้นๆ ของโลกเอาทีเดียว (ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์, 2555)

อาหารในมุมมองแพทย์วิถีธรรม ใช้การปฏิบัติเพื่อให้ร่างกายมีความสมดุล 9 วิธี โดยการนำหลัก “อาหารที่มีผลต่อสุขภาพร่างกาย” และ “อาหารที่มีผลต่อสุขภาพจิตใจ” มาใช้ร่วมกับหลัก “อาหาร 4” ในพระไตรปิฎก เน้นการทานอาหารมังสะวิรัติ ทานพืชเป็นหลัก รสชาติจืด ทานอาหารตามลำดับการย่อยจากย่อยง่ายไปหาย่อยยาก รู้หลักการทำสมดุลโดยผ่านการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการจริงในชีวิตประจำวัน (ใจเพชร กล้าจน, 2562 : 56-57)

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าอาหารเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ต้องเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องในการบริโภคด้วยการศึกษาจากหลักสุขภาพทั่วไป จากความคิดเห็นของนักวิชาการด้านต่างๆ จากมุมมองของศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธและในมุมมองของชุมชนแพทย์วิถีธรรม ก็ได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อกลั่นออกมาเป็นแนวทางที่ใช้ได้จริงสามารถปฏิบัติได้และมีประโยชน์ นำมาตีแผ่ให้ผู้สนใจทดลองเอาไปปฏิบัติเพื่อความแข็งแรงของกายและใจ เนื่องจากมนุษย์ต้องบริโภคอาหารทุกวันอยู่แล้ว ก็ควรบริโภคอย่างคุ้มค่าไม่ใช่เพียงเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดอย่างเดียว แต่เพื่อจะได้นำร่างกายที่แข็งแรงนี้ไปทำประโยชน์ในการช่วยเหลือสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม
2. เพื่อศึกษาการบริโภคอาหารตามแนวแพทย์วิถีธรรม
3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชนแพทย์วิถีธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)
2. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) จากประธานมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย จำนวน 1 ท่าน คือ ดร.ใจเพชร กล้าจน และสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จำนวน 15 ท่าน ซึ่งเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ณ ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ จังหวัดเชียงใหม่
3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้างต้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนรายงานในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ร่างกายมนุษย์สามารถแก้อาหารร้อนหรือเย็นได้ด้วยอาหารดังต่อไปนี้

ลักษณะของร่างกายที่มีภาวะร้อนเกินเย็นเกิน ผลกระทบ และ วิธีแก้ด้วยอาหาร

1. ลักษณะร่างกาย : ร้อนเกิน / กระทบอากาศ : ร้อน

ผลจากการกระทบ (แสดงอาการ)

รับประทานอาหารหรือสิ่งที่มีฤทธิ์ร้อนแล้ว รู้สึกไม่สบาย ไม่เบากาย ไม่มีกำลัง (อ่อนเพลีย หนักตัว) ปากคอแห้ง กระหายน้ำ ดื่มน้ำแล้วสดชื่น มีอาการปวดบวมแดง ออกร้อน ตึง แข็ง มีน ชาตามส่วนหนึ่งส่วนใด มีแผลพุพอง ผื่นคัน ปัสสาวะขี้มีปริมาณน้อย อุจจาระแข็ง เหนียวเหนียว ท้องผูก ผายลมเหม็น กลืนปากเหม็น เหนียวเหนอะหนะตามเนื้อตัว สะอึก นอนกรน มีสีม่วง ฝ้า ตาแดง จตาแห้ง ท่อน้ำตาอุดตัน แสบตา ปวดตา ตามัว ขี้ตาข้นเหนียว เป็นต้อชนิดต่างๆ หนังตาตก ขนคิ้วร่วง ขอบตาล้า ผมหงอกก่อนวัย มีเส้นเลือดชอตแตกตามร่างกาย ชีพจรเต้นแรง เส้นเลือดขยายตัว

วิธีแก้ไข

ทานอาหารกลุ่มที่มีฤทธิ์เย็น ลดหรืองดอาหารกลุ่มที่มีฤทธิ์ร้อนเท่าที่รู้สึกสบายเบากาย มีกำลัง

2. ลักษณะร่างกาย : เย็นเกิน / กระทบอากาศ : เย็น

ผลจากการกระทบ (แสดงอาการ)

ทานอาหารที่มีฤทธิ์เย็นแล้วรู้สึกไม่สบาย ไม่เบากาย ไม่มีกำลัง (อ่อนเพลีย หนักตัว) ปากคอชุ่ม ไม่กระหายน้ำ รสของน้ำผิดปกติ มีตุ่มหรือแผลเกิดในช่องปากด้านบน ตาเย็น ตาขึ้น ตามัว เสมหะมาก ไม่เหนียว สีใส หนักหัว หัวตื้อ หน้าซีด ริมฝีปากซีด หน้ามืด เป็นลมมือเท้าหรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย ปวด เหนียว ซีด เย็น ตึง แข็ง มีนชา เหนื่อยชา เคลื่อนไหวช้า คิดช้า ยิ่งเคลื่อนยิ่งกระปรี้กระเปร่า ไอ อาการมักทุเลาเมื่อถูกภาวะร้อน เจ็บหน้าอกด้านขวา หายใจไม่อิ่ม เมื่อทานหรือสัมผัสสิ่งที่มีฤทธิ์เย็น ท้องอืด จุกเสียดแน่น ปัสสาวะสีใส ปริมาณมาก อุจจาระเหลวสีอ่อน ท้องเสีย หนาวสั่น ตกกระสีขาว เส้นเลือดหดตัว ชีพจรเต้นเบา

วิธีแก้ไข

ทานอาหารกลุ่มที่มีฤทธิ์ร้อน ลดหรืองดอาหารกลุ่มที่มีฤทธิ์เย็นเท่าที่รู้สึกสบายเบากาย มีกำลัง

3. ร้อนกับ เย็นเกิน เกิดขึ้นพร้อมกัน

ผลจากการกระทบ (แสดงอาการ)

มีไข้สูง แต่หนาวสั่น เย็นมือ เย็นเท้าร่วมกัน ปวดศีรษะ ตัวร้อนร่วมกับท้องอืด ปวดบวม แดงร้อน ร่วมกับหัวตื้อและมินชาตามเนื้อตัว แขน ขา ตัวร้อนร่วมกับมือเท้าเย็น เป็นต้น

วิธีแก้ไข

ทานฤทธิ์เย็นผ่านไฟ/กदन้าร้อนใส่ผสม กลุ่มที่มีฤทธิ์ร้อนเท่าที่สบาย ลด/งด อาหารกลุ่มฤทธิ์เย็นเท่าที่รู้สึกสบายเบากายมีกำลัง

เมื่อเรารู้สภาวะร่างกายเราว่าร้อนหรือเย็น เราก็มาศึกษาว่า พืช ผัก ผลไม้ ธัญพืชแต่ละชนิดที่เราเลือกมาบริโภคนั้นร้อนหรือเย็น (ถ้าร่างกายร้อนให้แก้ด้วยพืชเย็น ถ้าร่างกายเย็นให้แก้ด้วยพืชร้อน ถ้าร้อนๆ เย็นๆ ก็ให้ใช้พืชที่มีฤทธิ์ร้อนและเย็นมาผสมกัน) นำมาปรุงโดยใช้รสชาติใกล้เคียงธรรมชาติเดิมให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงการปรุงรสด้วย ซีอิ๊ว น้ำตาล พริก ผงชูรส น้ำมัน (ใช้เกลืออย่างเดียวนั้นปริมาณน้อยจะดีต่อสุขภาพ) ปรุงเสร็จ ก็เริ่มทานอาหารตามลำดับการย่อยง่ายสู่การย่อยยากตามกลไกที่ร่างกายหลังน่าย่อยออกมา คือ ต้ม น้ำสมุนไพร ทานผลไม้ ทานผัก และต่อด้วยข้าวพร้อมกับข้าวในปริมาณที่พอดี เคี้ยวให้ละเอียด ตามด้วยถั่ว (ธัญพืชใช้แทนโปรตีน) และน้ำต้มผัก ถ้าเราทำได้ถูกต้อง เน้นอาหารที่มีประโยชน์ถูกสมดุลกับร่างกายมากกว่าอาหารอร่อยที่ชอบแต่มีพิษในภายหลัง ซึ่งสภาวะสมดุลจะสามารถเช็คผลได้ดังนี้

ตัวชี้วัดความต่างระหว่างการบริโภคอาหารที่สมดุลกับไม่สมดุลของแพทย์วิถีธรรม

ทานอาหารที่ถูกสมดุลร้อนเย็น	ทานอาหารที่ไม่ถูกสมดุลร้อนเย็น
เป็นประโยชน์ ทำให้มีโรคน้อย มีทุกข์น้อย คือ เบาท้อง สบาย เบากาย มีกำลัง อิ่มนาน	เป็นโทษ ทำให้มีโรคมามาก มีทุกข์มาก คือ ไม่เบาท้อง ไม่สบาย ไม่เบากาย ไม่มีกำลัง หิวเร็ว

เมื่อปฏิบัติได้จนเป็นปกติของการทานอาหารตามที่กล่าวมาได้ทุกมื้อ พิจารณาเลือกให้ถูก รู้การปรับเปลี่ยนชนิดเพื่อความเหมาะสม ทานอาหารจิตลงด้วยความสบายใจและเป็นสุข

จนสามารถทานได้อย่างลงตัวมาเรื่อยๆ เราจะเห็นความเปลี่ยนแปลงของสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางใจในทิศทางที่พัฒนาขึ้น

ตัวอย่างของการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จิตอาสาจำนวนที่คัดสรร ประมาณ 15 ท่าน ณ ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่พฤติกรรมกรบริโภคอาหาร ทั้ง 3 ระยะ คือ ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง จนถึงปัจจุบันที่มาใช้ศาสตร์แพทย์วิถีธรรม ให้ท่านได้ เปรียบเทียบตามตารางดังนี้

**การเปลี่ยนแปลงของจิตอาสาทางกายและใจ
อดีต ก่อนเข้าแพทย์วิถีธรรม และปัจจุบัน**

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	สรุปผลทางกาย ที่เปลี่ยนแปลง	สรุปผลทางใจ เปลี่ยนไป
1.	แก่นเกื้อ นาวาบุญนิยม	เดินขึ้นบันไดได้ดีขึ้น ไม่เจ็บเข่าเหมือน ความเจ็บป่วยน้อยลง	ได้เห็นความยอมในใจ ที่มีต่อผู้อื่นมากขึ้น ไม่ โทษผู้อื่น
2.	แก้วใจเพชร กล้าจน	คล่องแคล่วขึ้น ยึดแน่นและ เป็นมิตรกับผู้อื่นมากขึ้น	ใจไม่หวั่นไหวในการทำ กุศลเพื่อองค์กร
3.	แก่นศีล กล้าจน	น้ำหนักคงที่ ยินดีกับอาหาร ทุกมื้อแบบไม่ยึดมั่น มีอะไร ก็ทานได้	รู้สึกมีความปลอดภัย ใจ ไม่ตั้งความหวังกับสิ่ง ต่างๆ แบบยึดมั่น
4.	จรัญ บุญมี	ทำงานได้ทั้งวันอย่างยินดีไม่ เหนื่อย ไม่เพลีย ไม่ท้อ	มองเห็นกิเลสตัวเองที่ ต้องแก้ไขยังมีอีกมาก
5.	ชัยภัทร ชุตติคามิ	สบายตัวเมื่อกินแต่พอดี รู้สึก ถึงความแข็งแรงในความ พอดีนั้น	รู้จักมิตรดีมากขึ้น รู้จักแบ่ง เวลาให้เหมาะสมในการ งานที่เป็นกุศล
6.	ผ่องไพโรธรรม กล้าจน	ได้เรียนรู้ว่าอาหารปรับสมดุล จะทำให้ร่างกายสมดุล	รู้ว่าตัวเองเคยเงี้ยวที่ไม่กินผัก ต่างๆ ที่ผักถูกและดีกว่าเนื้อ สัตว์

7.	ภูเพียรธรรม กล้าจน	อาหารเป็นหนึ่งใน ให้ความสำคัญในการเคี้ยวอาหารอย่างมีสติ	แม้จะยังไม่สามารถยอมรับมติหมัมตรดีได้เต็มที่ แต่ก็ฝึกสลายอึดตา
8.	วันเพ็ญ ตั้งสกุลวงศ์	พอป่วยก็จะหาพืชจิตสบายทาน แต่พอหายดี ก็กลับตามใจตัวเอง	ใจเย็นลง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เพราะเข้าใจเรื่องกรรม
9.	สุมา ไชยช่วย	ไขมันในเลือดที่เคยสูง หาย เป็นปกติด้วยเลือกทานอาหารเป็น	รู้สึกมีกำลังใจในการตั้งศีลฝึกรับประทานอาหารวันละมื้อ
10.	ลักขณา แซ่ซั่ว	คติ:อยากเป็นทาสหรือเป็นไทเรื่องกิน ก็เลือกเอา	จับกิเลสได้ชัดทุกทีลา รู้ว่าอยู่เพื่ออะไรและทำอะไรอยู่
11.	นมลชนก แก้วเกษ	สุขภาพดีด้วยอาหารและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	ฝึกลดกิเลสตัวละเอียดย และสนุกที่ได้บำเพ็ญกับหมัมตรดีในทุกวัน
12.	ดินแสงธรรม กล้าจน	ทานอาหารมื้อเดียวทำให้น้ำหนักลดลงโดยยังมีพลังดีอยู่	เลือกอยู่กับสิ่งดีที่ชอบ และฝึกใช้ใจแบบพุทธะนำกาย
13.	เอมอร ศรีทองนิม	กินข้าวเป็นหลัก ฝึกเป็นรอง ถั่วเสริม คือคำขวัญในการกิน	ทำตัวเองให้ดีแล้วค่อยไปสอนผู้อื่น
14.	อภินันท์ อุ่นดีมะดัน	เข้าใจและยึดมั่นใน พืช จิตสบาย ทุกวันนี้ก็ทำได้โดยไม่ต้องฝืน	สามารถฝึกจิตให้ไม่ทุกข์ได้ 50%
15.	ชุมพล ยอดสะเพิน	เลิกทานเนื้อสัตว์ได้เด็ดขาด ตอนนั้นพอมลง แต่คล่องตัวขึ้น	มีกำลังใจฝึกความไม่โกรธ ทำให้เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชนแพทย์วิถีธรรมได้ปฏิบัติสอดคล้องตามหลักพุทธธรรมในพระพุทธานุศาสตร์ตามตารางข้างต้นที่สอนให้ใช้ชีวิตอย่างสมดุลทางกายและใจด้วยการรู้โทษและประโยชน์ของอาหาร ทานอาหารรสชาติจืด ไม่ทำร้ายเซลล์ร่างกาย เมื่อร่างกายเจ็บป่วยก็รู้วิธีเอาพิษออกตามหลักยา 9 เม็ด พึ่งตนโดยปลูกพืชไร่สารพิษทานเอง ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เสียสละ (ทำงานศูนย์บาท) แบ่งปันผู้คนด้วยการแนะนำผู้ที่มีปัญหาสุขภาพให้ “มาเป็นหมอดูแลตัวเองกันเถอะ”

อภิปรายผลการวิจัย

อาหารมีผลต่อสุขภาพร่างกาย ในทางชีววิทยาถ้าเราปฏิบัติตัวได้อย่างสมดุลเป็นเวลาติดต่อกันประมาณ 7 ปี เซลล์ร่างกายมนุษย์จะสามารถสร้างเซลล์ใหม่ขึ้นมาทดแทนเซลล์ที่เสียหายได้ในผู้ป่วยหลายท่านเมื่อปฏิบัติสมดุลร่างกายได้ดี พบว่า เซลล์ใหม่ก็จะซ่อมแซมให้ดีขึ้นจนหายเป็นปกติได้ตามกลไกในการทำให้สุขภาพดีทางกายหรือทางรูปธรรม คือ เมื่อร่างกายสมดุลแล้วพลังของชีวิตก็จะทำหน้าที่ได้อย่างเป็นปกติ ดังนั้นการบริโภคอาหารตามแนวแพทย์วิถีธรรมโดยอาศัยหลักสมดุลร้อนเย็นนั้น ผลที่ได้คือร่างกายจะผลักดันเอาพลังงานหรือสารที่ไม่สมดุลร้อนเย็นออกจากชีวิต และดูดดึงเอาพลังงานหรือสารที่สมดุลร้อนเย็นเข้ามาหล่อเลี้ยงชีวิต โดยใช้ ‘ทฤษฎีการบริโภคอาหารตามแนวแพทย์วิถีธรรม’ ซึ่งมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ 1) พืช คือ รับประทานพืชผักไร้สารพิษเป็นหลัก (ถ้าสามารถปลูกเองได้จะยิ่งดี) ผักสด ละ เลิกการกินเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เท่าที่จะสามารถทำได้ โดยเน้นการกินพืชและธัญพืชเป็นหลัก 2) จืด คือ ทานอาหารรสจืดเป็นหลัก หลีกเลี่ยงการทานรสจัด ไม่ว่าจะเป็นรสเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ขม หรือเผ็ดเกินไป เน้นการปรุงรสด้วยเกลือเป็นหลัก หรืออาจใส่เครื่องปรุงอย่างอื่นเสริมเล็กน้อยเท่าที่เมื่อรับประทานแล้วรู้สึกเบาท้อง สบาย เบากาย มีกำลัง อิ่มนาน 3) สบาย คือ เลือกใช้ชนิดของพืชที่สมดุลร้อนเย็นกับชีวิต คือ เมื่อรับประทานแล้วรู้สึกถูกกับร่างกาย กลืนง่าย สบายทั้งกายและใจ สามารถกำจัดโรคทั้งติดเชื้อและไม่ติดเชื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นผู้ทำความสบายให้แก่ตน บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย จะทำให้มีโรคน้อย แข็งแรง อายุยืน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ‘ศึกษาการบริโภคอาหารเชิงบูรณาการของพระสงฆ์สามเณร อ.หนองหาร จังหวัดอุดรธานี’ ซึ่งมีสาระสำคัญช่วงหนึ่งว่า คุณธรรมขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อให้การบริโภคอาหารเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดโรคหรือโทษภัยต่อ

ร่างกาย ลดความเดือดร้อนเรื่องค่าครองชีพ ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สัตว์อื่น และลดการทำลายธรรมชาติแวดล้อม รวมถึงเกื้อหนุนแก่การเดินทางสายกลาง (หนทางแห่งความพอดี ตามหลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา) ของผู้ปฏิบัติธรรมให้เจริญยิ่งขึ้นไป ควรประกอบไปด้วย 1) การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการที่เหมาะสม 2) การบริโภคอาหารอย่างมีคุณธรรมหรือการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสัตว์อื่น 3) การบริโภคอาหารอย่างมีความพอประมาณ ในสมดุลหรือขีดที่รู้สึกพอดีสบาย(พระธีรเดช ธีรปญโญ และคณะ, 2560)

อาหารมีผลต่อสุขภาพจิตใจ การบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม ถ้าหมั่นฝึกฝนการลด ละ เลิก จนสามารถล้างกิเลสจากการติดกามในอาหารโดยนำเอาหลักพุทธธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แพทย์แผนไทย แพทย์แผนจีน แพทย์แผนปัจจุบันมาบูรณาการร่วมกันอย่างไม่มียึดมั่นถือมั่นตามกลไกในการทำให้สุขภาพดีทางใจหรือนามธรรม คือพลังวิบากกรรมดีของบุญกุศลเป็นพลังงานที่ช่วยผลักดันเอาพลังงานหรือสารที่ไม่สมดุลร้อนเย็นออกจากชีวิต และดูดดึงเอาพลังงานหรือสารที่สมดุลร้อนเย็นเข้ามาหล่อเลี้ยงชีวิตอีกแรงหนึ่ง ส่วนพลังงานวิบากกรรมร้ายของบาปอกุศลเป็นพลังงานที่ดูดดึงเอาพลังงาน หรือสารที่ไม่สมดุลร้อนเย็น เข้ามาทำร้ายชีวิต และผลักดันเอาพลังงานหรือสารที่ไม่สมดุลร้อนเย็นเข้ามาทำร้ายชีวิตออกไป เมื่อเราได้จัดองค์ประกอบเหล่านี้เพื่อมุ่งสู่การมีสุขภาพกายที่ดี อย่างยั่งยืน และสุขภาพใจที่สัมพันธ์ด้วยปัญญาจากการรับรู้ความจริงตามความเป็นจริงในการบริโภคอาหารซึ่งสามารถดูแลตัวเองได้ด้วยประโยคที่ว่า “หมอที่ดีที่สุดในโลก คือ ตัวคุณเอง” สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือ ‘พุทธธรรม’ ซึ่งมีสาระสำคัญช่วงหนึ่งว่า การกินอาหารเป็นเหตุให้ชีวิตได้รับธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ไม่ใช่เป็นไปเพื่อสนองความอยากได้หรืออยากเสพสอร้อยตามกิเลส ดังนั้นการกินด้วยปัญญา การกินอย่างพอประมาณในสิ่งที่เป็นคุณค่าและประโยชน์แท้แก่ชีวิต จึงเป็นเหตุให้ชีวิตพบกับสุขภาพที่ดี ความอยู่สบาย ความไม่มีโรค ความไม่มีปัญหา ความไม่เป็นภาระ ความคล่องแคล่วเกื้อกูลแก่การทำกิจ และเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชีวิต (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2560 : 993-997)

จากผลของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในแนวทางพืช จิต สบาย ตามหลักของแพทย์วิถีธรรม จากผู้มีอายุยาวด้วยวัยย่างเข้า 75 ปีใน พ.ศ. 2566 นี้ ซึ่งว่าด้วยสรีระร่างกายไม่ได้มีอวัยวะครบ 32 โดยได้เคยผ่าตัดเอา ต่อมไทรอยด์ และ มดลูกทั้งระบบออกไปเมื่อหลายสิบปีก่อน ก็ได้ใช้อาหารเป็นส่วนหนึ่งเป็นการเยียวยาร่างกาย จนปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงความแข็งแรงของร่างกายซึ่งมีระดับเหมือนตอนอยู่ในวัยสาว เหมือนประหนึ่งว่าร่างกายได้สร้างระบบการผลิตฮอร์โมนขึ้นมาเองเพื่อทำหน้าที่แทนสิ่งที่หายไป ผู้วิจัยเรียกสิ่งนี้ว่า “Stem cell” ซึ่งอาจไม่ได้อยู่

ในรูปของอวัยวะนั้นๆ อย่างเป็นรูปธรรมที่มนุษย์ควรมี โดยเซลล์ที่แข็งแรงสามารถเข้ามาทำหน้าที่แทนอวัยวะดังกล่าวได้อีกอย่างกลมกลืน ดังนั้น “อาหารกาย” และ “อาหารใจ” จึงเป็นข้อพิสูจน์นวัตกรรมใหม่ของโลกที่ร่างกายมนุษย์คนหนึ่งที่มีโอกาสมาเรียนรู้การบริโภคอาหารของชุมชนแพทย์วิถีธรรมที่ได้นำหลักพุทธธรรมเรื่อง “อาหาร 4” ซึ่งมีพระไตรปิฎกมาเป็นต้นแบบของการใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเข้าใจ ไม่เฉพาะผู้วิจัยที่ปฏิบัติแล้วได้ผล จิตอาสาตามตัวอย่างการสัมภาษณ์ในบทที่ 3 ก็ได้ผลที่พัฒนาและดีขึ้นตามลำดับ ในช่วงตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563–2566 เราได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด 19 มีผู้เข้าค่ายอีกประมาณ 300,000 ท่านที่มีปัญหาสุขภาพแล้วได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติตาม ในช่วงหลายปีก่อนโรคระบาดนี้ ในช่วงโควิดเรางดเปิดค่ายเพื่อร่วมมือกับรัฐเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ โดยให้ผู้ป่วยและผู้สนใจศึกษาผ่าน online ที่เราจัดให้ เพราะเหตุนี้เราจึงไม่มีโอกาสได้ติดตามพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารของท่านเหล่านั้นโดยตรงตั้งแต่การเก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อนเข้ามาศึกษา การเปลี่ยนแปลงระหว่างการปฏิบัติเพื่อติดตามในท่ามกลาง และผลของการปฏิบัติในบั้นปลายจนถึงปัจจุบันเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า 1) อาหารที่มีผลต่อสุขภาพร่างกายที่ดี เป็นพืชไร่สารเคมี ประุงรสจัด ทำให้ร่างกายสบาย แข็งแรง 2) อาหารที่มีผลต่อจิตใจบริโภคตามหลักพุทธธรรมที่ท่านอย่างพอดี พอเพียง ให้พลังชีวิตดี ทำให้มีจิตใจที่ดี

องค์ความรู้และนวัตกรรม

1. การบริโภคอาหารที่นิยม

ปัจจุบันมีกลุ่มหนึ่งที่นิยมบริโภคอาหารที่นำเข้าจากต่างประเทศ หรือนิยมทานอาหารจานด่วน เนื่องจากไม่มีเวลาปรุงเอง อาหารเหล่านี้เป็นอาหารที่ไม่ครบหมู่ ไม่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย เมื่อสารอาหารไม่ครบก็ใช้อาหารเสริมมาทาน วิจัยรุ่นในสังคมไทยมีค่านิยมในการเสพวัตถุดิบซึ่งมีโทษต่อสุขภาพ ทั้งยังฟุ้งเฟ้อและฟุ่มเฟือยเกินไป ทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบเนื่องกัน

2. การบริโภคอาหารสุขภาพ

นอกจากการทานอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ ทานอาหารธรรมชาติจากพืชปลูกเองที่ไร้สารเคมี ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ และประุงรสดีกว่าที่คนปัจจุบันนิยมทานกันด้วยความอร่อย

ตามที่ต้นคันทัน ทางชุมชนแพทย์วิถีธรรมยังมีนวัตกรรมการบริโภคอาหารที่แตกต่างจากพฤติกรรมทั่วไปของคนไทย คือ ทานอาหารตามลำดับการย่อยจากอาหารที่ย่อยง่ายไปหาย่อยยาก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ดื่มน้ำสมุนไพรปรับสมดุล

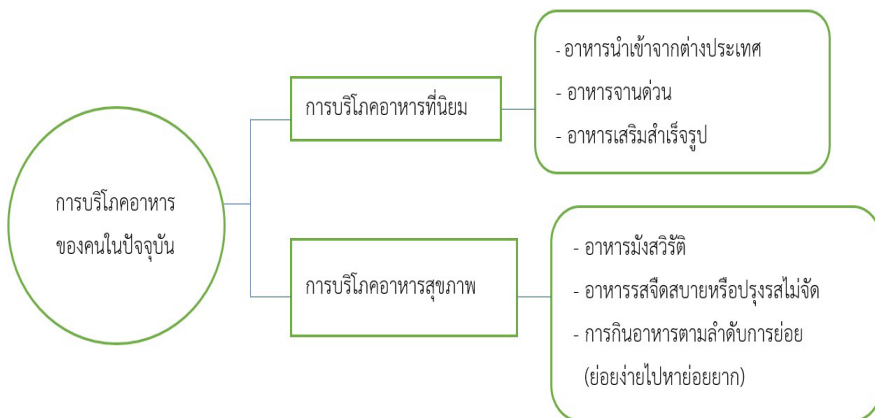
ขั้นตอนที่ 2: ทานผลไม้ฤทธิ์เย็นหรือฤทธิ์ร้อนตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3: ทานส้มตำ/สลัด/ผักสด/ผักลวก

ขั้นตอนที่ 4: ทานข้าว พร้อมกับข้าว

ขั้นตอนที่ 5: ทานถั่ว/ธัญพืช (แทนโปรตีนจากเนื้อสัตว์)

ขั้นตอนที่ 6: ทานน้ำแกงจืด/น้ำผักลวก

ภาพประกอบองค์ความรู้

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยความรู้เพิ่มเติมจนได้พบความสอดคล้องระหว่างการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรมกับแนวแพทย์วิถีธรรมตามตารางดังนี้

สรุปความสอดคล้องระหว่างการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรมกับแนวแพทย์วิถีธรรม

ลำดับ	ข้อพิจารณา	การบริโภคอาหารตามหลักพุทธศาสนา	การบริโภคอาหารตามแนวแพทย์วิถีธรรม
1.	ปัจจัย 4	1. บรรดาจีวร (ได้จากกองฝุ่น) 2. บรรดาโภชนะ (จากปลีแข่ง-การบิณฑบาต) 3. บรรดาเสนาสนะ (อยู่อาศัยโคนไม้) 4. บรรดาอารักขาโรค (ยาตองน้ำมูตเน่า)	1. เสื้อผ้าตามฟอร์มของพวธ. ใช้สีกัลล้า 2. ปลุกพืชผักไร้สารพิษ (ช่วยกันทำ) 3. ใช้เตนท์แต่ละคนในอาคารเดียว 4. ใช้สมุนไพร, น้ำปัสสาวะรักษาโรค
2.	อาหาร 4	1. กวฬิงการาหาร (สำรวมในกามคุณ 5 ผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) 2. ผัสสาหาร (พิจารณาความรู้สึกสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์) 3. มโนสัณเฏตนาหาร (ล้างชอบ ชัง จากการปรุงแต่งอาหารให้อร่อยถูกใจ) 4. วิญญานอาหาร (เข้าถึงอาหารกายและใจ ไม่กินอย่างเพลิดเพลิน ขาดสติ)	1. ใช้พืชผักที่ปลูกและขึ้นเองตามธรรมชาติ 2. มีความสุขพอใจอาหารที่มี ไม่แสวงหาจากภายนอก ไม่ยึดมั่นถือมั่น 3. ฝึกกินจิต ทานพอดี เคี้ยวละเอียด 4. สุขจากทานอาหาร ธรรมชาติที่ไม่เบียดเบียน สัตว์ คำนึงถึงประโยชน์
3.	อปันณก-ปฏิบัติ 3	1. อินทริยสังวรณ (สำรวมในการกิน) 2. โภชนมัตตัญญุตตา (รู้ประมาณในการกิน) 3. ชาคิริยานุโยคะ (หมั่นทำความตื่นอยู่)	1. กินอาหารตามลำดับกินอย่างสำรวม 2. ฝึกกินอาหารมือเดียว กินพออิ่ม 3. รับรู้ทวารสชาติอาหารที่มีต่อร่างกาย
4.	ปาณาติบาติสูตร	ไม่ฆ่า ไม่กิน ไม่ทำร้ายด้วยศาสตรา ไม่ชักชวน ไม่เบียดเบียนต่อสัตว์ ทำให้แข็งแรงอายุยืน	กินมังสะวิจริ, หลีกเลี้ยงอาหารเทียม

5.	ลักษณะสูตร	ผู้เข้าถึงสุดิเพราะทำกรรมดีมีผลให้สุข ทรงได้เส้นประสาทรับรสพระกระยาหาร ได้ตั้งอยู่ในที่เหมาะสม ทำให้โอชะแผ่ ไปสม่ำเสมอ เป็นลักษณะดี เป็นมหาบุรุษ	การทานอาหารรสจัดช่วยให้ ลิ้นรับรสได้ตรงกับความเป็น จริง ทำให้กลไกร่างกายทำงาน ได้ปกติ ดูอ่อนเยาว์ลง เซลล์แข็งแรงขึ้น
6.	ภูตสูตร	ว่าด้วยการเบื่อหน่าย คลายกำหนด มีปัญหาเห็นการเกิดดับของภูตนั้น มีสังขตธรรม	การทานอาหารรสจัดแต่ละครั้ง จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเบื่อ หน่ายในรูป สี กลิ่น รส สัมผัสของ อาหารที่เกินพอดี
7.	สังคิตสูตร	สังคิตสูตร ทำให้มีโรคพารน้อย มีโรค น้อยประกอบด้วยไฟธาตุสำหรับย่อย สม่ำเสมอ ไม่เย็นนักไม่ร้อนนัก ทาน อาหารที่ย่อยง่าย	ทานอาหารปรับสมดุลร้อนเย็น ฝึกกินอาหารตามลำดับการย่อย จากย่อยง่ายไปหาย่อยยาก

หมายเหตุ : คำว่า พวธ. คือคำย่อที่ผู้วิจัยใช้แทนคำว่า แพทย์วิถีธรรม ในงานวิจัยนี้

สรุป

ผลการวิจัยเรื่องวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชนแพทย์วิถีธรรมนั้นมีผลต่อสุขภาพร่างกาย (รูปธรรม) คือ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สร้างเม็ดเลือดแดงที่ดี สร้างเม็ดเลือดขาวที่สมบูรณ์ในการขับพิษออกจากร่างกาย และมีภูมิคุ้มกันเชื้อโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลต่อสุขภาพจิตใจ (นามธรรม) คือ มีจิตใจที่เบิกบานด้วยหลักพุทธธรรมซึ่งเต็มไปด้วยความเสียสละ (ทำงานฟรีท่ามกลางหมู่มิตรดี) โดยมีสัตว์บुरุษที่ให้คำแนะนำที่ถูกตรง คือ ดร.ใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ด้วยการขับเคลื่อนชุมชนตามหลักพุทธพจน์ 7, สาราณียธรรม 6 และ วรรณะ 9 ตามหลักพุทธธรรม

บรรณานุกรม

ใจเพชร กล้าจน. (2562). อาหารปรับสมดุลแพทย์วิถีธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
ธีระการพิมพ์.

ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์. (26 ตุลาคม 2555). เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่มนุษย์ไม่ควรจะกินเนื้อสัตว์ !?. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2566, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9550000131186>

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธีรเดช ธีรปญโญ (ประเสริฐสังข์) และคณะ. (2560). ศึกษาการบริโภคอาหารเชิงบูรณาการของพระสังฆาธิการ อ.หนองหาร จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรมฉบับปรับขยาย เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 48. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีพิมพ์.

ต่อมไพเนียลกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทาง

จิตวิญญาณจากมุมมองทางอภิปรัชญา

A Study of The Pineal Gland in Human Potential Development and Spiritual Awakening from Metaphysical Perspective

พระมหาประสิทธิ์ ธรรมวโร (เจริญพัฒนศิริกุล)

Phramaha Prasit Dhammavaro (Charoenpattanasirikul)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

ศรีจันทร์ พูใจ

Srijan Foochai

วิทยาลัยการพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai

Corresponding Author, E-mail: prasitdmvaro@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจบทบาทของต่อมไพเนียลในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณจากมุมมองทางปรัชญา โดยจะกล่าวถึงหน้าที่ของต่อมไพเนียล ข้อถกเถียงทางปรัชญาในประวัติศาสตร์ และความสนใจในปัจจุบันในการกระตุ้นต่อมไพเนียล นอกจากนี้ยังสำรวจเทคนิคและการปฏิบัติต่างๆ ที่กระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียล เช่น การทำสมาธิ การมองดูดวงอาทิตย์ และการบำบัดด้วยเสียงต่อมไพเนียลซึ่งเป็นต่อมไร้ท่อขนาดเล็กในสมอง มีหน้าที่ในการผลิตฮอร์โมนเมลาโท닌 ซึ่งควบคุมวงจรการนอนหลับและตื่นและการทำงานของร่างกายอื่นๆ เชื่อกันว่ามีบทบาทสำคัญในการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณและการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ นักปรัชญาได้หารือถึงศักยภาพของต่อมไพเนียลในการปลดปล่อยสภาวะจิตสำนึกที่สูงขึ้นและความเข้าใจทางจิตวิญญาณมาตลอดในประวัติศาสตร์ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีความสนใจเพิ่มขึ้นในต่อมไพเนียลและมีความเป็นไปได้ในการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์และการเติบโตทางจิตวิญญาณ

บทความนี้ยังกล่าวถึงปรากฏการณ์ของการเกิดหินปูนและการลดหินปูนในต่อมไพเนียล ซึ่งภาวะนี้อาจส่งผลต่อการทำงานของต่อมไพเนียล ตลอดจนสุขภาพและความเป็นอยู่โดยรวม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ของต่อมไพเนียลกับการมองดวงอาทิตย์ ความถี่ การทำสมาธิ และตาที่สาม

คำสำคัญ : ต่อมไพเนียล, การตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ, การเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล, การจ้องมองดวงอาทิตย์, การบำบัดด้วยคลื่นความถี่

Abstract

The objective of this article is to explore the role of the pineal gland in human potential development and spiritual awakening from a philosophical perspective. It discusses its function, philosophical controversial issues in the history, and current interest in pineal gland activation. It also explores various techniques and practices that activate the pineal gland, such as meditation, sungazing, and sound therapy. The pineal gland, a small endocrine gland in the brain, is responsible for producing the hormone melatonin, which regulates sleep-wake cycles and other bodily functions. It is also believed to play a role in spiritual awakening and human potential development. Philosophers have discussed the pineal gland's potential for unlocking higher states of consciousness and spiritual insight throughout history. In recent years, there has been increased interest in the pineal gland and its potential for promoting human potential and spiritual growth. This article also discusses the phenomenon of pineal gland calcification and decalcification, and how it may impact pineal gland function and overall health and well-being. It also discusses the relationship of pineal gland to sungazing, frequency, meditation, and the third eye.

Keywords : pineal gland, spiritual awakening, pineal gland calcification, sungazing, frequency therapy

บทนำ

ต่อมไพเนียลเป็นต่อมไร้ท่อที่อยู่ในสมองซึ่งมีหน้าที่ในการผลิตฮอร์โมนเมลาโทนิન แม้ว่าต่อมไพเนียลจะเป็นที่รู้จักจากบทบาทในการควบคุมวงจรการหลับ-ตื่น แต่เชื่อกันว่าต่อมไพเนียลมีบทบาทในการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ เป็นตัวเชื่อมต่อกับจิตวิญญาณในระดับที่สูงขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ได้ด้วย นักปรัชญาในประวัติศาสตร์ได้พูดถึงต่อมไพเนียลและศักยภาพของมันในการปลดปล่อยสภาวะจิตสำนึกและความเข้าใจทางจิตวิญญาณในระดับที่สูงขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีความสนใจเพิ่มขึ้นในต่อมไพเนียลและศักยภาพในการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์และการเติบโตทางจิตวิญญาณ แต่ก็มีประเด็นปัญหาและข้อโต้แย้งหลายอย่างที่ควรจะต้องศึกษาเพิ่มเติมทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และด้านอภิปรัชญา การศึกษาด้านอภิปรัชญาเกี่ยวกับต่อมไพเนียล เช่น บทบาทของต่อมไพเนียลในจิตสำนึก ความเชื่อมโยงกับปัญหาร่างกายและจิตใจ และศักยภาพของต่อมไพเนียลในการเป็นประตูสู่สภาวะการรับรู้ที่สูงขึ้นนั้น ควรมีส่วนสำคัญในการศึกษาวิจัยประเด็นนี้ได้อย่างไร

เนื้อเรื่อง

ต่อมไพเนียล (The pineal gland) หรือที่เรียกว่าไพเนียลโบดี (The pineal body) เป็นต่อมไร้ท่อขนาดเล็กที่อยู่เหนือสมอง อยู่บริเวณกึ่งกลางของสมองส่วนซีรีบรัมซัยและชวา มีขนาดเล็กเท่ากับเม็ดข้าวมีสีแดงปนน้ำตาล เรียกชื่อเต็มว่าเอน อะเซทิลไพพ์เมทอคซิทริพทามีน (N acetyl -5- methoxytryptamine) มีรูปร่างเหมือนโคนต้นสน จึงเป็นที่มาของชื่อต่อมไพเนียล หน้าที่หลักของต่อมไพเนียลคือการผลิตเมลาโทนิน ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ควบคุมนาฬิกาชีวภาพของร่างกาย (วงจรการนอนหลับ-ตื่น) ระดับเมลาโทนินจะสูงที่สุดในตอนกลางคืนและต่ำสุดในตอนกลางวัน ซึ่งจะช่วยควบคุมวงจรการนอนหลับและตื่นตามธรรมชาติของร่างกาย นอกจากนี้ เมลาโทนินยังมีบทบาทในการทำงานของร่างกายอื่นๆ เช่น การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม การทำงานทางเพศ การทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน การแก่ตัว เป็นต้น

ต่อมไพเนียลเป็นต่อมที่ค่อนข้างลึกลับ และนักวิทยาศาสตร์ยังคงศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ต่างๆ ของต่อมไพเนียลให้ครอบคลุมมากขึ้น ต่อมไพเนียลบางครั้งถูกเรียกว่า “ตาที่สาม” เนื่องจากต่อมไพเนียลตั้งอยู่ตรงกลางสมอง ซึ่งว่ากันว่าตาที่สามจะตั้งอยู่ในสมองด้าน

ขวา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ มีการพูดว่า ต่อมไฝเนี่ยลเกี่ยวข้องกับความสามารถทางจิต เช่น การมีญาณทิพย์และกระแสจิต อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สนับสนุนข้อกล่าวอ้างเหล่านี้อย่างชัดเจน โดยรวมแล้วต่อมไฝเนี่ยลเป็นต่อมที่น่าสนใจและมีความสำคัญซึ่งมีบทบาทในการทำงานต่างๆของร่างกายที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม จากมุมมองทางวิทยาศาสตร์ บทบาทหลักของมันคือการควบคุมเมลาโท닌และนาฬิกาชีวภาพ (Novabizz, 2565 : ออนไลน์)

หน้าที่ของต่อมไฝเนี่ยล

แม้ต่อมไฝเนี่ยลจะมีขนาดเล็กแต่ก็มีบทบาทสำคัญในการทำงานทางสรีรวิทยาต่างๆ และเป็นที่น่าสนใจมานานหลายศตวรรษ หน้าที่ของต่อมไฝเนี่ยลมีความหลากหลายและซับซ้อน แม้ว่าบางแง่มุมยังไม่เป็นที่เข้าใจอย่างสมบูรณ์ แต่การวิจัยอย่างกว้างขวางได้เพิ่มความกระจ่างเกี่ยวกับบทบาทหลักของต่อมไฝเนี่ยล โดยหน้าที่ของต่อมไฝเนี่ยลมีดังต่อไปนี้

1)ผลิตเมลาโท닌: หน้าที่หลักอย่างหนึ่งของต่อมไฝเนี่ยลคือการผลิตและการหลั่งเมลาโท닌 ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ควบคุมวงจรการนอนหลับ-ตื่นและจังหวะการเต้นของหัวใจ

2)ควบคุมนาฬิกาชีวภาพ: ต่อมไฝเนี่ยลช่วยควบคุมนาฬิกาภายในร่างกายเรา (นาฬิกาชีวภาพ) หรือ วงจรเซอร์คาเดียน (Circadian Rhythms) ซึ่งควบคุมจังหวะประจำวันของเรา เช่น อุณหภูมิ ความดันโลหิต

3)การปรับการทำงานของต่อมไร้ท่อ: ต่อมไฝเนี่ยลมีปฏิสัมพันธ์กับต่อมไร้ท่ออื่นๆและพบว่าต่อมไฝเนี่ยลมีอิทธิพลต่อการหลั่งฮอร์โมนหลายชนิด รวมถึงฮอร์โมนสืบพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีปฏิสัมพันธ์กับต่อมหมวกไตและอาจมีบทบาทในการควบคุมการตอบสนองต่อความเครียด

4) การควบคุมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน: การวิจัยที่เกิดขึ้นใหม่ชี้ให้เห็นว่าต่อมไฝเนี่ยลอาจมีบทบาทในการปรับการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันด้วย พบว่าเมลาโท닌ที่ผลิตโดยต่อมไฝเนี่ยลมีฤทธิ์กระตุ้นภูมิคุ้มกัน และอาจช่วยควบคุมการตอบสนองต่อการอักเสบในร่างกาย

5) เป็นที่กำเนิดสารต้านอนุมูลอิสระ: ต่อมไฝเนี่ยลอุดมไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ เมลาโท닌ที่ผลิตโดยต่อมไฝเนี่ยล ทำหน้าที่เป็นสารต้านอนุมูลอิสระที่มีศักยภาพ

6) **จัดระเบียบการทำงานของระบบสืบพันธุ์**: แม้ว่าจะยังไม่เป็นที่เข้าใจอย่างถ่องแท้ แต่ก็มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าต่อมไพเนียอาจมีบทบาทในการพัฒนาทางเพศและการทำงานของระบบสืบพันธุ์ พบว่ามีอิทธิพลต่อการหลั่งฮอร์โมนสืบพันธุ์

7) **ผลิตสาร** สารไดเมทิลทริปตามีน (Deltamethrin) : เชื่อกันว่าต่อมไพเนียผลิตสารประกอบประสาทหลอนอันตรายพลึงที่เรียกว่าไดเมทิลทริปตามีน (DMT) ซึ่งมีหน้าที่สร้างประสบการณ์ทางจิตวิญญาณและความลึกลับ

ต่อมไพเนียเป็นต่อมไร้ท่อขนาดเล็กแต่มีความสำคัญซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ในร่างกาย บทบาทหลัก ได้แก่ การผลิตเมลาโทนินเพื่อควบคุมวงจรการนอนหลับและตื่นและจังหวะการเต้นของหัวใจ การปรับจังหวะทางชีวภาพอื่นๆ การควบคุมการทำงานของต่อมไร้ท่อ การปรับการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันที่อาจเกิดขึ้น ผลของสารต้านอนุมูลอิสระ และบทบาทที่เป็นไปได้ในการพัฒนาทางเพศ แม้ว่าความเข้าใจของเราเกี่ยวกับต่อมไพเนียจะมีการศึกษาเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง แต่ก็จำเป็นต้องมีการวิจัยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับการทำงานที่หลากหลายของมันให้มากขึ้น (Reiter RJ. ,1991 : 151 - 180)

ต่อมไพเนียถูกพูดถึงโดยนักปรัชญาอย่างไร

ต่อมไพเนียเป็นประเด็นที่นักปรัชญาสนใจและถกเถียงกันมาตลอดในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของความเป็นทวินิยมระหว่างกายและใจ (Mind-body dualism) และธรรมชาติของจิตสำนึก ต่อไปนี้เป็นประเด็นสำคัญบางประการที่นักปรัชญากล่าวถึงต่อมไพเนีย

1) **เรอเน เดอการ์ต (René Descartes)**: นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงที่สุดที่เกี่ยวข้องกับต่อมไพเนียคือ เรอเน เดอการ์ต (René Descartes) ในงานของเขา “การทำสมาธิในปรัชญาที่หนึ่ง” (Meditations on First Philosophy) เดอการ์ตเสนอทฤษฎีทวินิยมของจิตใจและร่างกาย (The dualistic theory of mind and body) เขาเชื่อว่าจิตใจ (หรือวิญญาณ) และร่างกายเป็นสสารที่แยกจากกัน เดอการ์ตแนะนำว่าต่อมไพเนียซึ่งเป็นโครงสร้างที่มีเอกลักษณ์และตั้งอยู่ใจกลางสมอง ทำหน้าที่เป็นจุดปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตใจที่ไม่ใช่วัตถุกับร่างกาย เขาเรียกมันว่า “ที่นั่งของจิตวิญญาณ” และคิดว่าเป็นที่ที่จิตใจมีอิทธิพลต่อร่างกายและในทางกลับกันคือร่างกายก็มีอิทธิพลต่อใจ (Thomas Metzinger, 2002 : 19 - 30)

2) กอตต์ฟรีด วิลเฮล์ม ไลบ์นิซ (Gottfried Wilhelm Leibniz) เขาได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของเดอการ์ตที่ว่าตอมไฟเนียลเป็นที่นั่งของดวงวิญญาณ เขาแย้งว่าไม่มีอวัยวะเฉพาะที่รับผิดชอบต่อบุคลิกสัมพันธ์ระหว่างจิตใจและร่างกาย และบุคลิกสัมพันธ์ดังกล่าวถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยพระเจ้า (Shapiro, L.C. , 2012 : 178 - 191)

3) อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ในปรัชญาของคานท์ ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติของการรับรู้ของมนุษย์และโครงสร้างของความรู้มากกว่า แม้ว่าเขาไม่ได้มุ่งความสนใจไปที่ตอมไฟเนียลโดยตรง แต่ความคิดของเขาเกี่ยวกับข้อจำกัดของการรับรู้ของมนุษย์และธรรมชาติของความเป็นจริงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของตอมไฟเนียลในการรับรู้และจิตสำนึก (Shapiro, L.C. , 2012 : 178 - 191)

4) ปรัชญาร่วมสมัย : ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับตอมไฟเนียลมีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่บทบาทของตอมไฟเนียลในกระบวนการรับรู้และจิตสำนึก นักปรัชญาบางคนสนใจที่จะสำรวจว่าตอมไฟเนียลในฐานะอวัยวะทางกายภาพ มีบทบาทพิเศษในประสบการณ์การมีสติหรือไม่ หรือมีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของมันมากเกินไปหรือไม่ (Shapiro, L.C. , 2012 : 178 - 191)

5) การศึกษาเรื่องจิตสำนึก (Consciousness) : นักปรัชญาด้านจิตใจและจิตสำนึกได้พิจารณาตอมไฟเนียลในบริบทของความสัมพันธ์ทางประสาทของจิตสำนึก บางคนได้สำรวจว่าตอมไฟเนียลอาจเป็นตัวเลือกที่มีศักยภาพในการทำ ความเข้าใจพื้นฐานทางประสาทของประสบการณ์ที่มีสติหรือไม่

สิ่งสำคัญที่ควรทราบก็คือ การอภิปรายเชิงปรัชญาเกี่ยวกับตอมไฟเนียลนั้นได้พัฒนาไปตามกาลเวลา และปรัชญาร่วมสมัยมีแนวโน้มที่จะอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากประสาทวิทยาศาสตร์และจิตวิทยามากกว่าเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับจิตสำนึกและปัญหาร่างกายและจิตใจ แม้ว่าตอมไฟเนียลจะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในการอภิปรายเหล่านี้ แต่การสำรวจเชิงปรัชญาร่วมสมัยมักไปไกลกว่าแนวคิดของเดอการ์ต และรวมเอาความรู้และมุมมองทางวิทยาศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น (Thomas Metzinger, 2002: 19 - 30)

ประเด็นของตอมไฟเนียลเป็นประเด็นร้อนในหมู่นักคิดรุ่นใหม่

ตอมไฟเนียลยังคงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและน่าสนใจที่ยังคงดึงดูดจินตนาการของนักคิดรุ่นใหม่จำนวนมากเนื่องจากมีความสำคัญลึกลับทางจิตวิญญาณและสนใจใน

บทบาทของต่อมไพเนียลในการกระตุ้นการทำงานของตาที่สาม การผลิตเมลาโทนิน และการผลิต สารไดเมทิลทริปตามีน (Deltamethrin (DMT)) แม้ว่าหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับความเชื่อเหล่านี้จะมีจำกัด แต่ต่อมไพเนียลยังคงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและน่าสนใจที่ยังคงดึงดูดจินตนาการของคนรุ่นใหม่ จำนวนมาก ในแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น YouTube, Facebook, Instagram และ TikTok มีอินฟลูเอนเซอร์มากมายทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย ผู้ที่สนใจในจิตวิญญาณแนวใหม่ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และการทำสมาธิทั้งแนวตะวันตกและตะวันออก เช่น ดร.โจ ดิซเพนซา (Dr. Joe Dispenza) อาจารย์ศุภวรรณ กรีน เป็นต้น ได้แบ่งปันประสบการณ์และความเชื่อเกี่ยวกับต่อมไพเนียล ซึ่งช่วยเผยแพร่การรับรู้และความสนใจให้กับคนรุ่นใหม่เป็นอย่างกว้างขวาง

ในหนังสือพิมพ์ข่าวออนไลน์ www.ryt9.com วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2559 ได้มีการลงบทความเกี่ยวกับต่อมไพเนียลไว้ มีใจความว่า “สิ่งที่มีค่ามากที่สุดของมนุษย์คือการพัฒนาศักยภาพภายใน การกระตุ้นการทำงานของสมอง ให้เป็นคนเหนือคน มีการกล่าวถึงเคล็ดลับกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลว่า หากมนุษย์สามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้สำเร็จ จะเป็นประตูสำคัญให้บุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีทุกด้าน การพัฒนาศักยภาพภายในที่ซ่อนเร้น ให้ปรากฏออกมา โดยไม่สามารถประเมินค่าได้ ฯลฯ” (RYT9, 2559 : ออนไลน์)

การกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลเป็นประตูสู่การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ

ในการศึกษาต่อมไพเนียลหรือที่เรียกกันว่า “ตาที่สาม” นั้น แม้ว่าความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับต่อมไพเนียลยังคงมีการศึกษาและค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลอาจมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ เชื่อกันว่าการกระตุ้นให้ต่อมไพเนียลทำงานอย่างสมบูรณ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์โดยรวม

ในขอบเขตแห่งจิตวิญญาณ ต่อมไพเนียลมีความเกี่ยวข้องกับจักระที่ 6 หรือที่เรียกว่า “ตาที่สาม” (Third eye) หรือ “อัจนา จักระ” (Ajna Chakra) จักระนี้เชื่อกันว่าเป็น

ศูนย์กลางของสัจชาตญาณ การมองเห็นอนาคต และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ (Spiritual Awakening) เชื่อกันว่าการเปิดใช้งานต่อมไพเนียลจะสามารถเปิดจักรนี้ ซึ่งนำไปสู่การตระหนักรู้และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณมากขึ้น

ในทางวิทยาศาสตร์ บทบาทของต่อมไพเนียลในการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณยังไม่เป็นที่เข้าใจอย่างถ่องแท้ แต่ก็มีงานวิจัยบางชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่าต่อมไพเนียลอาจมีบทบาทในศักยภาพและจิตวิญญาณของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น การศึกษาพบว่าผู้ที่นั่งสมาธิเป็นประจำอาจมีต่อมไพเนียลที่ใหญ่กว่าผู้ที่ไม่ได้นั่งสมาธิ นอกจากนี้ซึ่งงานวิจัยบางชิ้นชี้ให้เห็นว่าต่อมไพเนียลอาจผลิตสารไดเมทิลทริปตามีน (Deltamethrin (DMT)) ซึ่งเป็นสารประสาทหลอนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในปริมาณเล็กน้อย โดยอาจเอื้อต่อประสบการณ์ลึกลับและการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ แม้ว่าทฤษฎีนี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงและไม่ได้รับการพิสูจน์ก็ตาม

โดยสรุป การกระตุ้นต่อมไพเนียลมักจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ ซึ่งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ก็ยังคงปรากฏให้เห็น แต่จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติม อนึ่ง การปฏิบัติเพื่อกระตุ้นต่อมไพเนียลควรดำเนินการด้วยความเข้าใจและคำแนะนำที่ถูกต้อง (Kato, M., 2019 : 292 - 297)

วิธีการกระตุ้นและเปิดใช้งานต่อมไพเนียลอย่างสมบูรณ์

1) การทำสมาธิและเจริญสติ:

การทำสมาธิอาจเป็นวิธีการกระตุ้นต่อมไพเนียลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด การทำสมาธิเกี่ยวข้องกับการมุ่งความสนใจไปที่จุดเดียวของการรับรู้ เช่น ลมหายใจ มีการกำหนดลมหายใจ มุ่งความสนใจไปที่ลมหายใจเท่านั้น ไมโฟกัสที่ความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้น การฝึกสมาธิเป็นประจำช่วยเพิ่มขนาดของต่อมไพเนียลและเพิ่มระดับของ DMT ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ลึกลับ มีผู้เชี่ยวชาญหลายคน ออกมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคเฉพาะในการทำสมาธิเพื่อกระตุ้นต่อมไพเนียล เช่น ดร.โจ ดิซเพนซ่า รายละเอียดเรื่องการทำสมาธิเพื่อกระตุ้นต่อมไพเนียล จะขอชี้แจงเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไป

2) โยคะ : ทำโยคะบางท่าสามารถช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้

เช่นทำสุนัขที่หันหน้าลง ทำของเด็ก และทำไถนาเป็นตัวเลือกที่ยอดเยี่ยม ทำเหล่านี้สามารถช่วยเพิ่มการไหลเวียนของเลือดและพลังงานไปยังต่อมไพเนียลได้

3)อาหารและโภชนาการ: การเลือกรับประทานอาหารบางชนิดอาจช่วยส่งเสริมสุขภาพและการทำงานของต่อมไพเนียล อาหารที่อุดมด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ

4) การรับแสง : การรับแสงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการทำงานของต่อมไพเนียล การได้รับแสงแดดธรรมชาติอย่างเพียงพอในระหว่างวันและลดการสัมผัสกับแสงประดิษฐ์ในตอนกลางคืนให้น้อยที่สุดสามารถช่วยรักษาจังหวะการทำงานของร่างกายให้แข็งแรงได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้แสงสีเฉพาะเพื่อกระตุ้นต่อมไพเนียล

5) การใช้เสียงไบเนอรัลพีท และความถี่

เสียงไบเนอรัลพีท (Binaural Beats) คือ เสียงชนิดหนึ่งที่เกิดจากคลื่น 2 คลื่นที่มีความถี่แตกต่างกัน ของหูแต่ละข้าง เมื่อหูเราได้ยิน ก็จะเกิดการประสานหรือ Synchronize กันในสมองจนเกิดเป็นคลื่นที่ 3 มีชื่อเรียกว่า Alpha State ในส่วนนี้มีประโยชน์อย่างมากในการปรับจูนคลื่นสมองของเรา ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคิด ความรู้สึก อารมณ์ต่าง ๆ มากมาย ทำให้สมองผ่อนคลาย มีหลักฐานบางอย่างที่บ่งชี้ว่าการฟังเสียงไบเนอรัลพีท อาจกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ การศึกษาชิ้นหนึ่งพบว่าการฟังไบเนอรัลพีท ที่ความถี่ 6.5 เฮิร์ตซ์ (Hz) เป็นเวลา 30 นาที เพิ่มระดับเมลาโทนินในผู้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลกระทบของการตื่นของเสียงไบเนอรัลพีท ต่อต่อมไพเนียล และเพื่อกำหนดความถี่และระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดของการสัมผัสของเสียงไบเนอรัลพีท ในการกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียล (Proplugin, 2564 : ออนไลน์)

6) การบำบัดด้วยคลื่นความถี่: การบำบัดด้วยคลื่นความถี่เป็นแนวทางปฏิบัติด้านสุขภาพทางเลือกที่เชื่อว่าการใช้ความถี่บางอย่างสามารถส่งผลต่อร่างกายและจิตใจได้ หนึ่งในความถี่ที่มักใช้คือ 528 Hz ซึ่งเชื่อกันว่าช่วยกระตุ้นต่อมไพเนียลและส่งเสริมการเติบโตทางจิตวิญญาณ แม้ว่าจะมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สนับสนุนคำกล่าวอ้างนี้เพียงเล็กน้อย แต่ผู้คนจำนวนมากก็ยังคงเชื่อในพลังของการบำบัดด้วยคลื่นความถี่ ผู้ที่

สนับสนุนแนวทางปฏิบัตินี้มักแนะนำให้ฟังเพลงบางประเภทหรือใช้การบำบัดด้วยเสียงเพื่อเพิ่มผลของการทำสมาธิและการปฏิบัติทางจิตวิญญาณอื่นๆ สิ่งสำคัญที่ควรทราบคือแม้การฟังความถี่เฉพาะอาจไม่ส่งผลเสียใดๆ แต่ก็ไม่ควรใช้แทนการรักษาพยาบาลหรือการบำบัดบุคคลที่สนใจลองใช้การบำบัดด้วยเสียงหรือแนวทางปฏิบัติด้านสุขภาพทางเลือกอื่นๆ ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่มีคุณสมบัติก่อนทำการเปลี่ยนแปลงแผนการรักษา

7) การวิซวลไลซ์ (Visualize): การนึกภาพเกี่ยวข้องกับการใช้ตาของจิตใจเพื่อสร้างภาพทางจิต เช่น การนึกภาพต่อมไพเนียลเป็นทรงกลมที่เปล่งประกายและเปล่งประกาย เทคนิคนี้เชื่อกันว่าจะช่วยกระตุ้นต่อมไพเนียลและส่งเสริมการตระหนักรู้ทางจิตวิญญาณ

8) การใช้อาหารเสริมและสารบางชนิดช่วยกระตุ้นต่อมไพเนียล : เชื่อกันว่าการใช้อาหารเสริมและสารบางชนิดช่วยกระตุ้นต่อมไพเนียลได้ เช่น อาหารเสริมเมลาโทนินหรือสาร Ayahuasca ซึ่งมี DMT ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ลึกลับและการเติบโตทางจิตวิญญาณ

9) หลีกเลี่ยงฟลูออไรด์: หลีกเลี่ยงการบริโภคน้ำที่มีฟลูออไรด์ และจำกัดการสัมผัสยาสีฟันที่มีฟลูออไรด์และผลิตภัณฑ์อื่นๆ

10) นอนหลับให้เพียงพอ: การนอนหลับให้เพียงพอเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานของต่อมไพเนียล ตั้งเป้าหมายการนอนหลับ 7 - 8 ชั่วโมงต่อคืนและปฏิบัติตามหลักสุขอนามัยในการนอนหลับที่ดี

11) ฝึกฝนความรู้สึกขอบคุณและกตัญญู: การปลูกฝังความรู้สึกขอบคุณและกตัญญูสามารถช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ ไตร่ตรองถึงสิ่งที่คุณรู้สึกขอบคุณในแต่ละวัน ฝึกสติและรักตนเอง

12) การจ้องมองดวงอาทิตย์: การจ้องมองดวงอาทิตย์ (Sungazing) เป็นวิธีปฏิบัติในการมองดวงอาทิตย์โดยตรง ในช่วงพระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตก ว่ากันว่ามีความประโยชน์ต่อสุขภาพหลายประการ รวมถึงการกระตุ้นต่อมไพเนียลด้วย มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้ว่า การจ้องมองดวงอาทิตย์สามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ นักปรัชญาบางคนเชื่อว่าการอาบแดดสามารถช่วยกระตุ้นดวงตาที่สาม ซึ่งเป็น

ศูนย์พลังงานทางจิตวิญญาณที่อยู่ที่หน้าผาก ตาที่สามเกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และความตระหนักรู้ทางจิตวิญญาณ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการมองดูดวงอาทิตย์และต่อมไพเนียลได้แสดงความคิดเห็นในหัวข้อนี้ ดร. ริค สเตรสแมน (Rick Strassman) และดร.โจ ดิสเพนซา เชื่อว่าการมองดูดวงอาทิตย์สามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลและส่งผลดีต่อสุขภาพกายและใจ เช่น การปรับปรุงคุณภาพการนอนหลับ ลดความเครียด และเพิ่มการมีสุขภาวะที่ดี อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลและกำหนดระยะเวลาและความถี่ที่เหมาะสมสำหรับการมองดูดวงอาทิตย์ในการกระตุ้นต่อมไพเนียล (BlockBlueLight, 2565 : ออนไลน์)

แม้ว่ายังมีหัวข้อที่ต้องเรียนรู้อีกมากเกี่ยวกับต่อมไพเนียลและการทำงานของมัน แต่ก็มีเทคนิคและแนวทางปฏิบัติหลายประการที่เชื่อกันว่าสามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ เทคนิคเหล่านี้รวมถึงการทำสมาธิ การบำบัดด้วยเสียงและความถี่ การแสดงภาพวิซวลไลซ์ และการใช้อาหารเสริมและสารบางชนิด จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกลไกเบื้องหลังการกระตุ้นต่อมไพเนียลและประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นต่อการพัฒนามนุษย์และการเติบโตทางจิตวิญญาณ

ปัญหาภาวะการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล (Pineal Calcification)

ศ.ดร. ปิยะรัตน์ โกวิททรงพงศ์ “นักวิทยาศาสตร์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2555” ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสารเมลาโทนินในต่อมไพเนียล กล่าวไว้ในหนังสือต่อมไพเนียลและเมลาโทนิน (206 - 208) ว่าโรคที่เกิดขึ้นที่ต่อมไพเนียลมี 2 โรคใหญ่ๆ คือ 1) การเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล (Pineal Calcification) 2) เนื้องอกที่ต่อมไพเนียล ในบทความนี้จะขอกล่าวถึงปัญหาภาวะการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล (ปิยะรัตน์, 2545 : 206 - 208)

การเกิดหินปูนในต่อมไพเนียลเป็นภาวะที่แคลเซียมสะสมอยู่บนต่อมไพเนียล ซึ่งอาจส่งผลให้การผลิตเมลาโทนินลดลงและปัญหาอื่นๆ เกี่ยวกับการทำงานของต่อมไพเนียล ปัจจัยเสี่ยงที่พบบ่อยที่สุดสำหรับการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล ได้แก่ 1) อายุที่มากขึ้น 2) การได้รับสารประกอบฟลูออไรด์ 3) ร่างกายได้รับสารประกอบของโลหะหนัก 4) การขาดสารอาหาร 5) โรคประจำตัว

แม้ว่าสาเหตุของการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียลยังไม่เป็นที่เข้าใจอย่างสมบูรณ์

แต่การลดการได้รับสารพิษจากสิ่งแวดล้อมและการรักษาวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดีอาจช่วยลดการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล การทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการค้นหาวิธีการป้องกันหรือการชะลอภาวะการเกิดหินปูน จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกลไกที่แน่นอนของการเกิดหินปูนและผลกระทบต่อโรคอื่นๆที่อาจตามมา (Pandi-Perumal et al., 2006 : 227 - 239)

การลดภาวะการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล (Decalcification)

การลดภาวะการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียล และลดปริมาณฟลูออไรด์เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจในแวดวงสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีทางเลือก อย่างไรก็ตาม การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในหัวข้อนี้ยังมีจำกัด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่อมไพเนียล ได้แนะนำวิธีการลดการเกิดหินปูนในต่อมไพเนียลดังต่อไปนี้

1) ลดการรับสารประกอบฟลูออไรด์เข้าร่างกาย

- ใช้ยาสีฟันที่ปราศจากฟลูออไรด์ : เพื่อลดการสัมผัสฟลูออไรด์ผ่านช่องปาก
- บริโภคน้ำกรอง : น้ำประปาที่เราใช้ดื่มทุกวันนี้ มีการใส่สารประกอบฟลูออไรด์เข้าไปตามกฎขององค์การอนามัยโลก ควรพิจารณาใช้ระบบกรองน้ำที่จะขจัดฟลูออไรด์ออกจากน้ำประปา
- จำกัดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีฟลูออไรด์: เช่น น้ำยาบ้วนปากและการรักษาทางทันตกรรม

2) โภชนาการเพื่อสุขภาพที่ดีของต่อมไพเนียล : มีหลักฐานบางอย่างที่บ่งชี้ว่าสารอาหารบางชนิดอาจช่วยในการสลายหินปูนในต่อมไพเนียลและปรับปรุงการทำงานของต่อมไพเนียลได้ อาหารเสริมที่แนะนำให้บริโภคเพิ่มเติมมีดังต่อไปนี้ เมลาโทนิน สารต้านอนุมูลอิสระ กรดไขมันโอเมก้า 3 แมกนีเซียม ขมิ้น ไอโอดีน สังกะสี โบรอน วิตามินเค2 เป็นต้น

3) แนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน : การทำสมาธิและการฝึกสติ การนอนหลับที่ดี การลดความเครียด โดยการเล่นโยคะหรือฝึกการหายใจลึกๆ เป็นการส่งเสริมสุขภาพสมองโดยรวม ซึ่งส่งผลดีทางอ้อมต่อการลดภาวะการเกิดแคลเซียมในต่อมไพ

เนียล สิ่งสำคัญคือต้องใช้กลยุทธ์เหล่านี้ด้วยการพิจารณาศึกษาให้ครอบคลุมและสมดุลกัน

การทำสมาธิสามารถกระตุ้นต่อมไพเนียลในแงุ่มทางวิทยาศาสตร์และปรัชญาได้อย่างไร

ต่อมไพเนียลเป็นต่อมไร้ท่อขนาดเล็กที่อยู่ในสมอง มีหน้าที่ในการผลิตเมลาโทนิน ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ควบคุมวงจรการนอนหลับ-ตื่น และการทำงานของร่างกายอื่นๆ ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าต่อมไพเนียลเกี่ยวข้องกับการทำงานของการรับรู้ระดับสูง เช่น สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์

การทำสมาธิได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความประโยชน์ต่อสุขภาพหลายประการ รวมถึงการลดความเครียด และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของการทำงานของร่างกาย บางคนยังเชื่อว่าการทำสมาธิสามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้

หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้ว่าการทำสมาธิสามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ การศึกษาชิ้นหนึ่งพบว่าการทำสมาธิเป็นเวลา 10 นาทีต่อวันเป็นเวลา 30 วัน สามารถเพิ่มระดับเมลาโทนินในผู้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาอีกชิ้นพบว่าการทำสมาธิเป็นเวลา 15 นาทีต่อวันเป็นเวลา 30 วัน สามารถเพิ่มระดับสารไนตริกออกไซด์ในผู้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ไนตริกออกไซด์เป็นโมเลกุลส่งสัญญาณที่มีบทบาทต่อการทำงานของร่างกายหลายอย่าง รวมถึงการไหลเวียนของเลือด การขยายหลอดเลือด และการสื่อสารของเซลล์ ยังมีความเชื่อว่าสารไนตริกออกไซด์มีบทบาทในการกระตุ้นต่อมไพเนียล (Schwartz, G. E., 1999 : 329 - 333)

ด้านปรัชญา

การทำสมาธิเป็นแนวทางปฏิบัติที่ผู้แสวงหาจิตวิญญาณใช้มานานหลายศตวรรษ เชื่อกันว่าการทำสมาธิสามารถช่วยกระตุ้นดวงตาที่สาม ซึ่งเป็นศูนย์พลังงานทางจิตวิญญาณที่อยู่ที่หน้าผาก ตาที่สามเกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และความตระหนักรู้ทางจิตวิญญาณ นักปรัชญาบางคนเชื่อว่าต่อมไพเนียลเป็นคู่ทางกายภาพของตาที่สาม พวกเขายืนยันว่าการทำสมาธิสามารถช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลและเปิดตาที่สามได้ สิ่งนี้สามารถนำไปสู่ความรู้สึกเชื่อมโยงกับตนเอง ผู้อื่น และจักรวาล

โดยรวมได้มากขึ้น

เทคนิคการทำสมาธิเพื่อกระตุ้นต่อมไพเนียล

มีเทคนิคการทำสมาธิหลายอย่างที่กล่าวกันว่าเป็นประโยชน์ต่อการกระตุ้นต่อมไพเนียล เทคนิคหนึ่งที่มีความนิยมคือการมุ่งเพ่งไปที่จักษุตาที่สาม จักษุตาที่สามอยู่ที่หน้าผากระหว่างคิ้ว หากต้องการนั่งสมาธิจักษุตาที่สาม เพียงแค่นั่งในท่าที่สบายแล้วหลับตา มุ่งความสนใจไปที่จักษุตาที่สามและจินตนาการว่ามีแสงสีขาวสว่างส่องอยู่ที่นั่น

เทคนิคการทำสมาธิอีกวิธีหนึ่งสำหรับการกระตุ้นต่อมไพเนียลคือการทำวิชวลไลซ์ (Visualize) คือการฝึกสร้างภาพทางจิตในใจของคุณ หากต้องการเห็นภาพการกระตุ้นของต่อมไพเนียล ลองจินตนาการถึงแสงสีขาวที่ส่องออกมาจากต่อมไพเนียลที่อยู่ตรงกลางสมองของคุณ แสงนี้สามารถส่งตรงไปยังส่วนใดก็ได้ของร่างกายหรือออร่าของคุณ คุณยังสามารถเห็นภาพแสงที่ขยายออกไปด้านนอก เติมเต็มร่างกายและออร่าของคุณด้วยแสงสีขาว

ผู้เชี่ยวชาญด้านต่อมไพเนียลและการทำสมาธิ

ผู้เชี่ยวชาญด้านต่อมไพเนียลและการทำสมาธิหลายคนได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับเกี่ยวกับต่อมไพเนียลและการทำสมาธิ เช่น 1) ดีพัค โชปรา (2009) ตาที่สาม: การกระตุ้นศูนย์กลางจิตวิญญาณของคุณ (Deepak Chopra (2009). The Third Eye: Activating Your Spiritual Center) 2) เอกฮาร์ท โทลเลอ (2010) พลังแห่งปัจจุบัน: คู่มือการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ (Eckhart Tolle (2010). The Power of Now: A Guide to Spiritual Enlightenment) 3) โจ ดิเพนซ่า (2012) ทำลายนิสัยการเป็นตัวเอง: วิธีเปลี่ยนความเชื่อและปรับสภาพจิตใจเพื่อสร้างชีวิตใหม่ (Joe Dispenza (2012). Breaking the Habit of Being Yourself: How to Change Your Beliefs and Recondition Your Mind to Create a New Life) ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้เชื่อว่าการทำสมาธิเป็นสิ่งจำเป็นในการกระตุ้นต่อมไพเนียล การเปิดตาที่สาม และเพิ่มประสบการณ์ทางจิตวิญญาณได้

มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้ว่าการทำสมาธิสามารถกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียลได้ อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลของการทำสมาธิต่อต่อมไพเนียล และเพื่อกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการทำสมาธิที่เหมาะสมที่สุดในการกระตุ้นต่อมไพเนียล

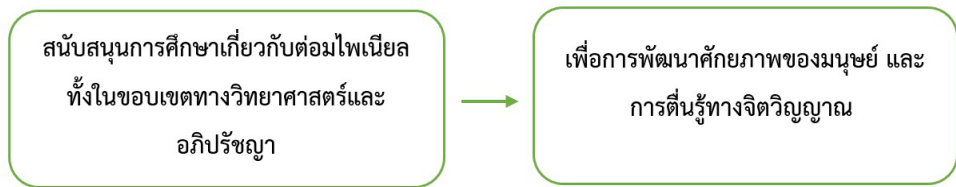
อภิปรายผล

ต่อมไพเนียลซึ่งครั้งหนึ่งเคยถือเป็น “ที่นั่งของจิตวิญญาณ” ขณะนี้กำลังถูกสำรวจว่าเป็นปัจจัยสำคัญในศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ มีบทบาทสำคัญในการควบคุมจังหวะการเต้นของหัวใจและผลิตเมลาโทนิน และเป็นหัวข้อของการศึกษาทางอภิปรัชญา อย่างไรก็ตาม วิธีการกระตุ้นการทำงานของต่อม เช่น การอาบแดด การสัมผัสคลื่นความถี่ และการทำสมาธิ ยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ การขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัด เรียกร้องให้มีการตรวจสอบศึกษาที่เข้มงวดมากขึ้นจากทั้งมุมมองเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงอภิปรัชญา โดยเรียกร้องให้ผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในประเด็นการศึกษาเรื่องนี้ ต่อมไพเนียลซึ่งเป็นจุดที่วิทยาศาสตร์และจิตวิญญาณมาบรรจบกัน จะช่วยให้มองเห็นขอบเขตของศักยภาพและจิตสำนึกของมนุษย์ที่ไม่เคยมีมาก่อน สอดคล้องกับงานดร.ริก สเตรสแมน (Dr. Rick Strassman) เป็นจิตแพทย์และนักวิจัยที่ได้ศึกษาต่อมไพเนียลอย่างกว้างขวาง เขาเชื่อว่าการทำสมาธิเป็นวิธีที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพในการกระตุ้นต่อมไพเนียล ดร. สเตรสแมน ได้เขียนหนังสือชื่อ DMT: The Spirit Molecule ซึ่งสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างต่อมไพเนียล การทำสมาธิ และ DMT ซึ่งเป็นสารประสาทหลอนที่ผลิตขึ้นตามธรรมชาติโดยร่างกาย (Rick Strassman, 2001 : 56 - 66)

องค์ความรู้

จากการศึกษาต่อมไพเนียลนี้ ช่วยให้เราเข้าใจความสำคัญของต่อมไพเนียลทั้งทางกายภาพและด้านจิตวิญญาณ และยังช่วยให้ตระหนักถึงความสนใจในต่อมไพเนียลในปัจจุบันในสังคมปัจจุบันและในหมู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งเบื้องหลังความสนใจนี้ อาจขับเคลื่อนโดยความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการตระหนักรู้ในตนเอง การเข้าใจ ทางจิตวิญญาณ และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการและการปฏิบัติต่างๆ ที่เชื่อกันว่ากระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียล รวมถึงการดูพระอาทิตย์ การทำสมาธิ และการฟังความถี่ ได้รับทราบข้อโต้แย้งต่างๆ และได้เรียนรู้ถึงการที่นักปรัชญาในประวัติศาสตร์ได้ไตร่ตรองบทบาทของต่อมไพเนียลในด้านจิตสำนึกและจิตวิญญาณไว้อย่างไร อนึ่ง บทความนี้ได้เรียกร้องให้มีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และอภิปรัชญาเพิ่มเติมที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับต่อมไพเนียล โดยอยากเรียกร้องให้ผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขาเจาะลึกการศึกษาเกี่ยวกับต่อมไพเนียลและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อศักยภาพของมนุษย์และการเติบโตทางจิตวิญญาณ โดยส่งเสริมให้มีการสำรวจเพิ่มเติมทั้ง

ในขอบเขตทางวิทยาศาสตร์และอภิปรัชญา

ภาพประกอบ

สรุป

ในโลกของความอยากรู้อยากเห็นและการศึกษาสำรวจศักยภาพและจิตวิญญาณของมนุษย์ ต่อมไพเนียลกลายเป็นจุดโฟกัสที่น่าหลงใหล การศึกษาเชิงปรัชญานี้ได้เจาะลึกเข้าไปในเขาวงกตที่ซับซ้อนของฟังก์ชันการทำงานของต่อมไพเนียล โดยศึกษาการทำงานทางสรีรวิทยา ข้อถกเถียงของนักปรัชญาในประวัติศาสตร์ และข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ ต่อมไพเนียลซึ่งครั้งหนึ่งนักปรัชญาเคยมองว่าเป็น “ที่นั่งของจิตวิญญาณ” และบันไดไปสู่อาณาจักรแห่งจิตสำนึกที่สูงกว่า ยังคงเป็นประเด็นที่คนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบันให้ความสนใจ และความเชื่อมโยงอันลึกซึ้งกับจิตวิญญาณ ยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สนใจและผู้ต้องการที่จะตื่นรู้

ถึงแม้วิธีการในการกระตุ้นต่อมไพเนียลยังคงเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สนับสนุนการปฏิบัติดังกล่าวมักจะหายากหรือไม่สามารถสรุปผลได้ แต่หัวข้อที่น่าสนใจ เช่น การมองดูดวงอาทิตย์ การฟังคลื่นความถี่ การทำสมาธิ และแนวคิดเรื่อง “ตาที่สาม” ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรายการสิ่งที่ต้องศึกษาและปฏิบัติของผู้ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากพลังของต่อมไพเนียล อนึ่ง การศึกษาเรื่องต่อมไพเนียลนี้ เป็นข้อพิสูจน์ถึงการแสวงหาอันยาวนานของมนุษย์ในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

ท้ายสุด แม้ว่าต่อมไพเนียลจะเป็นประเด็นร้อนในหมู่คนรุ่นใหม่และในสังคมปัจจุบัน แต่ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงที่ต้องอาศัยการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และอภิปรัชญามากขึ้น จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์ที่เป็นไปได้ของการกระตุ้นต่อมไพเนียลและกลไกของกระบวนการนี้อย่างถ่องแท้ การศึกษาในอนาคตอาจให้หลักฐานที่แน่นชัดมากขึ้นเกี่ยวกับประสิทธิผลของเทคนิคและแนวทางปฏิบัติต่างๆ ในการกระตุ้นต่อมไพเนียลและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการตื่นรู้ทาง

จิตวิญญาณ เราหวังว่าบทความนี้จะเป็แรงบันดาลใจให้มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากขึ้น ในการสำรวจหัวข้อของต่อมไพเนียลและศักยภาพของต่อมไพเนียล ในการส่งเสริมการ พัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ

บรรณานุกรม

ปิยะรัตน์ โกวิทตรพงศ์. (2545). **ต่อมไพเนียลและเมลาโทนิน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ.

วิกิพีเดีย. (26 สิงหาคม 2562). **ต่อมไพเนียล**. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2566, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ต่อมไพเนียล>

BlockBlueLight. (2566). **Everything You Need to Know About Sun Gazing**. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2566, จาก <https://www.blockbluelight.com/blogs/news/what-is-sun-gazing>

Kato, M., & Honma, S. (2019). Pineal gland and spirituality. **Neuroendocrinology**, 108 (4), 292 - 297.

Lissoni, P., & Rovesti, I. (2017). The role of melatonin in sleep disorders. **Nature and Science of Sleep**, 9 (3), 233 - 251.

Novabizz. (2565). **ต่อมไพเนียล**. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2566, จาก <https://www.novabizz.com/NovaAce/Pineal.htm>

Pandi-Perumal et al. (2006). Melatonin in pineal calcification: **A review of the literature**. **Journal of Pineal Research**, 40 (3), 227 - 239.

Proplugin (2564). Binaural Beats คืออะไร?. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2566, จาก <https://www.proplugin.com/proplugin-article-2021-01-binaural-beats>

Reiter RJ. (1991). Pineal melatonin: cell biology of its synthesis and of its physiological interactions. **Endocrine Reviews**.;12 (2) : 151 - 180.

- Rick Strassman. (2001). **DMT: The spirit molecule**. Rochester, Vermont : Park Street Press.
- RYT9. (6 เมษายน 2559) เผยเคล็ดลับฝึกกระตุ้นการทำงานของต่อมไพเนียล ประตูปพัฒนาศักยภาพภายใน เพื่อการเข้าถึงคลังปัญญาที่ยิ่งใหญ่. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2566, จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2398845>
- Schwartz, G. E., et al. (1999). Meditation increases melatonin secretion and reduces cortisol secretion in long-term practitioners. **Psychosomatic Medicine**, 61(2), 329-333.
- Shapiro, L. C. (2012). Descartes's pineal gland reconsidered. **Philosophy of Science**, 79 (1), 178 - 191.
- Thomas Metzinger. (2002). Being No One: The Self-Model Theory of Subjectivity. **Journal of Consciousness Studies**, 10 (10), 19 - 30.